

วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์

ISSN 2673-0987

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Journal of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR)

Phetchaburi Rajabhat University

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2563

Vol.22 No.2 July-December 2020

วัตถุประสงค์	1. เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	
ที่ปรึกษา	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	
บรรณาธิการ	ผศ.ดร.อัญชนา พานิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ผศ.ประอรนุช โปร่งมณีกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
กองบรรณาธิการ	ศ.ดร.สิริวรรณ ศรีพหล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	รศ.ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
	รศ.นท.ดร.สุมิตร สุวรรณ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
	รศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
	รศ.ดร.เอกรินทร์ พึ่งประชา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
	รศ.เบญจรัตน์ สีทองสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
	ผศ.ดร.พนิตนาฏ ชูฤกษ์	มหาวิทยาลัยรังสิต
	ผศ.ดร.พจนีย์ มั่งคั่ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
	ผศ.ดร.ธวัชวรรณ กำคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
	อ.ดร.ขวัญใจ กิจชาลารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
	รศ.ดร.สรिता บัวเขียว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
	รศ.ดร.พิมพ์ระวี ไรจน์รุ่งสัจย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ฝ่ายจัดการ สำนักงาน	นางสาวฉอ้อน จุ้ยแจ่ม นางละออง เชื้อนขันธสถิต นายณณนาท ไม้แก้ว กองบรรณาธิการวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 38 หมู่ 8 ตำบลนาขึง อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี 76000 โทรศัพท์/โทรสาร 0-3270-8615, 089-542-3113 e-mail: jhssr.pbru@hotmail.com	
เจ้าของงาน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	
การส่งบทความ	ส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ http://hs.pbru.ac.th/journal/	
กำหนดเผยแพร่	ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม – มิถุนายน และกรกฎาคม – ธันวาคม)	
เงื่อนไขการตีพิมพ์	ทุกบทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิตั้งน้อย 2 คน ในลักษณะ Double-blind peer review	
สถานที่พิมพ์	โรงพิมพ์อภิปัญญาการพิมพ์ 3 60 ซอย หัวหิน 47/1 ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน ประจวบคีรีขันธ์ 77110 โทร. 032 511 643	

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ยังคงเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างต่อเนื่อง วารสารฉบับนี้นำเสนอผลงานที่น่าสนใจในเรื่องเกี่ยวกับ ศิลปะและวัฒนธรรม เช่น ประติมากรรมร่วมสมัย การออกแบบงานศิลป์ การรำถวายมือ หนังตลก ดนตรี กะเหรี่ยง ด้านการศึกษา เช่น การสังเคราะห์งานวิจัย และการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดแบบต่างๆ บทความ ทุกบทความได้ผ่านการพิจารณากลั่นกรองด้วยความพิถีพิถัน ผ่านการตรวจประเมินคุณภาพจากคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถในแต่ละสาขาอย่างถี่ถ้วน ทั้งนี้เพื่อให้บทความที่ตีพิมพ์นั้นมีคุณภาพอย่าง แท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าปัจจุบันวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์จะได้รับการยอมรับโดยมีนักวิชาการส่งผลงาน เพื่อขอรับการเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง แต่กองบรรณาธิการ ยังคงมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพของวารสารมนุษยสังคม ปริทัศน์ให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น อันจะนำมาซึ่งประโยชน์สำคัญในเผยแพร่บทความต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งหาก นักวิชาการท่านใดที่มีความประสงค์ที่จะเผยแพร่ผลงานการศึกษาค้นคว้าของตนเองสู่วงวิชาการ วารสารมนุษย สังคมปริทัศน์มีความพร้อมและยินดีเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจประเมินบทความอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้ได้บทความที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง ขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านส่งผลงานอันมีคุณค่ามาร่วมตีพิมพ์ ในวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการศึกษาค้นคว้าด้านมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์สืบต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัญญา พานิช

บรรณาธิการ

สารบัญ

การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	7
อาหามะ มะบุ อภิชาติ เสนะนันท์ ณัฐกานต์ ภาคพรต	
การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการ การสร้างสรรค์ผลงานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	20
ธัญญารัตน์ รัตนศิริ ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน	
สะเต็มศึกษาในห้องสมุดโรงเรียน	34
นราธิป ปิตินันท์	
การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูด ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	46
ภัทรสร นรเหรียญ ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน	
การพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของ นักศึกษาครูภาษาไทย	62
ธัญญาลักษณ์ สังข์แก้ว บุษบา บัวสมบุญ	
ทัศนคติของนักศึกษาที่ศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนคร	75
สรวิทย์ เขียวพฤษ ฐิตินันท์ ผิวนิล	
การพัฒนาประติมากรรมร่วมสมัย โดยบูรณาการร่วมระหว่างศิลปะจัดวาง ดิจิทัลอาร์ต และเทคโนโลยี พลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของชุมชน	84
โอม พัฒนโชติ	
การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ผ้าพิมพ์ลายจากอัตลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัด เพชรบุรี	100
ศิริเพ็ญ ภูมิกัญญ์	
การออกแบบ Art Toy ที่ผสมผสานอารมณ์ความรู้สึกของวัยเด็กเข้ากับการออกแบบเชิงปฏิสัมพันธ์	121
จี เสียง ฟาน ชัยศ วนิชวัฒนาวิติ	
รำถวายมือ ขาดพันธุไทยพวน: กรณีศึกษา ตำบลมาบปลาเค้า อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี	134
วรรณวิภา มัธยมนันท์	
การบอกเรื่องหนึ่งตระกูลเมืองเพชร: การลำดับเนื้อหาและลักษณะสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรม	145
สมบัติ สมศรีพลอย	

สารบัญ

องค์ประกอบและบทบาทของเพลงพื้นบ้านภาคกลางในฐานะสื่อพื้นบ้านในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา นริสวรรณ ทารทวี่ อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล	159
การศึกษาดนตรีกะเหรี่ยง บ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี กมลลักษณ์ นวมสำลี จักริน จันทนภุมมะ	176
การพัฒนานวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถ์รักษเพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน กฤติยา โฉมงาม กอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์ ชัยยา นรเดชานันท์	193

Content

Graduate thesis synthesis and development of thesis database system for online search Education Administration Petchaburi Rajabhat University Ahama Mabu Apichat Lenanan Natthakan Phaphop	7
Learning Management by Stem Elements to Develop Science Process Skill and Task Creative Ability for Seventh Grade Students Tanyarat Rattanahiran Chanasith Sithsungnoen	20
STEM Education in School Libraries Narathip Pitithanabodee	34
Managing Activity Based Learning Combined with Multimedia to Develop Listening and Speaking Ability for Prathomsuksa 2 Students Patsorn Norarian Chanasith Sithsungnoen	46
Developing a Model of Literature Teaching Through Acdea to Enhange Critical Reading Skill of Thai Student Teachers Thanyalak Sangkaew Busaba Buasomboon	62
Students' Attitudes towards studying in the Bachelor of Arts Program in Business Chinese, Phranakhon Rajabhat University Sarawoot Khawperk Titinan Pewnli	75
The Contemporary Sculpture Development through the Integration of Installation Art, Digital Art and Solar Cell Technology in order to Create the Community's Landmark. Ohm Pattanachoti	84
Pattern Graphic Design of Printed Fabric to Present the Identity of Phetchaburi Karen's Woven Fabric Siripen Pumahapinyo	100
The design of Art Toy that combines the emotion and feeling of childhood with interactive Ji Xiang Fan Chaiyot Vanitwatthananuwat	121

Content

Offering Dance of Thai Phuan Ethnic Group: A Case Study in Mabplakhao Sub-district, Thayang District, Phetchaburi Province Wanwipa Mattayomnant	134
Phetchaburi Shadow Puppetry Prompts: Content Order and Reflective Characteristics on Social and Culture Sombat Somsriploy	145
The Functions of Thai Folk Songs in The Central Region as Folk Media in The Corona Virus Situation Naratsawan Hantawee Aphilak Kasempholkoon	159
A study of Karans' Music; Ban Huai Kasem, Yang Nam Klat Nuea, Nong Ya Phong District, Phetchaburi Province Kamalalak Nuamsamlee Jakrin Chanthanapumma	176
Developing Innovation of Thai massage for healing work stress headache Krittiya Chomngam Kobkul Visitsorasak Chaiya Noradechanunt	193

การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Synthesis of Graduate Theses and Development of Thesis Database

System for Online Searching in Educational Administration of

Phetchaburi Rajabhat University

อาหามะ มะบู¹ / อภิชาติ เลนนันท์² / ณัฐกานต์ ภาคพรต³
Ahama Mabu¹ / Apichat Lenanan² / Natthakan Phaphop³

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

¹Master student in Educational Administration, Faculty of Education,
Phetchaburi Rajabhat University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

²Assist. Prof. Dr., Advisor, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University

³ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

³Dr., Co-advisor, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author Email: ahamaandxmen@gmail.com

(Received: March 23, 2020; Revised : June 4, 2020; Accepted : October 10, 2020)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา 2) พัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ และ 3) ศึกษาผลการใช้ระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ งานวิจัยจำนวน 82 เล่ม ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 20-21 จำนวน 27 คน และบุคคลทั่วไป จำนวน 31 คน รวมทั้งสิ้น 58 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามความต้องการในระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ 2) แบบประเมินการยอมรับต่อการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ข้อมูลที่ใช้ในการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี รวบรวมจากวิทยานิพนธ์ จำนวน 82 เล่ม เมื่อสังเคราะห์แล้วสามารถจำแนกออกได้เป็น 6 ด้าน ได้แก่ ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม กลุ่มเป้าหมาย การเลือกกลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาพบว่า 1) การจำแนกตามตัวแปรต้น ปัจจัยด้านการบริหารเป็นปัจจัยที่พบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.07 2) การจำแนกตามตัวแปรตาม ด้านพัฒนาสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่พบมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 39.02 3) การจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มเป้าหมาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มเป้าหมายที่พบ

มากที่สุด ได้แก่ ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 48.78 4) การจำแนกตามการเลือกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มากที่สุด ได้แก่ การเลือกแบบเจาะจง คิดเป็นร้อยละ 53.66 5) การจำแนกตามรูปแบบการวิจัย ที่พบมากที่สุด ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ คิดเป็นร้อยละ 70.73 และ 6) การจำแนกตามลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูล ที่พบมากที่สุด ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอย คิดเป็นร้อยละ 45.12

2. ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์นั้น ขั้นแรกต้องกำหนดความต้องการ โดยการใช้แบบสอบถาม เพื่อสอบถามปัญหาและความต้องการจากนักศึกษา อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จากนั้นกำหนดฐานข้อมูลของระบบที่ประกอบด้วย แผนภาพการทำงานของระบบฐานข้อมูล การออกแบบหน้าจอแสดงผล การออกแบบหน้าจอสำหรับผู้ดูแลระบบและรูปแบบการสืบค้นข้อมูลวิทยานิพนธ์ ให้ความสำคัญ สะดวก ง่ายต่อการใช้งาน ซึ่งการจัดเก็บข้อมูลของวิทยานิพนธ์ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์แตกต่างจากระบบเดิมที่เป็นเอกสารจัดเก็บข้อมูลและใช้การสืบค้นข้อมูล

3. ผลประเมินการยอมรับต่อการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทำให้ได้ระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ ที่มีประโยชน์ ที่สามารถนำมาใช้ในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์มีประโยชน์ในการสืบค้นของนักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา เป็นระบบที่มีการออกแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหา ทำให้ง่าย สะดวกและรวดเร็วในการค้นหาข้อมูล ดังนั้น สาขาวิชาการบริหารการศึกษาควรมีการดูแลระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์นี้ให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ : การสังเคราะห์ พัฒนา ระบบฐานข้อมูล

Abstract

The objective of this research were to 1) synthesize the graduate theses, 2) develop a thesis database system for online searching, and 3) study the results of using the thesis database system for online searching. The samples used in this study were 82 research works of educational administration students who graduated during the academic year 2011-2019. The target groups were 58 system users including 27 graduate educational administration students, generation 20-21, and 31 general users by purposive sampling. The research instruments were 1) the demanding questionnaire in the thesis database system for online searching, and 2) the acceptance evaluation forms of graduate thesis synthesis and development of a thesis database system for online searching. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation.

The research results were as follows:

1 . Data for the synthesis of graduate theses for online searching in Educational Administration Program, Phetchaburi Rajabhat University were collected from 82 theses. They were classified into 6 areas: independent variable, dependent variable, sample or target group, sampling, research design, and data analysis. It was found that: 1) classification by independent variable, administration was the most common factors (17.07 %), 2) classification by dependent variable,

school development was the most common factors (39.02%), 3) classification by sample or target group, the most commonly use was teachers (48.78%), 4) classification by sampling, the most commonly use was purposive sampling (53.66%), 5) classification by research design, the most commonly use was a quantitative research (70.73 %), 6) classification by data analysis, the most commonly use was regression (45.12%).

2. For the development of the thesis database system for online searching, the first step was determining the needs by using questionnaires to inquire about problems and needs from students, teachers, staff, and those involved. After that the researcher defined the system database that consisted of database operation diagram, display screen design, screen design for the system administrators, and thesis searching model to be easy and convenient to use. The data storage of the thesis in electronic format was different from the original system which used the document for data storage and data searching.

3. The acceptance evaluation results of graduate thesis synthesis and development of thesis database system for online searching, as a whole, was at a high level, resulting in the thesis database system for online searching useful and could be used in educational administration program of Phetchaburi Rajabhat University.

This research finding showed that the thesis database system for online searching was useful for educational administration students. The system was designed in accordance with the content, so it was easy, convenient, and fast to find information. Thus, Educational Administration Program, Phetchaburi Rajabhat University should maintain this thesis database to be continuously effective.

Keywords: Synthesis, Development, Database

บทนำ

ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูลความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ มีจำนวนมากและปรากฏอยู่ในหลายรูปแบบ เช่น สิ่งพิมพ์ สื่อต่าง ๆ ฐานข้อมูล และสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต ก่อให้เกิดปัญหาในการสืบค้นข้อมูลให้ได้ตรงตามความต้องการ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ จากปัญหาการเข้าถึงวิทยานิพนธ์ทำให้หน่วยงานบริการสารสนเทศ ได้แก่ ห้องสมุด และศูนย์สารสนเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงระบบการจัดเก็บและค้นคืนวิทยานิพนธ์ขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ในด้านการจัดเก็บหน่วยงานบริการสารสนเทศ ส่วนใหญ่จัดเก็บวิทยานิพนธ์แยกต่างหากและจัดเรียงตามหมวดหมู่ โดยแยกวิทยานิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษออกจากกัน ส่วนด้านการสืบค้นข้อมูลมีการจัดทำเครื่องมือช่วยค้นหลาย ๆ รูปแบบ เช่น บัตรรายการ สิ่งพิมพ์ที่รวบรวมรายชื่อวิทยานิพนธ์ ฐานข้อมูลบรรณานุกรมวิทยานิพนธ์ และซีดีรอม รวมรายชื่อวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ยังเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีรูปแบบขนาดใหญ่ ดังที่ดวงแก้ว สวามิภักดิ์ (2535: 114) กล่าวว่า ระบบฐานข้อมูล ได้แก่ ระบบที่มีการนำเอาข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาจัดเก็บไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อประยุกต์ใช้งานหลาย ๆ งานที่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลร่วมกัน เป็นการลดความซ้ำซ้อนในการเก็บข้อมูล รวมทั้งกีดานนท์ มะลิทอง (2548: 49) กล่าวว่า การค้นหาข้อมูลด้วยระบบเว็ลด์ไวด์เว็บหรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า เว็บ เป็นการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่อยู่ในอินเทอร์เน็ตในระบบข้อความหลายมิติ (Hypertext) ซึ่งมีการเชื่อมโยงแหล่งข้อมูลแต่ละแหล่ง

ที่เกี่ยวข้องกันไว้ด้วยกัน การเข้าสู่ระบบเว็บไซต์เว็บจำเป็นต้องใช้โปรแกรมในการทำงานซึ่งโปรแกรมที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน

จากที่ผู้วิจัยได้เข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาบริหารการศึกษา พบว่า ในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งสำคัญ คือ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี กระทำได้ค่อนข้างยาก เพราะมีผู้มาขอยืมไปใช้ เมื่อต้องการใช้ต้องถ่ายเอกสารซึ่งทำให้เกิดความซับซ้อน ผู้วิจัยจึงได้มีการจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การสังเคราะห์และออกแบบพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาและการเก็บรวบรวมข้อมูลวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในรูปแบบของฐานข้อมูล (Database) ซึ่งเป็นการจัดการข้อมูล และเรียกใช้ได้อย่างมีระบบโดยใช้โปรแกรมมายเอสคิวแอล (MySQL) ในการสร้างฐานข้อมูล ร่วมกับการใช้โปรแกรมภาษาพีเอชพี (PHP) ใช้โปรแกรมอะโครแบท ดิสทริลเลอร์ (Acrobat distiller) สำหรับจัดเก็บเอกสารในรูปแบบของพีดีเอฟ (PDF) และใช้โปรแกรมเอ็ดิตพลัส (Edit plus) สำหรับสร้างเว็บเพจ (Web page) จากการศึกษาเอกสารที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงในการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี สำหรับการจัดการและให้บริการวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และบุคคลที่สนใจ ทั้งนี้ฐานข้อมูลที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยข้อมูลด้านต่าง ๆ คือ 1) ข้อมูลเบื้องต้นของวิทยานิพนธ์ 2) บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ 3) ข้อมูลวิทยานิพนธ์ฉบับเต็ม ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้ใช้จะมีการยอมรับต่อการใช้ระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ทั้งนี้ระบบฐานข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของคณาจารย์ ผู้วิจัย นักศึกษา และผู้ที่สนใจ สำหรับใช้เป็นแหล่งศึกษาข้อมูลวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะตอบสนองความต้องการใช้ข้อมูล ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และบรรลุวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
2. เพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาผลการใช้ระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อสังเคราะห์และออกแบบพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ตามขั้นตอนการออกแบบระบบแบบวงจรชีวิต (The system development life cycle model; SDLC) และใช้การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา และพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี โดยใช้โปรแกรมมายเอสคิวแอล (My SQL) และภาษาพีเอชพี (PHP) ที่มีความสามารถในการจัดเก็บ และสืบค้นวิทยานิพนธ์ ในรูปแบบแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรของงานวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 20 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 21 และบุคคลทั่วไป
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 20 และสาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่นที่ 21 และบุคคลทั่วไป ตามตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1979 อ้างถึงใน รัตนภรณ์ กาศโอสถ และปรัชญนันท์ นิลสุข, 2552: 5) ได้กลุ่มตัวอย่าง 60 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดจำแนกตามหัวข้อดังนี้

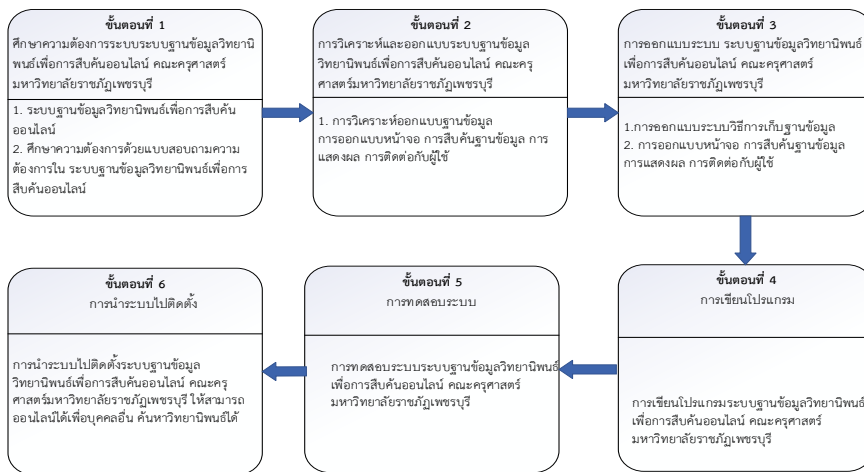
ขั้นตอนการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and development) มีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
2. สังเคราะห์งานวิจัย (Research synthesis) วิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี พ.ศ.2552-2560 จำนวน 78 เรื่อง ด้วยวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ โดยจัดเข้าประเภทและกลุ่มสาระองค์ความรู้ด้านการบริหารการศึกษา 5 ด้าน แล้วสังเคราะห์ความสอดคล้องของวิทยานิพนธ์
3. ศึกษาความต้องการระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
4. วิเคราะห์และออกแบบระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
5. พัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
6. ทดสอบระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
7. นำระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีไปติดตั้ง
8. ประเมินการยอมรับต่อระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

สรุปขั้นตอนการวิจัย

โดยกระบวนการวิจัยในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือไว้ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเครื่องมือ ดังนี้

1.1 สำรวจความต้องการใช้แบบสอบถามความต้องการในระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ด้วยแบบสอบถาม

1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์

1.3 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาฐานข้อมูล

1.4 รวบรวมข้อมูลวิทยานิพนธ์ภาษาไทยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ครอบคลุมตั้งแต่ ปีการศึกษา 2540 ถึงปีการศึกษา 2561

1.5 พัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

1.6 สร้างแบบประเมินการยอมรับของผู้ใช้ต่อการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในด้านการออกแบบหน้าจอ ด้านการสืบค้นฐานข้อมูล ด้านการแสดงผล และด้านการติดต่อกับผู้ใช้

1.7 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างฐานข้อมูลจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย

1.8 นำแบบประเมินการยอมรับมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถามความต้องการระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

2. สร้างแบบประเมินการยอมรับของผู้ใช้ต่อการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศอายุ กลุ่มวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ และประสบการณ์การใช้ฐานข้อมูล

ส่วนที่ 2 เป็นแบบประเมินการยอมรับต่อระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในด้านการออกแบบหน้าจอ ด้านการสืบค้นฐานข้อมูลด้านการแสดงผล และด้านการติดต่อกับผู้ใช้ คำถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การประเมินการยอมรับต่อการออกแบบหน้าจอ

ตอนที่ 2 การประเมินการยอมรับต่อการสืบค้นฐานข้อมูล

ตอนที่ 3 การประเมินการยอมรับต่อการแสดงผล

ตอนที่ 4 การประเมินการยอมรับต่อการติดต่อกับผู้ใช้

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างแบบประเมินการยอมรับ

1.1 ศึกษาองค์ประกอบของแบบประเมินตามหลักการพัฒนาระบบฐานข้อมูล

1.2 ร่างแบบสอบถามความต้องการต่อการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

1.3 นำแบบสอบถามความต้องการไปทดลองใช้กับนักศึกษาบริหารการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบประเมิน ดังกล่าว

2. การสร้างแบบสอบถาม สร้างคำถามให้ครอบคลุมวิธีการระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในด้านการออกแบบหน้าจอ ด้านการสืบค้นฐานข้อมูล ด้านการแสดงผล และด้านการติดต่อกับผู้ใช้ คำถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การประเมินการยอมรับต่อการออกแบบหน้าจอ

ตอนที่ 2 การประเมินการยอมรับต่อการสืบค้นฐานข้อมูล

ตอนที่ 3 การประเมินการยอมรับต่อการแสดงผล

ตอนที่ 4 การประเมินการยอมรับต่อการติดต่อกับผู้ใช้

การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์

การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. สังเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงปริมาณด้วยวิธีการใช้สถิติเชิงบรรยายจากการแจกแจงความถี่และการหาค่าร้อยละ ได้แก่ หัวข้อวิทยานิพนธ์ กลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ใช้ รูปแบบการวิจัย ปีที่พิมพ์เผยแพร่ ลักษณะของงานวิจัยสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อให้ได้ข้อสรุปในประเด็นที่สามารถทำการสังเคราะห์ได้

2. สังเคราะห์เชิงคุณลักษณะ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและบรรยายเพื่อสรุปผลการวิจัยหาความเชื่อมโยงของวิทยานิพนธ์

การพัฒนาระบบและการเก็บข้อมูล

การพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อให้ผู้ใช้ทดลองใช้งาน ผู้วิจัยมีวิวัฒนาการและการประเมินระบบดังนี้

1. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 กำหนดความต้องการ การศึกษาถึงปัญหาและความต้องการการพัฒนากระบวนข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี โดยการออกแบบสอบถามปัญหาและความต้องการของนักศึกษา อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.2 วิเคราะห์ระบบ การวิเคราะห์ระบบเป็นการหาคำตอบว่าเกิดอะไรขึ้นกับระบบปัจจุบัน เป็นการวิเคราะห์ความต้องการในการแก้ปัญหาของผู้ใช้และผู้บริหาร

1.3 พัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เป็นการกำหนดและวางรูปแบบการพัฒนา ออกแบบหน้าจอแสดงผลและรูปแบบการสืบค้นข้อมูลวิทยานิพนธ์ ซึ่งการออกแบบการสืบค้นวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยคำนึงถึงความสะดวก ง่ายต่อการใช้งาน เก็บข้อมูล และการออกแบบหน้าจอสำหรับ ผู้ดูแลระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เป็นสำคัญ เพื่อให้งานง่ายที่สุด

2. การประเมินระบบ

ดำเนินการโดยนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ไปให้ผู้ใช้ระบบ และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพิจารณาและทำการประเมิน ด้วยการประเมินการยอมรับต่อระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

วิธีวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินการยอมรับต่อระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางด้านสถิติและการวิจัยในการวิเคราะห์เพื่อหา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา พบว่า

1.1 การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำแนกตามตัวแปรต้น ผลการวิจัย พบว่า งานวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ลักษณะตัวแปรต้น คือ ปัจจัยที่ส่งผล มากที่สุด จำนวน 15 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 18.29 ความสัมพันธ์ มีการใช้ตัวแปรรองลงมาคือ จำนวน 11 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 13.41 ส่วนตัวแปรทักษะการบริหาร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารงบประมาณและกลยุทธ์ เป็นตัวแปรที่ใช้น้อยที่สุด จำนวน 2 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 2.44

1.2 การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษาจำแนกตามตัวแปรตาม ผลการวิจัย พบว่า งานวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำแนกตามตัวแปรตาม ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ จัดเป็นกลุ่มออกมา 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารงานของผู้บริหาร ด้านพัฒนาสถานศึกษา ด้านบุคลากร ด้านพัฒนาผู้เรียน และอื่น ๆ พบว่า ลักษณะตัวแปรตามที่ใช้ในระบุดัชนีตัวแปรตามของวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มากที่สุด สามอันดับแรก ได้แก่ ด้านพัฒนาสถานศึกษา จำนวน 32 เล่ม (ร้อยละ 39.02) ด้านพัฒนาผู้เรียน จำนวน 29 เล่ม (ร้อยละ 35.37) และด้านการบริหารงานของผู้บริหาร ด้านบุคลากร จำนวน 8 เล่ม (ร้อยละ 9.76)

1.3 การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย ผลการวิจัย พบว่า งานวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำแนก

ตามกลุ่มตัวอย่างหรือเป้าหมาย ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างหรือเป้าหมายที่ใช้ในระบุกลุ่มตัวอย่างหรือเป้าหมายของวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มากที่สุดสามอันดับแรกได้แก่ ครูผู้สอน (ร้อยละ 48.78) ผู้บริหารสถานศึกษา (ร้อยละ 35.37) และสำนักบริหารงาน (ร้อยละ 4.88) ส่วนกลุ่มเป้าหมายน้อยที่สุดคือ รองผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้นำท้องถิ่นและศูนย์พัฒนาเด็กจำนวน 1 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 1.22

1.4 การสังเคราะห์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำแนกตามการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัย พบว่า งานวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำแนกตามการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์พบว่าการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในระบุกลุ่มตัวอย่างของวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มากที่สุด ได้แก่ การเลือกแบบเจาะจงจำนวน 44 เล่ม (ร้อยละ 53.66) การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างของวิทยานิพนธ์น้อยที่สุด การสุ่มแบบแบ่งชั้น จำนวน 4 เล่ม (ร้อยละ 4.88)

1.5 การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำแนกตามรูปแบบการวิจัย ผลการวิจัย พบว่า งานวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำแนกตามรูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์พบว่า รูปแบบการวิจัยที่ใช้ในระบุในวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มากที่สุด การวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 58 เล่ม คิดเป็น (ร้อยละ 70.73) และรูปแบบการวิจัย น้อยที่สุด การวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 4 เล่ม คิดเป็น (ร้อยละ 4.88)

1.6 การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำแนกตามลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า งานวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำแนกตาม ลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์พบว่าลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มากที่สุดได้แก่ การส่งผล จำนวน 37 เล่ม (ร้อยละ 45.12) ลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในวิทยานิพนธ์น้อยที่สุด การเปรียบเทียบ จำนวน 2 เล่ม (ร้อยละ 2.44)

2. ผลการวิเคราะห์และออกแบบระบบเรื่อง การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี พบว่า

การศึกษาวเคราะห์และออกแบบระบบเรื่อง การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ได้ดังนี้ เรื่อง การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี นี้ ควรเป็นโปรแกรมที่มีลักษณะเป็นโปรแกรมที่มีความสามารถในการสืบค้นข้อมูล วิทยานิพนธ์ โดยสามารถสืบค้นออนไลน์ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลที่วิทยานิพนธ์และดาวน์โหลดวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ซึ่งในการออกแบบและพัฒนาระบบนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาโดยใช้วิธีจากบนลง (คืออะไร) ซึ่งในการออกแบบฐานข้อมูล คำนึงถึงความสัมพันธ์ของระบบกับผู้ใช้ระบบ และการคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ระบบเป็นสำคัญและสะดวกต่อการใช้งาน ดังภาพที่ปรากฏ

ภาพที่ 1 แสดงผลสำหรับผู้ทั่วไป

ภาพที่ 2 แสดงผลหน้าจอ login สำหรับผู้ดูแลระบบ

ภาพที่ 3 หน้าจอหลักสำหรับผู้ดูแลระบบ

ระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการศึกษาแบบออนไลน์
สาขาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

เพิ่มข้อมูลวิทยานิพนธ์

นำชื่อวิทยานิพนธ์ : *
ประเภท : *
ผู้วิจัย : *
บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ : *

ปีสร้างเอกสาร : *
ไฟล์ fullText : *
ประธานกรรมการนิพนธ์ : *
กรรมการนิพนธ์ คนที่ 1 : *
กรรมการนิพนธ์ คนที่ 2 : *

บันทึกข้อมูล | ยกเลิก

สร้างโดยนักศึกษาคณะศิลปศึกษา สาขาบริหารการศึกษา ชั้นที่ 20
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Designed by ศุภพาณณ มนุญ

ภาพที่ 4 หน้าจอเพิ่มข้อมูลวิทยานิพนธ์

แก้ไขข้อมูลวิทยานิพนธ์

นำชื่อวิทยานิพนธ์ : *
ประเภทเอกสาร : *
ผู้วิจัย : *
รายละเอียดวิทยานิพนธ์ : *
ปีสร้างเอกสาร : *
ไฟล์ fullText : *
ประธานกรรมการนิพนธ์ : *
กรรมการนิพนธ์ คนที่ 1 : *
กรรมการนิพนธ์ คนที่ 2 : *

บันทึกข้อมูล | ยกเลิก

สร้างโดยนักศึกษาคณะศิลปศึกษา สาขาบริหารการศึกษา ชั้นที่ 20
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Designed by ศุภพาณณ มนุญ

ภาพที่ 5 หน้าจอแก้ไขข้อมูลวิทยานิพนธ์

3. ผลการประเมินการยอมรับต่อการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ผลการวิจัย พบว่า

การประเมินการยอมรับต่อการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ผลรวมการประเมินระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ จำนวนวิทยานิพนธ์ที่ใช้การสังเคราะห์ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.47) เป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้ในการสืบค้นข้อมูลวิทยานิพนธ์ ($\bar{X} = 4.58$, S.D.=0.56) ความเหมาะสมในการสังเคราะห์ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.60) ขั้นตอนของระบบง่ายต่อการใช้งานง่าย ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.60) ข้อมูลครบถ้วนตาม

ความต้องการ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.51) สามารถค้นหาหรือเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้ในเวลาอันสั้น ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.53) ความเหมาะสมของรูปแบบที่ใช้ในระบบฐานข้อมูล ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.54) การประมวลผลของระบบได้ผลลัพธ์ถูกต้อง ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.53) ความหลากหลายของข้อมูล ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.68) รูปแบบหน้าจอสีตัวอักษรและรูปภาพมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.67)

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการศึกษาความต้องการต้องการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในครั้งนี้ สามารถนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในเรื่องการจัดเก็บข้อมูลวิทยานิพนธ์และการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิดานันท์ มะลิทอง (2548: 49) ได้เสนอไว้ว่า เป็นบริการที่เปรียบเสมือนตู้บัตรคำในห้องสมุดที่สามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้มีอยู่หลายรูปแบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีสมพร โคตะคำ (2554: 93) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้นงานนิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้พัฒนาขึ้นสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีงานทะเบียน หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณสมบัติของสารสนเทศที่ดี ควรมีคุณสมบัติดังนี้ 1) มีความถูกต้อง 2) ทันสมัยต่อการใช้งาน 3) มีความสมบูรณ์ 4) มีความกะทัดรัด 5) ตรงต่อความต้องการของผู้ใช้

2. จากการศึกษาวิจัยได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ซึ่งการศึกษาวเคราะห์และออกแบบระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ ทำให้ได้โปรแกรมระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่สามารถช่วยลดขั้นตอนการสืบค้นข้อมูล ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลวิทยานิพนธ์ที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับณัฐพันธ์ เขจรันท์ และไพบูลย์ เกียรติโกมล (2545: 90-92) และดวงแก้ว สวามิภักดิ์ (2535: 114) ในการออกแบบฐานข้อมูล จะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของระบบกับผู้ใช้ระบบ การคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ระบบเป็นสิ่งสำคัญ กล่าวว่า ระบบฐานข้อมูลได้แก่ ระบบที่มีการนำเอาข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาจัดเก็บไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อประยุกต์ใช้ในงานหลาย ๆ งานที่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลร่วมกัน เป็นการลดความซ้ำซ้อนในการเก็บข้อมูล

3. จากผลการประเมินการยอมรับการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ได้สอดคล้องกับกิดานันท์ มะลิทอง (2548: 49) กล่าวว่า การค้นหาข้อมูลด้วยระบบเว็ลด์ไวด์เว็บหรือเรียกสั้น ๆ ว่า เว็บ เป็นการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่อยู่ในอินเทอร์เน็ตในระบบข้อความหลายมิติ (Hypertext) ซึ่งมีการเชื่อมโยงแหล่งข้อมูลแต่ละแหล่งที่เกี่ยวข้องกันไว้ด้วยกัน การเข้าสู่ระบบ เว็ลด์ไวด์เว็บจะต้องใช้โปรแกรมในการทำงาน ซึ่งโปรแกรมที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน มีการออกแบบระบบที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหา ทำให้ง่ายสะดวกและรวดเร็วในการค้นหาข้อมูล ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับระบบเดิมการเก็บข้อมูลวิทยานิพนธ์ในห้องสมุดทำให้ยากในการยืมวิทยานิพนธ์ ระบบนี้มีประสิทธิภาพมากกว่า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่องระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์เพื่อการสืบค้นออนไลน์ เพื่อการสังเคราะห์งานวิจัยของนักศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อให้เกิดการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นต่อไป
2. ควรมีการวิจัยเรื่องพัฒนาระบบสารสนเทศที่สามารถส่งข้อมูลไปให้ระบบอื่น ๆ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริหาร และผู้ใช้ระบบได้

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. (2543). **เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงแก้ว สวามิภักดิ์. (2543). **ระบบฐานข้อมูล**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดบุ๊คชั่น
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และไพบุลย์ เกียรติโกมล. (2545). **ระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ**. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส.
- รัตนารณ์ กาศโอสถ และปรัชญนันท์ นิลสุข. (2552). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ฉบับเต็มสำหรับห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยรังสิต. **วารสารรังสิตสารสนเทศ**, 15(1), 32-61.
- ศรีสมพร โคตะคำ (2554). **การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้นงานนิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์และความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Learning Management by STEM Education to Develop Science Process Skill and Task Creative Ability of Matthayomsuea 1 Students

ธัญญารัตน์ รตนหิรัญ¹ / ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน²

Tanyarat Rattanahiran¹ / Chanasith Sithsungnoen²

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹Master student in Curriculum and Supervision Program, Faculty of Education, Silpakorn University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

²Ass. Prof. Dr., Advisor, Faculty of Education, Silpakorn University

Corresponding author Email : krukhao.19@gmail.com

(Received : March 23, 2020; Revised : June 4, 2020; Accepted : October 7, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความร้อน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา 3) เพื่อประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบางน้อย (แจ่มประชานุกุล) ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เรื่อง ความร้อน 2) แบบทดสอบเพื่อวัดสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความร้อน 3) แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 4) แบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ยค่า ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบที่แบบ Dependent ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความร้อน ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีพัฒนาการสูงขึ้น 3) ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน

Abstract

The purposes of this research were to 1) compare the achievement of learning on heat of Matthayomsuea 1 students before and after being taught by using STEM education, 2) study the development of science process skills, and 3) assess the student's task creative ability. The samples of this research consisted of 22 Matthayomsuea 1 students of Wat Bangnoi School (jamprachanikun) by using simple random sampling. The research instruments were 1) lesson plans using by STEM education, 2) an achievement test, 3) a science process skill assessment, and 4) a task creative ability assessment. The experimental research was used in this study. The data were analyzed by mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and t-test of dependent. The result of the research showed that after being taught by STEM education, students' learning outcomes on heat were higher than before the instruction, science process skill on heat in overall was good and high developed, and task creative ability was good.

Keyword: The learning management by STEM education, Develop science process skill, Task creative ability

บทนำ

การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือ เครื่องใช้และผลผลิตต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงานเหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้จากวิทยาศาสตร์ที่ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจัย มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge-based society) ดังนั้นทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์และมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM education) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีวิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ โดยอาศัยเนื้อหาสาระความรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และใช้หลักการทางวิศวกรรมศาสตร์ในการสร้างสรรค์ชิ้นงานและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการจัดการศึกษาที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนนำความรู้ทุกแขนงทั้งด้านความรู้ ทักษะการคิดและทักษะอื่น ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหา การค้นคว้า สร้างและพัฒนาคิดค้นสิ่งต่าง ๆ การเน้นความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง การมีส่วนร่วมของผู้เรียนกับข้อมูลเครื่องมือทางเทคโนโลยี การสร้างความยืดหยุ่นในเนื้อหาวิชา ความท้าทาย การสร้างสรรค์ความแปลกใหม่และการแก้ปัญหา (พรทิพย์ ศิริภัทราชัย, 2556) และสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนวิทยาศาสตร์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้าและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ โดยอาศัยกระบวนการ

ทางวิทยาศาสตร์หรือกระบวนการอื่นใด เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาหาคำตอบในเรื่องนั้น ๆ โดยมีครูผู้สอนคอยกระตุ้นแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนอย่างใกล้ชิด

จากความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM education) จะสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับผู้เรียนโดยเน้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกับปัญหา และฝึกการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการหรือวิธีการผนวกกับความรู้ทางทักษะต่าง ๆ ประกอบกันอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการของการจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการสืบสอบและแสวงหาความรู้เป็นกลุ่ม (Group Investigation Instructional Model) (นันทกา พหุลยธร, 2554 อ้างถึงใน Joyce & Weil, 1996: 80-88) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าสิ่งสำคัญที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรู้สึกหรือความต้องการที่จะสืบค้นหรือเสาะแสวงหาความรู้ นั่น คือ ปัญหา ปัญหานั้นจะต้องมีความท้าทายเพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการในการแสวงหาคำตอบ นอกจากนั้นยังต้องเป็นปัญหาชวนให้เกิดความงุนงงสงสัยหรือก่อให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด จะยิ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเสาะแสวงหาความรู้หรือคำตอบมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์นั้นเป็นกระบวนการทางความคิด สอดคล้องกับวรรณทิพารอดแรงคำ และพิมพ์ันธ์ เดชะคุปต์ (2542: 3) ที่กล่าวว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นทักษะทางสติปัญญานักวิทยาศาสตร์รวมถึงผู้นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จะนำมาใช้แก้ปัญหา ศึกษาค้นคว้า สืบเสาะหาความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยยึดตามแนวคิดของนักการศึกษาวิทยาศาสตร์สมาคมอเมริกันเพื่อความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ (The American association for the advancement of science; AAAS, 1970: 1848 -1899) ได้จำแนกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไว้ 2 ประเภท คือ ระดับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน 8 ทักษะ เหมาะสำหรับระดับประถมศึกษา และระดับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ 5 ทักษะ เหมาะสำหรับระดับมัธยมศึกษา ซึ่งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา คือ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ขั้นบูรณาการ 5 ทักษะ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2548) ได้แก่ 1) การกำหนดและการควบคุมตัวแปร 2) การตั้งสมมติฐาน 3) การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร 4) การทดลอง และ 5) การตีความข้อมูลและการลงข้อสรุป เพื่อตอบสนองต่อทักษะศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม (วิจารณ์ พานิช, 2556) โดยมีพื้นฐานมาจากแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) ผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม เมื่อผู้เรียนสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาซึ่งหมายถึงการสร้างความรู้ขึ้นในตนเองนั่นเอง ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นในตอนนี้จะมีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนจะไม่ลืมง่ายและสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนได้ดี นอกจากนั้นความรู้ที่สร้างขึ้นเองนี้จะเป็นฐานให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (ทิตินา แชมมณี, 2559: 96)

ด้วยโรงเรียนวัดบางน้อย (แจ่มประชานุกูล) มีจุดเน้นที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและความเป็นเลิศด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด มีทักษะชีวิต และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงได้มีการส่งครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ไปอบรมเพื่อศึกษาเทคนิควิธีการสอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในรูปแบบต่างๆ อาทิ การสอนและการจัดกิจกรรมตามแนวสะเต็มศึกษา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูสอนวิชาวิทยาศาสตร์ได้เล็งเห็นความสำคัญของการนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาและต่อยอดกับผู้เรียน ตลอดจนเมื่อสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมและศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อนำมาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลแล้ว พบว่า นักเรียนยังต้องพัฒนาในด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานซึ่งยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง โดยอ้างอิงข้อมูลจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมา โดยมีเกณฑ์การประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 5 ทักษะ ซึ่งเหมาะสำหรับระดับการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา (The American association for the advancement of science; AAAS, 1970: 30-176) ประกอบด้วย 5 ทักษะดังนี้ การตั้งสมมติฐาน การกำหนดและการควบคุมตัวแปร การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร การทดลอง และการตีความข้อมูลและการลงข้อสรุป เกณฑ์การประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานวัดความสามารถ 4 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาหรือด้านความคิดสร้างสรรค์ของผลงาน ด้านการแก้ปัญหา ด้านการใช้ประโยชน์ และด้านการต่อเติมและการสังเคราะห์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจที่จะนำการสอนตามแนวสะเต็มศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับทักษะศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการให้นักเรียนเกิดทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity & innovation) ซึ่งผู้เรียนจะใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติจริง นำความรู้ที่ได้รับมาบูรณาการทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลงานใหม่ ๆ จึงได้สนใจที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และด้านความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนจากการสร้างสรรค์ผลงาน จึงได้เกิดเป็นแนวคิดการวิจัยเชิงทดลอง การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาในรายวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความร้อน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา
3. เพื่อประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความร้อน หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียน
2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษามีพัฒนาการอยู่ในระดับดี
3. ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับดี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 545 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 15 แห่ง
2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบางน้อย (แจ่มประชานุกูล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 22 คน จำนวน 1 ห้องเรียน ปีการศึกษา 2562 ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ตัวแปรต้นได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ระบุปัญหา (Problem identification) เป็นการทำความเข้าใจปัญหาหรือความท้าทาย วิเคราะห์เงื่อนไขหรือข้อจำกัดของสถานการณ์ปัญหา เพื่อกำหนดขอบเขตของปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชิ้นงานหรือวิธีการในการแก้ปัญหา โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้นำเสนอเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่จะทำไปสู่ปัญหา และใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ เมื่อนักเรียนได้รับรู้ถึงปัญหาแล้ว จึงเกิดการระดมความคิดเพื่อช่วยกันกำหนดขอบเขตของปัญหา แบ่งปัญหาออกเป็นรายข้อและเลือกปัญหาที่สำคัญที่สุดเพื่อนำไปสู่การรวบรวมข้อมูล

3.2 รวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา (Related information search) เป็นการรวบรวมข้อมูลและแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการแก้ปัญหา เมื่อนักเรียนเลือกปัญหาที่สำคัญที่สุดจำเป็นต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหานั้น โดยข้อมูลนั้นได้จากการครูเป็นผู้สอนในบทเรียนและนักเรียนสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ตโดยใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟนเป็นเครื่องมือในการค้นหาเพื่อนำข้อมูลที่ได้นำไปใช้ในการออกแบบชิ้นงาน

3.3 ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (Solution design) เป็นการประยุกต์ใช้ข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อการออกแบบชิ้นงานหรือวิธีการในการแก้ปัญหา นักเรียนจะเริ่มออกแบบชิ้นงานโดยอาศัยข้อมูลที่รวบรวมมาช่วยในการออกแบบ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และสังเกตการทำงานของนักเรียนแต่ละคน

3.4 วางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา (Planning and development) เป็นการกำหนดลำดับขั้นตอนของการสร้างชิ้นงานหรือวิธีการ แล้วลงมือสร้างชิ้นงานหรือพัฒนาวิธีการเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา เมื่อนักเรียนได้แบบร่างมาแล้วจึงเริ่มสร้างชิ้นงานขึ้นตามแบบที่ได้กำหนดไว้ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ตลอดจนดูแลด้านความปลอดภัยในการใช้อุปกรณ์ และสังเกตการทำงานของนักเรียนแต่ละคน

3.5 ทดสอบ ประเมินผล และปรับปรุงแก้ไข วิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน (Testing, evaluation and design improvement) เป็นการทดสอบและประเมินการใช้งานของชิ้นงานหรือวิธีการ โดยผลที่ได้ก็นำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา เมื่อนักเรียนสร้างชิ้นงานเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงนำไปทดสอบว่าชิ้นงานนี้สามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่โดยทดสอบชิ้นงานที่ละกลุ่ม แต่ละกลุ่มทดสอบและจดบันทึกผลข้อบกพร่องเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงชิ้นงาน หลังจากให้นักเรียนทดสอบชิ้นงานแล้วครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมในการให้คะแนนชิ้นงานของเพื่อนนักเรียนด้วยกัน เพื่อให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและฝึกการยอมรับข้อแตกต่าง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรม

3.6 นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน (Presentation) เป็นการนำเสนอแนวคิดและขั้นตอนการแก้ปัญหาของการสร้างชิ้นงานให้ผู้อื่นเข้าใจ และได้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาต่อไป เมื่อนักเรียนทดสอบชิ้นงานและรวบรวมผลที่ได้จากการทดสอบแล้ว ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการแก้ปัญหา ข้อดีข้อเสียของชิ้นงาน และการข้อเสนอแนะในการทำงานครั้งต่อไป จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการทำกิจกรรมปัญหาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำกิจกรรมในครั้งต่อไป เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมครบในหน่วยการเรียนรู้

แล้วครูให้นักเรียนเชื่อมโยงสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้มาทั้งหมดว่าเชื่อมโยงกับวิชาหรือความรู้ในด้านใดบ้าง โดยให้นักเรียนเขียนแสดงออกมาในรูปของ ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความร้อน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน

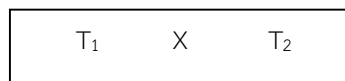
4. สาระการเรียนรู้ เป็นสาระการเรียนรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบางน้อย (แจ่มประชานุกูล) รายวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน รหัส ว 21102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาระที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ

5. ระยะเวลาในการทดลอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ใช้เวลาทดลองสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง จำนวน 4 สัปดาห์ รวมทั้งหมด 12 ชั่วโมง

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัยแบบทดลองขั้นพื้นฐาน (Pre-experimental design) แบบ one-group pre-test post-test design และแบบ One – shot case study (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558: 144) และแบบแผนการวิจัยแบบศึกษากลุ่มเดียววัดหลายครั้ง Time – Series design (Campbell and Stanley, 1963: 7) ดังนี้

ภาพที่ 1 แบบแผนการวิจัยแบบ one-group pre-test post-test design และ แบบ One – shot case study ใช้กับวัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความร้อน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา

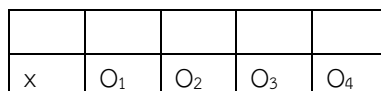

T₁ หมายถึง การทดสอบก่อนเรียน

X หมายถึง การทดลองการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา

T₂ หมายถึง การทดสอบหลังเรียน

ภาพที่ 2 แบบแผนการวิจัย แบบศึกษากลุ่มเดียววัดหลายครั้ง Time – Series design ใช้กับวัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาพัฒนาการทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา

X หมายถึง การทดลองใช้แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

O₁, O₂, O₃, ... หมายถึง การประเมินระหว่างทดลองใช้แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เรื่องความร้อน จำนวน 4 แผน ใช้เวลาทดลองสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง จำนวน 4 สัปดาห์ รวมทั้งหมด 12 ชั่วโมง ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบางน้อย (แจ่มประชานุกุล) จังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ศึกษาผลการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มซึ่งมีทั้งหมด 6 ขั้นตอน วิเคราะห์ความรู้เดิม ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.3 กำหนดสาระการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์

1.4 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 4 แผน มีการจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนได้ระบุปัญหาโดยศึกษาจากสถานการณ์ต่าง ๆ และรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ผู้เรียนเริ่มออกแบบวิธีการแก้ปัญหาและวางแผนดำเนินการแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลที่ศึกษามาให้เกิดประโยชน์ นำผลมาทดสอบประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงชิ้นงาน จากนั้นนำชิ้นงานมานำเสนอ บอกวิธีการแก้ปัญหา และเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงชิ้นงานครั้งต่อไป

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 แผน ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความสอดคล้องเชิงเนื้อหา จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการสอน (Index of Item Objective Congruence; IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้ได้รับการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 22 คน

2. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความร้อน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1 ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

2.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวิธีการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ความรู้เดิม ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.3 สร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และครอบคลุมสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ เรื่อง ความร้อน

2.4 สร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความร้อน ตามตารางวิเคราะห์ข้อสอบ เป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก (Multiple choice) จำนวน 20 ข้อ

2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อดูความเหมาะสมของแบบทดสอบ

2.7 ตรวจสอบค่าความยากง่าย (Difficulty) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบทดสอบปรนัย ซึ่งได้ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.37 – 0.70 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.30 – 0.65

2.8 ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์แล้ว จำนวน 20 ข้อ มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ เท่ากับ 0.78

2.9 นำแบบทดสอบที่หาค่าความเชื่อมั่นแล้วไปทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์กับกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยข้อสอบหลังเรียนจะสลับข้อและสลับตัวเลือก

3. ประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และวิเคราะห์ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ทักษะ การตั้งสมมติฐาน การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร การกำหนดและการควบคุมตัวแปรการทดลองและการตีความหมายของข้อมูลและลงข้อสรุป

3.2 สร้างแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยกำหนดรายการประเมิน 5 ด้าน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกส์ (Rubric scoring) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ

3.3 เสนอแบบประเมินพัฒนาการทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.4 นำแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

3.5 นำแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการปรับปรุงเนื้อหา นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ประเมินระหว่างนักเรียนทำกิจกรรม

4. แบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

4.1 ศึกษาการสร้างแบบประเมินจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน

4.2 นำข้อมูลที่ศึกษา มากำหนดโครงสร้างเนื้อหาและสร้างแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยกำหนดรายการประเมิน 4 ด้าน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกส์ (Rubric scoring) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ

4.3 นำแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4.4 นำแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67 - 1.00

4.5 นำแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานมาปรับปรุงแก้ไขตามที่คุณเชี่ยวชาญแนะนำ และนำไปใช้ประเมินหลังนักเรียนสร้างผลงานสำเร็จในแต่ละแผนจำนวนทั้งสิ้น 4 แผน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทดลองการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา โดยดำเนินการสอนในคาบเรียนการสอนปกติตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความร้อน จำนวน 20 ข้อ แล้วตรวจให้คะแนน
2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาตามขั้นตอนทั้ง 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ระบุปัญหา (Problem identification) 2) รวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัญหา (Related information search) 3) ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (Solution design) 4) วางแผนและดำเนินการแก้ปัญหา (Planning and development) 5) ทดสอบ ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขวิธีการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน (Testing, evaluation and design improvement) และ 6) นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหาหรือชิ้นงาน (Presentation)
3. ผู้วิจัยดำเนินการประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ระหว่างการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องความร้อน จำนวน 4 ครั้ง ของทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะประเมินในช่วงที่นักเรียนทำกิจกรรมด้วยวิธีการสังเกตและจดบันทึกโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการทักษะกระบวนการ
4. ผู้วิจัยดำเนินการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยประเมินผลงานหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องความร้อน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1, 2, 3 และ 4 ทุกแผน ตามลำดับ ซึ่งจะได้ผลงานทั้งหมด 4 ผลงาน
5. ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งเป็นแบบทดสอบเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียนโดยใช้วิธีการสลับข้อและสลับตัวเลือก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (Index of Objective Congruence: IOC)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความร้อน โดยใช้ค่าสถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความร้อน ก่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา
3. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
4. วิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความร้อน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน (n)	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t-test	Sig.
คะแนนก่อนเรียน	22	20	12.91	1.10	-13.282	.000**
คะแนนหลังเรียน	22	20	16.86	0.83		

2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา มีพัฒนาการสูงกว่าก่อนเรียน

3. ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา มีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานอยู่ในระดับดี

การอภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลงานสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความร้อน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อที่ 1 โดยผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คือ คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน มีค่าเท่ากับ 12.91 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ส่วนคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน มีค่าเท่ากับ 16.86 จากคะแนนเต็ม 20 ทั้งนี้เนื่องมาจากการสอนตามแนวสะเต็มศึกษา มีกระบวนการและขั้นตอนที่สามารถฝึกให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง รู้จักวางแผนในการทำงาน กล้าแสดงความคิดเห็น สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาจนสามารถสร้างเป็นชิ้นงานได้ตามความคิดและจินตนาการของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี การเรียนรู้ตามแนว Constructivism ที่กล่าวไว้ 2 ประเด็นที่สำคัญด้วยกัน คือ ประเด็นแรกผู้เรียนเป็นผู้สร้าง (Construct) ความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความเข้าใจที่มีอยู่เดิม โดยใช้กระบวนการทางปัญญา (Cognitive apparatus) ของตน ประเด็นที่สอง คือ การเรียนรู้ตามแนว Constructivism คือ โครงสร้างทางปัญญา เป็นผลของความพยายามทางความคิด ผู้เรียนสร้างเสริมความรู้ผ่านกระบวนการทางปัญญาด้วยตนเอง ผู้สอนไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของผู้เรียนได้ แต่ผู้สอนสามารถช่วยผู้เรียนปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาได้โดยจัดสภาพการณ์ที่ทำให้เกิดภาวะไม่สมดุลขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง (ทิตนา แคมมณี, 2559: 90-91) และเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเอง ผู้เรียนมีโอกาสดำรงความคิดและนำความคิดตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะทำให้เห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (ทวีป แซ่ฉิน, 2556: 11) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพลศักดิ์ แสงพรมศรี ประสาท เนืองเฉลิม และปิยะนตร จันทร์ธิระติกุล (2558) ที่ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นสูง และเจตคติต่อ

การเรียนรู้วิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษากับแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นสูงและเจตคติต่อการเรียนวิชาเคมีสูงกว่าการเรียนรู้แบบปกติ

2. การศึกษาพัฒนาการทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็ม จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้น ตามลำดับ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมีคะแนนเฉลี่ย 3.60 จากผลการวิจัยทักษะการตั้งสมมติฐานมีพัฒนาสูงเป็นอันดับหนึ่งเพราะว่านักเรียนมีความเข้าใจในการตั้งสมมติฐาน เกิดจากทุกครั้งที่มีการทำกิจกรรมครูจะให้นักเรียนฝึกการตั้งคำถามและลองคาดเดาคำตอบก่อนเป็นประจำเมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติซ้ำบ่อย ๆ จึงทำให้เกิดความเคยชินและสามารถปฏิบัติได้ดี ส่วนทักษะการทดลองที่มีพัฒนาการอยู่ในลำดับสุดท้าย เพราะว่าการทดลองนี้จะแบ่งเป็นสองด้านด้วยกัน ได้แก่ ด้านการออกแบบและการบันทึกผล จากการสังเกตการณ์ทำกิจกรรมของนักเรียนตลอดระยะเวลาในการวิจัยพบว่า ด้านการออกแบบนักเรียนออกแบบการทดลองโดยไม่ใส่รายละเอียดของการทดลอง ทั้งนี้เพราะครูยังอธิบายไม่ครอบคลุมและมีการชี้แนะเพิ่มเติมค่อนข้างน้อยบวกกับเวลาการทำกิจกรรมที่ค่อนข้างมีอย่างจำกัด จึงทำให้ไม่สามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ ด้านการบันทึกผลการทดลองนักเรียนยังเขียนผลการทดลองเป็นภาพรวม ไม่เจาะจงผลที่ได้ ทำให้การสื่อความไม่ชัดเจนและผลการทดลองยังขาดรายละเอียด ทั้งนี้เพราะครูยังไม่สม่ำเสมอในการให้นักเรียนบันทึกผลอย่างละเอียด มักให้บันทึกผลเป็นภาพรวมก่อนเสมอทำให้นักเรียนเกิดความเคยชิน และเมื่อต้องการให้นักเรียนบันทึกผลโดยเก็บรายละเอียดจึงต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก แต่ถ้านักเรียนได้ฝึกปฏิบัติการให้รายละเอียดของการออกแบบและบันทึกผลทุกครั้งโดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักเรียน พร้อมกับครูยกตัวอย่างประกอบก็จะทำให้นักเรียนมีพัฒนาการทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับทฤษฎีทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ที่กล่าวว่านักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองและนักเรียนแต่ละคนสร้างความรู้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน (กมลฉัตร กล่อมอิม และคณะ, 2557: 129-139) ซึ่งวรรณทิพา รอดแรงคำ และพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2542: 3) ได้กล่าวว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นทักษะทางสติปัญญา นักวิทยาศาสตร์และผู้ใช้นวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์มาแก้ปัญหาใช้ในการศึกษาค้นคว้าสืบเสาะหาความรู้ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจรรยาสมร เหลืองสมานกุล (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าหลังได้รับการพัฒนากระบวนการนักเรียนมีทักษะทางวิทยาศาสตร์ในการทำกิจกรรมวิทยาศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา โดยภาพรวมทั้ง 4 ผลงานอยู่ในระดับดี คะแนนเฉลี่ยที่ 2.67 จากผลการศึกษาความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน ด้านที่ 4 การต่อเติมและการสังเคราะห์มีคะแนนสูงเป็นอันดับ 1 พบว่า นักเรียนสามารถสร้างผลงานได้หลากหลาย มีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างชิ้นงานรู้จักประยุกต์วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีประโยชน์ได้ และด้านที่นักเรียนได้คะแนนลำดับสุดท้าย คือ ด้านการใช้ประโยชน์ พบว่า ชิ้นงานที่นักเรียนสร้างขึ้นมานั้นยังไม่ตอบสนองในด้านการใช้ประโยชน์ เพราะว่าการออกแบบกิจกรรมของครูผู้สอนยังต้องปรับปรุงด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้สามารถนำความรู้ไปพัฒนาหรือต่อ

ยอดโดยสร้างเป็นชิ้นงานที่สามารถใช้ได้จริงให้มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และจากการศึกษา ความสามารถในการสร้างผลงานของนักเรียนทั้ง 4 ผลงาน ผลงานที่อยู่ในระดับดี อันดับ 1 ได้แก่ ไอศกรีมหลอด จากการศึกษาพบว่า นักเรียนให้ความสนใจกับการทำกิจกรรมไอศกรีมหลอดเป็นอย่างดี ก่อนเริ่มทำกิจกรรมมีความตั้งใจเรียนรู้ทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ในขณะที่ทำกิจกรรมนักเรียนมีความสุขสนุกสนาน ตื่นเต้นและลุ้นตลอดเวลาว่าจะสามารถทำไอศกรีมได้ไหม หลังทำกิจกรรมเมื่อต้องสรุปผลและเชื่อมโยงกับความรู้ในภาคทฤษฎีนักเรียนก็สามารถตอบคำถามได้ดี เช่น ตอบได้ว่าในขณะที่สารเปลี่ยนสถานะมีความร้อนแฝงเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นต้นทั้งนี้เพราะนักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาสามารถเชื่อมโยงความรู้และใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการสร้างชิ้นงาน และผลงานที่นักเรียนทำได้อยู่ในระดับพอใช้ คือ โคมลอย เพราะกิจกรรมที่จัดให้นักเรียนนั้นมีขั้นตอนซับซ้อนค่อนข้างยาก การอธิบายความรู้ของครูยังไม่กระชับ ทำให้นักเรียนยังไม่เข้าใจว่าจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านใด สถานการณ์ที่กำหนดให้นักเรียนไม่เชื่อมโยงกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันทำให้นักเรียนมองภาพของการสร้างชิ้นงานไม่ชัดเจน ครูจึงควรยกตัวอย่างหลายๆสถานการณ์จากง่ายไปหายากเพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) โดยเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองและด้วยตนเองของผู้เรียน หากผู้เรียนมีโอกาสดำเนินความคิดและนำความคิดตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมจะทำให้เห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (ทวีป แซ่ฉิน, 2556: 11) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับจรรยาสมุทร เหลืองสมานกุล (2557: บทคัดย่อ) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยด้านความการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ พบว่า ทักษะการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ครูควรฝึกให้นักเรียนเขียนบันทึกผลการทดลองและควรยกตัวอย่างวิธีการเขียน
2. จากผลการวิจัยความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน พบว่า ด้านการใช้ประโยชน์จากผลงานที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับพอใช้ ดังนั้น ครูควรมีการปรับปรุงกิจกรรมและอธิบายขั้นตอนการทำพร้อมยกตัวอย่างประกอบ
3. ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา กิจกรรมที่จัดให้นักเรียนในแต่ละหัวข้อค่อนข้างใช้เวลาในการสร้างชิ้นงานพอสมควร ดังนั้น ครูอาจให้นักเรียนสร้างชิ้นงานเพียงชิ้นเดียวหลังจากเรียนเรียนจบในหน่วยการเรียนรู้นั้นๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยศึกษาเปรียบเทียบวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาร่วมกับวิธีสอนเช่น โครงงาน

2. ควรมีการนำวิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาไปใช้ในการพัฒนาร่วมกับทักษะอื่นๆ เช่น ทักษะการจำแนกประเภท
3. ควรมีการวิจัยการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
4. ควรมีการศึกษาเจตคติที่มีต่อวิชาวิทยาศาสตร์และการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กมลฉัตร กล่อมอิน. (2559). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษา สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์**, 18(4), 334-348.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- จรรย์สมร เหลืองสมานกุล. (2559). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการประดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (การพัฒนากิจกรรมวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์และการสร้างความสามารถในการประดิษฐ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 8(1), 267-282.
- ทวีป แซ่ฉิน. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎี Constructionism เพื่อพัฒนาทักษะการเขียน โปรแกรมด้วยโปรแกรม App Inventor สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- ทิตินา แคมมณี. (2545). **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพย์ ศิริภทราชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. **วารสารนักษิรา**, 33(2), 49-56.
- พลศักดิ์ แสงพรมศรี, ประสาธ เนืองเฉลิม และ ปิยะเนตร จันทร์ถิระติกุล. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นสูงและเจตคติต่อการเรียนเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษากับแบบปกติ. **ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 9 (พิเศษ), 401-418.
- วรรณทิพา รอดแรงคำ และพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2542). **กิจกรรมทักษะกระบวนการสำหรับครู**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพชีวิต.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). **การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ส.เจริญการพิมพ์.
- American Association for The Advancement of Science. (AAAS). (1970). **Science Process Approach**. New York : Comantary for Teacher. AAAS.

Campbell, D.T. & Stanley, J.C. (1967). **Experimental and quasi-experimental designs for research**. Chicago: Rand McNally.

Joyce, B, & Weil, M. (1996). **Model of teaching**. 5th ed. Boston: Allyn and Bacon.

สะเต็มศึกษาในห้องสมุดโรงเรียน STEM Education in School Libraries

นราธิป ปิติธนบดี
Narathip Pitithanabodee

ดร. กลุ่มวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Dr., Library Science Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Corresponding author Email: npitithanabodee@gmail.com

(Received: October 13, 2020; Revised: November 6, 2020; Accepted : December 1, 2020)

บทคัดย่อ

บทความอธิบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ซึ่งเป็นการบูรณาการสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้และทักษะการคิด และการแก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ สำหรับการจัดการศึกษาตามหลักการของสะเต็มเน้นให้นักเรียนเรียนรู้ผ่าน การจัดทำโครงงานวิทยาศาสตร์โดยใช้แหล่งเรียนรู้และแสวงหาสารสนเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับโครงงาน ห้องสมุดโรงเรียนจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้สะเต็มของนักเรียนในการศึกษาขั้น พื้นฐาน โดยมีครูทำหน้าที่พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนให้การเรียนรู้ในรูปแบบสะเต็มศึกษาที่มี ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มุ่งเน้นจัดเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้สะเต็มศึกษาและจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ทรัพยากร สะเต็มแก่ครูและนักเรียน ซึ่งในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา ครูบรรณารักษ์มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ 1) บทบาท ในฐานะผู้จัดเตรียมทรัพยากร และ 2) บทบาทในฐานะผู้ร่วมมือในการสอน

คำสำคัญ: ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดสะเต็ม สะเต็มศึกษา ครูบรรณารักษ์

Abstract

This article explains about STEM learning management, which was an integration of science, technology, engineering and mathematics disciplines. It aimed to develop students to acquire knowledge and skills of thinking and problem solving of various situations. For educational management, according to the principles of STEM focus on students learning through the preparation of science projects using learning resources and seeking information for study and research about the project. The school library was therefore an important learning resource to support students' learning in basic education. The teacher was responsible for developing the library to be a learning center to support STEM learning with increased efficiency and focus on preparing the STEM learning resources and organizing activities to promote the use of STEM resources to teachers and students. In addition to the management of STEM

education, teacher librarians had important roles, including (1) role as resource provider and (2) role as teaching collaborator.

Keyword: School library, STEM library, STEM education, Teacher-librarians

บทนำ

การเรียนรู้สะเต็มศึกษา (STEM education) ในต่างประเทศโดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดองค์ประกอบของการสอนสะเต็มศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ครูและผู้บริหารได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาในโรงเรียน ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาและหลักสูตรที่สัมพันธ์กัน การพัฒนาครูผู้สอนให้มีสมรรถนะสูงในสาขาวิชาที่สอน การจัดให้มีระบบสนับสนุนการประเมินผลการเรียนรู้ การจัดสรรเวลาที่เพียงพอต่อการสอน และการเข้าถึงอย่างเท่าเทียมกันในโอกาสการเรียนรู้สะเต็มที่มีคุณภาพสูง (National Research Council, 2011) ส่วนการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในประเทศไทยนั้น มีจุดเด่นที่การนำกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมมาผนวกเข้ากับการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่อยู่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทย กิจกรรมสะเต็มศึกษาจึงเน้นการนำประเด็นหรือสถานการณ์ที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน อาจเป็นปัญหา เหตุการณ์ หรืออาชีพที่พบเห็นได้ในชุมชนมาเชื่อมโยงเข้ากับเนื้อหาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ สร้างโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่ได้เรียนรู้ในชั้นเรียน และความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีหาวิธีการหรือพัฒนาชิ้นงานเพื่อแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่ครูนำเสนอ การจัดการเรียนรู้แบบนี้ช่วยให้นักเรียนได้เห็นประโยชน์ของความรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่นักเรียนใช้ในชั้นเรียน อีกทั้งเป็นการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ (เสกสรร สรรพพิสุทธิ, 2558)

จากสภาพการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาของประเทศไทยข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564 ที่ระบุว่าจะระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยยังคงเป็นจุดอ่อน โดยบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาของประเทศยังมีจำนวนไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องผลิตบุคลากรสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการโดยเฉพาะในสาขาสะเต็ม เพื่อเพิ่มจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ในสถานศึกษา รวมทั้งเร่งผลิตกำลังคนและครูวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวเชื่อมโยงกับนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการที่เน้นการจัดการศึกษาเพื่อคุณวุฒิและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ มีความสามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า มีความรอบรู้ มีสมรรถนะการรู้จักคิดและมีทักษะชีวิต เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตและสร้างอาชีพ โดยจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากประสบการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองผ่านการลงมือปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562; 2563)

อนึ่ง ในช่วงศตวรรษที่ 20 อัตรากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและวิศวกรรมศาสตร์ของไทยมีแนวโน้มลดลง และนักเรียนที่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความสนใจศึกษาต่อด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ลดลง อีกทั้งผลการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของนักเรียนมีแนวโน้มลดลง ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในโรงเรียนซึ่งอาจทำให้นักเรียนขาดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และ

คณิตศาสตร์ โดยขาดการเชื่อมโยงระหว่างความรู้ดังกล่าวกับชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพในอนาคต เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์อย่างมีความหมาย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จึงเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่พบในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ซึ่งนักเรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสารและความคิดสร้างสรรค์ในระหว่างการเรียนรู้ (ศูนย์สะเต็มศึกษาแห่งชาติ, 2557)

อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ในโรงเรียน โดยส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ห้องสมุดโรงเรียนนับเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญภายในโรงเรียนที่มีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้สะเต็มศึกษา เพราะนอกจากการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาจะเกิดขึ้นภายในห้องเรียนแล้ว Woods and Hsu (2020) ได้กล่าวว่า กิจกรรมสะเต็มและการสืบเสาะหาความรู้เป็นกิจกรรมที่อาจเกิดขึ้นภายนอกห้องเรียน โดยเฉพาะในห้องสมุดโรงเรียนที่พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการสร้างสรรค์ (Makerspace) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดเตรียมและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สะเต็มและการสืบเสาะหาความรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ Subramaniam, Ahn, Fleischmann, and Druin (2012) ยังได้กล่าวว่า ในปัจจุบันมีการประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนโดยเฉพาะเทคโนโลยีสื่อและเครือข่ายสังคมในการเรียนรู้สะเต็ม หากแต่บทบาทของห้องสมุดโรงเรียนในการริเริ่มให้การสนับสนุนการเรียนรู้สะเต็มแก่นักเรียนยังเกิดขึ้นค่อนข้างน้อย

บทความนี้จึงเป็นบทความที่สะท้อนให้ทราบถึงการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา โดยมีห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน มีครูบรรณารักษ์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการอำนวยความสะดวกในด้านทรัพยากรการเรียนรู้สะเต็มศึกษาและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ทรัพยากรสะเต็ม อันจะนำไปสู่การเรียนรู้สะเต็มศึกษาเชิงสร้างสรรค์และเชิงประจักษ์ทั้งในด้านการพัฒนาตนเอง การเรียนรู้จริง การปฏิบัติได้ และการเกิดทักษะการคิดในตัวนักเรียน

ความเป็นมาและความหมายของสะเต็มศึกษา

คำว่า “STEM” ที่มีคำเต็มว่า “Science, Technology, Engineering, and Mathematics” เป็นสาขาวิชาและหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งคำย่อว่า STEM เริ่มใช้ครั้งแรกใน ค.ศ. 2001 โดยผู้บริหารด้านวิทยาศาสตร์ ณ สถาบันวิทยาศาสตร์แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (U.S. National Science Foundation หรือ NSF) แทนคำย่อว่า “SMET” ที่อ้างถึงวิชาชีพของสาขาวิชาหรือหลักสูตรต่าง ๆ ที่บูรณาการความรู้และทักษะจากสาขาวิชาเหล่านี้ ซึ่งใน ค.ศ. 2001 นักชีววิทยาชาวอเมริกันคือ Judith Ramaley ซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการด้านการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ของสถาบันวิทยาศาสตร์แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ปรับเปลี่ยนคำย่อเป็นคำใหม่ คือ STEM และนับตั้งแต่นั้นมาหลักสูตรที่มุ่งเน้นสะเต็ม (STEM-focused curriculum) เป็นที่รู้จักและขยายไปในหลายประเทศ (Hallinen, 2020) สะเต็มจึงเป็นวิธีการการเรียนรู้และการพัฒนาที่บูรณาการเนื้อหาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน โดยมุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้มีทักษะต่าง ๆ เช่น การแก้ปัญหา การคิดเชิงสร้างสรรค์ การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ การทำงานเป็นทีม การคิดแบบอิสระ การริเริ่ม การสื่อสาร และการรู้ดิจิทัล เป็นต้น (Government of Western Australia, Department of Education, 2020) อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมและความก้าวหน้าที่เกี่ยวข้องกับสะเต็มนับเป็นสิ่งสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนโลก อีกทั้ง

เศรษฐกิจบนฐานความรู้ที่เติบโตด้วยสิ่งประดิษฐ์ (invention) และความต้องการแรงงานที่มีความเข้าใจพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ โดยที่ผู้จ้างงานมีความต้องการแรงงานที่มีคุณลักษณะของการคิดเชิงวิเคราะห์ และทักษะการแก้ปัญหาซึ่งเกิดจากการเรียนการสอนเพิ่มเติมศึกษานั้นเอง (Young, 2012)

สำหรับคำว่า “สะเต็มศึกษา (STEM education)” เป็นการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายในโรงเรียนและองค์กรชุมชนต่าง ๆ ซึ่งมุ่งผลิตกำลังคนที่มีสมรรถนะในด้านสะเต็ม (Hallinen, 2020) โดยมีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดนิยามของคำว่า สะเต็มศึกษา ไว้ดังนี้

Gonzalez and Kuenzi (2012) ให้นิยามของคำว่า สะเต็มศึกษา ว่าเป็นการสอนและการเรียนรู้ในสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งรวมถึงกิจกรรมการศึกษาที่เกิดขึ้นในทุกระดับการศึกษาทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

National Science Teaching Association (NSTA, 2021) ให้นิยามของคำว่า สะเต็มศึกษา ว่าเป็นการเรียนรู้โลกแห่งความเป็นจริงและให้โอกาสนักเรียนในการเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่กำลังศึกษาและประยุกต์ใช้เนื้อหาเหล่านั้นตามสภาพจริง สะเต็มศึกษาจึงเป็นวิธีการสอนแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะที่บูรณาการผ่านโครงการหรือปัญหาในบริบทต่าง ๆ

ศูนย์สะเต็มศึกษาแห่งชาติ (2557) ให้นิยามของคำว่า สะเต็มศึกษา ว่าเป็นแนวทางการจัดการศึกษาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการทางวิศวกรรมและคณิตศาสตร์ไปใช้ในการเชื่อมโยงและแก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

จากนิยามดังกล่าว สรุปได้ว่า สะเต็มศึกษา คือ การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาความรู้ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการทำโครงการที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง

อย่างไรก็ตาม นักการศึกษาจึงมุ่งเน้นที่จะปรับปรุงการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่ใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐาน (K-12) (Hallinen, 2020) ซึ่งมุ่งเน้นพัฒนานักเรียนโดยใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้สะเต็มที่มีลักษณะเฉพาะ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเป็นไปตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความมุ่งหวังของหลักสูตร

การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษา

สะเต็มศึกษาเป็นจัดการเรียนการสอนที่พยายามให้เกิดการเปลี่ยนแปลงห้องเรียนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered classroom) โดยสนับสนุนหลักสูตรที่ขับเคลื่อนการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา การค้นคว้าและการสำรวจข้อมูล ตลอดจนการกำหนดให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการค้นคว้าวิธีแก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ (Young, 2012) ซึ่ง สภาวิจัยแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (National Research Council, 2012) ระบุถึงวิธีปฏิบัติ 8 ขั้นตอนซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ (1) การตั้งคำถามและการนิยามปัญหาที่จะศึกษา (2) การพัฒนาและการใช้ตัวแบบ (3) การวางแผนและการดำเนินการค้นคว้าวิจัย (4) การวิเคราะห์และการตีความข้อมูล (5) การใช้คณิตศาสตร์และการคิดเชิงคำนวณ (6) การสร้างคำอธิบายและการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา (7) การใช้หลักฐานในการยืนยันแนวคิด และ (8) การประเมินและการสื่อสารแนวคิด

สำหรับแนวปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยีและคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็น 4 ศาสตร์ที่ใช้บูรณาการในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษานั้น สภาวิจัยแห่งประเทศไทยได้เปรียบเทียบทักษะทางวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีกับทักษะทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้ (Vasquez, Sneider, & Comer, 2013)

วิทยาศาสตร์	วิศวกรรมศาสตร์	เทคโนโลยี	คณิตศาสตร์
ตั้งคำถาม	นิยามปัญหา	ตระหนักถึงบทบาทของเทคโนโลยีต่อสังคม	ทำความเข้าใจและพยายามแก้ปัญหา
พัฒนาและใช้ตัวแบบ	พัฒนาและใช้ตัวแบบ		ใช้คณิตศาสตร์ในการสร้างตัวแบบ
วางแผนและดำเนินการค้นคว้าวิจัย	วางแผนและดำเนินการค้นคว้าวิจัย	เรียนรู้วิธีใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ	ใช้เครื่องมือที่เหมาะสม
วิเคราะห์และตีความข้อมูล	วิเคราะห์และตีความข้อมูล		ให้ความสำคัญกับความแม่นยำ
ใช้คณิตศาสตร์และการคิดเชิงคำนวณ	ใช้คณิตศาสตร์และการคิดเชิงคำนวณ	เข้าใจบทบาทของเทคโนโลยีในการพัฒนาวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์	ใช้ตัวเลขในการให้ความหมายและเหตุผล
สร้างคำอธิบาย	ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา		มองหาและใช้ประโยชน์จากโครงสร้าง
ใช้หลักฐานในการยืนยันแนวคิด	ใช้หลักฐานในการยืนยันแนวคิด	ตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีโดยพิจารณาถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	สร้างข้อโต้แย้งและสามารถวิพากษ์การให้เหตุผลของผู้อื่น
การประเมินและการสื่อสารแนวคิด	การประเมินและการสื่อสารแนวคิด		มองหาและนำเสนอระเบียบวิธีในการให้เหตุผล

จากตารางเปรียบเทียบทักษะทางวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยีและคณิตศาสตร์ข้างต้น จะเห็นว่า แนวปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ประกอบด้วย 8 กระบวนการ โดยมี 6 กระบวนการที่เหมือนกันและที่ต่างกัน 2 กระบวนการ ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของศาสตร์นั้น ๆ โดยที่กระบวนการทางวิทยาศาสตร์มีจุดเริ่มต้นที่การตั้งคำถามเพื่อความเข้าใจและเรียนรู้ธรรมชาติ ในขณะที่กระบวนการทางวิศวกรรมศาสตร์เริ่มโดยการนิยามปัญหาเพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้ดีขึ้น ทั้งสองศาสตร์มีการพัฒนาและใช้ตัวแบบในการดำเนินงาน มีการวางแผนและดำเนินการค้นคว้าวิจัย วิเคราะห์และตีความข้อมูล ใช้คณิตศาสตร์ในการคิดเชิงคำนวณ สำหรับกระบวนการถัดไปในทางวิทยาศาสตร์เป็นการสร้างคำอธิบายในข้อสงสัยเกี่ยวกับธรรมชาติ หากแต่กระบวนการทางวิศวกรรมศาสตร์เป็นการออกแบบวิธีการแก้ปัญหา จากนั้นทั้งสองศาสตร์จะใช้หลักฐานในการยืนยันแนวคิดที่อาจเป็นคำตอบหรือข้อค้นพบของข้อสงสัยเกี่ยวกับธรรมชาติหรือปัญหาต่าง ๆ โดยประเมินและสื่อสารแนวคิดให้เกิดความเข้าใจและใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องในวงกว้าง ทั้งนี้กระบวนการปฏิบัติของศาสตร์ทั้งสองจะใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการ

พัฒนาวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ตลอดจนใช้คณิตศาสตร์ในการให้ความหมายและให้เหตุผลถึงแนวคิดที่เกิดขึ้นด้วย

สำหรับการเรียนรู้เพิ่มเติมในประเทศไทยนั้นเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนได้มีการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวมีประเด็นเกี่ยวกับสะเต็มศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีสาระเกี่ยวกับการนำความรู้ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหา การดำเนินชีวิตและศึกษาต่อ การมีเหตุผล มีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์ พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ (2) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีสาระเกี่ยวกับการนำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการศึกษา ค้นหาคำถามและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ และ (3) กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี มีสาระเกี่ยวกับความรู้ ทักษะและเจตคติในการทำงาน การจัดการ การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพและการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งเห็นได้ว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์มีจุดมุ่งเน้นในทิศทางเดียวกัน คือ การคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผล เป็นระบบและสร้างสรรค์ ในขณะที่กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีมีจุดมุ่งเน้นการดำเนินชีวิต และการทำงานโดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

ในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในชั้นเรียนนั้น ศูนย์สะเต็มศึกษาแห่งชาติ (2557) ระบุรายละเอียดไว้ในคู่มือหลักสูตรอบรมครูสะเต็มศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. สะเต็มศึกษาเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้ความรู้และทักษะผ่านกิจกรรมหรือโครงการที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นของนักเรียน ซึ่งนักเรียนจะได้รับความรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงหรือประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน ได้แก่ (1) การบูรณาการเนื้อหา เป็นการนำเนื้อหาของกลุ่มสาระต่าง ๆ หรือระหว่างกลุ่มสาระมา เชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน (2) การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ เป็นการนำรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดความรู้ ของผู้สอนมาผสมผสานเข้าด้วยกันในการจัดการเรียนรู้หรือจัดให้นักเรียนแสวงหาความรู้จากกระบวนการและ วิธีการต่าง ๆ และ (3) การบูรณาการเป้าหมายของการเรียนรู้ เป็นการกำหนดหัวข้อหรือหัวเรื่องเป็นประเด็นใน การศึกษา โดยพิจารณาประเด็นที่จะศึกษาว่ามีเป้าหมายให้นักเรียนได้เรียนรู้อะไร จากนั้นนำเนื้อหาที่สัมพันธ์ เกี่ยวกับประเด็นที่จะศึกษามาผสมผสานเชื่อมโยงกัน โดยมีเป้าหมายของการเรียนรู้ในเรื่องเดียวกัน

2. แนวทางการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา ได้แก่ (1) การจัดกิจกรรมที่สอดแทรกในเนื้อหาของรายวิชา ภายในคาบเรียน (2) การจัดกิจกรรมในรายวิชาเลือกเสรีของกลุ่มวิชาต่าง ๆ เช่น รายวิชาที่เกี่ยวกับการแก้โจทย์ ปัญหาพิเศษหรือการทำโครงการ และ (3) การจัดกิจกรรมในกลุ่มกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น ชุมนุม ชมรม ค่าย ที่เป็นหัวข้อเกี่ยวกับการแก้ปัญหาต่าง ๆ

3. การวัดและประเมินผลกระบวนการเรียนรู้สะเต็ม ได้แก่ (1) การประเมินตามสภาพจริง เป็นการ ประเมินความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนที่แสดงออกในการทำกิจกรรมหรือสร้างชิ้นงาน โดยใช้วิธีประเมินที่ หลากหลายและประเมินอย่างต่อเนื่อง เช่น การสังเกตการแสดงออกเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม การทำรายงาน การสัมภาษณ์ การบันทึกของนักเรียน และแฟ้มสะสมงาน เป็นต้น และ (2) การประเมินความสามารถ เป็นการ ประเมินความสามารถที่นักเรียนแสดงออกโดยตรงในการทำงานต่าง ๆ จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยเปิด โอกาสให้นักเรียนแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงหรือปฏิบัติงานได้จริง โดยประเมินจากกระบวนการทำงาน กระบวนการคิดและผลงานที่ได้ เช่น การมอบหมายงาน การกำหนดชิ้นงาน การสร้างสถานการณ์จำลอง และ การทดสอบข้อเขียน เป็นต้น

จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษามุ่งเน้นการจัดทำผลงานหรือชิ้นงานที่เกิดจากความคิดและความร่วมมือของนักเรียนซึ่งเกิดจากการใช้ความรู้ ความสามารถและทักษะทางวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยีและคณิตศาสตร์ผสมผสานกันเพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในชีวิตจริง โดยครูผู้สอนจำเป็นต้องทำการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและใช้วิธีประเมินที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ที่ปราศจากแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ห้องสมุดโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดเตรียมและให้บริการสารสนเทศที่สนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า เพื่อจัดทำโครงการงานของนักเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนดไว้

ห้องสมุดสะเต็มในฐานะแหล่งเรียนรู้เพื่อการสร้างสรรค์

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาสารสนเทศ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่ตั้งอยู่ในบริเวณศูนย์กลางการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งมีครูบรรณารักษ์ที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้สะเต็มเพื่อการสร้างสรรค์ (STEM makerspace) โดยเป็นสถานที่จัดกิจกรรมเกี่ยวกับสะเต็มในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ จัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากรสะเต็ม และสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อการออกแบบที่ผ่านกระบวนการสำรวจและการค้นหาข้อมูล (Woods & Hsu, 2020) ด้วยเหตุดังกล่าวห้องสมุดโรงเรียนจึงเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สะเต็มของนักเรียน เพราะห้องสมุดเป็นศูนย์กลาง (hub) ที่เชื่อมต่อโลกภายนอกและห้องเรียน เชื่อมต่อสื่อประสมกับเทคโนโลยี ตลอดจนเชื่อมต่อการเรียนรู้ส่วนบุคคลเข้ากับการเรียนรู้ที่เป็นทางการ (Subramaniam, Ahn, Fleischmann & Druin, 2012) ซึ่งครูบรรณารักษ์อาจไม่จำเป็นต้องมีภูมิหลังด้านวิทยาศาสตร์ในการดำเนินงานห้องสมุดสะเต็ม (STEM library) แต่ครูบรรณารักษ์สามารถพัฒนาห้องสมุดสะเต็ม โดยสามารถดำเนินการจัดกิจกรรม 10 รูปแบบ ดังนี้ (Duff, 2012)

1. การทำให้ทรัพยากรสะเต็มที่มีอยู่มีความโดดเด่น เป็นการจัดทำป้ายที่ผู้เข้าชมเห็นทรัพยากรได้ชัดเจนและดึงดูดความสนใจ จัดทำป้ายติดส่วนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสะเต็มในหนังสือสารคดี หนังสืออ้างอิงในหมวด 500 วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ และ 600 วิทยาศาสตร์ประยุกต์ นิตยสารและหนังสือพิมพ์ จัดแสดงหนังสือเกี่ยวกับสะเต็มที่มีสีสันสดใสและน่าสนใจ และจัดแสดงโครงการงานสะเต็มของนักเรียนภายในห้องสมุด
2. การสอบถามความต้องการทรัพยากรสะเต็มของผู้ใช้ เป็นการสอบถามนักเรียน ครูผู้สอนและครูฝึกสอนในสาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เพื่อให้เสนอแนะหนังสือ วารสาร ฐานข้อมูลและโปรแกรมออนไลน์ที่เกี่ยวกับสะเต็ม ซึ่งผู้ใช้ส่วนใหญ่ต้องการให้ครูบรรณารักษ์จัดหาหนังสือสารคดีเกี่ยวกับสะเต็มที่ตรงกับความต้องการของนักเรียน จัดให้มีกล่องรับข้อเสนอแนะหนังสือสะเต็ม (STEM book suggestions) ที่วางไว้ใกล้โต๊ะยืมคืนหนังสือเพื่อให้ผู้ใช้ได้เสนอแนะหนังสือที่ต้องการ และติดตามอ่านข้อมูลแนะนำหนังสือจากวารสาร Library Journal
3. การให้ความสำคัญในการสั่งซื้อหนังสือสะเต็ม เป็นการพูดคุยกับตัวแทนจำหน่ายหนังสือถึงการจัดหาทรัพยากรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสะเต็ม จัดเตรียมหนังสือสะเต็มที่มีความเหมาะสมและตรงความต้องการของครูและนักเรียน เลือกหนังสือสะเต็มที่เหมาะสมกับระดับการอ่านของนักเรียน จัดหาหนังสือด้านเทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้นเนื่องจากมีปริมาณน้อยกว่าหนังสือด้านวิทยาศาสตร์ และจัดหาหนังสือสารคดีเกี่ยวกับสะเต็มที่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน
4. การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศสะเต็มด้วยเทคโนโลยี เป็นการใช้เทคโนโลยีในการออกแบบเว็บไซต์ที่รวบรวมและจัดระบบแหล่งออนไลน์เกี่ยวกับสะเต็ม (STEM online sources) รวบรวมจุดเชื่อมโยงของเว็บไซต์

และฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสะสม สร้างห้องสมุดสะสมโดยใช้ซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์ที่เหมาะสม และให้นักเรียนเข้าถึงโปรแกรมออนไลน์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต

5. การจัดปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดในหัวข้อสะสม นักเรียนในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์มีโอกาสเข้าร่วมปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดสะสม (STEM library orientation) เพื่อให้นักเรียนรู้จักพื้นที่ในห้องสมุดที่ให้บริการสารสนเทศสะสม ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลทรัพยากรห้องสมุดโดยใช้ตัวอย่าง สื่อและแบบฝึกหัด นำเสนอสถานที่ที่ใช้ค้นหาวิทยานิพนธ์ สารคดี หนังสืออ้างอิง นิตยสาร เว็บไซต์ ฐานข้อมูล นิทรรศการและโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับสะสม จัดกิจกรรมค้นหาทรัพยากรสารสนเทศ (resource hunt activity) ที่แบ่งนักเรียนเป็นทีมเพื่อช่วยกันค้นหาหนังสือสะสมในห้องสมุดและบทความจากฐานข้อมูลวิทยาศาสตร์ ตลอดจนการยืมหนังสือวิทยาศาสตร์

6. การเล่าเรื่องหนังสือเกี่ยวกับสะสม เป็นการคัดเลือกหนังสือสารคดีและนวนิยายเกี่ยวกับสะสมเพื่อแบ่งปันให้แก่ นักเรียน เล่าชีวประวัติของนักคณิตศาสตร์ที่มีชื่อเสียงเพื่อให้เกิดการใช้หนังสือ เลือกรูปภาพที่มีเนื้อหาสนุก เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกหนังสือสะสม จัดกิจกรรมให้นักเรียนเล่าเรื่องหนังสือผ่านวีดิทัศน์ออนไลน์ที่ได้สร้างขึ้น และให้นักเรียนอ่านและแบ่งปันเรื่องราวเกี่ยวกับหนังสือที่อ่านแก่เพื่อนคนอื่น ๆ ซึ่งนักเรียนจะบอกต่อกันเกี่ยวกับหนังสือที่ได้รับความนิยม

7. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับทรัพยากรสะสม เป็นการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมห้องสมุดในหลายช่องทาง เช่น จดหมายข่าว เว็บไซต์ โปสเตอร์ กระดานข่าว และห้องสมุดเคลื่อนที่ เป็นต้น ซึ่งครูและนักเรียนจะได้รับข้อมูลว่ามีทรัพยากรสะสมอะไรบ้างที่ให้บริการในห้องสมุด การให้ความสำคัญกับข้อมูลสะสมในจดหมายข่าว นำเสนอข่าวบนเว็บไซต์ที่ส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับสะสมและปรับปรุงกระดานข่าวเกี่ยวกับสะสมอย่างสม่ำเสมอ สำนวนว่ามีครูผู้สอนในชั้นเรียนใดบ้างที่ต้องการให้จัดส่งหนังสือสะสมไปที่ห้องเรียน จัดหาหนังสือสารคดีเกี่ยวกับสะสมที่เชื่อมโยงหัวข้อและเป้าหมายการเรียนรู้ และจัดทำแบบฟอร์มที่ครูสามารถขอใช้บริการหนังสือและสื่อต่าง ๆ จากห้องสมุดเคลื่อนที่

8. การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับสะสม เป็นการสร้างเครือข่ายกับนักเขียน บรรณาธิการห้องสมุดประชาชน นักวิทยาศาสตร์ นักเทคโนโลยี วิศวกรและนักคณิตศาสตร์ที่ต้องการนำเสนอเรื่องราวของตนเอง ประสบการณ์ทางวิชาชีพและเรื่องราวที่ประสบความสำเร็จให้แก่ผู้อื่น ซึ่งนักเขียนและบรรณาธิการห้องสมุดประชาชนอาจแบ่งปันสิ่งพิมพ์และกิจกรรมให้แก่ นักเรียน และนักเรียนอาจต้องการต้นแบบในการแบ่งปันความรู้และติดต่อเป็นส่วนตัว

9. การส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสะสม เป็นการแจ้งให้ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนรู้ว่าห้องสมุดโรงเรียนกำลังปรับเปลี่ยนไปสู่ห้องสมุดสะสม แจ้งให้ทราบว่าครูบรรณาธิการจะช่วยให้เด็ก ๆ เข้าถึงทรัพยากรสะสมได้อย่างไร โดยแจ้งผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การนำเสนอโดยการบรรยาย จดหมายข่าว การประชุม ใบปลิว และโทรศัพท์ เป็นต้น เชิญผู้ปกครองเข้าร่วมการปฐมนิเทศเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดสะสมและเยี่ยมชมห้องสมุด ซึ่งผู้ปกครองสามารถกระตุ้นความสนใจเกี่ยวกับสะสมให้แก่ลูกของตนเอง

10. การแจ้งข้อมูลการดำเนินงานและการให้บริการห้องสมุดแก่บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะบุคลากรในโรงเรียนและนักเรียนที่จะต้องรับรู้ถึงการมีส่วนร่วมในการยืมหนังสือของห้องสมุดและความสำเร็จของการรู้หนังสือ แจ้งข้อมูลจำนวนหนังสือที่ยืมออกในแต่ละเดือน จำนวนผู้ที่ผ่านการทดสอบการอ่านในแต่ละสัปดาห์ และจำนวนเงินค่าปรับหนังสือซึ่งจะนำไปใช้ในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศใหม่ โดยเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น จดหมายข่าว อีเมล กระดานข่าว และรายงาน

ประจำเดือนที่เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่จะช่วยแสดงเหตุผลในการขอเงินงบประมาณเพื่อใช้พัฒนาห้องสมุดเพิ่มเติม

จากแนวคิดดังกล่าว ครูบรรณารักษ์ได้นำมาประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมศึกษาในโรงเรียน เพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบของห้องสมุดโรงเรียนไปสู่ห้องสมุดเพิ่มเติม โดยมีกิจกรรมที่สำคัญและนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนดังนี้ (1) การจัดหาทรัพยากรเพิ่มเติมที่ตรงกับความต้องการของครูและนักเรียน และมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับระดับการอ่านของนักเรียน (2) การจัดเก็บและจัดระบบทรัพยากรเพิ่มเติมให้สามารถเข้าถึงได้จากฐานข้อมูลและอินเทอร์เน็ต (3) การจัดแสดงทรัพยากรเพิ่มเติมให้มีความโดดเด่นและดึงดูดความสนใจของผู้ใช้บริการ (4) การจัดกิจกรรมห้องสมุดที่ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรเพิ่มเติม เช่น การปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดเพิ่มเติม การเล่าเรื่องหนังสือเพิ่มเติม การบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเพิ่มเติม เป็นต้น (5) การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการทรัพยากรเพิ่มเติมผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น จดหมายข่าว อีเมล पोสเตอร์ โทรศัพท์ กระดานข่าว เว็บไซต์ และรายงานผลการดำเนินงาน เป็นต้น และ (6) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนเพื่อแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับห้องสมุดเพิ่มเติมและขอความร่วมมือในการกระตุ้นบุตรหลานให้มีความสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับเพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวครูบรรณารักษ์เป็นบุคคลสำคัญที่ขับเคลื่อนให้บรรลุผลตามเป้าหมายของการดำเนินงานห้องสมุดเพิ่มเติมที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้เพิ่มเติมศึกษาให้แก่ครูและนักเรียนได้เป็นอย่างดี

บทบาทของครูบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติม

การจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐานอาจจะยังไม่ได้บูรณาการดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital content) หรือสารสนเทศที่มีรูปแบบเป็นดิจิทัลในวงกว้างมากนัก เนื่องจากครูบรรณารักษ์ยังขาดความรู้ความสามารถในการแบ่งปันและเชื่อมโยงทรัพยากรการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital learning resources) ที่นับเป็นบทบาทสำคัญของครูบรรณารักษ์ใน 2 บทบาท ได้แก่ บทบาทในฐานะผู้จัดเตรียมทรัพยากร (Resource providers) และบทบาทในฐานะผู้ให้ความร่วมมือในการสอน (Instructional collaborators) (Mardis, McLaughlin, & Gingell, 2012) ซึ่งบทบาททั้ง 2 ประการมีรายละเอียดดังนี้

1. บทบาทในฐานะผู้จัดเตรียมทรัพยากร

ครูบรรณารักษ์เป็นผู้ที่คอยให้การสนับสนุนการเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยการจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดที่มีความทันสมัยและเป็นสื่อที่มีความหลากหลายเชื่อมโยงกับหลักสูตรที่เปิดสอนในโรงเรียน โดยเป็นโอกาสในการทำงานใกล้ชิดกันระหว่างครูผู้สอนและครูบรรณารักษ์ที่จะช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดโรงเรียน (Mardis, 2014) ซึ่งสื่อการเรียนรู้ที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมมีดังนี้ (1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น ตำราเรียนซึ่งปัจจุบันพัฒนาเป็นสื่อในรูปแบบตำราเรียนดิจิทัล (2) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด (Online Public Access Catalog: OPAC) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับค้นหาทรัพยากรสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของนักเรียน และ (3) สื่อกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมการอ่านให้แก่นักเรียน (Mardis, 2014; Mardis, McLaughlin, & Gingell, 2012; Subramaniam, Ahn, Fleischmann, & Druiin, 2012) อย่างไรก็ตาม สื่อการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นทรัพยากรสำคัญที่สนับสนุนการเรียนรู้เพิ่มเติมและการจัดทำโครงงานของนักเรียน ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน เช่น ทักษะทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการสืบค้นข้อมูล ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสร้างสรรค์ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะการสื่อสาร เป็นต้น

2. บทบาทในฐานะผู้ให้ความร่วมมือในการสอน

ครูบรรณารักษ์มีบทบาทในฐานะหุ้นส่วนในการสอน (instructional partner) โดยร่วมมือกับครูผู้สอนในชั้นเรียนเพื่อพัฒนางานมอบหมายต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา และมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะทางเทคโนโลยีและการรู้สารสนเทศ และทักษะทางสังคมและสมรรถนะทางวัฒนธรรม ครูบรรณารักษ์จะช่วยครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมห้องสมุดที่สนับสนุนการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้เพิ่มเติมของนักเรียน (Cohen, Poitras, Mickens, & Shirali, 2018) ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวครอบคลุมถึงการเตรียมการเข้าถึงความรู้และแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้เพิ่มเติมของนักเรียน (Subramaniam, Ahn, Fleischmann, & Druin, 2012) ตลอดจนการสอนเพิ่มเติมในส่วนของการให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการเข้าถึงหนังสือ นิตยสาร เว็บไซต์ ฐานข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเพิ่มเติม (Duff, 2012)

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแบ่งปันและการใช้ดิจิทัลคอนเทนต์ในห้องสมุดโรงเรียน พบว่าในขณะที่นักเรียนจำนวนมากมีความชื่นชอบการเรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับเพิ่มเติมโดยใช้ดิจิทัลคอนเทนต์ มีครูผู้สอนจำนวนไม่มากที่ใช้วิธีการสอนในแนวคิดดังกล่าว ซึ่งครูบรรณารักษ์เป็นผู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นของครูและนักเรียนสำหรับการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เชิงนวัตกรรม (innovative learning) (Mardis, McLaughlin, & Gingell, 2012) ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างครูบรรณารักษ์กับครูวิทยาศาสตร์จึงถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้กิจกรรมเพิ่มเติมที่ห้องสมุดจัดขึ้นประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี (Young, 2012)

นอกจากบทบาทของครูบรรณารักษ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติมดังกล่าวแล้ว Subramaniam, Ahn, Fleischmann, and Druin (2012) ยังอธิบายเพิ่มเติมถึงบทบาทของครูบรรณารักษ์อีกประการหนึ่ง คือ บทบาทในฐานะผู้สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี (Technology ally) ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงการใช้เทคโนโลยีในการสอนของครูและการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้สื่อใหม่และชุมชนออนไลน์ ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ครูบรรณารักษ์มีบทบาทสำคัญในการจัดเตรียมทรัพยากรเพิ่มเติมและกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติม การให้ความร่วมมือกับครูผู้สอนในห้องเรียนเพื่อสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมและการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมศึกษาทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

บทสรุป

เพิ่มเติมศึกษาเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนบูรณาการความรู้ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนในอนาคตทั้งในด้านความรู้ความสามารถและตลาดแรงงาน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะห้องสมุด โดยมีครูบรรณารักษ์ทำหน้าที่เชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับเพิ่มเติมศึกษาทั้งในฐานะผู้เชี่ยวชาญสารสนเทศและในฐานะผู้ร่วมสอนในชั้นเรียน อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเพิ่มเติมศึกษาในห้องสมุดโรงเรียนทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยยังคงมีค่อนข้างน้อย ซึ่งโจทย์วิจัยในเรื่องดังกล่าวนี้เป็นหัวข้อที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนครูและนักเรียนให้มีความรู้และความสามารถในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมและการจัดทำโครงการวิทยาศาสตร์ โดยมีเป้าหมายในการสร้างนวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ในสถานการณ์จริงนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของ กระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564**. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2564, จาก <https://www.moe.go.th/>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของ กระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565**. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2564, จาก <https://www.moe.go.th/>
- ศูนย์ส่งเสริมศึกษาแห่งชาติ. (2557). **คู่มือหลักสูตรอบรมครูสะเต็มศึกษา**. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563, จาก <http://www.stemedthailand.org/wp-content/uploads/2015/03/newIntro-to-STEM.pdf.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564**. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- เสกสรร สรรสพิสุทธิ์. (2558). **เสวนาวิชาการสะเต็มศึกษา “สะเต็มศึกษา: เรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา พัฒนา นวัตกรรม นำสู่อาชีพ”**. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2564, จาก <http://www.stemedthailand.org/?news>
- Cohen, S., Poitras, I., Mickens, K., & Shirali, A. (2018). **Roles of the school librarian: Empowering student learning and success**. Retrieved October 1, 2020, from <http://www.nysl.nysed.gov/libdev/slssap/ncc-roles-brief.pdf>
- Duff, M. L. (2012). 10 Steps to creating a cutting-edge STEM school library. **Young Adult Library Services**, 10(2), 24-28.
- Gonzalez, H. B., & Kuenzi, J. J. (2012). **Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM) education: A primer**. Retrieved January 21, 2021, from <https://fas.org/sgp/crs/misc/R42642.pdf>
- Government of Western Australia, Department of Education. (2020). **What is STEM?** Retrieved October 1, 2020, from <https://www.education.wa.edu.au/what-is-stem>
- Hallinen, J. (2020). **STEM: Education curriculum**. Retrieved October 1, 2020, from <https://www.britannica.com/topic/STEM-education>.
- Hopwood, J. (2012). Initiating STEM learning in libraries. **Children & Libraries**, 10(2), 53-55.
- Johnston, M. P. (2017). Best IASL conference 2017 paper: Preparing teacher librarians to support STEM education. **IASL Annual Conference Proceedings**, August 2017, pp.3-13. Retrieved October 1, 2020, from <https://doi.org/10.29173/iasl7145>
- Lamb, A. (2016). Citizen science part 1: Place-based STEM projects for school libraries. **Teacher Librarian**, 43(4), 64-69.
- Mardis, M. A. (2014). Ready for STEM?: A leading commercial multimedia database as a source for media-rich science, technology, engineering, and mathematics assets for K-12 library collections. **Library Resources & Technical Services**, 58(4), 250-264.

- Mardis, M., McLaughlin, C., & Gingell, G. (2012). Web2MARC: Sharing and using STEM digital content in school libraries. **Proceedings of the 12th ACM/IEEE-CS joint conference on digital libraries**, June 2012, pp.407-408. Retrieved October 1, 2020, from <https://doi.org/10.1145/2232817.2232914>
- National Research Council. (2011). **Successful K-12 STEM education: Identifying effective approaches in science, technology, engineering, and mathematics**. Retrieved January 24, 2021, from https://www.nap.edu/resource/13158/dbasse_071100.pdf
- National Research Council. (2012). **A framework for K-12 science education: Practice, crosscutting concepts, and core ideas**. Washington, DC: National Academic Press.
- National Science Teaching Association. (2021). **STEM education teaching and learning**. Retrieved January 21, 2021, from <https://www.nsta.org/nstas-official-positions/stem-education-teaching-and-learning>
- Subramaniam, M. M., Ahn, J., Fleischmann, K. R., & Druin, A. (2012). Reimagining the role of school libraries in STEM education: Creating hybrid spaces exploration. **Library Quarterly**, 82(2), 161-182.
- Vasquez, J. A., Sneider, C., & Comer, M. (2013). **STEM lesson essentials: Integrating science, technology, engineering, and mathematics**. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Woods, S., & Hsu, Y.-C. (2020). Making spaces for STEM in the school library. **TechTrends**, 64, 388-394.
- Young, T. E., Jr. (2012). STEM: Sparking innovation and imagination in school libraries. **Library Media Connection**, 30(5), 14-16.

การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

Managing Activity-Based Learning Combined with Multimedia to Develop Listening and Speaking Ability for Prathomsueksa 2 Students

ภัทรสร นรเหรียญ¹ / ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน²
Patsorn Norarian¹ / Chanasith Sithsungnoen²

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹Master Student in Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Silpakorn University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

²Asst.Prof.Dr., Advisor, Faculty of Education, Silpakorn University

*Corresponding author Email: patsornclub@gmail.com

(Received: May 20, 2020; Revised: June 6, 2020; Accepted : October 5, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน 2) ศึกษาพัฒนาการการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ และ 3) ศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนบ้านแครายเกษตรพันธุ์พิทยาคาร จังหวัดสมุทรสาคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 28 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ จำนวน 12 แผน แบบทดสอบความสามารถการฟังภาษาอังกฤษ แบบประเมินความสามารถการพูดภาษาอังกฤษ และแบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาพัฒนาการการฟัง การพูดภาษาอังกฤษโดยประเมินเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้น 3 ครั้ง มีผลพัฒนาสูงขึ้นตามลำดับ และนักเรียนมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ในระดับดี

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน สื่อประสม ความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ

Abstract

The research purposes were to 1) compare listening and speaking ability before and after learning through activity-based learning combined with multimedia, 2) determine listening and speaking development of Prathomsueksa 2 students during learning with the activity-based learning combined with multimedia, and 3) examine participation in learning of the students towards the activit-based learning combined with multimedia to develop listening and speaking ability. The sample group were 28 Prathomsuksa 2 students at Bankhaeraikasetphan Phitthayakan School who were studying in the second semester of the academic year 2019. The research instruments were twelve English learning management plans of the activit-based learning combined with multimedia to develop listening and speaking ability, an English listening ability's test, an English speaking ability assessment and participation behavior observation form in learning management. The mean, standard deviation and t-test were applied for data analysis.

The results of the research showed that the English listening and speaking abilities of Prathomsuksa 2 students after learning were significance higher than that before studying at 0.05 level, the English listening and speaking development during learning with activity-based learning combined with multimedia evaluated at the end of unit for 3 times was gradually results in higher, and the student's behavior towards the learning was positive at a good level.

Keywords: Activity based learning, Multimedia, English listening and speaking abilities

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทุก ๆ ด้าน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของทุกคนในสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 19 และ 20 จากบทความเรื่องวิถีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ เขียนโดย ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช (2555: 18-21) ได้กล่าวว่าการศึกษาศตวรรษที่ 21 ที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัยและตลอดชีวิต คือ 3R x 7C ซึ่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะต้องเป็นการเรียนรู้ภายใต้บริบทการสอนความรู้วิชาหลัก ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ทักษะที่จำเป็น และหนึ่งในทักษะที่สำคัญใน 7C ที่มีความจำเป็นและถูกกล่าวถึงในการพัฒนาผู้เรียนไปสู่ศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, information & media literacy) ทำให้การสื่อสารกลายเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมาก ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) มีความหมายรวมถึงความเข้าใจ การจัดการ และการสร้างการสื่อสารทางการพูด การเขียนที่มีประสิทธิภาพ และผ่านทางมัลติมีเดีย ในรูปแบบและบริบทที่หลากหลาย ซึ่งภาษากลางและภาษาสากลที่คนทั่วโลกใช้สื่อสารกันในปัจจุบันคือ ภาษาอังกฤษ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579: 39-65) ได้กล่าวถึงปัญหาและจุดอ่อนของระบบการศึกษาไทยไว้หลายประการ เช่น ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหา

คุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ การพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาษาอังกฤษนั้นยังคงเป็นจุดอ่อนของการศึกษาไทย สืบเนื่องจากปัญหาและจุดอ่อนดังกล่าวจึงทำให้เมื่อมีการศึกษาผลการพัฒนาการศึกษาของไทยในช่วงปี พ.ศ.2552-2558 ที่ผ่านมาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นั้น อยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก ส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ดังนั้นแผนการศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษที่ยังมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 4 คือ การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2558: 2) เผยแพร่ผลการจัดอันดับทักษะความสามารถด้านภาษาอังกฤษ(English Proficiency Index) โดยบริษัท Education First ซึ่งเป็นผู้นำด้านการเรียนต่อต่างประเทศ และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทั่วโลกในปี พ.ศ.2558 จาก 70 ประเทศทั่วโลกที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก โดยจัดอันดับโดยแบ่งระดับทักษะความสามารถด้านภาษาอังกฤษออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ทักษะความสามารถระดับสูงมาก ทักษะความสามารถระดับสูง ทักษะความสามารถระดับปานกลาง ทักษะความสามารถระดับต่ำ และระดับความสามารถระดับต่ำมาก ผลปรากฏว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 62 ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มทักษะความสามารถภาษาอังกฤษต่ำมาก อีกทั้งคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (O-NET) ในกลุ่มสาระหลักปีการศึกษา 2552-2557 พบว่าในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกรัฐวิชามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น รวมถึงวิชาภาษาอังกฤษ แต่ถึงอย่างไรก็ตามคะแนนเฉลี่ยของแต่ละรายวิชายังต่ำกว่าร้อยละ 50

เนื่องจากความสำคัญดังกล่าว การเรียนการสอนภาษาอังกฤษจึงควรเน้นให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจภาษาอังกฤษในการสื่อสาร โดยการเรียนรู้การสอนในระดับเริ่มเรียนรู้ภาษานั้น ควรเน้นการมีส่วนร่วมทางภาษาให้มากที่สุด คือ ผู้เรียนต้องเรียนรู้จากการฟังและพูดอย่างเป็นธรรมชาติจนเกิดทักษะ จากนั้นจึงขยายออกไปสู่ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ในการศึกษาขั้นสูงขึ้น ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนั้น ทักษะการพูดนับว่าเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นทักษะเบื้องต้นที่ใช้ในการสื่อสารอีกทั้งเป็นการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ และความรู้สึกของผู้พูดเพื่อให้บุคคลอื่นได้รับรู้และเข้าใจจุดมุ่งหมายของตนเอง (นิภาพร บุญกุล, 2557: 28) การพูดถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสื่อสารยิ่งกว่าการอ่านและการเขียน ยิ่งไปกว่านั้นทักษะการพูดยังมีความสำคัญอย่างยิ่งควบคู่ไปกับความเข้าใจในการฟัง

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้จัดการเรียนการสอนให้แก่ นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นมาเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 5 ปี ผู้วิจัยได้พบข้อจำกัดในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนนั้นคือ นักเรียนส่วนใหญ่ฟังภาษาอังกฤษเข้าใจแต่ในการฟังครั้งนั้น ๆ ครูผู้สอนต้องแสดงท่าทาง หรือมีภาพ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการพูด นักเรียนจึงจะสามารถเดาบริบทจากการพูดของครูในครั้งนั้น ๆ และสามารถปฏิบัติตามได้ ในส่วนของการพูด นักเรียนส่วนใหญ่ไม่รู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ รวมถึงนักเรียนบางส่วนรู้คำศัพท์แต่รู้ไม่มากพอที่จะใช้ในการสื่อสาร ดังนั้นจึงทำให้ไม่สามารถเลือกใช้คำมาใช้ในการสื่อสาร หรือพูดโต้ตอบได้ รวมทั้งมีความกลัวในการพูด ไม่กล้าจะสื่อสารเพราะกลัวพูดผิด ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของวรรณพรรณ เลิศวัตรกานต์ (2556: 4) ที่พบว่านักเรียนในระดับประถมศึกษามีปัญหาด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ อีกทั้งนักเรียนขาดการฝึกฝนทักษะด้านการฟังการพูดจากประสบการณ์จริง รวมถึงนักเรียนมีพื้นฐานความรู้เดิม

ไม่เพียงพอ มีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนใช้วิธีสอนแบบดั้งเดิม สื่อการเรียนการสอนไม่น่าสนใจ ไม่ใช้แรงจูงใจในการสอน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นปัญหาและสาเหตุที่ทำให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (วาสนา อุตสาหะ, 2555: 6) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาระดับความสามารถในการฟัง และการพูดภาษาอังกฤษ

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยพบว่า การเรียนภาษาต่างประเทศหากเรียนรู้ผ่าน “กิจกรรม” จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนจนก่อให้เกิดทักษะ หรือความชำนาญ ฟัง พูด อ่าน เขียน ไปตามลำดับของธรรมชาติการเรียนรู้ภาษา ซึ่งวิธีการเรียนรู้ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2558: 1) และสาวิตรี โรจนะสมิต อาร์โนลด์ (2555: 7) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือการลงมือทำ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนมากกว่าการฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว เป็นการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะ การพูด ฟัง อ่าน เขียน และไตร่ตรองความคิดต่อเนื้อหาที่เรียน เน้นการพัฒนาทักษะการคิด ส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมจากการปฏิบัติและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกผู้เรียนต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ ในขณะที่ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง ผู้สอนต้องลดบทบาทการเป็นผู้ให้ความรู้ลง เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกและบริหารจัดการการเรียนการสอน จากหลักการดังกล่าวการจัดการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องและสามารถพัฒนาความสามารถในการฟัง-พูดภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คือ การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activity Based Learning: ABL)

การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เน้นให้ผู้เรียนท่องจำ แต่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงและมีบทบาทในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และเรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้ทำจริง (Learning by doing) โดยเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ และการร่วมมือกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน มีวินัยในการทำงาน และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน โดยผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง (สุทัต เอกา, 2557) การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้แบบเดิมที่เป็นแบบตั้งรับ (Passive learning) เรียนรู้โดยการอ่าน ท่องจำ การฟังบรรยายเพียงอย่างเดียวโดยที่ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมอื่นในขณะที่ครูสอนมาเป็นกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ที่ผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์จนเกิดความรู้ ความเข้าใจ นำไปประยุกต์ใช้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน เพื่อนำมาพัฒนาความสามารถการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านแครายเกษตรพันธุ์พิทยาคาร

เป็นที่ทราบกันดีว่าไม่มีวิธีการสอนใดที่ดีที่สุดและสามารถใช้ได้เหมาะสมกับผู้เรียนเหมือนกันทุกคน เพราะนักเรียนแต่ละคนจะมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันเฉพาะตัวผู้เรียนแต่ละคน (Learning style) จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัย พบว่า หากครูสอนหรือส่งความรู้โดยใช้วาจา (การบรรยาย) ผู้รับก็จะรับได้เพียง 13% เท่านั้น ครูจึงต้องหาวิธีการอื่นด้วยการใช้วัสดุและอุปกรณ์หลายประเภท เช่น หนังสือ กระดานดำ รูปภาพ ฯลฯ เข้าช่วยผสมผสานกัน กระบวนการส่งความรู้ที่ประกอบด้วย การสอนโดยใช้วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการหลายๆ อย่างเข้าช่วยนั้น เรียกว่า “การสอนโดยใช้สื่อประสม” สื่อประสม (Multimedia) หมายถึง ระบบการนำวัสดุ

อุปกรณ์และวิธีการหลายประเภทมาใช้ปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2544: 87) สื่อประสมถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาได้เป็นอย่างดีด้วย การสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมประสิทธิภาพของการสอนในชั้นเรียนขนาดใหญ่ได้ และยังสามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ของปัจเจกบุคคล (Agnew, Kellerman, and Meyer, 1996) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Parveen and Rajesh (2011) ที่ได้ทำการศึกษาเชิงทดลองเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือสื่อประสมในการสอนภาษาอังกฤษ จากผลการวิจัยพบว่า สื่อประสมที่มีการออกแบบให้มีความหลากหลายและคำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น จะส่งผลที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ สื่อประสมทำให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะด้านการฟัง พูด อ่านและเขียนภาษาอังกฤษดีขึ้นมีความมั่นใจในการเรียนภาษาอังกฤษและสนุกกับการเรียน (ภาวิณี คณาวงษ์, 2547: 126-127) ซึ่งสื่อประสมที่นำมาใช้ในการพัฒนาทักษะด้านการฟังและการพูดนั้น นุชนารถ ภูมาศ (2551: 156) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาสื่อประสมเพื่อสร้างเสริมทักษะภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สื่อประสมหนังสือนิทาน โปรแกรมฝึกคำศัพท์ เกมการศึกษา และแบบฝึกหัด ในขณะที่อัญชลี รักอารีย์ (2548: 134) ทำการวิจัยการสร้างชุดการสอนแบบสื่อประสมในการพัฒนาทักษะการฟัง พูดภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงโดยใช้สื่อประสมบัตรคำศัพท์ บัตรรูปภาพ เกมส์ แถบประโยค แผ่นเพลง แผ่นภาพยนตร์ เมื่อนำไปใช้สอนพบว่า นักศึกษามีความสนใจในการเรียน มีความกระตือรือร้นและเข้าใจใ้ต่อกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างดี ผลสัมฤทธิ์ทักษะการฟัง พูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดการสอนแบบสื่อประสมในการพัฒนาทักษะการฟัง พูดภาษาอังกฤษเพื่ออาชีพก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จากผลการวิจัยดังกล่าวสนับสนุนให้ผู้วิจัยเลือกใช้สื่อประสมในการพัฒนาความสามารถการฟังและการพูดของนักเรียน

Dewey (1997) กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมและเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลได้รับเสรีภาพในการเข้าไปร่วมทำกิจกรรมที่มีความหมายต่อตนเอง การจัดการศึกษาจึงควรมุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับ “กระบวนการเรียนรู้” ของนักเรียนมากกว่าความรู้หรือความสามารถที่ครูมี นักเรียนจะต้องได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมให้ใช้กระบวนการสร้างประสบการณ์ จากการได้ลงมือปฏิบัติ โดยครูมีบทบาทในการจัดหรือเตรียมประสบการณ์ที่มีความหมายแก่นักเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ (Learn by doing) และจากแนวคิดนี้เองจึงเป็นที่มาของการเรียนรู้โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child center) ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้ ดังนั้นการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของผู้เรียนจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการจัดการเรียนรู้ ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในห้องเรียนและการศึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศดังเหตุผลทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูด ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนบ้านแครายเกษตรพันธุ์พิทยาคาร เพื่อเปรียบเทียบความสามารถและศึกษาพัฒนาการในการฟัง การพูด ภาษาอังกฤษของนักเรียน รวมถึงเพื่อศึกษาพฤติกรรม การมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activity Based Learning; ABL) หมายถึง รูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และมีบทบาทในการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และทำความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียน ผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองผ่านการเล่นเกม การร้องเพลง บทบาทสมมุติ และสถานการณ์จำลอง คุณครูทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบกิจกรรมโดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการวางแผนการใช้สื่อที่ดีเพื่อให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข มีพัฒนาการฟัง การพูดภาษาอังกฤษไปด้วยความมั่นใจ

สื่อประสม (Multimedia) หมายถึง สิ่งที่ผู้วิจัยนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้มีทั้งสื่อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและสื่อที่ผู้วิจัยคัดเลือกจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีผู้สร้างไว้แล้ว โดยสื่อที่ผู้วิจัยสร้างเองได้แก่ บัตรภาพ บัตรคำศัพท์ และสื่อที่ผู้วิจัยคัดเลือกจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีผู้สร้างไว้แล้วได้แก่ คลิปเสียง การ์ตูน คลิปวิดีโอ

การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม หมายถึง รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า เอกสาร งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานและสื่อประสม และมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยมีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นทบทวนประสบการณ์ 2) ขั้นกิจกรรม 3) ขั้นสะท้อนความคิด 4) ขั้นประเมินผล และ 5) ขั้นประยุกต์ใช้

ความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษ หมายถึง คะแนนความสามารถในการฟัง ซึ่งผู้เรียนจะต้องเข้าใจในสิ่งที่ฟังโดยสามารถตอบคำถามหรือทำกิจกรรมหลังจากที่ฟังได้ ผู้เรียนจะต้องมีความกระตือรือร้นโดยจะต้องตั้งใจฟังและเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เรียนรู้ความหมายของคำศัพท์โดยสามารถเลือกภาพได้ตรงตามความหมายของคำศัพท์ และผู้เรียนจะต้องสามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้ถูกต้องซึ่งจะประเมินจากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ หมายถึง คะแนนความสามารถในการพูด ซึ่งผู้เรียนจะต้องสามารถพูดออกเสียงได้ชัดเจนถูกต้องตามหลักการออกเสียง ผู้เรียนพูดได้คล่องแคล่วมีความต่อเนื่อง ไม่ติดขัด และผู้เรียนสามารถพูดออกเสียงได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะประเมินจากแบบประเมินความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการประเมินแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การออกเสียง ความคล่องแคล่ว ความถูกต้อง การตัดสินใจ

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการสังเกตการปฏิบัติงานร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ โดยมีประเด็นที่ใช้ในการสังเกตพฤติกรรม 3 ด้าน

ประกอบด้วย ความสนใจ การมีส่วนร่วม และการตอบคำถาม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนบ้านแครายเกษตรพันธุ์พืษยากร อำเภอกะพุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน 94 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านแครายเกษตรพันธุ์พืษยากร อำเภอกะพุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 28 คน โดยได้มาจากวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย บทเรียนจำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ รวม 12 แผน ระยะเวลาในการดำเนินการทดลอง จำนวน 15 ชั่วโมง ซึ่งแต่ละแผนจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นทบทวนประสบการณ์ 2) ขั้นกิจกรรม 3) ขั้นสะท้อนความคิด 4) ขั้นประเมินผล และ 5) ขั้นประยุกต์ใช้ ตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 12 แผน อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.2.1 แบบทดสอบความสามารถการฟังภาษาอังกฤษ จำนวน 1 ฉบับ เพื่อใช้ประเมินความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นข้อสอบแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และผลการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบมีค่าเท่ากับ .85 ค่าความยากง่าย (p) พบว่ามีค่าระหว่าง 0.14 - 0.93 และอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบพบว่า มีค่าระหว่าง (-0.29) - 0.86

2.2.2 แบบประเมินความสามารถการพูดภาษาอังกฤษ จำนวน 1 ฉบับ เพื่อใช้ประเมินความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบประเมินลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ มี 4 ด้าน คือ 1) การออกเสียง 2) ความคล่องแคล่ว 3) ความถูกต้อง 4) การตัดสินใจ ตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 โดยมีเกณฑ์การประเมินการฟังและการพูดก่อนเรียน-หลังเรียน (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) ดังนี้

คะแนน 16 - 20	คะแนน	อยู่ในระดับดีมาก
คะแนน 13 - 15	คะแนน	อยู่ในระดับดี
คะแนน 10 - 12	คะแนน	อยู่ในระดับพอใช้
คะแนน 5 - 9	คะแนน	อยู่ในระดับปรับปรุง

2.2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบประเมินลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ มี 3 ด้าน คือ 1) ความสนใจ 2) การเข้าร่วมกิจกรรม และ 3) การตอบคำถามตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 โดยมีเกณฑ์การประเมิน (คะแนนเต็ม 4 คะแนน) ดังนี้

คะแนน 3.01 – 4.00 คะแนน อยู่ในระดับดี

คะแนน 2.01 – 3.00 คะแนน อยู่ในระดับพอใช้

คะแนน 1.01 – 2.00 คะแนน อยู่ในระดับปรับปรุง

3. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูด ภาษาอังกฤษ มีวิธีดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนาการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) แบบแผนการวิจัยแบบ The One Group Pretest–Posttest Design และแบบ Time Series Design เริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ถึง เดือน มกราคม พ.ศ. 2562 มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการฟัง ภาษาอังกฤษและแบบประเมินความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ จำนวน 1 ชั่วโมง

3.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการชั้นทดลอง ใช้เวลาทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โดยผู้วิจัยสอนนักเรียนกลุ่มทดลองด้วยตนเองตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นจำนวน 12 แผน รวม 15 ชั่วโมง ดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและอธิบายวิธีการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ อธิบายบทบาทหน้าที่ของนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรม โดยในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้อาจดำเนินการตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ ดังนี้

1) ขั้นทบทวนประสบการณ์ ครูให้คำแนะนำการเรียนรู้แก่นักเรียน ทบทวนและสำรวจความรู้เดิม กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจร่วมกับการใช้สื่อประสม

2) ขั้นกิจกรรม นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทำงานร่วมกันตามกิจกรรมที่ครูจัดเตรียมไว้ โดยกิจกรรมที่จัดเตรียมสามารถเป็นได้ทั้งกิจกรรมเดี่ยวและกิจกรรมกลุ่มโดยใช้สื่อประสมทั้งสื่อประสมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและสื่อประสมที่ผู้วิจัยคัดเลือกจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆที่มีผู้สร้างไว้แล้ว

3) ขั้นสะท้อนความคิด ให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดและองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมโดยคิดวิเคราะห์สถานการณ์และกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนเองหรือของกลุ่ม

4) ขั้นประเมินผล ประเมินผลการเรียนรู้จากสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนมา

5) ขั้นประยุกต์ใช้ นำสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้นำมาใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือสถานการณ์ใกล้เคียงกับสิ่งที่ได้เรียนรู้อีก

3.2.2 ระหว่างนักเรียนดำเนินกิจกรรมในแต่ละช่วงของแผนการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยจะสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนโดยการบันทึกวิดีโอในทุกชั่วโมงของการจัดการเรียนรู้และจดบันทึก

3.2.3 เมื่อจบการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยผู้วิจัยจะประเมินการฟัง การพูดของนักเรียนเป็นรายบุคคลจำนวนทั้งสิ้น 3 ครั้ง

3.3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการขึ้นหลังการทดลอง หลังจากการเรียนรู้ครบตามแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 12 แผน ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบความสามารถการฟังภาษาอังกฤษ และแบบประเมินความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ จำนวน 1 ชั่วโมง และผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การเปรียบเทียบความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบที (t-test) แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบความสามารถในการฟังและแบบประเมินความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ ปรากฏดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนน	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig	ระดับ
ก่อนการจัดการเรียนรู้	28	20	9.14	2.26	-7.59	0.00	ปรับปรุง
หลังการจัดการเรียนรู้	28	20	13.82	2.36			ดี

* มีระดับนัยสำคัญที่ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม มีคะแนนหลังเรียน ($\bar{x} = 13.82$, S.D.= 2.36) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 9.14$, S.D.= 2.26) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนน	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig	ระดับ
ก่อนการจัดการเรียนรู้	28	20	5.86	1.27	-	0.00	ปรับปรุง
หลังการจัดการเรียนรู้	28	20	13.39	2.17	15.87		ดี

* มีระดับนัยสำคัญที่ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม มีคะแนนหลังเรียน ($\bar{x} = 13.39$, S.D.= 2.17) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 5.86$, S.D.= 1.27) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาพัฒนาการการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่ 2 ผลการศึกษาพัฒนาการการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม ปรากฏดังตารางที่ 3 และ 4

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาศึกษาพัฒนาการการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม

การประเมิน เมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ที่	คะแนน	$\bar{x}$	S.D.
1	10	5.75	1.64
2	10	7.64	1.54
3	10	8	1.54

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาศึกษาพัฒนาการการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมโดยประเมินเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้น 3 ครั้ง ได้แก่ เมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ($\bar{x} = 5.75$, S.D.= 1.64) เมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ($\bar{x} = 7.64$, S.D.= 1.54) และเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ($\bar{x} = 8$, S.D.= 1.54) มีผลพัฒนาสูงขึ้นตามลำดับ ซึ่งยอมรับตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาศึกษาพัฒนาการการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ

ตารางที่ 4 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ

พฤติกรรม	ค่าสถิติ	แผนการจัดการเรียนรู้ที่												รวม	ระดับคุณภาพ	ลำดับที่
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1.ความสนใจ	$\bar{X}$	3.21	3.07	3.14	3.21	2.85	2.89	2.96	3.25	3.36	3.28	3.36	3.25	3.15	ดีมาก	1
	S.D.	0.77	0.70	0.63	0.67	1.03	0.89	0.94	0.91	0.77	0.75	0.77	0.91	0.81		
2.การเข้าร่วมกิจกรรม	$\bar{X}$	3.00	2.89	2.86	3.07	3.14	3.17	3.25	3.29	3.14	3.14	3.14	3.29	3.12	ดีมาก	2
	S.D.	0.75	0.67	0.58	0.59	0.52	0.66	0.63	0.69	0.91	0.91	0.91	0.69	0.71		
3.การตอบคำถาม	$\bar{X}$	2.00	2.07	2.14	2.25	2.36	2.36	2.42	2.57	2.61	2.61	2.61	2.57	2.38	ดี	3
	S.D.	0.37	0.37	0.69	0.69	0.72	0.72	0.82	0.77	0.72	0.89	0.72	0.77	0.69		
รวม	$\bar{X}$	2.74	2.68	2.71	2.85	2.78	2.81	2.88	3.04	3.04	3.01	3.04	3.04	2.89	ดี	
	S.D.	0.85	0.74	0.76	0.78	0.85	0.84	0.88	0.87	0.87	0.90	0.87	0.87	0.84		

โดยภาพรวมนักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูด อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 2.89$, S.D.= 0.84) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความสนใจ ($\bar{x} = 3.15$, S.D.= 0.81) รองลงมาได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{x} = 3.12$, S.D.= 0.71) และพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ การตอบคำถาม ($\bar{x} = 2.38$, S.D.= 0.69)

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นทบทวนประสบการณ์ ขั้นกิจกรรม ขั้นสะท้อนความคิด ขั้นประเมินผล และขั้นประยุกต์ใช้ โดยในขั้นทบทวนประสบการณ์ครูจะให้คำแนะนำการเรียนรู้แก่นักเรียน ทบทวนและสำรวจความรู้เดิม กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจร่วมกับการใช้สื่อประสม ขั้นกิจกรรมนักเรียนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทำงานร่วมกันตามกิจกรรมที่ครูจัดเตรียมไว้ โดยกิจกรรมที่จัดเตรียมสามารถเป็นได้ทั้งกิจกรรมเดี่ยวและกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้สื่อประสมทั้งสื่อประสมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและสื่อประสมที่ผู้วิจัยคัดเลือกจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีผู้สร้างไว้แล้วนำมาใช้ ขั้นสะท้อนความคิด ผู้สอนจะให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดและองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมโดยคิดวิเคราะห์สถานการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนเองหรือของกลุ่ม ขั้นประเมินผลผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้จากสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนมา และขั้นประยุกต์ใช้ผู้เรียนนำสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้นำมาใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือสถานการณ์ใกล้เคียงกับสิ่งที่ได้เรียนรู้มา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิลบล วรวิญญ์ธนเลิศ (2555) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity – Base learning) ครูจะเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นผู้นำกิจกรรมไม่ใช่ผู้บรรยาย ผู้เรียนจะลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้ ซึ่งมีเทคนิคมากมายการเรียนรู้วิธีนี้จะเป็นการให้ผู้เรียนใช้สติปัญญาและเหตุผล ไม่มีใครอยู่เบื้องหลังเพราะจะต้องเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ผู้เรียนผ่าน

กิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของคณะกรรมการวิจัยและพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (NCERT) ประเทศอินเดีย (2008) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการเรียนการสอนในระบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (ABL) โดยได้เริ่มต้นดำเนินการไปทั่วเขตทามิวนาดู (Tamil Nadu) ซึ่งมีโรงเรียนทั้งของรัฐ และโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐกว่า 37,486 โรงเรียน ปัญหาจากรัฐบาลเสียค่าใช้จ่ายกว่า 40,000 ล้านเหรียญรูปีในแต่ละปี เพื่อสนับสนุนการศึกษาขั้นประถมศึกษา แต่เด็กนักเรียนในทามิวนาดู (Tamil Nadu) ก็ยังมีอุปสรรคในการเรียนขั้นพื้นฐาน มีผลการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาที่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศ นักเรียนในชั้น 3 (Class 3) มีคะแนนเพียงร้อยละ 53.48 ในผลการทดสอบวิชาคณิตศาสตร์ จากนั้นในปี ค.ศ. 2008 เพียงแค่หนึ่งปีให้หลังที่ระบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (ABL) ถูกนำมาใช้ ผลการสอบในรายการเดียวกันนี้ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 75.20 ซึ่งเป็นคะแนนที่สูงที่สุดในประเทศ และผลการสอบในวิชาอื่น ๆ เช่นวิชาทางด้านภาษาก็มีผลเช่นเดียวกัน ซึ่งความสำเร็จนี้สามารถทำให้ประสบผลสำเร็จได้โดยไม่ต้องมีงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมจากรัฐบาลแต่อย่างใด โรงเรียนเหล่านั้นได้ก้าวขึ้นเป็นโรงเรียนชั้นนำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของกรนูชานู อรรถาเวช (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารายวิชาซ่อมเสริมภาษาอังกฤษโดยใช้สื่อประสมเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางภาษาและแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษาที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษต่ำ นักศึกษาเข้าเรียนในรายวิชาซ่อมเสริมภาษาอังกฤษโดยใช้สื่อประสมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังจากที่เรียนรายวิชาซ่อมเสริมภาษาอังกฤษโดยเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน

2. ผลการศึกษาพัฒนาการการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมโดยประเมินเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้น 3 ครั้ง มีผลการพัฒนาสูงขึ้นตามลำดับทั้งการฟังและการพูด ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมชาย แก้วเจริญ (2555) ได้สรุปประโยชน์ของสื่อประสมไว้ว่า ช่วยให้นักเรียนมีความพร้อม มีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีอิสระได้เรียนรู้จากเนื้อหาต่าง ๆ ที่มีหลายรูปแบบได้เป็นอย่างดี และทำให้นักเรียนได้รับความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล เราความสนใจของนักเรียนต่อสิ่งที่กำลังเรียน อีกทั้งยังช่วยประหยัดเวลาของทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน สอดคล้องกับศุภวรรณ เทวกุล (2556) ได้ศึกษาวิจัยในหัวข้อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สื่อประสม กลุ่มทดลองเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 25 คน ของโรงเรียนสตรีวัดระฆังคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ สื่อประสมที่ผู้วิจัยสร้างเองเรื่อง Tourists attractions around our school โดยมีภาพ ข้อความ เสียง และคลิปวิดีโอ โดยสร้างจากโปรแกรม Power Point ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับสูงมาก และสอดคล้องกับทิทัมพร สวัสดิ์นะที (2558) ที่ทำการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ชุดสื่อประสมเพื่อการเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 81.94 และ 46.24 ตามลำดับ นั้นหมายความว่า นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น และเมื่อทดสอบ t-test ค่า t เท่ากับ 32.93 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั้น แสดงว่า นักเรียนทั้ง 31 คน มีทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นเมื่อได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

3. ผลการศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษ โดยภาพรวมนักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน

ร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูด อยู่ในระดับดี ซึ่งยอมรับตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความสนใจ ($\bar{x} = 3.15$) รองลงมาได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{x} = 3.12$) และพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ การตอบคำถาม ($\bar{x} = 2.38$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแสงดาว ถิ่นหารวงษ์ (2558) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของผู้เรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในชั้นเรียนจะสามารถวัดได้การสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมของผู้เรียน ที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เรียนรู้ การทำกิจกรรมกลุ่ม การฝึกฝนทักษะ การแสวงหาความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ฝึกการแก้ไขปัญหาและเรียนรู้จากผู้อื่น

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนควรจัดเตรียมสื่อการสอนให้พร้อมก่อนเริ่มปฏิบัติการสอน อีกทั้งการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมห้องเรียนที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีจอโทรทัศน์ หรือเครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์ พร้อมลำโพง หรือเครื่องเสียง เพื่อให้นักเรียนได้ชมและฟังทั้งภาพและเสียงที่ชัดเจน ทั้งนี้จะช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้ดี

2. ครูผู้สอนควรเลือกสื่อที่มีความเหมาะสมกับระดับชั้น และช่วงวัยของผู้เรียน ซึ่งจะสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้มาก โดยเฉพาะสื่อที่เป็นเสียงหรือเป็นภาพเคลื่อนไหว เพราะจะสามารถสร้างความสนใจของผู้เรียน และสื่อเหล่านั้นควรมีเนื้อหาที่ชัดเจนเข้าใจได้ง่าย สอดคล้องและมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้และมีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงมากที่สุด เพื่อให้กิจกรรมนั้นมีความหมาย น่าสนใจมากขึ้น

3. ครูผู้สอนควรมีผู้ช่วยเพื่อช่วยบันทึกวิดีโอระหว่างปฏิบัติการสอนเพราะการตั้งกล้องเพื่อบันทึกเองนั้นอาจทำให้ไม่สามารถเห็นพฤติกรรมของนักเรียนได้ทุกคน โดยเฉพาะหากมีนักเรียนในห้องจำนวนมาก ผู้สอนอาจไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนได้ทั้งหมด ผู้เรียนบางคนอาจจะไม่ปฏิบัติตามกิจกรรมจริง อาจจะหยอกล้อ เล่นกันในขณะที่เพื่อนคนอื่นปฏิบัติตามกิจกรรม หากครูผู้สอนมีผู้ช่วยจะทำให้ได้ผลของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

4. เพื่อความต่อเนื่องของการทำกิจกรรม ครูผู้สอนควรใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 2 ชั่วโมงติดต่อกัน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่มีการใช้กิจกรรมและสื่อประสมหลายชนิดเวลาในการจัดการเรียนรู้เพียง 1 ชั่วโมง อาจไม่ครอบคลุมประเด็นเนื้อหาทั้งหมดตามจุดประสงค์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษในระดับชั้นอื่น ๆ เช่น นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นต้น เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน

2. ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนการฟัง และการพูด เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการฟัง การพูดภาษาอังกฤษในเรื่องราวที่ใกล้ตัว และอยู่ในความสนใจของนักเรียน

3. ควรมีการวิจัยการใช้สื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถฟัง การพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น สื่อ E-book สื่อออนไลน์ สื่อโปรแกรมสำเร็จรูป หรือสื่อที่สามารถให้นักเรียนโต้ตอบได้ เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). **เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จริยา เนียบเฉียบ. (2546). **เทคโนโลยีทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2544). **เอกสารการสอนชุดวิชา พื้นฐานการศึกษา หน่วยที่ 8-15**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2558). **Active Learning**. สืบค้นเมื่อ 8 พฤษภาคม 2558. จาก <http://www.drchaiyot.com>.
- กัปทิมาพร สวัสดิ์นะที. (2558). **การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ชุดสื่อประสมเพื่อการเรียนรู้**. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2558 (RSU National Research Conference 2015) วันที่ 24 เมษายน 2558.
- นิลุบล วรวิญญูณเลิศ. (2555). **การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity – Base Learning)**. ค้นเมื่อ 3 เมษายน 2561, จาก <https://dpuhp.wordpress.com/2013/>.
- นิภาพร บุญกุล. (2557). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง การพูดและการเรียนรู้คำศัพท์ ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดกิจกรรมการเล่นิทานและบทบาทสมมติ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นุชนารถ ภูมาศ. (2551). **การพัฒนาสื่อประสมเพื่อเสริมสร้างทักษะทางการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4**. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กรรณชนาฏ อรรถาเวช. (2556). **การพัฒนารายวิชาซ่อมเสริมภาษาอังกฤษโดยใช้สื่อประสมเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางภาษาและแรงจูงใจของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภาวิณี คมวาทษ์. (2547). **การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้สื่อประสม**. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรณพรรณ เลิศวัตรกานต์. (2556). **การพัฒนาชุดกิจกรรมโดยเน้นงานปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะ การฟังและพูด ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมารวิทยา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- วาสนา อุตสาหะ. (2555). การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรม
นันทนาการ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศุภวรรณ เทวกุล. (2556). การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดย
ใช้สื่อประสม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สมชาย แก้วเจริญ. (2555). การใช้สื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านทำนองเสนาะของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถาบันภาษาอังกฤษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). คู่มือการจัดการเรียนการสอน
ภาษาอังกฤษแนวใหม่ตามกรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล The
Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) ระดับชั้น
ประถมศึกษา. ค้นเมื่อ 3 เมษายน 2561 จาก <http://English.obec.go.th/english/2013/index.php/th/2012-08-08-10-26-5/74-cefr>.
- สาวิตรี โรจนะสมิต อาร์โนลด์. (2555). การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนเชิงรุก (Active Learning) เพื่อ
พัฒนาพฤติกรรมการเรียนและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- แสงดาว ถิ่นหารวงษ์. (2558). การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติในรายวิชาวรรณคดีสำหรับเด็ก.
วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 17(1): 1-11.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตาม
นโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล ปี 2556. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สุทัศน์ เอกา. (2557). การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2558, จาก
<http://www.krumontree.com/www/index.php/documents/74-abl-activity-basedlearning>.
- อัญชลี รักอารีย์. (2548). การสร้างชุดการสอนแบบสื่อประสมในการพัฒนาทักษะการฟัง พูดภาษาอังกฤษ
เพื่ออาชีพของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โรงเรียนเทคโนโลยีหมู่บ้านครู
ภาคเหนือ จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอาชีวศึกษา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Agnew, P. W., Kellerman, A. S. & Meyer, J.. (1996). **Multimedia in the Classroom**. Boston: Allyn
and Bacon.
- Candlin, C.N. (1987). **The communicative teaching of English: Principles and exercise
typology**. London: Longman Group.
- Carroll, B.J. (1982). **Testing and communicative performance**. Oxford: Pergamar Press.
- Dewey, J. (1997). **Experience and education**. New York: Simon & Schuster.

- Rod, E. (1984). **Classroom second language development**. Oxford: Oxford University Press.
- Finocchiaro, M., & Brumfit, C. (1983). **The functional national approach: From theory to practice**. New York: Oxford University Press.
- Harmer, J. (1987). **The practice of English Language Teaching**. London: Longman.
- Littlewood, W.T. (1985). **Communicative language teaching**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nunan, D. (1989). **Second language teaching and learning**. New York: Heinle & Heinle.
- _____. (1991). **Language teaching methodology**. London: Prentice Hall.
- Parveen, J. J., & Rajesh, V. (2011). Multimedia in English Language Teaching: An Empirical Study. **Journal of Technology for ELT**, 1(4).
- Paulston, C.B. (1979). **Teacher English as a second language techniques and procedure**. Cambridge: Winthrop Publishers.
- Pica, T., et. al. (1983). Choosing and using communication tasks for second language instruction and research. In Crooks, G. and Gass, S. M. **Tasks and language learning: Integrating theory and practice**, p. 18. Britol: London Press.
- Prabhu, N.S. (1979). The Procedural syllabus In **Communicative syllabus design And methodology**. Oxford: Pregamon Press.
- Rost, M. (1991). **Real time English**. China: Longman.
- Scott, R. (1981). **“Speaking” in communication in the classroom**. Longman Group.
- Underwood, M. (1989). **Teaching listening**. New York: Longman.

การพัฒนาแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่าน อย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย Developing a Model of Literature Teaching through ACDEA to Enhance Critical Reading Skill of Thai Student Teachers

ธัญลักษณ์ สังข์แก้ว¹ / บุษบา บัวสมบุญ²
Thanyalak Sangkaew¹ / Busaba Buasomboon²

¹นักศึกษาปริญญาเอก ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹Doctoral Student, Department of Curriculum and Instruction,
Faculty of Education, Silpakorn University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

²Assist. Prof. Dr., Advisor, Department of Curriculum and Instruction,
Faculty of Education, Silpakorn University

*Corresponding author E-mail: thanyalak57@gmail.com

(Received : April 19, 2020; Revised : June 4, 2020; Accepted : October 15, 2020)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย 2) พัฒนาแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย 3) ศึกษาประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาครูภาษาไทย ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ รูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทยพบว่า การสอนวรรณคดีควรสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) รูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย (3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (4) เนื้อหาที่ใช้และวิธีสอน (5) กระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 A : Analysis อ่านวิเคราะห์ ขั้นที่ 2 C : Condition หาเงื่อนไขที่ปรากฏในเรื่อง ขั้นที่ 3 D : Data หาข้อมูลสำคัญ ขั้นที่ 4 E : Eureka ค้นพบคำตอบ ขั้นที่ 5 A : Apply บอกข้อคิดและการประยุกต์ใช้ และ 3) ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่สอนโดยรูปแบบวรรณคดีด้วย ACDEA มีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และความคิดเห็นของนักศึกษาครูภาษาไทยที่มีต่อรูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการสอน การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ นักศึกษาครูภาษาไทย

Abstract

The purposes of this article were to; 1) determine basic information for developing a model of literature instruction with ACDEA to enhance critical reading skill of Thai teacher students, 2) develop the model of literature instruction with ACDEA to enhance critical reading skill of Thai teacher students, and 3) examine effectiveness of the ACDEA instructional model in enhancing critical reading skill of Thai teacher students. The samples of this research were 38 third-year teacher students in Thai Education program in Faculty of Humanities and Social Sciences at Phetchaburi Rajabhat University. The instruments comprised of the ACDEA literature instructional lessons, a critical reading skill test, and a questionnaire asking for students' opinion. The quantitative data were analyzed by mean, standard deviation and t-test whereas the qualitative data were analyzed with content analysis.

The research results found that: 1.The basic information essential for developing the ACDEA literature instructional model to enhance critical reading skill of Thai teacher students should be consistent with the 21st century educational concept. 2. The ACDEA model of literature instruction to enhance critical reading skill of Thai teacher students comprised of 5 elements: 1) principles, 2) research framework, 3) objectives, 4) instructional content and method, and 5) learning and instructional process which consisting of 5 steps: step 1 Analysis, step 2 Condition, step 3 Data, step 4 Eureka, and step 5 Apply. 3. The effectiveness of implementing the ACDEA literature instructional model revealed that the sample group of students gained difference mean scores before and after the experiment with statistic significant level at 0.05, which the post-test mean score was more than the pre-test one. In addition, the opinion of the students towards the ACDEA learning and instructional model in enhancing their critical reading skill and ability was overall at a highest level.

Keyword: Teaching style, Critical reading, Thai student teachers

บทนำ

การเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการจรรโลงใจ ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน เกิดความคิดและมุมมองต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างสติปัญญา ทำให้ผู้เรียนเข้าใจโลก เข้าใจชีวิต ตลอดจนการอยู่ร่วมกันในสังคม การเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความคุณค่าและมีความหมายต่อผู้เรียนทุกยุคทุกสมัย

วิภา กงกะนันทน์ (2533: 2) ใช้คำว่าวรรณคดีและวรรณกรรมในความหมายเดียวกัน คือ ศิลปะประเภทหนึ่งที่ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสาร กล่าวคือ ผลงานสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งของมนุษย์ มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อบรรยายความรู้สึก ความคิด ความฝัน อารมณ์ จินตนาการ หรือประสบการณ์ส่วนตัวออกมาให้ปรากฏในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง อาจเพียงเพื่อแสดงนามธรรมต่าง ๆ ข้างต้นออกมาให้ปรากฏเพื่อตัวของมันเองเท่านั้น หรืออาจเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ดังนั้นในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า วรรณคดี ซึ่งกล่าวรวมถึงวรรณกรรมด้วย ตามความหมายที่วิภา กงกะนันทน์ ได้กล่าวไว้ข้างต้น

การศึกษาวรรณคดีมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับการศึกษาก่อน โดยเฉพาะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นทักษะการอ่านที่ควบคู่ไปกับการใช้ความคิดและเหตุผลในการพิจารณาสิ่งที่ผู้เขียนเสนอไว้ในงานเขียน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงสิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอ และนำความรู้ความคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันในท้ายที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่กล่าวว่า การเรียนต้องเปลี่ยนเป้าหมายจาก “ความรู้” ไปสู่ “ทักษะ” เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชีวิตจริงจึงจะเป็นการเรียนรู้อันมีความหมาย (วิจารณ์ พานิช, 2560) และสอดคล้องกับที่แม็คไท และชีฟ (Mctine, & Sheef, 2556: 252) กล่าวถึงเป้าหมายหลักของการศึกษาว่า คือ การนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในทางที่สร้างคุณค่าในโลกนอกห้องเรียน โดยบูรณาการทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในแก่นของเนื้อหาอย่างเป็นธรรมชาติ ผู้เรียนต้องรู้จักประยุกต์ใช้วิธีคิด ทักษะการสื่อสารให้เข้ากับสถานการณ์จริง เมื่อนำแนวคิดนี้มาเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนวรรณคดี จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนวรรณคดีนั้น ย่อมให้ประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งในแง่ของความรู้และทักษะ กล่าวคือ ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาสาระในวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง สามารถนำความรู้และข้อคิดต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้นอกจากนี้ ผู้เรียนยังได้พัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สามารถเข้าถึงแนวคิดสำคัญของเรื่อง รวมถึงเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อ ผู้เรียนต้องใช้การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคิดอย่างมีเหตุผลถึงสิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอ ซึ่งทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ หรือการอ่านสารประเภทอื่น ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นทักษะที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาวรรณคดีและการรับสารประเภทอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนวรรณคดี แต่จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านซึ่งครอบคลุมถึงเรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ผลการประเมินการอ่านตั้งแต่ปี ค.ศ. 2009 ปี ค.ศ. 2012 และปี ค.ศ. 2015 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านในระดับต่ำมาก (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2558: 9) และจากการศึกษารายงานการประเมินผล PISA ปี ค.ศ. 2015 พบว่า มีผลการวิจัยซึ่งได้กล่าวถึงตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยไว้หลายตัวแปร ไม่ว่าจะเป็นการกระจายทรัพยากร การจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศทางระเบียบวินัย ความเป็นธรรมทางการศึกษา และระบบการผลิตครู รวมถึงสิ่งสำคัญที่เป็นหัวใจของการศึกษา คือ การพัฒนาและสร้างครูคุณภาพสูง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559: 3) ดังนั้นการพัฒนากระบวนการศึกษาในด้านการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกระบวนกรหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ การผลิตนักศึกษาครูภาษาไทยที่มีคุณภาพ

จากการที่ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นอาจารย์ผู้สอนนิสิตศึกษาวรรณกรรมกับสังคม (Literature and society) สำหรับนักศึกษาหลักสูตรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554-2559 ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการเรียนการสอนวิชาวรรณคดี ควรให้ผู้เรียนสามารถอ่านวรรณคดีถึงระดับวิจารณญาณ แต่ผลการสัมภาษณ์นักศึกษา พบปัญหาคือ

นักศึกษาบอกแนวคิดสำคัญของเรื่องหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละคร เหตุการณ์ของเรื่อง ตลอดจนประเมินคุณค่าวรรณคดีไม่ได้ จากประเด็นปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการอ่านวรรณคดีของนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับความรู้ ความจำ และความเข้าใจ ยังไม่ถึงระดับของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และเมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวรรณกรรมกับสังคมในภาพรวมพบว่า มีนักศึกษาที่มีผลการเรียนในระดับดีเยี่ยม (80-100 คะแนน) และระดับดีมาก (75-79 คะแนน) เพียงจำนวนน้อย (ร้อยละ 10.90 และร้อยละ 15.88)

จากการสัมภาษณ์คณาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 3 คน ที่มีประสบการณ์ทางด้านการสอนวรรณคดีไม่ต่ำกว่า 3 ปี เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวรรณคดีในระดับอุดมศึกษา สรุปได้ว่า นักศึกษาขาดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ ไม่สามารถบอกแนวคิดสำคัญซึ่งเป็นหัวใจของเรื่องได้ หรือนักศึกษาบางคนบอกแนวคิดสำคัญได้ถูกต้อง แต่ขาดเหตุผลในการรองรับคำตอบของตนเอง เนื่องจากนักศึกษาใช้การสืบค้นจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้ศึกษาไว้ก่อนแล้ว ดังนั้นคำตอบที่ได้มาจึงไม่ใช่คำตอบซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ เนื่องจากไม่ได้เกิดจากทักษะภายในตน ซึ่งไม่ใช่เป้าหมายของการศึกษาวรรณคดีที่คำตอบจากการอ่านสามารถแสดงเหตุผลได้อย่างหลากหลาย (พวงเพ็ญสว่างใจ, 2558; ปรัชญา ปานเกตุ, 2558; ทนงค์ จันทะมาตย์, 2558) และคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 คน ได้เสนอความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ในการแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้สอนควรมีลำดับขั้นตอนในการสอนที่ทำให้นักศึกษาได้อ่านและคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบด้วยตัวของผู้เรียนเอง โดยผู้เรียนต้องแสดงเหตุผลหรือที่มาที่ไปของคำตอบนั้นได้ จึงจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจวรรณคดีอย่างลึกซึ้งและเป็นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์นักศึกษาคณะภาษาไทยเกี่ยวกับปัญหาในการเรียนการสอนวรรณคดี สรุปได้ว่า นักศึกษาขาดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ อ่านแล้วก็ทำได้เพียงเล่าเรื่องโดยสรุป แต่ก็ไม่สามารถบอกแนวคิดสำคัญของเรื่องได้ ผู้เรียนไม่เข้าใจว่าจะพิจารณาได้จากข้อมูลใดบ้างเพื่อที่จะทราบคำตอบ ส่วนในแง่ของการนำสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ นักศึกษามีความเห็นว่ารณคดีมีประโยชน์ต่อผู้เรียนหากสามารถบอกแนวคิดสำคัญซึ่งเป็นหัวใจของเรื่องได้ แต่ประเด็นสำคัญคือนักศึกษาไม่สามารถบอกแนวคิดสำคัญของเรื่องได้ จึงให้ข้อเสนอแนะว่า การจัดการเรียนการสอนควรเน้นที่กระบวนการแก้ปัญหาเพื่อให้นักศึกษาได้คิดเพื่อค้นหาคำตอบ โดยมีขั้นตอนให้ได้มีอย่างเป็นรูปธรรม

จากการประมวลปัญหาที่พบในการเรียนการสอนวรรณคดีจากการสัมภาษณ์และจากประสบการณ์ด้านการสอนของผู้วิจัยดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น สรุปได้ว่า ปัญหาสำคัญที่สุดที่ผู้วิจัยสนใจพัฒนา คือ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีเป้าประสงค์ที่จะทำให้นักเรียนสามารถอ่านแล้วคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ บอกแนวคิดสำคัญของเรื่องได้อย่างมีเหตุผล ตลอดจนสามารถนำข้อคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้นักเรียนนั้นมีคุณค่าและมีความหมาย ดังนั้นการสอนวรรณคดีที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้นั้น คือ ไม่ว่าผู้เรียนจะพบคำถามหรือเผชิญกับปัญหาจากเรื่องในลักษณะใดก็ตาม ผู้เรียนต้องสามารถใช้เหตุผลประกอบการให้คำตอบได้ โดยใช้ข้อมูลจากการอ่านเป็นเครื่องสนับสนุนในการให้เหตุผล ซึ่งคือ เป้าหมายของงานวิจัยในครั้งนี้

จากแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กล่าวถึงการเรียนรู้ที่ไม่มีกรอบ คือ ผู้เรียนมีเสรีภาพทางปัญญาตามสมควร สนใจกระบวนการแสวงหาคำตอบ หรือวิธีการที่ผู้เรียนรวมกลุ่มกันในการแสวงหาคำตอบ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดการแก้ปัญหา พบว่า แนวคิดการแก้ปัญหาของ Polya สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

Polya (2014: 5-16) ให้ความสำคัญกับการทำให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง ซึ่งการแก้ปัญหาดังกล่าวจะเป็นปฏิบัติการทางสมอง (Mental operation) ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทางปัญญาที่สามารถ

แก้ปัญหาได้ สำหรับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Polya คือ การที่ผู้สอนกับผู้เรียนทำงานร่วมกันแก้ปัญหา ผู้สอนจะต้องคอยติดตามและชี้แนะผู้เรียนให้สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง Polya ได้เสนอขั้นตอนการแก้ปัญหา แบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอน (Polya 4-Steps Problem-Solving Process) ได้แก่ ขั้นทำความเข้าใจ (Understanding the problem) ขั้นวางแผน (Devising a plan) ขั้นปฏิบัติตามแผน (Carrying out the plan) และขั้นตรวจสอบ (Looking back) แสดงให้เห็นว่าแนวคิดของ Polya มีส่วนสำคัญที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญห การอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้เพราะให้ความสำคัญเรื่องของการกระบวนการทางสมอง (Mental operation) ที่ผ่านการสังเคราะห์จากการตั้งคำถาม การสนทนา การถกเถียง และข้อเสนอแนะระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เมื่อผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการแก้ปัญหของ Polya แล้ว จะสามารถนำเอาวิธีการต่าง ๆ ไปเป็นพื้นฐานของการแก้ปัญหาในสิ่งที่สนใจต่อไปในอนาคต

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า บทบาทสำคัญของครูคือทำหน้าที่ “พี่เลี้ยง” ในกระบวนการแก้ปัญหาของผู้เรียน ดังนั้นนอกเหนือจากแนวคิดในการแก้ปัญหของ Polya ในขั้นตอนของการพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการช่วยเหลือทางการเรียนของ Vygotsky ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญา โดย Vygotsky เห็นความสำคัญของการสอนหรือการช่วยเหลือเด็กให้พัฒนาเขavnปัญญาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละคน Vygotsky พบว่าเด็กบางคนเรียนรู้ด้วยตนเองโดยที่ไม่ต้องมีผู้ใหญ่เข้ามาช่วย เด็กบางคนไม่สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ด้วยตนเอง แต่ถ้าผู้ใหญ่ช่วยเหลือเพียงเล็กน้อยก็สามารถทำได้ (สุรงค์ ไคว้ตระกูล, 2541: 63) แนวคิดนี้เชื่อว่า การเรียนสิ่งที่ยากขึ้นจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ แล้วจึงค่อย ๆ ลดความช่วยเหลือลงเมื่อผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนดีขึ้น Vygotsky เรียกวิธีการนี้ เรียกว่า “Scaffolding” หรือ “ระบบการให้ความช่วยเหลือ” โดยครูมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือการปฏิบัติงานของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนของการเรียนการสอนและค่อย ๆ ลดบทบาทลงจนผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

สำหรับระบบการให้ความช่วยเหลือนักเรียน จำเป็นที่ครูจะต้องหาเครื่องมือมาใช้ในการตรวจสอบความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยอัลเบอร์ (Alber, 2014) ได้กล่าวถึงเรื่อง “graphic organizers” หรือแผนผังต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือของ Scaffolding ได้เป็นอย่างดี เครื่องมือนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นความคิดของตนเอง ช่วยจัดการกับข้อมูล และเห็นมโนทัศน์ (Concept) ต่าง ๆ อย่างเป็นลำดับตามเหตุและผล ผู้เรียนจะได้ประโยชน์จากเครื่องมือนี้สำหรับการอ่านระดับสูง ซึ่งในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นความคิดรวบยอดจะใช้ Mind Mapping หรือแผนผังความคิด สอดคล้องกับที่วัชร เล่าเรียนดี (2549: 52) กล่าวว่า แผนผังความคิด มีลักษณะเป็นแผนผังหรือแผนภาพที่สร้างขึ้นจากความเข้าใจ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้สอนสามารถมองเห็นการคิดของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการสอนแบบ Scaffolding และเทคนิคแผนผังความคิดมาใช้ร่วมกับแนวคิดการแก้ปัญหของ Polya โดยสังเคราะห์เป็นวิธีการสอนเรียกว่า ACDEA เพื่อพัฒนาเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า แนวคิดการแก้ปัญหของ Polya มีผู้นำไปใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างแพร่หลาย ส่วนใหญ่เป็นการนำขั้นตอนการแก้ปัญหทั้ง 4 ขั้นตอนของ Polya ได้แก่ ขั้นเข้าใจปัญหา ขั้นวางแผนแก้ปัญห ขั้นปฏิบัติตามแผน และขั้นตรวจสอบคำตอบ มาทดลองใช้ในการเรียนการสอน แต่ยังไม่พบว่ามี การสังเคราะห์แนวคิดการแก้ปัญหของ Polya เพื่อนำมาใช้ในการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณมาก่อน อีกทั้งการนำแนวคิดการแก้ปัญหของ Polya มาพัฒนาร่วมกับการสอนแบบ Scaffolding ก็ยังไม่พบว่า มีผู้ศึกษาวิจัยมาก่อน งานวิจัยนี้จึงเป็นการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ก่อนในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างกันออกไป คือ นำกระบวนการทางคณิตศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครูภาษาไทย โดยนำแนวคิดและทฤษฎีที่นำเสนอมาทั้งหมดนี้มาใช้เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการสอนวรรณคดีเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ อีกทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนภาษาไทยในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย โดย
 - 3.1 เปรียบเทียบทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
 - 3.2 ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาครูภาษาไทยที่มีต่อรูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนนิเวศวรรณกรรมกับสังคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวนนักเรียน 38 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่มด้วยการจับฉลาก จำนวน 1 ห้องเรียน จากห้องเรียนทั้งหมด 2 ห้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA
2. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
3. แบบทดสอบทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการสอน (R₁: Needs Analysis) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการสอน (D₁: Development) เพื่อออกแบบร่างรูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย

ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการสอนไปใช้ (R₂: Implementation) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 A : Analysis – อ่านวิเคราะห์ เป็นขั้นที่ผู้เรียนแบ่งกลุ่มระดมสมองวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณคดีโดยแสดงในรูปแบบแผนผังความคิด เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในภาพรวมและรายละเอียดต่าง ๆ ที่ปรากฏในเรื่อง เขียนแผนผังความคิดลงในใบงาน ACDEA (Analysis, Condition, Data, Eureka, Apply) ในช่อง Analysis

ขั้นที่ 2 C : Condition – หาเงื่อนไขที่ปรากฏในเรื่อง เป็นขั้นที่ผู้สอนตั้งคำถามจากการอ่าน เป็นคำถามย่อยที่จะนำไปสู่การค้นพบแนวคิดสำคัญของเรื่อง ผู้เรียนเขียนคำถามย่อยลงในใบงาน หากผู้เรียนต้องการตั้งคำถามเองสามารถบันทึกคำถามเพิ่มเติมได้ในใบงาน ACDEA ในช่อง Condition

ขั้นที่ 3 D : Data – หาข้อมูลสำคัญ เป็นขั้นที่ผู้เรียนช่วยกันตอบคำถามย่อยในขั้นที่ 2 โดยแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบ เขียนคำตอบที่ได้ลงในใบงาน ACDEA ในช่อง Data

ขั้นที่ 4 E : Eureka – ค้นพบคำตอบ เป็นขั้นที่ผู้เรียนค้นพบคำตอบว่าแนวคิดสำคัญของเรื่องคืออะไร โดยผู้เรียนต้องประมวลความคิดและข้อมูลทั้งหมดจากขั้นที่ 3 เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลนำมาสู่คำตอบที่ต้องการ ผู้เรียนบอกคำตอบและระบุเหตุผลได้ว่าสามารถพิจารณาได้จากข้อมูลใดบ้าง โดยเขียนสื่อความลงในใบงาน ACDEA ในช่อง Eureka

ขั้นที่ 5 A : Apply – บอกข้อคิดและการประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนบอกข้อคิดที่ได้และนำเสนอว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างไรโดยนำเสนอในรูปแบบแผนผังความคิด เพื่อเป็นการต่อยอดความคิดหลังจากที่ผู้เรียนสามารถค้นหาแนวคิดสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ แล้วเขียนแผนผังความคิดลงในใบงาน ACDEA ในช่อง Apply

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการสอน (D₂ : Evaluation) เพื่อปรับปรุงรูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทยให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสอนวรรณคดี แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ แนวคิดที่นำมาใช้ในการสอนวรรณคดีให้เกิดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ผู้สอนรายวิชาด้านวรรณคดีและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ว่า การสอนวรรณคดีควรสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้เรียนต้องได้ความรู้และทักษะ การสอนมุ่งที่วิธีการที่ผู้เรียนรวมกลุ่มกันในการแสวงหาคำตอบ โดยการเรียนการสอนวรรณคดีจะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้สอนและผู้เรียน แหล่งเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่วนความคิดเห็นนักศึกษาครูภาษาไทยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดี พบปัญหาด้านผู้เรียนมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาด้านวรรณคดี และปัญหาด้านผู้สอน ตามลำดับ

2. รูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของ นักศึกษาคูราภาษาไทย รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ ปฏิจัยสนับสนุน การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ระบบสังคม ระบบสนับสนุน และหลักการตอบสนอง และกระบวนการ เรียนการสอน โดยผู้วิจัยนำแนวคิด 3 ทฤษฎี ได้แก่ แนวคิดการแก้ปัญหาของ Polya การสอนแบบ Scaffolding และเทคนิคแผนผังความคิด (Mind mapping) มาบูรณาการเป็นขั้นตอนใหม่เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชื่อว่า ACDEA มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 A : Analysis-อ่านวิเคราะห์ ขั้นที่ 2 C : Condition-หา เงื่อนไขที่ปรากฏในเรื่อง ขั้นที่ 3 D : Data-หาข้อมูลสำคัญ ขั้นที่ 4 E : Eureka-ค้นพบคำตอบ และขั้นที่ 5 A : Apply-บอกข้อคิดและการประยุกต์ใช้

3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาคูราภาษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาคูราภาษาไทย กลุ่มตัวอย่าง ที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยมีรายการประเมิน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างแผนผังแสดงการวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณคดี 3 คะแนน 2) การตั้งคำถามย่อยเพื่อนำ ไปสู่การหา แนวคิดสำคัญ 3 คะแนน 3) การตอบคำถามจากคำถามย่อย 3 คะแนน 4) การตอบคำถามหลักคือแนวคิดสำคัญ ของเรื่องคืออะไรพร้อมบอกเหตุผล 3 คะแนน และ 5) การสร้างแผนผังความคิดนำเสนอข้อคิดและการนำไป ประยุกต์ใช้ 3 คะแนน รวมทั้งสิ้น 15 คะแนน ผลการทดลองในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่สอนโดยรูปแบบ วรรณคดีด้วย ACDEA มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 5.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.48 คะแนนเฉลี่ย หลังเรียนเท่ากับ 11.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.33 ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อน เรียนและหลังเรียน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาคูราภาษาไทยที่มีต่อรูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดเห็นของนักศึกษาคูราภาษาไทยที่มีต่อรูปแบบ การสอนวรรณคดีด้วย ACDEA ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.31) ด้านบรรยากาศ ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.40) และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.36) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลการพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมี วิจารณญาณของนักศึกษาคูราภาษาไทย รูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้าง ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาคูราภาษาไทย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของนักการศึกษามาใช้เป็น แนวทางในการเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาคูราภาษาไทย ได้แก่ แนวคิดการแก้ปัญหา ของ Polya การสอนแบบ Scaffolding และเทคนิคแผนผังความคิด (Mind mapping) นำมาสังเคราะห์ ประกอบกับปฏิจัยสนับสนุนด้านการจัดการเรียนการสอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 แนวคิดการแก้ปัญหาของ Polya เป็นแนวคิดการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ให้ความสำคัญ กับการทำให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเองซึ่งเป็นปฏิบัติการทางสมองทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทาง ปัญญาที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาได้ (Polya, 2014: 5-16) สาเหตุที่ผู้วิจัยนำแนวคิดการแก้ปัญหาของ Polya มาใช้นั้นเพราะแนวคิดการแก้ปัญหาของ Polya ให้ความสำคัญกับกระบวนการแสวงหาคำตอบมากกว่า

ผลลัพธ์ โดยกระบวนการแสวงหาคำตอบจำเป็นต้องอาศัยตรรกะหรือการให้เหตุผล ซึ่งเป็นหลักการของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยในขั้นตอนที่ 4 ของรูปแบบการสอน ACDEA คือ ขั้น Eureka-ค้นพบคำตอบ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องบอกว่าแนวคิดสำคัญของเรื่องคืออะไร โดยทุกกลุ่มต้องแสดงเหตุผลว่าเหตุใดจึงตอบเช่นนั้น พิจารณาจากสิ่งใดบ้าง เมื่อพิจารณาแล้วมีความสอดคล้องกับวิธีการทางคณิตศาสตร์ ที่มุ่งให้ผู้เรียนแสดงวิธีในการหาคำตอบ แสดงให้เห็นว่าแนวคิดการปัญหาทางคณิตศาสตร์สามารถนำมาใช้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ สอดคล้องกับที่สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2559ก: 225) ได้กล่าวถึงความสามารถพื้นฐานทางคณิตศาสตร์นั้นสัมพันธ์กับการสื่อสาร (Communication) เพราะการอ่าน การทำความเข้าใจข้อความ และการตีความข้อความหรือคำถาม มีส่วนสำคัญในการเข้าใจปัญหาในระหว่างกระบวนการแก้ปัญหา ทำให้สามารถสรุปและนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาได้ โดยต้องมีการอธิบายและให้เหตุผลประกอบด้วย

1.2 แนวคิดการสอนแบบ Scaffolding เป็นการช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมาย คือ การช่วยเหลือผู้เรียนด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดการสอนแบบ Scaffolding มาใช้ในเกือบทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ เพราะในระยะแรกในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 และ 2 ผู้เรียนยังไม่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ผู้สอนจึงต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือในทุกขั้นตอน แต่ในแผนการเรียนรู้ที่ 3 และ 4 ผู้สอน ผู้สอนไม่ต้องให้ความช่วยเหลือทุกขั้นตอน เพราะผู้สอนสังเกตว่าผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถที่จะปฏิบัติด้วยตนเองได้แล้ว เนื่องจากผ่านการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง สาเหตุที่ผู้วิจัยนำแนวคิดการสอนแบบ Scaffolding มาใช้ เพราะการช่วยเหลือผู้เรียนในการวิจัยครั้งนี้เน้นว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบา บัวสมบูรณ์ (2561: 132) วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบรูปการจัดการเรียนรู้วรรณคดีโดยบูรณาการศิลปะของนักศึกษาในระดับปริญญาโทบัณฑิต ซึ่งได้นำแนวคิดการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีและศิลปะต่างแขนงและแนวคิดการสอนแบบ Scaffolding มาสังเคราะห์เป็นรูปแบบการสอน พบว่าการสอนตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้วรรณคดีได้

1.3 เทคนิคแผนผังความคิด (Mind mapping) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้สอนตรวจสอบความคิดของผู้เรียนได้ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดระเบียบความคิดที่เป็นนามธรรมให้ออกมาเป็นรูปธรรม สาเหตุที่ผู้วิจัยนำเทคนิคแผนผังความคิด มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้เน้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการตรวจสอบการคิดของผู้เรียนมีความสำคัญมาก เพราะหากผู้เรียนมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ผู้สอนจะทราบและเข้าไปให้ความช่วยเหลือได้ สอดคล้องกับที่ธัญญาลักษณ์ สังข์แก้ว (2552: 77-80) วิจัยเรื่องการเขียนสรุปความโดยวิธี KWL PLUS ผลการศึกษาพบว่า แผนผังความคิดช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดระเบียบข้อมูลที่เป็นนามธรรม แล้วแสดงออกมารูปธรรมได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้สอนสามารถเห็นและตรวจสอบความคิดของผู้เรียนได้ การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอน ACDEA ในขั้นตอนที่ 1 Analysis เป็นขั้นของการอ่านวิเคราะห์ ผู้เรียนจะนำเสนอผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณคดีในรูปแบบแผนผังความคิด ผู้วิจัยสังเกตว่า การจัดการเรียนรู้ด้วย ACDEA ทำให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการไปปฏิบัติงานในขั้นต่อไป และในขั้นสุดท้ายคือ ขั้น Apply เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องบอกข้อคิดและการนำไปประยุกต์ใช้ การนำเสนอในรูปแบบแผนผังความคิดทำให้ผู้เรียนสามารถขยายความคิดออกไปได้อย่างกว้างขวางขึ้น

1.4 ปัจจัยสนับสนุนด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ปัจจัยด้านระบบสังคม ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้สอน กล่าวคือ ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมโดยจัดเป็นกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนทำให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเองอย่างแท้จริง สอดคล้องกับที่ ยุพรพรรณ ตันติสัตยานนท์ (2555: 237) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่าน

อย่างมีวิจารณ์ญาณโดยใช้การเรียนรู้เป็นกลุ่มว่า ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย ช่วยเหลือกัน ผู้สอนจะมีหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมให้กิจกรรมการเรียนรู้แต่ละขั้นตอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ส่วนปัจจัย ด้านหลักการตอบสนอง เป็นวิธีการที่ผู้สอนใช้ตอบสนองต่อพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียน สำหรับรูปแบบ การสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย ใช้วิธี สอน 3 วิธี ได้แก่ กระบวนการกลุ่ม การอภิปราย และแผนผังความคิด นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการสร้าง บรรยากาศในการเรียนรู้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านระบบสนับสนุน คือ สิ่งจำเป็นอื่น ๆ ที่ทำให้การ ใช้รูปแบบการสอนประสบผลสำเร็จ คือ ผู้สอนจะคอยสังเกตเพื่อให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนพบอุปสรรค ตั้ง คำถามนำความคิด เพื่อให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบได้อย่างมีทิศทางที่ถูกต้อง และผู้สอนจะคอย ๆ ลดบทบาทลงจน ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

2. อภิปรายผลการศึกษาระสทธิผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA เพื่อ เสริมสร้างความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักศึกษาครูภาษาไทย ตามวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักศึกษาครูภาษาไทยกลุ่มตัวอย่าง ที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA ก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจพิจารณาได้ว่าเป็นผลมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

2.1.1 การสอนอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณในขั้น A : Analysis-อ่านวิเคราะห์ เป็นขั้นที่ผู้เรียนแต่ละ กลุ่มระดมสมองวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณคดีโดยแสดงในรูปแบบของแผนผังความคิด เพื่อช่วยให้ผู้เรียน เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในภาพรวมและรายละเอียดต่าง ๆ ที่ปรากฏในเรื่อง ในขั้นตอนนี้จึงมี กระบวนการย่อยอยู่ 2 กระบวนการ ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณคดีและการสร้างแผนผังความคิด จากการสังเกตพบว่าสมาชิกแต่ละคนมีการนำเสนอความรู้ของตนเองต่อกลุ่ม สามารถให้รายละเอียดในแต่ละ องค์ประกอบได้ ทำให้ผลการวิเคราะห์ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นวรรณคดีในหลายแง่มุม สอดคล้องกับที่ ดวงมน จิตรจำนงค์ (2556: 150) ได้กล่าวถึงการพิจารณาองค์ประกอบของวรรณคดีว่า ผู้อ่านจำเป็นต้องพิจารณา องค์ประกอบต่าง ๆ ของวรรณคดี วรรณคดีเรียงลำดับเหตุการณ์ในโครงเรื่องอย่างไร ตัวละครมีนิสัยเป็นอย่างไร เป็นต้น ส่วนการนำเสนอผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณคดีด้วยแผนผังความคิดนั้น ช่วยให้ผู้เรียนเห็น ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถดึงข้อมูลมาใช้เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและแก้ไข ปัญหาได้ในขั้นตอนต่อไป

2.1.2 การสอนอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณในขั้น C : Condition-หาเงื่อนไขที่ปรากฏในเรื่อง ซึ่งเงื่อนไข คือสิ่งที่นำไปสู่การแก้ปัญหา ได้แก่ คำถามย่อยต่างๆที่นำไปสู่คำถามใหญ่ (แนวคิดสำคัญของเรื่องคืออะไร) ผู้เรียนยังไม่สามารถตั้งคำถามย่อยได้ทันทีเนื่องจากขาดการฝึกฝน ผู้สอนจึงต้องให้ความช่วยเหลือโดยการตั้ง คำถามย่อยที่จะนำไปสู่การค้นพบแนวคิดสำคัญของเรื่อง จากนั้นผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันตั้งคำถามเอง แล้ว บันทึกคำถามลงในใบงาน ในขั้นตอนนี้การร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนและการให้ความช่วยเหลือของผู้สอน โดย ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอย่างเต็มที่ ให้ฝึกค้นหาปัญหาเองเพื่อให้เข้าใจปัญหาได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับที่วัชรวิภา เล่าเรียนดี (2556: 34-35) ได้กล่าวถึงการฝึกคิดว่า ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ การคิดทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จิตใจ และอารมณ์ จะทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น

2.1.3 การสอนอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณในขั้น D : Data-หาข้อมูลสำคัญ เป็นขั้นที่ผู้เรียน ช่วยกันตอบคำถามย่อยในขั้นที่ 2 โดยแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบ เขียนคำตอบที่ได้ลงในใบงาน ในขั้นตอนนี้ ผู้เรียนจะต้องร่วมกันระดมสมองเพื่อตอบคำถาม คำตอบที่ได้จึงเป็นคำตอบของกลุ่ม ผู้วิจัยพบว่าคำตอบที่ได้เป็น คำตอบที่แสดงเหตุผล แสดงถึงความลึกซึ้งในตัวบทวรรณคดี แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเข้าใจพฤติกรรมตัวละคร

ข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง มีการอ้างอิงตัวบทเพื่อเพิ่มข้อสนับสนุนให้ชัดเจนน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2.1.4 การสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณในชั้น E : Eureka-ค้นพบคำตอบ เป็นชั้นที่ผู้เรียนค้นพบคำตอบว่าแนวคิดสำคัญของเรื่องคืออะไร โดยผู้เรียนต้องประมวลความคิดและข้อมูลทั้งหมดจากชั้นที่ 3 เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลนำมาสู่คำตอบที่ต้องการ ผู้เรียนบอกคำตอบและระบุเหตุผลได้ว่าสามารถพิจารณาได้จากข้อมูลใดบ้าง วิธีการนี้จะทำให้ผู้สอนสามารถตรวจสอบการคิดของผู้เรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุกัญญา ศรีสีบสาย (255: 11-13) ได้กล่าวถึงการประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนาทักษะการคิด สรุปได้ว่าวิธีการที่จะช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงความก้าวหน้าทางการคิดของผู้เรียน สามารถใช้วิธีการให้ผู้เรียนเขียนหรือพูดแสดงความคิด โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ ใช้แผนภาพการคิด ผูกให้ผู้เรียนรู้จักคิดขั้นสูง

2.1.5 การสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณในชั้น A : Apply-บอกข้อคิดแล้วนำไปประยุกต์ใช้ เป็นชั้นที่ผู้เรียนบอกข้อคิดที่ได้และนำเสนอว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างไรโดยนำเสนอในรูปแบบของแผนผังความคิด ทำให้การเรียนรู้มีความหมาย สอดคล้องกับที่ อัจฉรา ชิวพันธ์ (2553: 124) กล่าวถึงการสอนภาษาไทยให้น่าไปใช้ว่า การสอนให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเป็นสิ่งที่มีความหมาย การที่ผู้เรียนจะนำความรู้ไปใช้ ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน

2.2 ความคิดเห็นของนักศึกษาครูภาษาไทยที่มีต่อรูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA ด้านต่าง ๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ อันดับ 1 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อันดับ 2 ด้านบรรยากาศ และอันดับ 3 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ทั้งนี้อาจพิจารณาได้ว่าเป็นมาจากสาเหตุ ดังต่อไปนี้

2.2.1 นักศึกษาเห็นด้วยมากที่สุดด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาผลการตอบแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก พบว่า เป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนเป็นระบบ เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการคิดอย่างมีเหตุผล สาเหตุเพราะที่ผ่านมาผู้เรียนไม่ได้ฝึกฝนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณอย่างเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน ทำให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ แต่จากการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีด้วย ACDEA ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอย่างเป็นขั้นตอน แต่ละขั้นตอนผู้เรียนต้องใช้ทักษะการอ่านและการคิดในระดับสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประยุกต์ใช้ ส่วนผลการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นในข้ออื่น ๆ นักศึกษามีความคิดเห็นในระดับมากเช่นกัน

2.2.2 นักศึกษาเห็นด้วยมากที่สุดด้านบรรยากาศการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาผลการตอบแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก พบว่า นักศึกษามีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน นักศึกษามีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเพื่อนและครู และนักศึกษามีความสุขในการทำงานร่วมกัน สาเหตุเพราะผู้สอนให้ออกาสผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ให้ออกาสในการคิดแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบร่วมมือจะช่วยสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและเกิดแรงจูงใจในการเรียน สอดคล้องกับที่ ปัทมา วิญญูกุล (2551: 112-113) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในความคิดของตนเอง โดยการอภิปรายให้เหตุผลเป็นรายบุคคล ทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนไม่เคร่งเครียด

2.2.3 นักศึกษาเห็นด้วยในคะแนนระดับมากที่สุดด้านประโยชน์ที่ได้รับ เมื่อพิจารณาผลการตอบแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก พบว่า นักศึกษาสามารถนำกระบวนการนี้ไปประยุกต์ใช้ในวิชาอื่น ๆ และในชีวิตประจำวันได้ นักศึกษาได้พัฒนาทักษะการอ่านขั้นคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์

และนักศึกษากล้าคิดกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ สาเหตุเพราะผู้เรียนเห็นความสำคัญของการอ่านอย่างมี วิจารณ์ญาณ เนื่องจากผู้เรียนจำเป็นต้องศึกษาเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ และรับข้อมูลข่าวสารต่างในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับที่ขวัญชนก นัยเจริญ (2551: 117) ได้กล่าวถึงการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า สามารถช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีทักษะในการคัดสรรข้อมูลที่น่าเชื่อถือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลก ปัจจุบันที่มีข้อมูลข่าวสารมากมายและหลากหลาย อีกทั้งผู้เรียนต้องไปประกอบวิชาชีพครูภาษาไทยในอนาคต การอ่านวรรณคดีอย่างมีวิจารณ์ญาณจะช่วยให้ผู้เรียนมีความลุ่มลึกในการอ่านวรรณคดี สามารถถ่ายทอดเนื้อหา ในแง่มุมที่น่าสนใจ ไม่ละทิ้งแนวคิดสำคัญอันเป็นหัวใจสำคัญที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยครูที่มีความรู้และทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ส่วนผลการตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นในข้ออื่น ๆ นักศึกษามีความคิดเห็นในระดับมาก คือ นักศึกษามีทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ นักศึกษาเห็นคุณค่าของวรรณคดีต่อชีวิต และนักศึกษาก่อเกิดแรงจูงใจในการอ่านวรรณคดี

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญชนก นัยเจริญ. (2551). ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยวิธีวิจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2556). **วรรณคดีวิจารณ์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.
- ทงศ์ จันทะมาตย์, (2558, 19 มิถุนายน). อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบุรี. สัมภาษณ์.
- ธัญญาลักษณ์ สังข์แก้ว. (2552). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ที่สอนโดยวิธี KWL PLUS กับวิธีอ่านแบบปกติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุษบา บัวสมบุญ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วรรณคดีโดยบูรณาการ ศิลปะของนักศึกษา ระดับปริญญามหาบัณฑิต. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรีชา ปานเกตุ, (2558, 19 มิถุนายน). อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบุรี. สัมภาษณ์.
- ปัทมา วิญญกุล. (2551). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 ที่ใช้วิธีสอนตามแนวคิดหมวกหกใบกับวิธีสอนตามแนวคิดของสเตอร์นเบอร์ก. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พวงเพ็ญ สว่างใจ. สัมภาษณ์, (2558, 19 มิถุนายน). ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. สัมภาษณ์
- มกราพันธุ์ จูฑะรสก. (2556). การคิดอย่างเป็นระบบ. นนทบุรี: ธนาเพรส.
- แม็คไท, เจ. และซีฟ, เอ. (2556). กรอบแนวคิดในการนำไปปฏิบัติเพื่อสนับสนุนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. ใน **ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาในศตวรรษที่ 21**. แปลจาก 21st Century skills: Rethinking how students learn. Bellance, J., & Brandt, R. (Ed.). แปลโดย วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส.

- ยุพวรรณ ตันติสัตยานนท์. (2555). การพัฒนาโมดูลการอ่านภาษาอังกฤษธุรกิจที่เน้นจริยธรรมธุรกิจ เพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและความตระหนักรู้ด้านจริยธรรมทางธุรกิจสำหรับ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2549). เทคนิคและยุทธวิธีพัฒนาทักษะการคิด การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2556). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจารณ์ พานิช. (2560). วิธีการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. สืบค้นเมื่อ 21 มิถุนายน 2560. จาก https://www.youtube.com/watch?v=Pr_bG72nBpk.
- วิภา กงกะนันทน์. (2533). วรรณคดีศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2558). สรุปผลการวิจัย PISA 2015. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- _____. (2559ก). ผลการประเมินในโครงการ PISA 2015. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- _____. (2559ข, ธันวาคม). FOCUS ประเด็นจาก PISA, 12, 1-4.
- สุกัญญา ศรีสืบสาย. (2557). การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ การอ่านและการคิด (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา ชิวพันธ์. (2553). ภาษาพาสอน : เรื่องน่ารู้สำหรับครูภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Alber, R. (2014). 6 Scaffolding strategies to use with your students. Retrieved December 7, 2018, from <https://www.edutopia.org/blog/scaffolding-lessons-six-strategies-rebecca-alber>.
- Polya, G. (2014). How to solve it: A new aspect of mathematical method. United States of America: Princeton University Press.

ทัศนคติของนักศึกษาที่ศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
Students' Attitudes towards Studying in the Bachelor of Arts
Program in Business Chinese, Phranakhon Rajabhat University

สรารวุฒิ เขียวพฤกษ์¹ / ฐิตินันท์ ผิวนิล²
Sarawoot Khawperk¹ / Titinan Pewnil²

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University

²คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

²Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University

*Corresponding author E-mail: Aj.Pop_Bc.Pnu@hotmail.com

(Received : February 29, 2020; Revised : May 10, 2020; Accepted : September 10, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานและทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 155 คน การวิจัยนี้ดำเนินการในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2561 (เดือนพฤศจิกายน 2561 ถึงเดือนมีนาคม 2562) โดยดำเนินการเก็บข้อมูลในเดือนมกราคม 2562 ด้วยการใช้แบบสอบถามและนำเสนอผลการวิจัยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะพื้นฐานของนักศึกษาในหลักสูตรส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาหญิง (ร้อยละ 78.7) ภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลางร้อยละ 34.8 รองลงมาคือ กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 24.5 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 21.9 นักศึกษากว่าร้อยละ 71.6 มีพื้นฐานการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในแผนการเรียนศิลป์-ภาษา และกว่าร้อยละ 67.8 พื้นฐานครอบครัวไม่ได้มีเชื้อสายจีน ทั้งนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัว สำหรับทัศนคติของนักศึกษา พบว่า สิ่งที่นักศึกษาให้ความสำคัญในการเลือกเข้ามาเรียนในหลักสูตรสามารถจัดได้เป็น 8 อันดับคือ 1) อาจารย์ผู้สอน 2) หลักสูตร 3) ค่าใช้จ่ายในการศึกษา 4) สภาพทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจ 5) ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย 6) สื่อและอุปกรณ์การเรียน 7) สถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัย และ 8) อิทธิพลของบุคคลที่มีความสำคัญ ผลจากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าอาจารย์ผู้สอนและหลักสูตรถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลือกเข้าศึกษาต่อในมุมมองของนักศึกษา ดังนั้นการส่งเสริมและพัฒนาคุณสมบัติของอาจารย์และความน่าสนใจของหลักสูตรที่เน้นในเรื่องการพัฒนาศักยภาพของตนเองของนักศึกษา นับได้ว่าเป็นสิ่งที่ต้องมีการส่งเสริมต่อไปเพื่อดึงดูดให้ผู้สนใจศึกษาภาษาจีนธุรกิจตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนี้

คำสำคัญ: ทัศนคติต่อการเลือกศึกษาต่อ สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ การศึกษาระดับปริญญาตรี

Abstract

This research aimed to study basic characteristics and students' opinion towards their decision to study in the Bachelor of Arts Program in Business Chinese, Phranakhon Rajabhat University. The sample in this study was 155 undergraduate students in the Bachelor of Arts Program in Business Chinese, Phranakhon Rajabhat University. This research was conducted in second semester of academic year 2018 (November 2018 to March 2019). Data was collected in January 2019 by using questionnaires. Descriptive statistics were used to present the data.

The findings were found that the majority of the basic students' characteristics were female (78.7%). Their hometown was in the Central part of Thailand (34.8%), followed by Bangkok (24.5%) and, Northeastern part (21.9%). Most of the students (71.6%) finished high school level in Language-Arts. 67.8 percent of them were not of Chinese descent. Most students gained financial support from their family. For students' opinions toward decision to study in Business Chinese program, there were 8 factors including: 1) lecturers, 2) curriculum, 3) expense, 4) social and economic conditions in general, 5) institution image, 6) media and instructional devices, 7) location of the university, and 8) influential person. This indicated that lecturers and curriculum were considered as main factors affecting students' decision to study in Business Chinese program. As a result, professional development of lecturers and attractive curriculum focusing on students' self- development should be continually enhanced in order to attract those who are interested in studying in this program.

Keywords: Attitudes towards studying, Program in Business Chinese, Bachelor's degree

บทนำ

ภาษาจีนเป็นหนึ่งในภาษาสากลที่มีคนใช้กว่า 1 ใน 5 ของประชากรโลก โดยภาษาจีนกลางเป็นหนึ่งในภาษาหลักที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารขององค์การสหประชาชาติ นอกจากนี้ ภาษาจีนยังมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นเมื่อประเทศจีนเข้ามามีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) เนื่องจากประเทศจีนมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและยังคงเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยครึ่งปีแรกของ พ.ศ. 2561 นั้น อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 6.8 จากช่วงเดียวกันของปี 2560 (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยจีน, 2561) และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นประเทศจีนถือได้ว่าเป็นประเทศมหาอำนาจของโลกทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศต่าง ๆ เริ่มให้ความสำคัญกับการศึกษาภาษาจีนมากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสทางธุรกิจ

กระแสความต้องการศึกษาภาษาจีนมีมากขึ้นในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะในประเทศไทยซึ่งพบว่าหลายสถาบันการศึกษาได้เปิดหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาจีน โดยเฉพาะในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครได้เริ่มจัดการเรียนการสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ นับตั้งแต่ปี พ.ศ.

2557 โดยมีนักเรียนแรกเข้าศึกษาจำนวน 42 คน และมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปี พ.ศ. 2561 มีนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาทุกชั้นปีรวมกว่า 179 คน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาลักษณะพื้นฐานและทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เพื่อทราบถึงมุมมองของนักศึกษาที่ได้ตัดสินใจเลือกเข้ามาศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ เป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์หลักสูตร และเป็นแนวทางในการจัดการเกี่ยวกับการรับนักศึกษาในปีการศึกษาถัดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานของนักศึกษาที่เลือกศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research method) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยมีขอบเขตในการวิจัยดังนี้

1. ประชากรในการวิจัยคือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ชั้นปีที่ 1-4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 179 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้คืออย่างน้อย 123 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (systematic random sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 155 คน มากกว่าจำนวนตัวอย่างขั้นต่ำที่คำนวณได้

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อ ตัวแปรตาม ได้แก่ การเลือกศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ให้กลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูลด้วยตนเอง โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

4.1 ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานของนักศึกษาผู้เลือกศึกษาต่อสาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ ลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นแบบตรวจสอบ (Check list)

4.2 ตอนที่ 2 สอบถามทัศนคติต่อการเลือกศึกษาต่อในหลักสูตร ศศ.บ. สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เป็นคะแนน 1-5 โดย 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก และ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด โดยสอบถามทัศนคติใน 8 ด้าน ได้แก่ 1) ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย 2) หลักสูตร 3) อาจารย์ผู้สอน 4) สื่อและอุปกรณ์การเรียน 5) สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย 6) ค่าใช้จ่ายในการศึกษา 7) ความคาดหวังทางเศรษฐกิจและสังคม 8) อิทธิพลของบุคคลที่มีความสำคัญ

4.3 ตอนที่ 3 สอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ทั้งนี้ แบบสอบถามผ่านการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการตรวจสอบความเห็นพ้องของผู้เชี่ยวชาญ (Index of item-objective congruence: IOC) โดยข้อคำถามที่ใช้มีค่า IOC ระหว่างมากกว่า 0.5 ผลมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient alpha) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าเท่ากับ 0.763

5. การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ แบ่งเป็น

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา เลือกใช้การวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และการหาค่าร้อยละ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการเลือกศึกษาต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ใช้การวิเคราะห์การหาสถิติโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.79 หมายถึง น้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.80-2.59 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ย 2.60-3.39 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.40-4.19 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ย 4.20-5.00 หมายถึง มากที่สุด

6. ระยะเวลาในการศึกษา ผู้วิจัยใช้เวลาในการวิจัยทั้งสิ้น 5 เดือน (เดือนพฤศจิกายน 2561 ถึงเดือนมีนาคม 2562) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในเดือนมกราคม 2562 ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้ขออนุญาตขอความยินยอมกลุ่มตัวอย่างทุกคนในการเข้าร่วมการวิจัยจากผู้เข้าร่วมการวิจัยก่อนเก็บข้อมูลตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน

ผลการวิจัย

1. ลักษณะพื้นฐานของนักศึกษาผู้เลือกศึกษาต่อสาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 155 คน หากจำแนกตามเพศ พบว่าส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาหญิง ร้อยละ 78.7 ส่วนนักศึกษาเพศชายมีร้อยละ 21.3 อายุอยู่ระหว่าง 17-23 ปี ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยอายุส่วนใหญ่สัมพันธ์ไปตามชั้นปีที่กำลังศึกษา กล่าวคือ ในชั้นปีที่สูงขึ้น นักศึกษจะมีอายุสูงขึ้นด้วย ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในจังหวัดเขตภาคกลางร้อยละ 34.8 รองลงมาคือ เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ร้อยละ 24.5 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 21.9 ภาคใต้ร้อยละ 10.3 และภาคเหนือร้อยละ 8.4 หากจำแนกตามประวัติการศึกษา ก่อนเข้ามาศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (สายสามัญ) โดยมีแผนการเรียนสายศิลป์-ภาษา มากที่สุดร้อยละ 71.6 รองลงมาคือ สายวิทย์-คณิต และสายศิลป์-คำนวณ คือ ร้อยละ 12.9 เท่ากัน นอกจากนั้นพบว่า เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากสายอาชีวศึกษา ร้อยละ 1.3 สายพาณิชยกรรมและอื่น ๆ ร้อยละ 0.6

สำหรับข้อมูลพื้นฐานครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษาไม่ได้มาจากครอบครัวที่มีเชื้อสายจีน ร้อยละ 67.8 ในขณะที่ผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีเชื้อสายจีนมีเพียงร้อยละ 32.2 ด้าน

แหล่งรายได้หลัก พบว่า มากกว่าครึ่งของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาได้รับเงินใช้จ่ายจากพ่อแม่และครอบครัว ร้อยละ 57.1 รองลงมาคือ นักศึกษามีแหล่งเงินจากขายสินค้าออนไลน์ ร้อยละ 22.8 และเป็นผู้มีรายได้จากการทำงานพิเศษ (Part time) ร้อยละ 20.1 ทั้งนี้ เมื่อสอบถามการได้รับสนับสนุนค่าเล่าเรียนจากครอบครัว/ญาติ พบว่า มีผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทั้งหมดจากครอบครัว/ญาติ ร้อยละ 67.1 รองลงมาคือ ได้รับการสนับสนุนค่าเล่าเรียนจากครอบครัว/ญาติบางส่วน ร้อยละ 31 และกลุ่มที่ไม่ได้รับการสนับสนุนค่าเล่าเรียนจากครอบครัว/ญาติเลย มีร้อยละ 1.9

2. ทศนคติต่อการเลือกศึกษาต่อในหลักสูตร ศศ.บ. สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ในทั้ง 8 ด้าน ดังตารางที่ 1 พบว่า

ด้านที่ 1 ทัศนคติต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) โดยให้คะแนนมากที่สุดคือประเด็นที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้มีภาพลักษณ์ที่ดีในด้านการแลกเปลี่ยนนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยในประเทศจีน นั่นคือมหาวิทยาลัยต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ($\bar{X} = 4.05$)

ด้านที่ 2 ทัศนคติต่อหลักสูตร ศศ.บ. สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างนักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อหลักสูตรในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) โดยมีทัศนคติที่ดีในประเด็นที่มองว่าหลักสูตรนี้มีการส่งเสริมให้มีการพัฒนานตนเองในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.12$) รองลงมาคือการมองว่าหลักสูตรนี้การเรียนการสอนมีคุณภาพ ($\bar{X} = 4.11$)

ด้านที่ 3 ทัศนคติต่ออาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมนักศึกษามีทัศนคติต่ออาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรในระดับดีมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) โดยนักศึกษามองว่าอาจารย์ผู้สอนมีความรู้และประสบการณ์เป็นอย่างดี และคุณวุฒิของอาจารย์ผู้สอนมีความเหมาะสม ได้มาตรฐาน ($\bar{X} = 4.60$)

ด้านที่ 4 ทัศนคติต่อสื่อและอุปกรณ์การเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) โดยประเด็นที่นักศึกษาให้คะแนนสูงสุด คือ การมีสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย ($\bar{X} = 3.82$) รองลงมาคือ การมีสื่อและอุปกรณ์มีความเหมาะสมและได้มาตรฐาน ($\bar{X} = 3.70$)

ด้านที่ 5 ทัศนคติต่อสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) โดยนักศึกษามองว่ามหาวิทยาลัยมีระบบรักษาความปลอดภัยที่ดี และบริเวณมหาวิทยาลัยมีความสะดวกต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.40$)

ด้านที่ 6 ทัศนคติต่อค่าใช้จ่ายในการศึกษา นักศึกษาให้คะแนนเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) โดยนักศึกษาให้คะแนนสูงที่สุดในประเด็นที่มหาวิทยาลัยมีทุนให้กู้ยืมสำหรับนักศึกษา ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมาคือ การสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่นักศึกษา ($\bar{X} = 3.89$)

ด้านที่ 7 ทัศนคติต่อความคาดหวังทางเศรษฐกิจและสังคม คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) มุมมองของนักศึกษาที่เลือกเข้ามาเรียนนั้นมีทัศนคติด้านนี้ในประเด็นความต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสูงสุด ($\bar{X} = 3.86$) ลำดับถัดมาคือ ความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.81$)

ด้านที่ 8 ทัศนคติต่ออิทธิพลของบุคคล ในด้านนี้ภาพรวมพบว่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$) แต่เมื่อพิจารณามุมมองของนักศึกษาที่เลือกเข้ามาเรียน จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองมีอิทธิพลสูงที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ($\bar{X} = 3.91$) รองลงมาคือ การมีเพื่อนชาวจีนหรือต้องการติดต่อกับชาวจีน ($\bar{X} = 3.35$) ส่วนประเด็นที่มีอิทธิพลน้อยที่สุดในการเลือกเรียนตามมุมมองของนักศึกษาคือ บุคคลที่ชื่นชอบ อาทิ ดารา นักร้อง ฯลฯ ($\bar{X} = 2.75$)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา

n=155

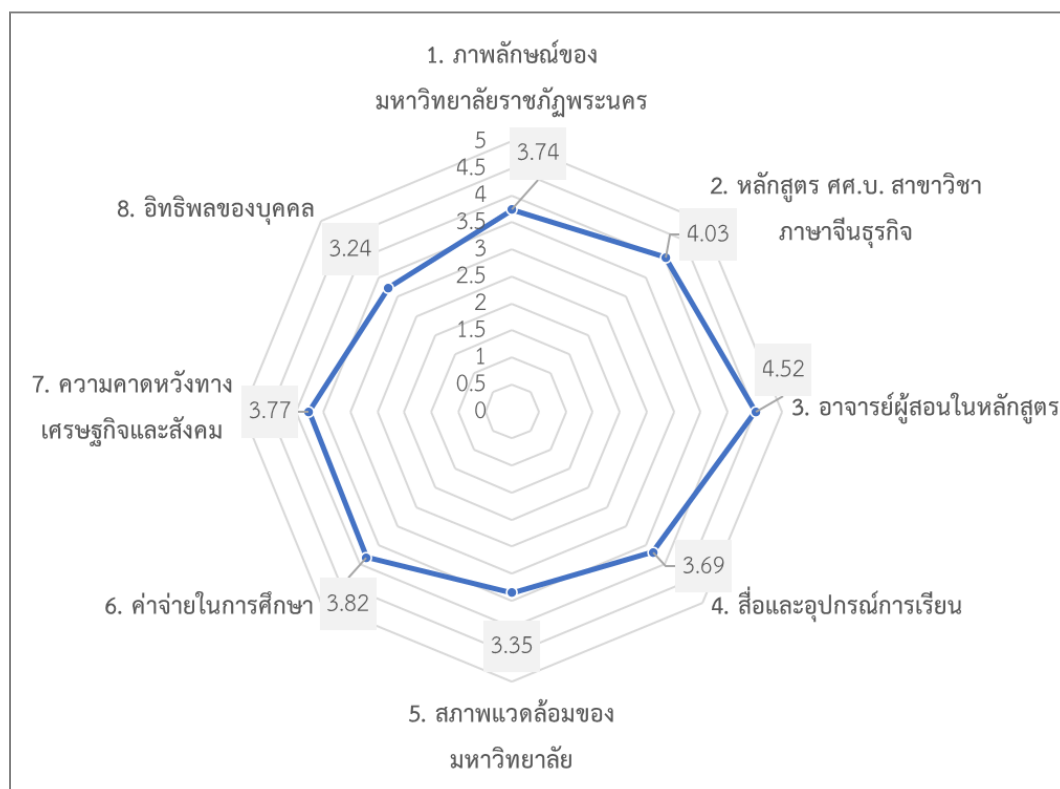
ทัศนคติ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	3.74	0.92	มาก
1.1 เป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏชั้นนำของประเทศไทย	3.40	0.77	มาก
1.2 มีความร่วมมือกับสถาบันเชิงจีโอเส้นทางสายไหมทางทะเล	3.74	1.03	มาก
1.3 มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยในประเทศจีน	4.05	0.85	มาก
1.4 มหาวิทยาลัยมีภาพลักษณ์ที่ดี	3.75	1.01	มาก
2. หลักสูตร ศศ.บ. สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ	4.03	0.69	มาก
2.1 หลักสูตรการเรียนการสอนมีคุณภาพ	4.11	0.64	มาก
2.2 หลักสูตรตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน	3.89	0.77	มาก
2.3 หลักสูตรมีความเหมาะสมต่อการศึกษามีมาตรฐาน	3.89	0.67	มาก
2.4 หลักสูตรส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านเอง	4.21	0.69	มากที่สุด
3. อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร	4.52	0.60	มากที่สุด
3.1 อาจารย์ผู้สอนมีความรู้และประสบการณ์เป็นอย่างดี	4.60	0.56	มากที่สุด
3.2 มีอาจารย์ผู้สอนชาวจีน ผู้เป็นเจ้าของภาษา	4.44	0.62	มากที่สุด
3.3 คุณวุฒิของอาจารย์ผู้สอนมีความเหมาะสม ได้มาตรฐาน	4.60	0.53	มากที่สุด
3.4 อาจารย์ผู้สอนมีผลงานทางวิชาการที่โดดเด่น	4.42	0.70	มากที่สุด
4. สื่อและอุปกรณ์การเรียน	3.69	0.81	มาก
4.1 มีสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย	3.82	0.96	มาก
4.2 อุปกรณ์การเรียนการสอนเพียงพอต่อนักศึกษา	3.60	0.70	มาก
4.3 สื่อและอุปกรณ์มีความเหมาะสมและได้มาตรฐาน	3.70	0.82	มาก
4.4 มีการส่งเสริมการเรียนจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ	3.65	0.76	มาก
5. สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย	3.35	0.90	ปานกลาง
5.1 มหาวิทยาลัยมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสม	3.30	0.99	ปานกลาง
5.2 การคมนาคมมีความสะดวก	3.28	0.89	ปานกลาง
5.3 การมีระบบรักษาความปลอดภัยที่ดี	3.40	0.81	มาก
5.4 บริเวณมหาวิทยาลัยมีความสะดวกต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ	3.40	0.90	มาก
6. ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	3.82	0.82	มาก
6.1 ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการศึกษามีความเหมาะสม	3.75	0.82	มาก
6.2 มีทุนให้กู้ยืมสำหรับนักศึกษา	3.93	0.79	มาก
6.3 มีการสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่นักศึกษา	3.89	0.83	มาก
6.4 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเอกสารที่ใช้ในการเรียนมีความเหมาะสม	3.72	0.83	มาก
7. ความคาดหวังทางเศรษฐกิจและสังคม	3.77	0.79	มาก
7.1 ความคาดหวังของผู้เรียนต่อรายได้ในอนาคต	3.74	0.76	มาก
7.2 ความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียน	3.81	0.78	มาก
7.3 ความต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	3.86	0.85	มาก
7.4 ความต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคม	3.68	0.75	มาก
8. อิทธิพลของบุคคล	3.24	1.20	ปานกลาง
8.1 ผู้ปกครองและครอบครัว	3.91	0.96	มาก
8.2 กลุ่มเพื่อนสนิทหรือรุ่นพี่	3.00	1.34	ปานกลาง
8.3 บุคคลที่ชื่นชอบ อาทิ ดารา นักร้อง ฯลฯ	2.75	1.26	ปานกลาง

ทัศนคติ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
8.4 มีเพื่อนชาวจีนหรือต้องการติดต่อกับชาวจีน	3.35	1.27	ปานกลาง
8.5 บุคคลอื่น เช่น ครู หรือคนรู้จักอื่น	3.19	1.18	ปานกลาง

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ทัศนคติที่สำคัญที่สุด 3 ลำดับแรกที่มีมีผลต่อการเลือกเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คือ 1) อาจารย์ผู้สอน 2) หลักสูตร และ 3) ค่าใช้จ่ายในการศึกษา โดยนักศึกษาได้ให้ความสำคัญกับอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรเป็นอันดับแรก เพราะในการเรียนการสอนนั้น ครูอาจารย์ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่นักเรียนนักศึกษาจะนึกถึง และมีผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาต่อทางด้านภาษาจีนที่พบว่าคุณสมบัติของผู้สอนทั้งด้านวิชาการ บุคลิกภาพ วิธีการสอนต่าง ๆ มีผลต่อตัวผู้เรียนในหลายประการ (Gao, 2012; Wang & Du, 2016) อັตลักษณ์ของครูอาจารย์จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการตัดสินใจในการเลือกเข้ามาศึกษาต่อของนักศึกษาที่ได้รับรู้อัตลักษณ์ดังกล่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่มีอยู่สม่ำเสมอ

ทัศนคติที่สำคัญลำดับที่ 2 คือ ด้านหลักสูตร นักศึกษารุ่นใหม่สามารถออกแบบและวางแผนชีวิตการเรียนของตนเองได้อย่างหลากหลายและกว้างขวาง ความต้องการของคนรุ่นใหม่เน้นความต้องการต่อการพัฒนาตนเองของนักศึกษา จะเห็นได้ว่าหลักสูตรการเรียนภาษาจีนธุรกิจนั้นมีการเปิดสอนในมหาวิทยาลัยหลายแห่ง นักศึกษาที่เลือกเข้ามาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครนั้น มีความเห็นว่าหลักสูตรนี้สามารถตอบสนองในเรื่องการส่งเสริมการพัฒนาตนเองได้ดีที่สุด รองลงมาคือ ความเชื่อมั่นว่าเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพได้รับการยอมรับจากสังคม เนื้อหาวิชาในหลักสูตรสามารถประยุกต์ให้เข้ากับสภาวะสังคมและการประกอบอาชีพในอนาคตได้ดี ซึ่งเชื่อมโยงไปกับความเชื่อมั่นในด้านอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรนั่นเอง สำหรับทัศนคติที่สำคัญอีกประการที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อของนักศึกษาคือ ด้านค่าใช้จ่าย หากพิจารณาข้อมูลลักษณะพื้นฐานของนักศึกษาในหลักสูตร จะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่นักศึกษาเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาในต่างจังหวัด มีแหล่งรายได้สำหรับใช้จ่ายสำคัญจากครอบครัว ดังนั้นครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญที่สุดในการเกื้อหนุนค่าใช้จ่ายในการเรียนของนักศึกษา การตัดสินใจในการเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรใด นักศึกษาจึงพิจารณาจากประเด็นค่าใช้จ่ายเป็นสำคัญด้วย ทั้งนี้ หากเชื่อมโยงกับทัศนคติด้านอื่น เช่น อิทธิพลของบุคคลอื่น ที่พบว่าครอบครัวมีอิทธิพลสูงที่สุดต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักศึกษา หรือทัศนคติด้านความคาดหวังในเศรษฐกิจและสังคมของนักศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับความต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนสัมพันธ์กับปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษาเป็นสำคัญ

ภาพที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาใน 8 ด้าน

อย่างไรก็ตาม สำหรับทัศนคติในด้านอื่นที่มีค่าเฉลี่ยในลำดับถัดมา ในการศึกษาครั้งนี้ จะเห็นได้ชัดว่า ทัศนคติการเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครนั้น เป็นไปตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) กล่าวคือ การเลือกศึกษาต่อของนักศึกษานั้นมีทั้งความต้องการตอบสนองทางด้านจิตใจของตน อาทิ ความต้องการศึกษาต่อในด้านที่ตนเองสนใจ ความคาดหวังต่อชีวิตในอนาคต ความต้องการความสะดวก การอยู่ในสถานศึกษาที่ปลอดภัย รวมถึงความต้องการความมั่นคง เชื่อมั่นจากอาจารย์ผู้สอน หลักสูตร ค่าใช้จ่าย และภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย เป็นสำคัญ ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้นักศึกษาเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วว่าจะมีชีวิตที่ดีขึ้นได้ตามที่คาดหวังไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ในสามปัจจัยแรก คือ ปัจจัยด้านอาจารย์ผู้สอน ปัจจัยด้านหลักสูตร และปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ดังนั้นหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องกับการรับสมัครนักศึกษาใหม่ สามารถนำปัจจัยนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรเพื่อ
 จูงใจให้ผู้เลือกเข้าศึกษา และเป็นแนวทางในการจัดการเกี่ยวกับการรับนักศึกษาในปีการศึกษาถัดไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยต่อไป คือ ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกศึกษาในหลักสูตร
 ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จากผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนต่าง ๆ เช่น
 ผู้ปกครอง สถานประกอบการ หรือหน่วยงานที่จะเป็นผู้ใช้บัณฑิตในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ดวงฤทัย แก้วคำ และวิมลพรรณ อาภาเวช. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับ
 ปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตดุสิต. *วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร.พระนคร*,
 1(2), 42-49.
- ธันยากร ช่วยทุกข์เพื่อน. (2557). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเรียนในระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัย
 ธุรกิจบัณฑิต ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยจีน. (2561). *ข้อมูลเศรษฐกิจจีน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2561, จาก
<http://www.thaibizchina.com>.
- สุขสันต์ ทับทิมหิน. (2560). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกเรียนหลักสูตรภาษาจีน ในมหาวิทยาลัย
 ราชภัฏร้อยเอ็ด. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ครั้งที่ 1 นวัตกรรมสร้างสรรค์ ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ไทย
 แลนด์ 4.0. (หน้า 154-164). สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2561, จาก [http://fls.reru.ac.th/
 uploads/eseach/20170908987832655.pdf](http://fls.reru.ac.th/uploads/eseach/20170908987832655.pdf).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย
 ไทย ระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- Gao, F. (2012). Teacher identity, teaching vision, and Chinese language education for South
 Asian students in Hong Kong. *Teachers and Teaching*, 18(1), 89-99.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research
 activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Maslow, A. H. (2013). *A theory of human motivation*. Simon and Schuster.
- Wang, L., & Du, X. (2016). Chinese language teachers' beliefs about their roles in the Danish
 context. *System*, 61, 1-11.

การพัฒนาประติมากรรมร่วมสมัย โดยบูรณาการร่วมระหว่างศิลปะจัดวางดิจิทัลอาร์ต และเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของชุมชน

The Contemporary Sculpture Development through the Integration of Installation Art, Digital Art and Solar Cell Technology in order to Create the Community's Landmark

โอม พัฒนโชติ

Ohm Pattanachoti

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Ass. Prof., Art Education Program, Humanities, Chiangrai Rajabhat University

Corresponding author Email : drohmthai@gmail.com

(Received : June 16, 2020; Revised : July 25, 2020; Accepted : September 20, 2020)

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ประกอบไปด้วย การทบทวนวรรณกรรม การตรวจสอบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยภาคสนามที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ร่วมกับการผลิตงานสร้างสรรค์ งานประติมากรรมสื่อผสมและการวิเคราะห์ข้อถกเถียงองค์ความรู้ที่ได้โดยมีการนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา วัตถุประสงค์ของงานวิจัย ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ด้านศิลปกรรมท้องถิ่นของจังหวัดเชียงราย 2) เพื่อออกแบบและพัฒนาผลงานประติมากรรมร่วมสมัยให้เป็นจุดสังเกต หรืออัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของชุมชน บนพื้นฐานของทุนทางวัฒนธรรม ศิลปกรรมท้องถิ่น และแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 3) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับศิลปะล้านนาหรือเชียงใหม่ ผ่านกระบวนการนำเสนอผลงานประติมากรรมร่วมสมัย และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ทุนทางวัฒนธรรมแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เพื่อการออกแบบกระบวนการพัฒนาและการบริหารจัดการท้องถิ่นในด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัยพบว่า นอกเหนือจากผลผลิตที่ได้ในเชิงประจักษ์ ทั้งประติมากรรมและอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของท้องถิ่น และผลลัพธ์ที่อาจจะสร้างนวัตกรรมสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ยกระดับคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นได้แล้ว ชุมชนยังอาจได้รับองค์ความรู้ผ่านกระบวนการวิจัย ที่ประกอบไปด้วยหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางศิลปะ เป็นกระบวนการที่ผสมผสานกันระหว่างกระบวนการที่ก่อให้เกิดความรู้ และกระบวนการที่ก่อให้เกิดความซาบซึ้งหรือการเห็นคุณค่า หรือเป็นศาสตร์ที่เรียกว่าสุนทรียศาสตร์ 2) รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ที่มีการใช้กระบวนการคิด และกระบวนการทางสังคม หรือกระบวนการกลุ่ม ค้นหาความรู้ หาผลผลิต 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการอ้างอิงชุมชน เป็นการวิจัยที่เกิดจากพลัง

แห่งการร่วมมือของชุมชนและสถาบันการศึกษาที่ก่อให้เกิดการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นจากทุกแหล่งมาสร้างสรรค์ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรมล้านนา อัตลักษณ์ภูมิทัศน์ ประติมากรรมสื่อผสม กระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะ

Abstract

This study was the mixture between the qualitative research and the community-based action research that research methodology might consist of the processes of review literature and the field research alongside with the artistic productive process, in other words, it could be done through the use of the documentary research and its field research including the in-depth interview and the focus-group meeting and the mixed media sculpture development. The objectives of this research were; 1) to study and collect the local Chiang Rai art data base, 2) to design and develop the contemporary sculpture in order to create the local landmark underneath the local art and culture basis alongside with the concept of creative economy, 3) to encourage local people to realize and appreciate the value of their own cultural heritage and the local wisdom related to Lanna art and culture through the dissemination of the gaining knowledge related to the contemporary sculpture development and its presentation in order to approach the innovation of local sustainable tourism management.

The research finding highlighted that not only there were the tangible outputs which composed by the sculpture and the community's landmark themselves, but also the outcome of this research project that might be noticed as the further development of the local sustainable tourism management and its innovation in order to enhance the local people quality of life through the experiences and knowledge gaining from the research project which could be divided into 3 main aspects; 1) the art learning process; the mixture of production between the knowledge development process and the art appreciation or aesthetic process, 2) the social learning process included the brain-storming, team-working leading to the community's mutual agreement in order to find the solution or products, 3) the community-based action research was the integration operation between the local community and the university in order to use the domestic resources for local sufficient and sustainable benefits.

Keywords: Lanna art and culture, Community's landmark, Mixed media sculpture, Art learning process

บทนำ

อัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเป็นภาพสะท้อนแห่งศิลปวัฒนธรรม นำมาซึ่งความภาคภูมิใจและสำนึกรักบ้านเกิดที่ผู้คนพื้นถิ่น จังหวัดเชียงรายสร้างสมมรดกเหล่านั้นหยั่งรากลึกอย่างยาวนาน แต่ด้วยวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ทำให้ชุมชนขาดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ไม่มีพื้นที่เชิงวัฒนธรรมที่ชัดเจนและน่าสนใจ รูปแบบการสร้างสรรคที่เกี่ยวกับศิลปกรรมท้องถิ่นถูกตั้งคำถามและให้ความสำคัญ อันนำมาซึ่งการทบทวนหวนคำนึงถึงคุณค่าแห่งอดีตอันรุ่งเรือง (Nostalgia) การสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือในท้องถิ่น ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่หรือทุนทางวัฒนธรรมแห่งศิลปะล้านนาไปสร้างนวัตกรรมหรือเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ในการวิจัยครั้งนี้ จึงมีการออกแบบและสร้างผลงานประติมากรรมร่วมสมัย โดยมีการบูรณาการองค์ความรู้ระหว่างศิลปะแบบจัดวาง สื่อผสมแบบดิจิทัลอาร์ต หลักทฤษฎีทัศนศิลป์ และเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของชุมชน เป็นจุดสังเกต (Landmark) แหล่งใหม่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและระบบนิเวศน์ที่สร้างรายได้นำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ด้านศิลปกรรมท้องถิ่นของจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลงานประติมากรรมร่วมสมัยให้เป็นจุดสังเกต หรืออัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของชุมชน (Landmark) บนพื้นฐานของทุนทางวัฒนธรรม ศิลปกรรมท้องถิ่น และการสร้างมูลค่าเพิ่มการท่องเที่ยวแบบบริการมูลค่าสูง ด้วยแนวคิดแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ภายใต้ความร่วมมือของชุมชนในจังหวัดเชียงราย กระตุ้นศักยภาพทางการแข่งขันให้เพียงพอต่อการรองรับนโยบายเชิงท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรมที่มุ่งส่งเสริมให้เชียงรายเป็นเมืองศิลปะในอนาคต ด้วยรูปแบบศิลปะแบบจัดวางดิจิทัลอาร์ต และองค์ความรู้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์
3. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับศิลปะล้านนาหรือเชียงใหม่ ผ่านกระบวนการนำเสนอผลงานประติมากรรมร่วมสมัยที่เป็นจุดสังเกต หรืออัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของชุมชน (Landmark) และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในการออกแบบกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นในด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป

สมมติฐานของการวิจัย

การออกแบบและพัฒนาผลงานประติมากรรมร่วมสมัยให้เป็นจุดสังเกต หรืออัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของชุมชน (Landmark) สามารถสร้างสรรค์และสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ศิลปกรรมท้องถิ่น และสามารถกระตุ้นให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการดำเนินการโครงการวิจัย กระบวนการพัฒนาผลงานประติมากรรมร่วมสมัยที่เป็นจุดสังเกต หรืออัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของชุมชน (Landmark) รวมถึงการนำเสนอสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่นำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นในด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไปได้

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนมีการทบทวนวรรณกรรม และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) และการวิจัยภาคสนาม (Field research) ร่วมกับการผลิตงานสร้างสรรค์เชิงศิลปะ และการวิเคราะห์อภิปรายองค์ความรู้ที่ได้ในรูปแบบการพรรณนา

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบไปด้วย 1.1) ศิลปินท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะ จำนวน 10 ท่าน 1.2) ชาวบ้านเทศบาลตำบลท่าสาย จำนวน 30 คน 1.3) ผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าสาย และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลท่าสาย จำนวน 15 ท่าน 1.4) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 15 คน และ 1.5) ข้าราชการและบุคลากร ประจำเทศบาลตำบลท่าสาย จำนวน 30 ท่าน

2. การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย 2.1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจ ความเข้าใจ และผลกระทบที่ได้จากการร่วมพัฒนาออกแบบประติมากรรม (โดยใช้กลุ่มประชากรตามที่กล่าวในข้อ 1. และ 2.2) การสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้ประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ตัวแทนศิลปินท้องถิ่น (2) ตัวแทนปราชญ์ชาวบ้าน และ (3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตรวจสอบ ผลงานการพัฒนาแบบและการสร้างต้นแบบประติมากรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การสร้างสรรค์ผลงานเชิงศิลปะการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 3.1) การศึกษาค้นคว้าตรวจสอบเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) 3.2) การวิจัยภาคสนาม (Field research) รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) 3.3) การผลิตงานสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมและการวิเคราะห์อภิปรายองค์ความรู้ที่ได้ในรูปแบบการพรรณนา และ 3.4) วิเคราะห์ สรุปผล และอภิปรายองค์ความรู้ที่ได้ในรูปแบบการพรรณนา

ตารางที่ 1 ข้อมูลแสดงความพึงพอใจ ความเข้าใจและผลกระทบจากการชมผลงานประติมากรรมของผู้เข้าร่วมพิธีเปิดนิทรรศการ

รายการประเมินความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ความพึงพอใจในผลงานประติมากรรมโดยภาพรวม			มาก
1.1 ผลงานมีความงามและความลงตัวด้านองค์ประกอบศิลป์	4.7	0.5	มาก
1.2. ผลงานสร้างผลกระทบทางอารมณ์ความรู้สึกและสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องศิลปกรรมท้องถิ่นต่อผู้ชมงาน	4.4	0.5	มาก
1.3. สัญลักษณ์ในผลงานนำไปสู่ความเข้าใจในแนวคิดหรือเนื้อหาในการสร้างสรรค์	4.4	0.6	มาก
1.4. เทคนิคที่ศิลปินใช้แปลกใหม่สร้างความประทับใจและสอดคล้องกับแนวคิด	4.4	0.7	มาก
1.5. ผลงานสามารถแสดงให้เห็นประสบการณ์ กรอบความคิดของศิลปินและความสอดคล้องของแนวคิดในการออกแบบประติมากรรมกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่น	4.5	0.6	มาก
1.6. ผลงานแสดงถึงความเชื่อความศรัทธาของศิลปินที่สอดคล้องกับชุมชนท้องถิ่นและสะท้อนความเป็นตะวันออก ความเป็นไทย และความเป็นล้านนา	4.6	0.6	มาก
1.7. ผลงานสร้างคำถามและชี้แนะให้ผู้ชมงานได้ใช้ความคิดแบบปัจเจกบุคคลเพื่อตีความความหมายของภาพ	4.5	0.6	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจต่อผลงานของผู้ชมงานประติมากรรม มีค่าเฉลี่ยและค่า S.D. แยกตามหัวข้อได้ดังนี้คือ 1. ความพึงพอใจในผลงานประติมากรรมโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.5 1.1 ผลงานมีความงามและมีความลงตัวของประกอบศิลป์ มีค่าเฉลี่ย 4.7 และค่า S.D. เท่ากับ 0.5 1.2 ผลงานสร้างผลกระทบทางอารมณ์ความรู้สึกและสร้างความตระหนักรู้ในศิลปกรรมท้องถิ่นต่อผู้ชมงาน มีค่าเฉลี่ย 4.4 และค่า S.D. เท่ากับ 0.5 1.3 สัญลักษณ์ในผลงานนำไปสู่ความเข้าใจในแนวคิดหรือเนื้อหาในการสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ย 4.4 และค่า S.D. เท่ากับ 0.6 1.4 เทคนิคที่ศิลปินใช้แปลกใหม่สร้างความประทับใจและสอดคล้องกับแนวคิด มีค่าเฉลี่ย 4.4 และค่า S.D. เท่ากับ 0.7 1.5 ผลงานสามารถแสดงให้เห็น ประสิทธิภาพ กรอบความคิดของศิลปิน และความสอดคล้องในการออกแบบประติมากรรมกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ย 4.5 และ ค่า S.D. เท่ากับ 0.6 1.6 ผลงานแสดงถึงความเชื่อความศรัทธาของศิลปินที่สอดคล้องกับชุมชนท้องถิ่นและสะท้อนความเป็นตะวันออก ความเป็นไทย และความเป็นล้านนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.6 และค่า S.D. เท่ากับ 0.6 1.7 ผลงานสร้างคำถามและชี้้นำให้ผู้ชมงานใช้ความคิดแบบปัจเจกบุคคลเพื่อตีความความหมายของภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.5 และค่า S.D. เท่ากับ 0.6

ตารางที่ 2 ข้อมูลแสดงจำนวนผู้ที่ตระหนักรู้ถึงผลกระทบของผลงานสร้างสรรค์จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่อง กระบวนการผลิตผลงานสร้างสรรค์ กระบวนการเรียนรู้เชิงศิลปะ และการวิเคราะห์อภิปรายองค์ความรู้ที่ได้ แยกตามหัวข้อที่ระบุไว้

หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ
1. องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตผลงานสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะที่ใช้เทคนิคผสม ระหว่างประติมากรรม ดิจิทัลอาร์ต ศิลปะจัดวางและ เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์	30	30
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เชิงศิลปะความเข้าใจในการออกแบบและพัฒนาผลงานประติมากรรมร่วมสมัยให้เป็นจุดสังเกต หรือ อัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของชุมชน (Landmark)	50	50
3. ความตระหนักรู้ในศิลปกรรมท้องถิ่น ศิลปะล้านนา ศิลปะเชียงแสน ที่นำไปสู่การพัฒนาอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของท้องถิ่นหรือชุมชน (Landmark)	20	20
รวม	100	100

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มประชากรที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus group) ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการผลิตและผลงานสร้างสรรค์ และการวิเคราะห์อภิปรายองค์ความรู้ที่ได้ มีความตระหนักรู้ถึงผลกระทบของผลงานสร้างสรรค์ แยกตามหัวข้อได้ดังนี้ ผู้ที่เห็นว่าผลงานประติมากรรมให้องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตผลงานสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะที่ใช้เทคนิคผสมระหว่างประติมากรรม ดิจิทัลอาร์ต ศิลปะจัดวางและเทคโนโลยีพลังงาน จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ให้องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เชิงศิลปะความเข้าใจในการออกแบบและพัฒนาผลงานประติมากรรมร่วมสมัยให้เป็นจุดสังเกต หรืออัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของชุมชน (Landmark) จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และให้ความตระหนักรู้ในศิลปกรรมท้องถิ่น ศิลปะล้านนา ศิลปะเชียงแสน ที่นำไปสู่การพัฒนาอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของท้องถิ่นหรือชุมชน (Landmark) จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 20

ผลและอภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่านอกเหนือจากผลผลิต (Output) ที่ได้ในเชิงประจักษ์ ทั้งประติมากรรมและ อัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของท้องถิ่น (Community's landmark) ยังได้ผลลัพธ์ (Outcome) ที่จะสนับสนุนและส่งเสริม การท่องเที่ยว ยกระดับคุณภาพชีวิตของท้องถิ่น และรวมถึงองค์ความรู้ผ่านกระบวนการวิจัยที่ประกอบไปด้วย หลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางศิลปะ

เป็นกระบวนการที่ประกอบไปด้วย กระบวนการที่ก่อให้เกิดความรู้ (Knowledge) และกระบวนการ ที่ก่อให้เกิดความซาบซึ้งหรือการเห็นคุณค่า (Value) หรือเป็นศาสตร์ที่เรียกว่าสุนทรียศาสตร์ โดยที่กระบวนการ การสร้างสรรค์ของศิลปินเกิดจากการใช้ทักษะและหลักทฤษฎีในการจัดการกับวัตถุศิลปะ ในงานศิลปะ หรือทัศน ชาติให้ได้อย่างลงตัวมีเอกภาพ เกิดเป็นผลงานที่มีคุณค่าทางศิลปะ (ชุดิมา เวทการ, 2551: 19)

1.1 กระบวนการที่ก่อให้เกิดความรู้ (Knowledge)

1.1.1 อิทธิพลและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2552: 12 – 15) กล่าวว่า เมื่อศิลปะเชื่อมโยงกับบริบททางวัฒนธรรม ศิลปะอาจเป็นภาพสะท้อนทางวัฒนธรรม (Cultural Reflection) เป็นสื่อในการแสดงออก (Expression) อารมณ์ ความรู้สึก สติปัญญา และอาจเป็นการตรวจสอบ การขุดค้น (Exploration) ที่ส่งผลกระทบในทางบวก ต่อบุคคล ชุมชนสภาพแวดล้อม หรืออาจเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงมโนทัศน์ (Conceptualization) กระตุ้น ความคิดความอ่าน ด้วยความซับซ้อนหลากหลายในตัวตน ศิลปะจึงอยู่กับวัฒนธรรมอย่างผสมกลมกลืนและมีความหมาย

ขั้นตอนการออกแบบพัฒนาภาพร่างประติมากรรมและการพัฒนาพื้นที่อัตลักษณ์ภูมิทัศน์ เป็นการสร้างความเข้าใจในแนวคิดในการออกแบบ แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ สร้าง ความตระหนักรู้ในวัฒนธรรมท้องถิ่น ศิลปกรรมท้องถิ่น ความเชื่อความศรัทธาในสิ่งที่เป็นศาสนา และสิ่งที่ไม่ใช่ ศาสนา ตลอดจนจารีตประเพณี วิถีชีวิต ฯลฯ อันนำไปสู่การมีหลักคิดส่วนบุคคลในการจะบอกได้ว่า สิ่งใดดี สิ่งใด งาม หรือที่เรียกว่า “รสนิยม” ในที่สุด ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) ขั้นตอนการหาแนวคิด โดยศึกษาจากแหล่งอ้างอิง (References' exploration) ประติมากรรมสื่อประสมเป็นผลงานสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ ที่ประกอบไปด้วยการบูรณาการศาสตร์การประยุกต์ใช้ องค์ความรู้ เทคนิควิธีทั้งในด้านศิลปกรรม ทัศนศิลป์ สุนทรียศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น ศิลปะจัดวาง (Installation) ศิลปะดิจิทัล (Digital art) เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ (Solar cell technology) สร้างรูปทรงเชิงศิลปะแบบ 3 มิติ หรือประติมากรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์มาเป็นแหล่งพลังงานไฟฟ้าที่ให้แสงสว่างและ สร้างการเคลื่อนไหวในตัวประติมากรรม นำเสนออัตลักษณ์ของท้องถิ่น ตามแนวคิดของจำจร สุนพงษ์ศรี (2555: 261–263) ที่อธิบายไว้ว่า ประติมากรรม เป็นงานศิลปะที่มีรูปทรงกินพื้นที่ในอากาศ แสดงออกด้วยการปั้น แกะสลัก การหล่อ การเชื่อมโลหะ โดยมีการจัดองค์ประกอบลงบนสื่อหรือวัสดุต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดรูปทรงสามมิติ สามารถสื่อถึงสุนทรียะและแนวคิดที่เกี่ยวกับสภาพสังคม วัฒนธรรม รวมถึงจิตใจของมนุษย์ได้ ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษารูปแบบเบื้องต้นของประติมากรรม โดยพิจารณาจากสิ่งที่เกี่ยวข้องกับรูปร่างรูปทรงเชิงเรขาคณิต (Geometric form) รูปร่างรูปทรงธรรมชาติ (Organic form) และรูปร่างรูปทรงอิสระ (Free form) หรือรูปทรง ที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นประติมากรรมแบบลอยตัวแบบธรรมดา และประติมากรรมสื่อผสม ที่มีเรื่องแสงสีและการเคลื่อนไหวเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

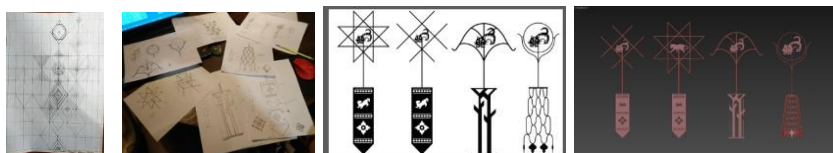

ภาพที่ 1 อ้างอิงรูปแบบประติมากรรม (Sculpture design references)
ที่มา: (โอม พัฒนาโชติ, 2562)

2) ขั้นตอนการพัฒนาภาพร่างประติมากรรม (Sketches development) ในขั้นตอนนี้มีแนวคิดบนพื้นฐานแห่งศิลปวัฒนธรรมล้านนา อันเป็นวิถีชีวิตที่แสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นแบบพหุสังคมที่มีความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา การบูชาบรรพบุรุษและการนับถือผีของชาติพันธุ์ต่างๆ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2548: 107-113) สอดคล้องกับแนวคิดของอานันท์ กาญจนพันธ์ (2555: 22-30) ที่อธิบายเพิ่มเติมเรื่องโครงสร้างทางความเชื่อล้านนาไว้ว่า ความเชื่อแบบล้านนามีลักษณะไม่ตายตัว เปลี่ยนแปลงได้ตลอด เป็นลักษณะผสมที่มีการผูกมัดเชื่อมโยงความเชื่อในศาสนาพุทธและความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น พลังบุญของศาสนาพุทธ ความศักดิ์สิทธิ์ของ ผี ไสยศาสตร์ และโหราศาสตร์ เป็นวิถีชีวิตที่ผูกติดกับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น หรือวิถีชีวิตที่ผูกติดกับสายน้ำ วิถีชีวิตบนพื้นฐานความเชื่อในพุทธศาสนาที่มีการสร้างวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งความรู้ทางธรรม แนะนำการดำรงชีพร่วมกับธรรมชาติโดยอาศัยหลักธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติ ให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ดังนั้นการสร้างวัดเป็นหลักของหมู่บ้านทุกแห่ง ด้วยความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา วัฒนธรรมที่เป็นเสมือนเบ้าหลอมที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์แห่งศิลปหัตถกรรม สถาปัตยกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ที่สนองต่อความเชื่อ ความศรัทธาดังกล่าว เช่น “ตุ่ง” หรือ “ธง” ซึ่งนำไปสู่แนวคิดในการพัฒนาประติมากรรมร่วมสมัยที่ผสมผสานประยุกต์ใช้ องค์ความรู้และเทคนิควิธี จากศาสตร์ต่างๆ เช่น ศิลปะจัดวาง ดิจิทัลอาร์ต และเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ภายใต้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับ ตุ่ง 12 ราศี 12 นักษัตร และ รูปทรงเชิงศิลปะเรขาคณิตที่มีความหมายเชิงจิตวิทยา

ภาพที่ 2 อ้างอิงรูปแบบประติมากรรม รูปทรงของตุ่งล้านนาและรูปทรงศิลปะเชิงเรขาคณิตที่มีความหมายเชิงจิตวิทยา
ที่มา: (Julio, 2019)

ภาพที่ 3 การออกแบบภาพร่างประติมากรรม แบบ 2 มิติ (2 Dimensions Sculpture Design Sketches)
ที่มา: (โอม พัฒนาโชติ, 2562)

ภาพที่ 4 การออกแบบสร้างภาพร่างประติมากรรมแบบ 3 มิติ (3 Dimension Sculpture Design Sketches)
ที่มา: (โอม พัฒนาโชติ, 2562)

3) การสร้างภาพร่าง พื้นที่จุดสังเกต หรืออัตลักษณ์ภูมิทัศน์ (Landmark) ในที่นี้หมายถึง จุดสังเกต หรือพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงและออกแบบให้มีลักษณะเฉพาะก่อให้เกิดภูมิทัศน์วัฒนธรรม เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงความเป็นท้องถิ่น เกี่ยวข้องเชื่อมโยงและบ่งบอกรากทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ มีสุนทรียะและสร้างความประทับใจเป็นที่น่าจดจำเป็นที่ภาคภูมิใจของคนในชุมชน หรืออาจแปลตามความหมายจากพจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ของสำนักพิมพ์เคมบริดจ์ ดิกชันนารี (Cambridge University, 2020) ที่อธิบายว่า แลนด์มาร์ก คือ “a building or place that is easily recognized, especially one that you can use to judge where you are” สถานที่หรืออาคารที่เป็นที่สามารถจดจำได้ง่าย หรือสถานที่หรืออาคารที่ทำให้คุณบอกได้ว่าคุณกำลังอยู่ที่ไหน ซึ่งในขั้นตอนนี้เป็นการอธิบายการจัดการทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ด้วยการใช้เทคนิควิธี ดิจิทัลอาร์ตช่วยในการออกแบบเชิงสามมิติ เพื่อช่วยท้องถิ่นให้มองเห็นภาพชัดเจนในการคัดเลือกแบบที่จะใช้สร้างสถานที่ที่บ่งบอกถึงตัวตนเชิงสัญลักษณ์ เป็นอัตลักษณ์ภูมิทัศน์บนพื้นฐานของแนวคิดที่มาจาก การศึกษารูปแบบลักษณะทางกายภาพและภูมิทัศน์ในชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วยแหล่งน้ำจำนวนมาก แสดงออกถึงความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ สอดคล้องกับจารีตวัฒนธรรมแบบล้านนาและวิถีชีวิตแห่งสายน้ำ กับความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนา ซึ่งในขั้นตอนนี้เน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น โดยมีการคัดเลือกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และมีการออกแบบพื้นที่ติดตั้งประติมากรรมให้มีลักษณะคล้ายบ่อน้ำเขาวงกต (Maze and labyrinths) เป็นพื้นที่ติดตั้งประติมากรรมตามแนวคิดสายน้ำแห่งวัฒนธรรมล้านนาตามความต้องการของท้องถิ่นดังปรากฏในรายละเอียดที่จะกล่าวถึงต่อไป

ภาพที่ 5 การออกแบบสร้างภาพร่างพื้นที่จุดสังเกต หรือ อัตลักษณ์ภูมิทัศน์ (Landmark)
ที่มา: (โอม พัฒนาโชติ, 2562)

1.2 กระบวนการที่ก่อให้เกิดความซาบซึ้ง หรือ สุนทรียภาพ

1.2.1 กระบวนการสร้างสุนทรียภาพและยกระดับจิตใจมนุษย์

ศิลปะเป็นการนำเสนอรูปแบบการสร้างสรรค์ที่ประสบความสำเร็จทางด้านสุนทรียศาสตร์ โดยมีการเปลี่ยนรูปหรือเปรียบเทียบให้เห็นถึงสาระข้อมูลหรือการนำไปสู่การเข้าถึงความหมายบางอย่างที่ซ่อนอยู่ผ่านสัญลักษณ์ มีหลักสำคัญในการสร้างสรรค์ 4 ประการคือ 1) การสร้างสรรค์อย่างมีความสุข (Play) 2) รูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (Form) หลักในการทำงานการสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเวลาและสถานที่ 3) สุนทรียะ (Aesthetic) การรับรู้สัมผัสได้ถึงความงามแห่งศิลปะ เป็นความซาบซึ้งและความอึ้งอัมในการเข้าถึงงานศิลปะที่มีคุณค่า 4) การสื่อสารความหมายที่ซ่อนอยู่ผ่านสัญลักษณ์ในงานศิลปะ (Transformation – representation) เป็นการเปลี่ยนรูปจากสิ่งที่เป็นนามธรรมมาเป็นรูปธรรมหรือสัญลักษณ์ (Alland, 1977: 39 อ้างถึงใน Harris, 1993: 412)

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าในการวิเคราะห์ผลงานประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดนี้ สร้างความตระหนักรู้ในกระบวนการสร้างสุนทรียภาพและการยกระดับจิตใจมนุษย์ของศิลปะ ซึ่งในที่นี้อาจหมายถึง “การสร้างผลงานศิลปะที่มีรูปแบบเฉพาะตัวอธิบายหรือสะท้อนตัวตนที่มีอัตลักษณ์ของศิลปินและท้องถิ่น ผ่านสัญลักษณ์เชิงศิลปะ เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความซาบซึ้งขณะปฏิบัติงานนอกจากนั้นยังแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นหรือคุณค่าของศิลปะที่สามารถยกระดับจิตใจ (สร้างความตระหนักรู้ในตัวเองเป้าหมายในชีวิตและการพัฒนาจิตใจ) สร้างปฏิกริยาตอบสนองด้านอารมณ์ความรู้สึกของศิลปินและผู้ชมงาน และเป็นองค์ความรู้ที่เผยแพร่และสืบทอดส่งต่อไปได้”

1.2.2 กระบวนการประเมินคุณค่าผลงานศิลปะ

คุณค่าของผลงานศิลปะก็คือความงาม การเข้าใจในเรื่องของความงามหรือสุนทรียะจึงเป็นประเด็นที่สำคัญในการหาความรู้อย่างเป็นระบบ นักปราชญ์ชาวกรีกที่ชื่อว่า Homer (400-300 BC) ได้ให้คำนิยามของความงามที่เป็นนามธรรมไว้ว่า “ความงามคือความมหัศจรรย์ เป็นความรู้สึกเฉพาะตัวที่ลึกซึ้งในจิตใจ ซึ่งอธิบายให้คนอื่นเข้าใจได้ยาก” สอดคล้องกับ ศาสตราจารย์ชูลด์ นิมเสมอ ที่กล่าวว่า การจะเข้าถึงความงามได้ คนเราต้องเปิดใจเพื่อสัมผัสซาบซึ้งกับความงามของธรรมชาติ เป็นประสบการณ์ การฝึกฝนในการเข้าถึง ซึมซับและการรับรู้ความงามดังกล่าว ซึ่งในเชิงพัฒนาการแห่งศิลปกรรมนั้น มาตรฐานแห่งความงามได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สามารถเข้าใจได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องมาตรฐานความงามหรือสุนทรียะนั้นก็คือ กาลเทศะ หรือเวลา และสถานที่นั่นเอง นอกจากนี้ ศิลป์ พีระศรี ได้ให้ความหมายของสุนทรียะไว้ชัดเจนว่า ความงามในศิลปกรรมไม่เพียงแต่คำนึงถึงรูปทรงที่สวยงาม องค์ประกอบที่ลงตัว และเทคนิคฝีมือที่สมบูรณ์เท่านั้น แต่ต้องมองถึงเนื้อหาด้วย เนื้อหาที่เกิดจากเจตจำนงและทัศนคติของศิลปินที่มีความตั้งใจในงานศิลปะของเขากระตุ้นจิตสำนึกก่อให้เกิดปัญญาและยกระดับจิตใจแก่ผู้ชมได้ด้วย โดยสรุป สุนทรียภาพในงานศิลปะนั้น ก็คือ ภาพรวมแห่งความงาม ความจริง และความดี เป็นคุณสมบัติที่แสดงถึงความงามที่เป็นสากล ก้าวพ้นกับดักมาตรฐานความงามของแต่ละยุคสมัยหรือกาลเทศะได้ (อิทธิพล ตั้งโฉลก, 2550: 36–112)

2. รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ที่มีการใช้กระบวนการคิด และกระบวนการทางสังคม หรือกระบวนการกลุ่ม ค้นหาความรู้ หาผลผลิต

โครงการวิจัยนี้เป็นการสร้างอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในมิติของศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ ตามพระราชโอรสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ที่ต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศเป็นหลัก เป็นผู้นำการพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น ดังนั้นในการดำเนินการวิจัย ชุมชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างทีมงานวิจัย และ

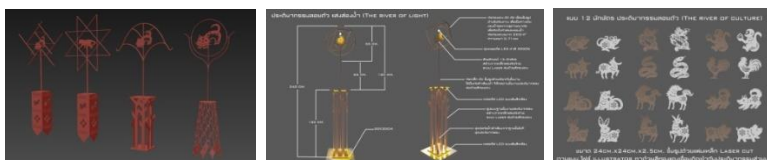
ท้องถิ่น มีกระบวนการทำความเข้าใจในผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากงานวิจัยโครงการนี้ มีการวางแผนการจัดการที่ชัดเจนตามความต้องการของชุมชน มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน MOU ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และเทศบาลตำบลท่าสาย มีการขออนุญาตใช้พื้นที่สาธารณะ มีการนำผลงานวิจัยไปต่อยอดใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในท้องถิ่น ด้วยยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน เป็นไปตามแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ของพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (อ้างถึงใน ชูติมา เวทการ, 2551: 18) ที่เกี่ยวกับการใช้กระบวนการคิด และกระบวนการทางสังคม หรือกระบวนการกลุ่ม ค้นหาความรู้ หาผลผลิต เชื่อมโยงกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural landscape) รูปแบบภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้ 1) ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแบบภูมิทัศน์นำวัฒนธรรม เป็นรูปแบบที่ชุมชนมีภูมิทัศน์หรือพื้นที่เป็นจุดเด่น เป็นบริเวณที่ระบบนิเวศทางธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ มีธรรมชาติรายล้อม มีการกระจายตัวของการตั้งที่อยู่อาศัยอย่างสมดุล 2) ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแบบมีลักษณะเด่นร่วมทั้งภูมิทัศน์และวัฒนธรรม เป็นท้องที่ที่ชุมชนมีลักษณะโดดเด่นทั้งวัฒนธรรมและภูมิทัศน์ มีการบริหารจัดการทรัพยากรภายในอย่างลงตัวไม่พึ่งพาปัจจัยภายนอก 3) ภูมิทัศน์วัฒนธรรมแบบวัฒนธรรมนำภูมิทัศน์ แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 3.1) ชุมชนที่มีวัฒนธรรมเข้มแข็ง เป็นรูปธรรม จับต้องได้ การออกแบบสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมจึงต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนเป็นสำคัญ 3.2) ชุมชนที่มีวัฒนธรรมจับต้องไม่ได้เป็นนามธรรม ต้องมีการออกแบบที่คำนึงถึงการวิเคราะห์เชิงลึก ที่คำนึงถึงความซับซ้อนของมิติแห่งวัฒนธรรม และสนับสนุนวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบนพื้นฐานความต้องการของชุมชน (ภาสกร คำภูแสน, 2552: 24-25) ซึ่งในการออกแบบประติมากรรมนี้ นอกเหนือจากการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการใช้กระบวนการคิด และกระบวนการทางสังคม หรือกระบวนการกลุ่ม ค้นหาความรู้ หาผลผลิตแล้ว การคำนึงถึงกระบวนการการพิจารณาถึงคุณค่าจึงมีความสำคัญ โดยคำนึงถึงหลักการพิจารณาคุณค่า 2 ประเภท คือ

1. คุณค่าทางวัฒนธรรม (Cultural value) ซึ่งจำแนกเป็นประเด็นย่อยได้ดังนี้ 1.1) คุณค่าด้านความเป็นเอกลักษณ์ (Identity value) ซึ่งสามารถพิจารณาบนพื้นฐานของประสบการณ์ ความทรงจำ เรื่องราวของสังคมหรือชุมชนนั้นๆ โดยประกอบไปด้วย วิถีชีวิต จารีตประเพณี ศาสนา การเมืองการปกครอง ฯลฯ 1.2) คุณค่าด้านเทคนิคและศิลปะ (Relative artistic and technical value) เป็นกระบวนการพิจารณาถึงคุณค่าบนพื้นฐานของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อวิเคราะห์ถึงเทคนิควิธีและคุณค่าทางศิลปะของมรดกทางวัฒนธรรมนั้นๆ 1.3) คุณค่าของความหายาก (Rarity value) เป็นขั้นตอนในการพิจารณาถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ ช่วงเวลา ผู้สร้าง เทคนิควิธี และศิลปะ รวมไปถึงคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์

2. คุณค่าทางสังคมเศรษฐกิจ (Social and economic value) ซึ่งจำแนกเป็นประเด็นย่อยได้ดังนี้ 2.1) คุณค่าทางเศรษฐกิจ (Economic value) เป็นความเชื่อมโยงระหว่างการสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมหรือ อัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของชุมชน กับ คุณค่าของมรดกวัฒนธรรมที่สนับสนุนการท่องเที่ยว การค้า การประกอบอาชีพ การสร้างผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องและ การบริหารจัดการภายในชุมชน 2.2) คุณค่าของประโยชน์ใช้สอย (Functional value) เป็นคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าทางเศรษฐกิจ เป็นรูปแบบของการใช้สอยที่เกี่ยวข้องกับความหมายของพื้นที่ รวมไปถึงเอกลักษณ์ของสังคมหรือท้องถิ่น 2.3) คุณค่าของการศึกษาวิจัย และการจัดการความรู้ (Educational and knowledge management value) เป็นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และการให้ความรู้แก่ท้องถิ่น และสาธารณะเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน 2.4) คุณค่าทางสังคม (Social value) เป็นการคำนึงถึงรูปแบบ แบบแผนการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับประเพณี สังคมวัฒนธรรม ที่นำไปสู่การพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมของพื้นที่และการดำรงอยู่ของสิ่ง

ปลูกสร้าง การดูแลรักษา 2.5) คุณค่าทางการเมืองการปกครอง (Political value) เป็นคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารจัดการท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ที่สนับสนุนในเรื่องของการจัดหาทุน การดูแลรักษา การก่อสร้าง และการอำนวยความสะดวกต่างๆ (ภาสกร คำภูแสน, 2552: 15-16)

2.1 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น การระดมความคิดเพื่อหาผลผลิต ในการออกแบบประติมากรรมต้นแบบ (วัฒนธรรมสายน้ำ 12 ราศี/12 นักษัตร)

ภาพที่ 6 รูปภาพร่างประติมากรรมต้นแบบ ทั้ง 4 แบบที่ได้รับการคัดเลือกจากท้องถิ่น/
รายละเอียดแบบประติมากรรม
ที่มา: (โอม พัฒนโชติ, 2562)

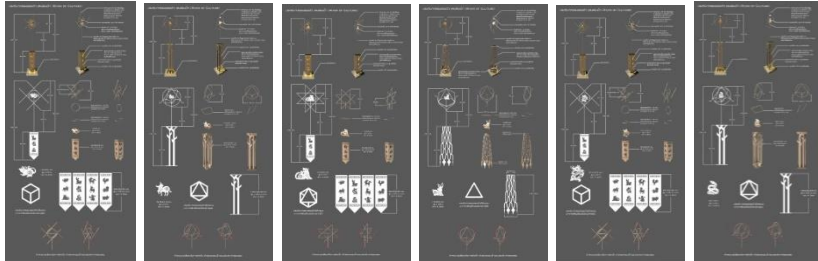
จากการประชุมร่วมระหว่างทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าสาย ตัวแทนชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคเอกชน ภายใต้การสัมมนาเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ตามแผนชุดโครงการวิจัย “การบูรณาการจัดการพลังงานและสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนต้นแบบในจังหวัดเชียงราย” และโครงการย่อย “การพัฒนาประติมากรรมร่วมสมัย โดยบูรณาการร่วมระหว่างศิลปินจิตอาสา ดิจิทัลอาร์ต และเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ วันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ.2562 เวลา 8.30-16.00 น. ณ หอประชุมเทศบาลตำบลท่าสาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยได้ข้อสรุปเป็นมติที่ประชุม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สถานที่ติดตั้งประติมากรรมและพัฒนาเป็นสวนประติมากรรม นำเสนออัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของชุมชน และเป็นจุดสังเกต หรือ Landmark แห่งใหม่ของชุมชน ที่ประชุมมีมติเลือก หอนงบัวหลวง เป็นสถานที่การพัฒนาโครงการ ซึ่งเสนอโดยประธานสภาเทศบาลตำบลท่าสาย ฝ่ายบริหารเทศบาลตำบลท่าสาย
2. ฝ่ายปกครองตำบลท่าสาย โดย ท่านกำนันตำบลท่าสายได้เสนอให้พิจารณาเลือกแบบประติมากรรมทั้ง 4 แบบที่ผู้วิจัยได้ออกแบบมา โดยให้ผสมคละกันทั้ง 4 แบบ ในจำนวนประติมากรรมทั้ง 12 ชิ้น (ประติมากรรม 12 นักษัตร) ซึ่งที่ประชุมก็มีมติเห็นชอบตามนั้น
3. มีผู้นำชุมชน โดยผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกชุมชนเสนอให้เพิ่มการออกแบบลวดลาย ดอกบัว เป็นสัญลักษณ์บนเสาประติมากรรมฐานโซลาร์เซลล์พลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางกายภาพ ภูมิทัศน์ของชุมชน และสถานที่ที่เป็นจุดสังเกต หรือ Landmark ของชุมชน “หอนงบัวหลวง” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งที่ประชุมก็มีมติเห็นชอบ

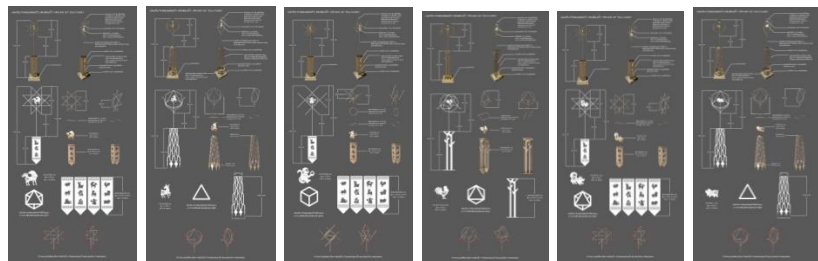

ภาพที่ 7 การประชุมระหว่างทีมวิจัยและองค์กรส่วนบริหารท้องถิ่น เทศบาลตำบลท่าสาย
ที่มา: (โอม พัฒนโชติ, 2562)

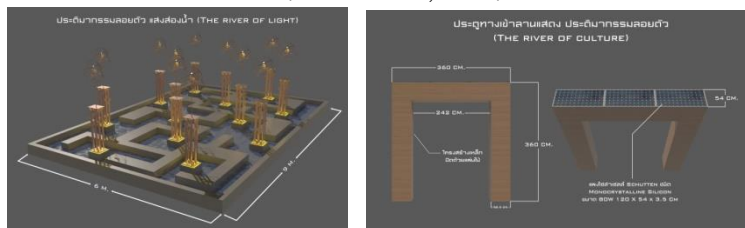
2.2 ขั้นตอนการออกแบบประติมากรรม และพื้นที่ติดตั้งประติมากรรม (ผลผลิตที่ได้จากกระบวนการ ข้อ 2.1)

ภาพที่ 8 แบบที่พัฒนาเสร็จสมบูรณ์แบบที่ 1-6 ปีนักษัตร ชวด ฉลู ขาล เกาะ มะโรง มะเส็ง
ที่มา: (โอม พัฒนโชติ, 2562)

ภาพที่ 9 แบบที่ได้พัฒนาเสร็จสมบูรณ์ แบบที่ 7-12 ปีนักษัตร มะเมีย มะแม วอก ระกา จอ กุน
ที่มา: (โอม พัฒนโชติ, 2562)

ภาพที่ 10 แบบพื้นที่ติดตั้งประติมากรรม และแบบประตูทางเข้าสวนประติมากรรม
และระบบไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์
ที่มา: (โอม พัฒนโชติ, 2562)

ภาพที่ 11 หนองบัวหลวง สถานที่ติดตั้งประติมากรรม/ภาพจำลองภูมิทัศน์/
หนังสืออนุญาตการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะ
ที่มา: (เทศบาลตำบลท่าสาย, 2559)

3. รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอ้างอิงชุมชน (Community-based action research)

เป็นทฤษฎีหรือรูปแบบการวิจัยที่สังเคราะห์มาจากแนวคิด ของ Miller (2000a), Freeman (1998), Bennett, Foreman-Pack & Higgins (1996), Stringer (1996) และ Robinson (1994) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2543 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2552) เป็นการวิจัยที่เกิดจากพลังแห่งการร่วมมือของชุมชนและสถาบันการศึกษาที่ก่อให้เกิดการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นจากทุกแหล่งมาสร้างสรรค์ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งในโครงการวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่าง นักวิจัยและชุมชนที่ได้ร่วมกันค้นหาแนวคิด ค้นหาผลผลิตและดำเนินโครงการวิจัยร่วมกันจนประสบความสำเร็จ โดยที่มีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

3.1 ขั้นตอนการพัฒนาสร้างและติดตั้งผลงานประติมากรรมต้นแบบและการแสดงนิทรรศการเผยแพร่องค์ความรู้ เป็นขั้นตอนการติดตั้งประติมากรรมบนพื้นที่ที่ได้รับการอนุมัติคัดเลือกจากชุมชนและเปิดใช้งานจัดแสดงผลงานประติมากรรมร่วมสมัยให้เป็นจุดสังเกต หรืออัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของชุมชน (Landmark) รวมถึงขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus group) พร้อมทั้งจัดอบรมถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในต้นทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในรูปแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเป็นขั้นตอนการนำผลผลิตจากการวิจัย (Output) ไปสร้างผลลัพธ์ก่อให้เกิดผลกระทบที่เกิดประโยชน์กับท้องถิ่น (Outcome and Impact) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและนิเวศน์ ยกกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างคามยั่งยืนให้ท้องถิ่น ซึ่งประกอบไปด้วย

3.1.1 การสร้างพัฒนาประติมากรรม 12 ราศี (12 นักชัตร) และติดตั้งประติมากรรม โดยที่การดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

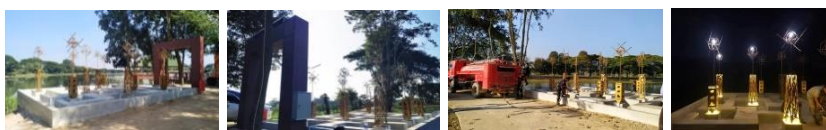
1) การพัฒนาสร้างประติมากรรม 12 ราศี (12 นักชัตร) 1 ชุด 12 ชิ้นงาน ใช้เวลาประมาณ 30 วัน ประกอบไปด้วยขั้นตอนการตัดเจาะเหล็กตามแบบเพื่อสร้างฐานส่วนล่างประติมากรรมรูปตุง การดัดเชื่อมท่อทองแดงเพื่อประกอบเป็นส่วนด้านบนของตัวประติมากรรมรูป 12 ราศี และการติดตั้งเชื่อมต่อระบบน้ำและไฟฟ้าของตัวประติมากรรมทั้ง 12 ชิ้น ซึ่งมีรายละเอียดอธิบายได้ตามรูปประกอบด้านล่างดังนี้

ภาพที่ 12 ขั้นตอนการพัฒนาประติมากรรม

ที่มา: (โอม พัฒนโชติ, 2562)

2) ขั้นตอนการพัฒนาก่อสร้างพื้นที่ติดตั้งประติมากรรม/ สวนประติมากรรม (Sculpture park) วัฒนธรรมแห่งสายน้ำ/ แสงส่องน้ำ มีลักษณะเป็นบ่อน้ำ ประกอบด้วยแท่งปูนด้านในลักษณะคล้ายเขาวงกตเพื่อเป็นฐานติดตั้งประติมากรรมลอยตัวทั้ง 12 ชิ้น และต้องมีการเชื่อมต่อระบบน้ำ ระบบไฟฟ้า พลังงานแสงอาทิตย์ ดังมีรายละเอียดขั้นตอนการทำงานตามรูป

ภาพที่ 13 การก่อสร้างพื้นที่บ่อน้ำติดตั้งประติมากรรมทั้ง 12 ชิ้น/การเชื่อมต่อระบบน้ำ
ระบบไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์
ที่มา: (โอม พัฒนโชติ, 2562)

3.1.2 การจัดแสดงผลงานนิทรรศการผลงานประติมากรรมและจัดเวทีเสวนากลุ่ม ในขั้นตอนนี้เป็นการจัดแสดงผลงานประติมากรรม และนำเสนอแนวคิด องค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และความเข้าใจในกระบวนการสร้างสรรค์ประติมากรรมแก่ ประชาชนทั่วไป ผู้บริหารองค์การปกครองท้องถิ่น ฝ่ายปกครองอำเภอเมืองเชียงราย ข้าราชการ และหน่วยงานเอกชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง (รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลผลความพึงพอใจความเข้าใจและผลกระทบจากการชมผลงานประติมากรรม ดูตาราง 2) โดยมีพิธีเปิดและการมอบและรับมอบประติมากรรม ให้เป็นสาธารณสมบัติแก่เทศบาลตำบลท่าสาย ซึ่งได้รับเกียรติจาก นายสมกิจ เกศนาคินทร์ นายอำเภอเมืองเชียงรายเป็นประธานในพิธี และมีการลงนามในเอกสารบันทึกข้อตกลงความเข้าใจร่วมกันระหว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และเทศบาลตำบลท่าสาย เพื่อดูแลประติมากรรมต่อไป

ภาพที่ 14 พิธีเปิดประติมากรรมและการมอบและรับมอบประติมากรรมให้เป็นสาธารณสมบัติแก่เทศบาลตำบลท่าสาย/ การลงนามข้อตกลงร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และ เทศบาลตำบลท่าสาย
ที่มา: (โอม พัฒนโชติ, 2562)

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ท้องถิ่นมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกในการทำวิจัย จากการที่ทีมวิจัยแนะนำตัว นำเสนอโครงการสู่ ผู้บริหารชุมชน ข้าราชการ ชาวบ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน ทำให้เกิดการรับรู้ถึงข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนต่างๆในการวิจัย ทั้งในส่วนที่เป็นศาสตร์ต่างๆ เช่น การบริหารจัดการ ทฤษฎีการวิจัยที่มีส่วนร่วมของชุมชน องค์ความรู้เชิงศิลปะ การออกแบบดิจิทัลอาร์ต และเทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ ทำให้เกิดองค์ความรู้ในหลากหลายมิติ ที่ถูกแบ่งปัน เผยแพร่สู่ชุมชน โดยสรุปผู้วิจัยพบว่านอกเหนือจากผลผลิต (Output) ที่ได้ในเชิงประจักษ์ ทั้งประติมากรรมและอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ของท้องถิ่น (Community's landmark) ผลลัพธ์ (Outcome) ที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ยกระดับคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นคือ ชุมชนยังอาจได้รับองค์ความรู้ผ่านกระบวนการวิจัยที่ประกอบไปด้วยหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น 1) รูปแบบการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางศิลปะ ที่ประกอบด้วย กระบวนการที่ก่อให้เกิดความรู้ กระบวนการที่ก่อให้เกิดความซาบซึ้งหรือการเห็นคุณค่า (Value) 2) รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ตามทฤษฎีกระบวนการเรียนรู้ของ พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ ที่เน้น การใช้กระบวนการคิด และกระบวนการทางสังคม หรือกระบวนการกลุ่ม ค้นหาความรู้ หาผลผลิต และ 3) รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอ้างอิงชุมชน(Community-based action research) ที่เกิดจากพลังแห่ง

การร่วมมือของชุมชนและสถาบันการศึกษาที่ก่อให้เกิดการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นจากทุกแหล่งมาสร้างสรรค์ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. กระบวนการจัดการด้านการเงินในโครงการวิจัย ควรมีการพิจารณาจากต้นสังกัด ปรับปรุงเพื่อให้เกิดความสะดวกและสนับสนุนผู้วิจัยให้ทำงานได้คล่องตัวมากกว่านี้
2. ท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในเรื่องการจัดสรรงบประมาณรองรับ ในการดูแลผลผลิตจากการวิจัย และนำไปต่อยอดสร้างผลลัพธ์ ที่สร้างผลกระทบ ยกย่องคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
3. ขนาดของงานวิจัยควรใหญ่ขึ้น มีงบประมาณมากขึ้น เพื่อสร้างผลกระทบต่อท้องถิ่นในทุกมิติให้มากขึ้น โดยเฉพาะ การสร้างอัตลักษณ์ภูมิทัศน์ ซึ่งขนาดมีผลมากอย่างยิ่งต่อการรับรู้และการนำไปใช้ประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

- สกนธ์ ภูงามติ. (2559). **ดิจิทัลอาร์ตเพื่อสังคม (Digital Arts for Society)**. สืบค้นเมื่อ 8 พฤษภาคม 2562, จาก <http://digitalartssdm.blogspot.com/2016/03/digital-arts-for-society.html>
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. (2554). **เทคโนโลยีเซลล์แสงอาทิตย์**. สืบค้นเมื่อ 8 พฤษภาคม 2562, จาก <http://www4.egat.co.th/re/solarcell/solarcell.htm>
- เกษม ก้อนทอง. (2549). **ศิลปะสื่อประสม**. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.
- กัจจกร สุนพงษ์ศรี. (2555). **สุนทรียศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฑาพรรธน์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. (2551). **วัฒนธรรม การสื่อสารและอัตลักษณ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุติมา เวทการ. (2551). **การจัดการการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์บนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน**. กรุงเทพฯ: วิ.พรินท์ (1991).
- เทศบาลตำบลท่าสาย. (2559). **สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลตำบลท่าสาย**. สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2562, จาก <http://tumboltasai.go.th/aboutus.php>.
- บันเทิง พาพิจิตร. (2549). **ประเพณี วัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ภาสกร คำภูแสน. (2552). **แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี**. การศึกษาอิสระ ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (อังกฤษ-ไทย) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗).
- รังสรรค์ โฉมยา. (2548). **เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยา**. ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิบูลย์ ถีสวรรณ. (2548). **ศิลปะในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือลาดพร้าว.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2552). **มศว 60 ปี ศรีสง่ามหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 28 เมษายน 2552**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิริอร วิชาวุธ และคณะ (2550). **จิตวิทยาทั่วไป** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุรพล ดำริห์กุล. (2561). **ประวัติศาสตร์และศิลปะล้านนา**. นนทบุรี: เมืองโบราณ.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2552). **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน** (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2555). **เจ้าที่และผีป่วน พลวัตของความรู้ชาวบ้าน อำนาจและตัวตนของคนท้องถิ่น**. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อิทธิพล ตั้งโฉลก. (2550). **แนวทางการสอนและสร้างสรรค์กิจกรรมชั้นสูง**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง.
- Cambridge University. (2020). **Landmark**. Retrieved May 7, 2018, from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/landmark>.
- Harris, M. (1993). **Culture, people, nature: An introduction to general anthropology** (6th ed.). New York: Harper Collins College Publishers.
- Julio. (2019). **Geometrías de la Luz: la exhibición que tomará Jardines de México**. Retrieved April 28, 2019, from <https://travelandleisure.mx/america/2019/07/26/geometrias-de-la-luz-la-exhibicion-que-tomara-jardines-de-mexico/>.

การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ผ้าพิมพ์ลายจากอัตลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง อำเภอหนองหุ้มปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

Pattern Graphic Design of Printed Fabric to Present the Identity of Phetchaburi Karen's Woven Fabric

ศิริเพ็ญ ปุ่มหทัยโน
Siripen Pumahapinyo

อาจารย์ ดร.ประจำหลักสูตรศิลปศึกษา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Lecturer, Dr., Art Education Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author Email : siripen.puma@gmail.com

(Received : May 12, 2020; Revised : June 4, 2020; Accepted : October 9, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ผลงานออกแบบลวดลายเรขศิลป์แสดงเอกลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยงเพชรบุรีในรูปแบบศิลปะร่วมสมัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ของลายผ้าทอกะเหรี่ยง วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมกะเหรี่ยง อำเภอหนองหุ้มปล้อง จังหวัดเพชรบุรี 2) ศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ผ้าพิมพ์ลายจากอัตลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง อำเภอหนองหุ้มปล้อง จังหวัดเพชรบุรี โดยการประยุกต์ศิลปะแขนงเรขศิลป์ด้วยเทคนิคการพิมพ์แบบดิจิทัล 3) ทดลองสร้างสรรค์ผลงานตามแนวคิดที่กำหนด ผลการวิจัยพบว่า 1) อัตลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยงยังคงสืบทอดการใช้สีตามภูมิปัญญากะเหรี่ยงแบบดั้งเดิม และลวดลายบนผืนผ้าทอกะเหรี่ยงสามารถแบ่งออกได้ 4 กลุ่ม คือ (1) ลายองกีย หรือลายจก (2) ลายองทา หรือลายยกดอก (3) ลายหนึ่ยไคย หรือลายมัดย้อม และ (4) ลายฉะ หรือลายปัก โดยสืบทอดรูปแบบจากบรรพบุรุษ และคิดดัดแปลงจากธรรมชาติ ลวดลายผ้าทอส่วนใหญ่สร้างขึ้นจากรูปร่างเรขาคณิต โดยใช้เส้นประเภทต่าง ๆ สร้างจังหวะของลวดลาย นิยมใช้สีแดง สีเขียว สีเหลือง สีขาว และสีดำบนลาย 2) วิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงยังคงมีการสืบสานประเพณี วัฒนธรรมกะเหรี่ยง เช่น ประเพณีเวียนศาลา ประเพณีกินข้าวห่อ และพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น 3) ผู้วิจัยใช้ข้อมูลเบื้องต้นจากการศึกษาวิเคราะห์เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบโดยใช้เอกลักษณ์บนลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยงและรูปสัญลักษณ์แสดงวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมกะเหรี่ยง จำนวน 5 ผลงาน ประกอบด้วย 1) ชาตัพันธุ์กะเหรี่ยง 2) หญิงสาวกะเหรี่ยง หมายเลข 1 3) หญิงสาวกะเหรี่ยง หมายเลข 2 4) หญิงสาวกะเหรี่ยง หมายเลข 3 5) ข้าวห่อกะเหรี่ยง โดยผลการศึกษาความพึงพอใจจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าและการสื่อความหมาย ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.72) 1) ด้านการแสดงเอกลักษณ์ท้องถิ่น ($\bar{X}=4.42$, S.D.=0.75) 2) ด้านความงามตามหลักจัดองค์ประกอบ ($\bar{X}=4.24$, S.D.=0.95) 3) และ 4) ด้านความร่วมสมัย ($\bar{X}=4.22$, S.D.=1.02) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การออกแบบลวดลาย การออกแบบเรขศิลป์ ผ้าพิมพ์ลาย ผ้าทอกะเหรี่ยงเพชรบุรี

Abstract

This research project was a creative research in the contemporary art form of pattern design with digital printing techniques to present the identity of Phetchaburi Karen's woven fabric. The objectives of the study were 1) to investigate the identity of Phetchaburi Karen's woven fabric, lifestyle, tradition and culture, 2) to find out the guidelines for creating contemporary art in form of pattern design of printed fabric by applying graphic design using digital printing technique that inspired by the unique of Phetchaburi Karen's woven fabric, lifestyle, tradition and culture, 3) to examine the way to create contemporary art according to the concepts. The study showed that 1) the identity of Phetchaburi Karen's woven fabric still used traditional Karen weaving loom and the Karen woven fabric could be divided into 4 groups as follows: (1) Jok pattern (2) Yok dok pattern (3) Dye tie pattern and (4) Embroidery pattern. Most of the patterns were inherited from ancestors and adapted from the nature. Most woven fabric patterns were created from geometric shapes and use various lines to create a rhythm of patterns. The color of the Karen fabric's pattern was red, green, yellow, white and black. 2) The way of life of the Karen people continues the tradition and culture, such as the Wein-Sala tradition, eating rice wrapped tradition, and various rituals. Therefore, the researcher used basic information as inspiration to create contemporary works of five pieces in fabric-patterned design with digital printing techniques by using the identity of Karen woven pattern and the symbol to present the Karen's lifestyle, traditions and culture. The five design works consisted of the names (1) Karen ethnicity, (2) Karen women No.1, (3) Karen women No. 2, (4) Karen women No. 3, and (5) Kaw Hor Karen. (Wrapped sticky rice with banana leaf). In addition, it was found that the experts' satisfaction was at a high level in all aspects as follow: 1) value and visual communication ($\bar{X}$ =4.44, S.D.=0.72), 2) local identity ($\bar{X}$ =4.42, S.D.=0.75), 3) arts and appreciation ($\bar{X}$ =4.24, S.D.=0.95), and 4) contemporary ($\bar{X}$ =4.22, S.D.=1.02), respectively.

Keywords: Pattern Design, Graphic Design, Printed fabric, Phetchaburi Karen's woven fabric

บทนำ

กะเหรี่ยง เป็นชนเผ่าที่จัดได้ว่ามีหลายเผ่าพันธุ์ หลายภาษา มีการนับถือศาสนาที่ต่างกัน กะเหรี่ยงดั้งเดิมนั้นจะนับถือผี เชื้อเรื่องต้นไม้และป่าใหญ่ ภายหลังหันมานับถือศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ เป็นต้น แต่เดิมนั้นชาวกะเหรี่ยงถิ่นฐานตั้งอยู่ที่ประเทศเมียนมา แต่หลังจากถูกรุกรานจากสงคราม จึงมีกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตามแนวชายแดนและบริเวณแนวภูเขาตะนาวศรีซึ่งเป็นพรมแดนธรรมชาติระหว่างประเทศเมียนมากับประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ในภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศไทยหลายจังหวัดด้วยกัน เช่น แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรี เป็นต้น กะเหรี่ยง ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

แบ่งออกเป็นกลุ่มหลัก ๆ ได้ 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กะเหรี่ยงสะกอ หรือปากะญอ หรือ "ปากะญอ" 2) กะเหรี่ยงโปว์ หรือโพล่ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ 3) กะเหรี่ยงปะโอ หรือตองสู มักจะใส่ชุดสีเข้มและมีผ้าโพกหัว อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน 4) กะเหรี่ยงกะยา หรือกะเหรี่ยงแดง ที่อพยพมาจากรัฐกะยาของประเทศเมียนมา ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานแม่ฮ่องสอน, 2561) และยังมีชาวกะเหรี่ยงกลุ่มย่อยต่าง ๆ เช่น กะเหรี่ยงกะยัน หรือกะเหรี่ยงคอยาวผู้สวมห่วงคออันสวยงาม เป็นต้น ชาวกะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่มีเรื่องราวบอกกล่าวถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาจำนวนมากที่เรียงร้อยเก็บไว้ในรูปแบบของนิทาน บทเพลง บทกลอนต่าง ๆ เพื่อสืบทอดให้ลูกหลานได้รู้ถึงความเป็นมาของเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรมของตนเอง นอกจากนี้ชาวกะเหรี่ยงยังมีวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมที่สามารถแสดงอัตลักษณ์ในรูปแบบเฉพาะตนได้อย่างชัดเจน ชาวกะเหรี่ยงนิยมทอผ้าเพื่อทำเป็นเครื่องนุ่งห่มใช้ในครัวเรือน การทอผ้าของชุมชนชาวกะเหรี่ยงมีเอกลักษณ์ที่กรรมวิธีการทอผ้าด้วยกี่เอว ซึ่งใช้อุปกรณ์ที่ไม่ซับซ้อน สามารถใช้งานได้สะดวก ผ้าทอกะเหรี่ยงมีลักษณะวิธีการทอโดยทาลวดลายบนผ้าชิ้น ตัวชิ้นทอลายมัดหมี่สีแดงอมส้มสลับลายทอยกดอก ตีนซิ่นทอลายจกแล้วเย็บกับตัวซิ่น ส่วนเลื้อ (ไซ) ทาลวดลายด้วยวิธีการปักลวดลายด้านในและด้านนอกให้สวยงาม สามารถสวมใส่ได้ 2 ด้าน ชนิดของเครื่องแต่งกายจะแบ่งเป็นเครื่องแต่งกายผู้หญิงและเครื่องแต่งกายผู้ชาย โดยชุดผู้หญิงจะเป็นชุดทรงกระสอบสีดำ และสีน้ำเงิน มีลวดลายเป็นสัญลักษณ์ที่ตัวเสื้อ ถ้าเป็นเด็กจะใส่เสื้อสีขาว (ไซอ้าว) ปักริมขอบ คอเสื้อ แขน และชายเสื้อด้วยด้ายสีแดงจนถึงวัยรุ่น คือ อายุประมาณ 14-15 ปี ขึ้นไป หลังจากนั้นเด็กสาวจะเปลี่ยนเป็นนุ่งผ้าซิ่น (นิโค้ย) แล้วใส่เสื้อแบบกะเหรี่ยง (ไซโพล่ง) คือ สวมเสื้อคอแหลมสีดำ หรือน้ำเงิน ปักด้วยสีเป็นลวดลายต่าง ๆ โดยสวมเสื้อทางศีรษะและเย็บตัวพอดี ตัวเสื้อมีขลุ่ยลายเขา เสื้อของหญิงสาวที่มีครอบครัวจะทอด้วยสีดำ หรือสีน้ำเงินเป็นพื้นแล้วปักด้วยด้ายสีต่าง ๆ เฉพาะตรงกึ่งกลางรอบอกปักเป็นช่องสี่เหลี่ยมบรรจุลายดอกดวงนับเป็นเอกลักษณ์ทางเผ่าพันธุ์ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและลวดลายเลย ส่วนผ้าซิ่นทอมือเป็นลวดลายสีเหลืองเข้ม ชายผ้าซิ่นยกลายดอก นอกจากนี้ยังมีการแต่งกายอีกรูปแบบหนึ่งของกลุ่มไทยกะเหรี่ยงรุ่นหลังสุด ผู้ชายจะใส่ผ้าทอมือทรงกระสอบสีแดงและสีน้ำเงิน โดยจะใส่ทับเสื้อเชิ้ตสีขาว และกางเกงขาสั้น ผู้หญิงจะมีทั้งใส่เสื้อทรงกระสอบยาวเลยน่องมา และเสื้อแบบตัวสั้นจะใส่กับผ้าซิ่นทอมือที่มีสีสันทันมากกว่าฝ่ายชาย (อาภรณ์ สุนทรวาท, 2550: 16) สำหรับชุดของผู้ชายนั้น จะสวมใส่ในลักษณะเดียวกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่คือชุดจะเป็นสีขาวหรือสีดำ ถ้าเป็นสีขาวมีชื่อเรียกว่าชุด "ชีลั้งอ้าว" โดยชุดอาจจะยาวถึงขา ถ้าเป็นสีดำมีชื่อเรียกว่าชุด "ชีลั้งเล็ง" โดยจะใส่กับโจงกะเบน ในการแต่งกายของผู้ชายนั้นก็มีผ้าโพกศีรษะสีดำขมวดปมเหนือหน้าผากเหมือนนอแรด หรือวงช้าง นอกจากนี้ชาวกะเหรี่ยงยังนิยมใช้ถุงย่ามที่ทำจากผ้าทอกะเหรี่ยง

เทคนิคการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยงนั้นประกอบด้วยการทอธรรมดา หรือทอพื้น การทอลายสลับสี และการทอลายจกหรือลายแกะดอก นอกจากนี้ ชาวกะเหรี่ยงยังสร้างลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีการปักลาย การถัก และการร้อยพู่ประดับ โดยลวดลายส่วนใหญ่สืบทอดจากบรรพบุรุษ และคิดดัดแปลงจากธรรมชาติ ลวดลายผ้าและสีสันทันที่ใช้เป็นลักษณะเฉพาะ มีอยู่ด้วยกันหลายลวดลาย ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และความผูกพันกับธรรมชาติ เช่น ลายเสือดาวนาง ลายเสือดาว ลายรอยเท้าไก่ ลายยกดอก ลายยอดเจดีย์ ลายตาบาน บาน ลายคดเคี้ยว ลายหางปลา ลายปลาตาใบ ลายตาสว่าง ลายไข่นก ลายเขียนกำไล ลายรอยเท้าลูกไก่ ลายดิงเสนหนาง ลายพระอาทิตย์ เป็นต้น ซึ่งลายผ้าแต่ละลายจะมีการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์แฝงอยู่ด้วย เช่น ลายไข่วังสะ หรือลายพระอาทิตย์ มีลักษณะเป็นลายกลม ๆ เหมือนพระอาทิตย์ ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่าใส่แล้วจะทำให้ชีวิตโชติช่วงเหมือนพระอาทิตย์ เป็นต้น (อารีย์ กงจก, 2560) ผ้าทอกะเหรี่ยงมีความสำคัญและมีคุณค่าต่อสังคม เป็นมรดกภูมิปัญญาทางศิลปะพื้นบ้านของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและ

อารยธรรมของกลุ่มชนและท้องถิ่น ซึ่งผ้าทอกะเหรี่ยงกับการแต่งกายจะบ่งบอกสถานภาพทางสังคม แสดงให้เห็นคุณค่าทางจริยธรรมและการควบคุมความประพฤติของผู้สวมใส่ควบคู่กับความสวยงามของลวดลาย ปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้นำผ้าทอกะเหรี่ยงมาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น การนำมาใช้ในการสืบสานประเพณีกินข้าวห่อ การส่งเสริมให้พัฒนาเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้ และการส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดความรู้ให้อยู่กับชุมชน โดยการรวมกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงในจังหวัดภูมิภาคตะวันตก ได้แก่ กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านบึงเหนือ ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา กลุ่มทอผ้าบ้านกะเหรี่ยงบ้านท่ายาง ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านยางน้ำกลัดใต้ กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านพุทูล่าง ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโดยจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นทอผ้ากะเหรี่ยง เช่น โรงเรียนบ้านควายวิทยา โรงเรียนบ้านบึง (สันติประชาสรรค์) โรงเรียนบ้านยางน้ำกลัดใต้ โรงเรียนหนองหญ้าปล้อง เป็นต้น

สถานการณ์ปัจจุบัน ถึงแม้ว่าผ้าทอกะเหรี่ยงจะได้รับการสนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยมีชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรีที่มีการรวมกลุ่มทอผ้า ได้แก่ กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านยางน้ำกลัดใต้ กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านพุทูล่าง ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น รวมทั้งมีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นทอผ้ากะเหรี่ยง เช่น โรงเรียนบ้านยางน้ำกลัดใต้ โรงเรียนหนองหญ้าปล้อง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ผ้าทอกะเหรี่ยงยังได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ การขาดแคลนช่างทอผ้ากะเหรี่ยงรุ่นใหม่ เพราะผู้ทอส่วนใหญ่มักจะเป็นสตรีสูงอายุเพียงกลุ่มน้อยที่สามารถทอผ้าเป็นอาชีพ หรือทอผ้าในครัวเรือนได้ ทำให้ขาดช่วงการสืบทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น การหมดความนิยมในการใช้ หรือสวมใส่เนื่องจากการรับวัฒนธรรมเมืองของคนรุ่นใหม่ และผ้าทอกะเหรี่ยงกลายเป็นแค่สัญลักษณ์ของคนกะเหรี่ยงที่การขาดความต่อเนื่องในการสร้างสรรค์และอนุรักษ์ให้คงอยู่

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการศึกษาวิจัยเรื่องเอกลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยงเพชรบุรีสู่ศิลปะร่วมสมัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลายผ้าทอกะเหรี่ยงเพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์การออกแบบลวดลาย โดยการประยุกต์ศิลปะแขนงเรขศิลป์ หรือคอมพิวเตอร์อาร์ต (Computer art) หรือศิลปะดิจิทัล (Digital art) ซึ่งเป็นรูปแบบงานสร้างสรรค์ร่วมสมัยที่มีเทคนิคการนำเสนอที่หลากหลาย โดยเริ่มจากกลุ่มศิลปินได้นำวิวัฒนาการของเทคโนโลยีดิจิทัลในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1970 มาใช้สร้างสรรค์งานศิลปะเนื่องจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีความสะดวกและสามารถใช้งานได้ง่าย จึงทำให้คอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในการสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัยมากขึ้น นอกจากนี้ศิลปะคอมพิวเตอร์แสดงถึง การค้นคว้าหาแนวทางสร้างสรรค์ศิลปะอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เป็นการสร้างสรรค์ที่หลุดพ้นจากค่านิยมแบบเก่าที่ว่าศิลปะจะต้องเป็นเรื่องของจิตวิญญาณ หรือเรื่องของการใช้ฝีมือเท่านั้นนอกจากนี้ยังพิสูจน์ให้เห็นว่าศิลปะและวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างดีเยี่ยม (สรไกร เรื่องรุ่ง, สุธิดา บุตรแขก, พูลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า และศิริเพ็ญ ภูมิวิทยุญญ, 2561: 232)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ของผ้าทอกะเหรี่ยง วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางสร้างสรรค์การออกแบบลวดลายเรขศิลป์ผ้าพิมพ์ลายด้วยเทคนิคการพิมพ์แบบดิจิทัล โดยนำเสนออัตลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

3. เพื่อทดลองสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยรูปแบบออกแบบลวดลายเรขศิลป์ผ้าพิมพ์ลายด้วยเทคนิคการพิมพ์แบบดิจิทัล นำเสนอเอกลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเวลาและขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนชาวกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี และข้อมูลศิลปะร่วมสมัยของไทยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาถึงสาระสำคัญของเอกลักษณ์ลายผ้าทอกะเหรี่ยง รูปแบบวิธีการออกแบบลวดลาย วิธีการประยุกต์ใช้ลวดลาย และรูปแบบงานศิลปะเรขศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบลวดลายเทคนิคการพิมพ์แบบดิจิทัล

3. ขอบเขตด้านการสร้างสรรค์ผลงาน การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยโดยใช้แรงบันดาลใจจากเอกลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี การกำหนดเนื้อหา หลักการจัดองค์ประกอบ รูปแบบ กลวิธีและสื่อวัสดุ ด้วยเทคนิคและวิธีการเฉพาะตน ซึ่งมีผลงาน 1 ชุดโครงการ ประกอบด้วย ชุดลวดลายจำนวน 5 ผลงาน และแนวทางการประยุกต์ใช้ลวดลายบนผลิตภัณฑ์

กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏในหน้าถัดไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ลายผ้าทอกระเหรี่ยง รวมถึงวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชาติพันธุ์กระเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

1.2 ศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ เทคนิคการพิมพ์ดิจิทัล

2. วิธีคิดและการสร้างสรรค์ผลงาน

2.1 การกำหนดกฎเกณฑ์ หรือข้อกำหนดในการออกแบบ

การออกแบบลวดลายผ้า ชุด “เอกลักษณ์ผ้าทอกระเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี” มีข้อกำหนดที่จะต้องเป็นการออกแบบโดยสามารถสื่อความหมายถึงเอกลักษณ์ของผ้าทอกระเหรี่ยงได้ โดยการใช้สัญลักษณ์ รูปร่าง รูปทรง และสีเพื่อการสื่อความหมาย โดยเอกลักษณ์ของลายทอผ้ากระเหรี่ยงจะมีลวดลายผ้าและสีที่ใช้เป็นลักษณะเฉพาะ รูปแบบลวดลายผ้าทอกระเหรี่ยง สามารถแบ่งออกได้ 4 กลุ่ม คือ 1) ลายองกีย หรือลายจก 2) ลาย อกทา หรือลายยกดอก 3) ลายหน้อยโคย หรือลายมัดย้อม 4) ลายเฉหรือ ลายปก และลวดลายของผ้าทอกระเหรี่ยงนั้น มีอยู่ด้วยกันหลายลวดลาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และความผูกพันกับธรรมชาติ โดยนำลายตัวอย่างมาวิเคราะห์จำนวน 15 ลาย ประกอบด้วย 1) ลายเสือดาวนาง 2) ลายเสือดาว 3) ลายรอยเท้าไก่ 4) ลายยกดอก 5) ลายยอดเจดีย์ 6) ลายตาบาน บาน 7) ลายคดเคี้ยว 8) ลายหางปลา 9) ลายปลาตาใบ 10) ลายตาสว่าง 11) ลายไขนก 12) ลายเขียนกำไล 13) ลายรอยเท้าลูกไก่ 14) ลายดิงเสน่หานาง 15) ลายพระอาทิตย์ เป็นต้น โดยกำหนดประเด็นของทัศนธาตุและการจัดวางเพื่อการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) เส้น 2) รูปร่าง 3) สี และ 4) การต่อลายผ้า

2.2 การศึกษารูปลักษณะของผลิตภัณฑ์

ศึกษารูปลักษณะของผลิตภัณฑ์โดยการวัดขนาดของผลิตภัณฑ์โดยกำหนดการออกแบบลวดลายลงบนพื้นที่เหลี่ยมของผลิตภัณฑ์ผ้าพันคอสำหรับสตรี ที่มีขนาดความกว้าง x ความยาว เท่ากับ 90 x 90 เซนติเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่สี่เหลี่ยมจัตุรัส

2.3 กำหนดแนวคิดในการออกแบบ (Design concept)

2.3.1 ภาพที่ 1 “ชาติพันธุ์กระเหรี่ยง” ผลงานชิ้นนี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับการนำลวดลายที่อยู่บนผ้าทอกระเหรี่ยงมาจัดวางใหม่ ซึ่งลวดลายแต่ละลวดลายมีการใช้เพื่อการสื่อความหมายในสิ่งที่เป็นสิริมงคล เช่น ลายไขโค้งสะ หรือลายพระอาทิตย์ ซึ่งมีลักษณะเป็นลายกลม ๆ เพราะมีความเชื่อว่าใส่แล้วจะทำให้ชีวิตโชคดี ช่วงเหมือนพระอาทิตย์ เป็นต้น รวมทั้งลวดลายอื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น ลายตาบาน บาน ลายรอยเท้าไก่ ลายเขียนกำไล เป็นต้น นอกจากนี้ลักษณะเฉพาะของชาวกระเหรี่ยงจะมีการโพกผ้า โดยผู้ชายชาวกระเหรี่ยงโบราณจะไว้ผมยาว โพกผ้าพันเป็นยอดแหลม ยาวออกมาตรงหน้าผากดูคล้ายวงช้าง สวมเสื้อสีดำมีกระดุมติดเรียงอย่างเลื้อยลวโซ่ง การโพกผ้าเป็นวงช้างนี้ ถ้าเป็นผู้ชายโสดจะโพกผ้าสีแดง สีเขียว สีเหลืองหลากสี ถ้ามีภรรยาแล้วจะใช้ผ้าโพกสีขาว หรือสีดำล้วน เวลาด่างไปงานบุญ หรืองานรื่นเริง ก็จะใช้ผ้าหลากสีสลับกัน แล้วใช้ดอกไม้ประดับอีกด้วยจนเต็มศีรษะ ส่วนผู้หญิงมักนิยมไว้ผมยาว แล้วมัดเป็นมวยต่ำ ไว้ข้างหลัง ปัจจุบันจะนิยมโพกผ้าสีสดต่าง ๆ ในงานประเพณีสำคัญ หรือโพกเพื่อการแสดงร่ายรำของกระเหรี่ยง

2.3.2 ภาพที่ 2-4 “หญิงสาวกระเหรี่ยง 1-3” ผลงานทั้ง 3 ชิ้นนี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะการแต่งกายของหญิงสาวชาวกระเหรี่ยงโปว์ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี แต่เดิมนั้นชาวกระเหรี่ยงจะทอผ้าเพื่อสวมใส่เองก่อนจะมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป โดยปัจจุบัน

ชาวกะเหรี่ยงจะสวมใส่เสื้อผ้าทอมือเพื่อใส่ร่วมงานสำคัญ ๆ ในงานประเพณี ผู้หญิงจะเป็นชุดทรงกระสอบสีดำ และสีน้ำเงิน มีลวดลายเป็นสัญลักษณ์ที่ตัวเสื้อ ถ้าเป็นเด็กจะใส่เสื้อสีขาว (ไข่อ้ว) ตัวเดียวกัน ปักริมขอบ คอเสื้อ แขน และชายเสื้อด้วยด้ายสีแดงจนถึงวัยรุ่น คือ อายุประมาณ 14-15 ปี ขึ้นไป เด็กสาวจะเปลี่ยนเป็นนุ่งผ้าซิ่น (นิโคย) แล้วใส่เสื้อแบบกะเหรี่ยง (ไขโพ่ง) คือ สวมเสื้อคอแหลมสีดำหรือน้ำเงิน ปักด้วยสีเป็นลวดลายต่าง ๆ โดยสวมเสื้อทางศีรษะและเย็บตัวพอดี ตัวเสื้อยาวคลุมเลยเข่า เสื้อของหญิงสาวที่มีครอบครัวจะทอด้วยสีดำ หรือ สีน้ำเงินเป็นพื้น แล้วปักด้วยด้ายสีต่าง ๆ เฉพาะตรงกึ่งกลางรอบอกปักเป็นช่องสี่เหลี่ยมบรรจุลายดอกดวง นับเป็นเอกลักษณ์ทางเผ่าพันธุ์ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและลวดลายเลย นอกจากนี้ ชาวกะเหรี่ยงทั้งผู้หญิง และผู้ชายจะนิยมสพายย่ามที่ทำจากผ้าทอมือ มีการปักลวดลายประดับเพื่อความสวยงามและพู่ห้อย

2.3.3 ภาพที่ 5 “ข้าวห่อกะเหรี่ยง” ผลงานชิ้นนี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับประเพณีกินข้าวห่อกะเหรี่ยง หรืออั้งหมื่อ ซึ่งจัดขึ้นในเดือน 9 ของทุกปี ชาวกะเหรี่ยงจะจัดประเพณีผูกแขนเรียกขวัญกินข้าวห่อ ซึ่งถือเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวไทยกะเหรี่ยง สำหรับให้ลูกหลานได้กลับมาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันในครอบครัว เป็นวันรวมญาติมากินข้าวห่อด้วยกัน แล้วยังกินเพื่อเลี้ยงผีปู่ย่าตายายด้วยการกินข้าวห่อ วันนี้ ชาวกะเหรี่ยงจะใส่ชุดกะเหรี่ยงที่ทำจากผ้าทอมือ เนื่องจากเป็นวันสำคัญ โดยก่อนวันงานประมาณ 2 วัน ชาวกะเหรี่ยงจะให้ลูกหลานช่วยกันห่อข้าวห่อ ซึ่งเป็นข้าวเหนียวดิบด้วยใบตอง หรือใบผาก มัดให้แน่นด้วยเส้นตอก นำไปแช่น้ำไว้ 1 คืน ข้าวห่อปกติห่อเป็น 3 แบบ คือ ข้าวห่อตัวผู้ หมายถึง พ่อ ข้าวห่อตัวเมีย หมายถึง แม่ และข้าวห่อธรรมดา หมายถึง ลูก ๆ นอกจากนี้ ข้าวห่อสำหรับพิธีการเรียกขวัญที่เรียกว่า ข้าวครู คล้ายชั้นครู จะทำเป็นพิเศษมีลักษณะเด่น คือ ใช้ไม้ไผ่ท่อนเดียวมาซึ่งเป็นเส้นตอก แล้วมัดห่อข้าวแบบธรรมดารวมกันเป็นพวงหนึ่งพวงจะมี 27 ห่อ บ้านหนึ่งจะมี 1 พวง ถือ เป็นการรวมที่รวมน้อง แต่ถ้าบ้านใดมีลูกหลานที่เกิดเดือน 9 รวมอยู่ด้วยจะต้องทำข้าวครูเพิ่มอีก 1 พวง แต่พวงนี้จะมี 29 ห่อ

2.4 ร่างภาพ (Sketch design)

ร่างภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Adobe Photoshop โดยขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาต่อยอดจากแนวความคิดในขั้นตอนแรก จากนั้นสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องก่อนการร่างภาพด้วยการสื่อความหมายโดยใช้สัญลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงเพื่อสร้างความจดจำ โดยนำส่วนประกอบมาดัดต่อ และจัดวางอย่างคร่าว ๆ เช่น การหารายละเอียดลวดลายของผ้าทอ ลักษณะการแต่งกาย สีเส้นของผ้าทอกะเหรี่ยง รูปร่างลักษณะของสิ่งของที่เกี่ยวข้อง และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง โดยการตัดต่อจากภาพถ่ายจริงแล้วจัดวางองค์ประกอบใหม่ ร่วมกับการวาดภาพกราฟิกขึ้นใหม่ เพื่อนำมาจัดวางให้มีความสมบูรณ์ก่อนการสร้างงานจริง

2.5 การสร้างสรรค์ผลงานด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก

ขั้นตอนนี้จะใช้โปรแกรม Adobe Illustrator ร่วมกับโปรแกรม Adobe Photoshop โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Adobe Illustrator และอุปกรณ์เมาส์ปากกา เพื่อวาดภาพกราฟิกส่วนประกอบต่าง ๆ ของภาพตามที่ได้ร่างภาพไว้ ในขั้นตอนนี้เป็นกรวาดภาพแบบเว็คเตอร์ (Vector) โดยใช้ข้อมูลที่ศึกษามาและภาพที่ร่างไว้ ใช้เป็นต้นแบบในการสร้างภาพกราฟิกลายเส้น รวมทั้งกำหนดชุดสีไว้ในสวอชพาเนล (Swatch panel) โดยใช้เว็บไซต์สร้างและออกแบบชุดสี <https://color.adobe.com> ทั้งนี้ข้อดีของการวาดภาพแบบเว็คเตอร์ คือ สามารถวาดกราฟิกรูปแบบต่าง ๆ ได้ตามต้องการแทนการวาดภาพด้วยมือ โดยใช้เครื่องมือในกล่องเครื่องมือ (Toolbox) ที่รองรับการวาดภาพกราฟิก เช่น เครื่องมือปากกาวาดเส้น (Pen tool) เครื่องมือดินสอ (Pencil tool) เครื่องมือแปรง (Brush tool) เป็นต้น ในการวาดภาพแบบเว็คเตอร์นั้นจะวาดส่วนประกอบต่าง ๆ แยกส่วนกันไป

เช่น ลายผ้า รูปร่าง รูปทรงต่าง ๆ จากนั้นใช้โปรแกรม Adobe Photoshop จัดองค์ประกอบภาพให้สมบูรณ์ ตั้งขนาดของภาพตามที่ต้องการ ตั้งค่าความละเอียดของภาพให้มีความคมชัด บันทึกภาพก่อนนำไปพิมพ์บนผ้าต่อไป

3. วิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์

3.1 รูปแบบของผลงาน

รูปแบบของผลงานออกแบบลวดลายเทคนิคการพิมพ์แบบดิจิทัล ชุด “เอกลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง อำเภอนองหลวงป่าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี” จำนวน 5 ผลงาน ประกอบด้วย ผลงานชื่อ 1) ชาตัพันธ์กะเหรี่ยง 2) หญิงสาวกะเหรี่ยง 1-3 และ 3) ข้าวทอกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นรูปแบบการนำเสนอภาพ และสัญลักษณ์ด้วยเทคนิคคอมพิวเตอร์กราฟิก โดยการใช้ปากกา ดินสอ พู่กันและเครื่องมืออื่น ๆ ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับวาดภาพแบบลดตัดทอน (Distortion) รายละเอียดของรูปทรงต้นแบบที่เป็นของจริง โดยไม่ให้ความสำคัญกับรายละเอียดของการวิภาค (Anatomy) แต่จะให้ความสำคัญกับเนื้อหา และสัญลักษณ์ในการถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง มีการปรับเปลี่ยนและลดขนาดของรูปทรง ซึ่งได้แก่ ลวดลายผ้า ลักษณะการแต่งกายของหญิงสาวกะเหรี่ยง การโพกศีรษะของกะเหรี่ยง การสืบทอดประเพณีกินข้าวทอกะเหรี่ยง รวมทั้งการแสดงเอกลักษณ์บนลายผ้าทอกะเหรี่ยงที่มีรูปแบบเฉพาะตัว ด้วยภาพผลงานเรขาคณิตที่ออกแบบเพื่อพิมพ์ลายบนผ้าพื้นคอ สำหรับสตรี ขนาดกว้าง 90 x ยาว 90 เซนติเมตร ทั้ง 5 ผลงานนี้ เน้นการนำเสนอเรื่องราวที่สะท้อนเอกลักษณ์ของลายผ้าทอกะเหรี่ยง วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ที่ดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง เรียบง่าย และสืบทอดเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ของตนเองได้อย่างเหนียวแน่น แต่มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัย

3.2 การจัดส่วนประกอบของผลงาน

การจัดส่วนประกอบของผลงานสร้างสรรค์ใช้หลักการจัดความสมดุลในผลงานออกแบบลวดลาย ทั้ง 5 ผลงานมีลักษณะการจัดความสมดุลแบบซ้ายขวาเหมือนกัน เนื่องจากการออกแบบลายผ้าบนพื้นที่เหลี่ยม และพื้นที่วงกลม ทิศทางและขนาดของลวดลาย มีจังหวะเล็กบ้าง ใหญ่บ้าง มีการสร้างความกลมกลืนของแนวความคิด เส้น และรูปร่าง โดยเน้นการจัดวางในระยะเท่า ๆ กัน เพื่อแสดงเอกลักษณ์ของลายลวดลายผ้ากะเหรี่ยงที่มีจังหวะสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ประกอบด้วย การจัดวางลวดลายหลากหลายรูปแบบ เช่น ลวดลายรูปแบบแถบ หรือเส้นแนวนอนแบบเส้นตรง (Horizontal lines) ลวดลายรูปแบบแถบ หรือเส้นแนวนอนแบบซิกแซก (Horizontal zigzag) ลวดลายรูปแบบแถบ หรือเส้นแนวนอนแบบโค้ง (Horizontal curved lines) ลวดลายรูปแบบแถบ หรือเส้นแนวตั้งแบบตรง (Straight lines) ลวดลายรูปแบบแถบ หรือเส้นแนวตั้งแบบซิกแซก (Straight-zig) หรือหัก ลวดลายรูปแบบแถบ หรือเส้นแนวเฉียงแบบโค้ง (Diagonal - curved lines) เป็นต้น โดยผลงานลวดลายทั้ง 5 ผลงานเป็นการออกแบบลวดลายรูปแบบพื้นที่ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นรูปแบบเหลี่ยมและรูปแบบวง ตามลักษณะของพื้นที่เรขาคณิต เพื่อให้เกิดความสวยงามและความเหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะรูปร่างบนลายผ้าทอกะเหรี่ยงที่ใช้รูปร่างเรขาคณิตเป็นพื้นฐานในการสร้างลวดลายต่อการจัดแบ่งพื้นที่ ให้เกิดความสมดุลแบบซ้ายขวาเหมือนกัน นอกจากนี้ยังมีการสร้างความแตกต่างโดยการออกแบบชุดสีให้กับลวดลายที่ใช้ทั้งสี่ข้างเคียง และสีคู่ตรงกันข้าม เพื่อสร้างจุดเด่นให้กับผลงานโดยชุดสีที่เลือกใช้นั้น จะใช้สีหลักเป็นสีจากลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยง เช่น สีเหลือง สีแดง สีเขียว เป็นต้น

สรุปผลการวิจัยสร้างสรรค์

1. ผลจากการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

1.1 ผลการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของผ้าทอกะเหรี่ยง อำเภอหนองหูล้าง จังหวัดเพชรบุรี สามารถจัดแบ่งเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1.1.1 เครื่องมือการทอผ้ากะเหรี่ยง จะมีทั้งวิธีการทอด้วยกี่เอวซึ่งเป็นภูมิปัญญากะเหรี่ยงที่นำมาใช้ทอผ้าแบบดั้งเดิม และวิธีการทอด้วยเครื่องมือที่กระตุกที่มีการพัฒนารูปแบบขึ้นใหม่เพื่อให้สามารถทอผ้าได้จำนวนมากขึ้นในเวลาที่รวดเร็ว รวมทั้งเพื่อให้สามารถสร้างลวดลายได้หลากหลายมากขึ้น แต่ต้องอาศัยความชำนาญจากการฝึกฝนมากขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งเครื่องมือทั้ง 2 ชนิดนี้ ชาวกะเหรี่ยงยังคงสืบทอดการใช้งานมาจนถึงปัจจุบัน แต่จะมีลักษณะสืบทอดเฉพาะกลุ่ม เช่น การก่อตั้งเป็นกลุ่มทอผ้าของหมู่บ้าน เป็นต้น

1.1.2 วัตถุดิบในการทอผ้ากะเหรี่ยง แต่เดิมสตรีชาวกะเหรี่ยงจะเก็บฝ้ายจากไร่โดยใช้ฝ้ายที่ปลูกไว้ เก็บผลผลิตนำมาปั่นเป็นด้าย เนื่องจากฝ้ายเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น นอกจากนี้ฝ้ายยังมีคุณสมบัติดูดความชื้น ผู้สวมใส่จะรู้สึกเย็นสบาย แต่เดิมนั้นชาวกะเหรี่ยงจะนิยมปลูกฝ้ายเองแล้วนำฝ้ายมาปั่นเป็นเส้นด้าย จากนั้นย้อมสีด้วยสีจากวัสดุธรรมชาติ แต่ปัจจุบันนิยมใช้เส้นด้ายสำเร็จรูปเพื่อความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

1.1.3 สีเส้นของผ้าทอกะเหรี่ยงจะนิยมโทนสีแดง สีเขียว สีเหลือง สีขาว และสีดำ หรือสีน้ำเงินเข้ม เดิมใช้สีย้อมเส้นด้ายจากธรรมชาติ เช่น ใช้สีแดงจากไม้ประดู่ หรือไม้แดง และไม้ฝาง ใช้สีเหลืองจากขมิ้น ขนุน ใช้สีเขียวจากเปลือกและใบต้นสมอป่า ใช้สีเขียวทองอ่อนจากเปลือกต้นเพกา ใช้สีกรมท่าจากใบต้นคราม ใช้สีดำจากผลมะเกลือ ใช้สีแสดจากเมล็ดในเงาะป่า เป็นต้น (พิทยา อินทร์มี, 2560: 7) ปัจจุบันยังคงใช้สีจากธรรมชาติอยู่บ้าง แต่จะนิยมใช้เส้นด้ายที่ย้อมสีสำเร็จรูปมากขึ้น เนื่องจากสะดวกในการใช้งานและให้สีเส้นที่หลากหลาย และสีมีความสดมากกว่า

1.1.4 ลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยง สามารถแบ่งออกได้ 4 กลุ่ม คือ 1) ลายองกี้ย หรือลายจก 2) ลายองทา หรือลายยกดอก 3) ลายหนึ่โยย หรือลายมัดย้อม 4) ลายเฉหรือ ลายปก (ปริยาพร บุชบา, 2552) โดยลวดลายส่วนใหญ่สืบทอดจากบรรพบุรุษ และคิดดัดแปลงจากธรรมชาติ ลวดลายที่เกิดจากการทอนั้นสามารถแบ่งตามลักษณะเทคนิคการทอออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) การทอธรรมดา หรือทอพื้น 2) การทอลายสลับสี 3) การทอลายจก หรือลายแกะดอก จะมีลวดลายผ้าและสีที่ใช้เป็นลักษณะเฉพาะ โดยลวดลายของผ้าทอกะเหรี่ยงนั้น มีอยู่ด้วยกันหลายลวดลาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และความผูกพันกับธรรมชาติ เช่น ลายเสือดาวนาง ลายเลื้อยดาว ลายรอยเท้าไก่ ลายรอยเท้าลูกไก่ ลายยกดอก ลายยกดอกสั้น ลายยกดอกยาว ลายยอดเจดีย์ ลายตาบาน ลายคดเคี้ยว ลายคดเคี้ยวลง ลายหางปลา ลายปลาตาใบ ลายน้าเย็น ลายตาสว่าง ลายไข่นก ลายเขียนกำไล ลายดิ่งเส้นหน้าวง ลายพระอาทิตย์ เป็นต้น โดยลวดลายของผ้าทอส่วนใหญ่สร้างขึ้นจากรูปร่างเรขาคณิต เช่น รูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลม วงรี และใช้ร่วมกับเส้นตรง เส้นโค้ง เส้นทแยง เส้นเฉียง เส้นซิกแซก เส้นคดโค้ง เส้นประ เป็นต้น

1.1.5 การต่อลายผ้ากะเหรี่ยงจะใช้วิธีการจัดวางลวดลายซ้ำ ๆ เช่น การจัดวางลวดลายซ้ำ ๆ ตามเส้นทแยง เส้นตรงแนวตั้ง เส้นตรงแนวนอน และเส้นรัศมีวงกลม โดยจัดวางลวดลายในพื้นที่ที่กำหนด เช่น พื้นที่สี่เหลี่ยมจัตุรัส พื้นที่สี่เหลี่ยมผืนผ้า พื้นที่สี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด พื้นที่วงกลม พื้นที่วงรี เป็นต้น เน้นการจัดวางแบบวนระยะห่างเท่ากันอย่างต่อเนื่อง หรืออาจนำลายมาจัดวางต่อกันแบบสลับด้าน แบบกลับหัว ซ้อนกันอย่างเป็นจังหวะ

1.1.6 การสืบทอดเอกลักษณ์การทอผ้า แต่เดิมนั้นสตรีกะเหรี่ยงจะถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าแก่บุตรสาว ที่มีอายุประมาณ 12-15 ปี ผูกฝนจนมีความชำนาญและสามารถออกแบบลวดลายของผ้าได้ แต่ปัจจุบันวัฒนธรรมนี้เลือนหายไปตามกาลเวลา เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงไม่ได้สวมใส่ชุดกะเหรี่ยงในชีวิตประจำวัน แต่สวมใส่เฉพาะในประเพณีสำคัญเท่านั้น ผ้าทอที่ใช้จึงมาจากการมอบให้จากบรรพบุรุษ หรือหาซื้อจากกลุ่มทอผ้าที่ทอผ้าขึ้นเพื่ออนุรักษ์ผ้าทอกะเหรี่ยง และจัดจำหน่าย โดยการรวมกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลยางน้ำกลัดใต้ ที่มีระบบชัดเจนนั้น ได้แก่ กลุ่มทอผ้าบ้านพุลู่ง โดยจะมีการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอกะเหรี่ยงในรูปแบบประยุกต์ เช่น ผ้าพันคอ หมอน ตุ๊กตา ยาม กระเป๋าผ้า เสื้อผ้า เป็นต้น จัดทำขึ้นเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อการจำหน่ายและเพื่อเป็นการอนุรักษ์ผ้าทอกะเหรี่ยงไว้ไม่ให้สูญหาย นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงประยุกต์ โรงเรียนบ้านยางน้ำกลัดใต้ที่ได้รับการสนับสนุนให้สืบทอดเอกลักษณ์การทอผ้ากะเหรี่ยงจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน โดยมีการจัดหลักสูตรการทอผ้าและการประยุกต์ผ้าทอกะเหรี่ยงเพื่อการพาณิชย์ให้กับนักเรียนในโรงเรียนได้ทดลองปฏิบัติจริง

1.2 ผลการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.2.1 วิถีชีวิตชุมชนชาวกะเหรี่ยง ชุมชนชาวกะเหรี่ยงจะมีการสร้างเสาหลักบ้าน หรือเสาเจดีย์กะเหรี่ยง เมื่อชาวกะเหรี่ยงลงหลักปักฐานที่ใดก็จะมีเสาหลักบ้าน (เควยเท็ง) เป็นเสาไม้แก่นตั้งอยู่กลางลานที่เป็นใจกลางหมู่บ้าน ดังนั้นจึงพบเสาหลักบ้านของชุมชนชาวกะเหรี่ยง จ.เพชรบุรี ที่บ้านพุลู่ง บ้านยางน้ำกลัดใต้ บ้านห้วยแห้ง (ห้วยเกษม) อำเภอนองหญ้าปล้อง และที่บ้านสองพี่น้อง อำเภอกำแพงแสน โดยต่อมาเสาหลักบ้านดั้งเดิมมีการเปลี่ยนสถานะและสัญลักษณ์มาเป็นเสาเจดีย์ (กลองเท็ง) แล้วสร้างเสาหงส์ (เชิงมอเท็ง) ไว้หน้าเสาองค์เจดีย์ตามอิทธิพลของพระพุทธศาสนา จึงกลายเป็นรูปแบบวัดพุทธแบบกะเหรี่ยง (สุรินทร์ เหลือลมัย, 2551: 22-30) การประกอบอาชีพของชาวกะเหรี่ยงนิยมทำการเพาะปลูกแบบย้ายที่ หรือแบบไร่เลื่อนลอย ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาปลูกแบบไร่หมุนเวียน โดยพืชที่ปลูกเป็นหลัก คือ ข้าวไร่ และพืชผักชนิดอื่น ๆ เช่น ข้าวโพด ผัก ฟักทอง พริก มะเขือ เป็นต้น ที่อยู่อาศัย บ้านกะเหรี่ยงสร้างด้วยวัสดุที่หาได้จากท้องถิ่น ส่วนมากจะใช้ไม้เสาจริง ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็งทำโครงของบ้าน และใช้ไม้ไผ่ซึ่งสับ และตีแผ่เป็นพากมาทำฝาบ้าน หลังคามุงด้วยหญ้าแห้งเย็บเป็นตับ หรือมุงด้วยใบตองตึง นอกจากนี้ อารมณ์ สุนทรบาท (2550: 14) ได้อธิบายลักษณะบ้านไทยกะเหรี่ยงว่า บ้านของไทยกะเหรี่ยงนั้น เมื่อขึ้นไปในช่วงบันไดแล้วจะพบชายเรือนที่ไม่มีหลังคาเป็นลานกว้างไว้สำหรับตากข้าว หรือไว้ใช้ประโยชน์อื่น ๆ เรียกว่า บึงลึงคุด ขึ้นไประดับพื้นบ้านจะมี 2 ระดับ ระดับแรกไว้สำหรับรับแขกที่มาเยือนเรียกว่า ชิฉึ่ง และระดับต่อไปจะสูงกว่าระดับแรกแต่ไม่มากนักเป็นการให้เกียรติแขกที่มาเยือนนอนพักผ่อน และต่อมาเป็นห้องนอนพักของเจ้าของบ้าน ผู้มาเยือนไม่สามารถเข้าไปได้ จะเป็นการผิดผี เรียกว่า เคาะพลึง และต่อไปจะมีครัวระดับของพื้นจะเท่ากับ บึงลึงคุด และยั้งข้าวเรียกว่า พลึงถุ

1.2.3 ประเพณี วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ชาวกะเหรี่ยงโปว์ เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับชาวมอญมาก่อน จึงได้รับอิทธิพลพุทธศาสนาจากชาวมอญ เกือบทุกหมู่บ้านจึงมีวัดประจำหมู่บ้านเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจให้กับคนในพื้นที่ และจะนับถือผีและเทวดา หรือเทพเจ้าที่อยู่ในธรรมชาติรอบตัว เช่น เทพที่ให้ความคุ้มครองโลก (มิชะไร) พระแม่ธรณี (ซ่งทะรี) พระแม่คงคา (โพโตกุ) เป็นต้น ซึ่งชาวกะเหรี่ยงจะเคร่งครัดธรรมเนียมปฏิบัติต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ด้วยความเคารพเป็นประจำทุกปี (ทีมข่าวเพชรภูมิ, 2561) ประเพณีที่ชาวกะเหรี่ยงได้ปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมานั้น ประกอบด้วยพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ความเชื่อ และวิถีชีวิต เช่น ประเพณีเวียนศาลา ประเพณีกินข้าวทอกะเหรี่ยง ประเพณีสักการะหลวงพ่อนวม พิธีการแต่งงาน เป็นต้น

1.3 ผลการศึกษาแนวทางสร้างสรรค์การออกแบบลวดลายด้วยเทคนิคการพิมพ์แบบดิจิทัล โดยนำเสนอเอกลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง อำเภอหนองหูล้าง จังหวัดเพชรบุรี สามารถสรุปได้ดังนี้

1.3.1 การออกแบบลายผ้าด้วยเทคนิคการพิมพ์แบบดิจิทัล ในปัจจุบันมีการสร้างโปรแกรมเฉพาะเพื่อการออกแบบ เช่น Adobe Photoshop, Adobe Illustrator เป็นต้น สำหรับงานออกแบบลวดลายโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่นั้น เน้นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่รองรับการใช้ไฟล์รูปภาพ หรือการถ่ายภาพ ด้วยวิธีการตัดต่อและวาดเส้น เพื่อให้ได้ออกแบบสามารถทดลองทำลายผ้าด้วยตัวเอง (น้ำฝน ไส้สตรูไกล, 2559: 87) โดยนักออกแบบกราฟิกจะต้องสร้างลวดลายผ้าให้อยู่ในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล เนื่องจากสามารถพิมพ์ได้ไม่จำกัดสี สามารถสร้างลายพิมพ์ที่เป็นรูปภาพประเภทต่าง ๆ ได้ เช่น ภาพถ่าย ภาพวาดระบายสีด้วยมือ และภาพวาดด้วยคอมพิวเตอร์ และยังเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากใช้น้ำในกระบวนการผลิตน้อยกว่าการพิมพ์โดยใช้แม่พิมพ์รูปแบบเดิม

1.3.2 แนวทางการกำหนดรูปแบบของผลงานออกแบบลวดลายเรขศิลป์ ด้วยเทคนิคการพิมพ์แบบดิจิทัล โดยใช้ลายผ้าต้นแบบบนผลิตภัณฑ์จากผ้าพันคอ สำหรับสตรี มีขนาด 90x90 เซนติเมตร เป็นการออกแบบลวดลายตามลักษณะรูปแบบโดยจัดวางลวดลายให้เต็มตามพื้นที่ที่กำหนดให้การออกแบบลวดลายในรูปแบบลักษณะนี้จะต้องมีการวางแผนจัดแบ่งพื้นที่ต่าง ๆ ให้ลงตัวเสียก่อน เพื่อสร้างลวดลายให้เหมาะสมกับพื้นที่แต่ละส่วน เช่น การกำหนดพื้นที่จุดสนใจ หรือจุดเด่นของลวดลายว่าควรกำหนดไว้ที่ใด ระหว่างลวดลายตรงส่วนมุม ลวดลายตรงส่วนขอบ ลวดลายตรงส่วนกลาง เป็นต้น โดยเน้นให้เกิดการผสมผสานกลมกลืนกันได้อย่างลงตัว การออกแบบลวดลายรูปแบบพื้นที่นี้ สามารถแบ่งออกเป็นรูปแบบเหลี่ยมและรูปแบบวง ตามลักษณะของพื้นที่เรขาคณิต เพื่อให้เกิดความสะดวกและความเหมาะสมต่อการจัดแบ่งพื้นที่การออกแบบ (ศิริเพ็ญ ภูมิหิณญู, 2560: 228)

2. ผลการทดลองสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบการออกแบบลวดลายเรขศิลป์ด้วยเทคนิคการพิมพ์แบบดิจิทัล

ผลที่ได้จากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบลวดลายผ้าด้วยเทคนิคการพิมพ์แบบดิจิทัลนั้น ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ผลงานออกแบบลวดลายผ้าขึ้น โดยใช้ทักษะความรู้ด้านการออกแบบคอมพิวเตอร์กราฟิก และหลักการออกแบบลวดลายตามลักษณะพื้นที่โดยใช้แรงบันดาลใจจากประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์บนลายผ้าทอ และเรื่องราวของชาวกะเหรี่ยง จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้เครื่องมือการวาดภาพในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Adobe Illustrator และนำภาพมาจัดวางองค์ประกอบในโปรแกรม Adobe Photoshop เพื่อเน้นการสร้างสรรค์ลวดลายขึ้นใหม่ ในพื้นที่ที่กำหนดบนผลิตภัณฑ์ผ้าพันคอสำหรับสตรี ขนาด 90x90 ซม. ชื่อชุดผลงาน “เอกลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง อำเภอหนองหูล้าง จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อใช้เป็นลวดลายผ้าต้นแบบ จำนวน 5 ผลงาน เน้นการนำเสนอรูปสัญลักษณ์ของกะเหรี่ยงที่มีความโดดเด่น เพื่อสร้างความจดจำ และเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของผ้าทอกะเหรี่ยง วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ซึ่งประกอบด้วย รูปสัญลักษณ์ของหญิงชายชาวกะเหรี่ยงที่แต่งกายแบบกะเหรี่ยง รวมถึงการแสดงสัญลักษณ์การโพกศีรษะของกะเหรี่ยง และข้าวทอกะเหรี่ยง

ภาพที่ 6 ผลงานออกแบบลวดลาย ชื่อ “ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง” ขนาด 90x90 ซม.

ภาพที่ 7 ผลงานออกแบบลวดลาย ชื่อ “หญิงสาวกะเหรี่ยง 1” ขนาด 90x90 ซม.

ภาพที่ 8 ผลงานออกแบบลวดลาย ชื่อ “หญิงสาวกะเหรี่ยง 1” ขนาด 90x90 ซม.

ภาพที่ 9 ผลงานออกแบบลวดลาย ชื่อ “หญิงสาวกะเหรี่ยง 1” ขนาด 90x90 ซม.

ภาพที่ 10 ผลงานออกแบบลวดลาย ชื่อ “ข้าวห่อกะเหรี่ยง” ขนาด 90x90 ซม.

3. ผลการประเมินความพึงพอใจจากผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและการออกแบบ

การประเมินความพึงพอใจจากผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและการออกแบบ จำนวน 5 คน ที่ได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ที่มีประสบการณ์ด้านศิลปะและการออกแบบ และประสบการณ์ด้านการออกแบบลวดลายผ้า อย่างน้อย 5 ปี โดยผลการประเมินเฉลี่ย พบว่า (1) ด้านการแสดงเอกลักษณ์ท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.42$, S.D.=0.75) (2) ด้านความงามตามหลักการจัดองค์ประกอบศิลปะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24$, S.D.=0.95) (3) ด้านคุณค่าและการสื่อความหมายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.72) และ (4) ด้านความร่วมมือมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$, S.D.=1.02) และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเรื่องรูปแบบการจัดวางสามารถนำลวดลายที่ออกแบบจัดวางในรูปแบบอื่น ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น รวมทั้งการเลือกใช้สีอื่น ๆ ที่สามารถแสดงเอกลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ทอกะเหรี่ยง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี” จากผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.
1. การแสดงเอกลักษณ์ท้องถิ่น		
1.1 ลวดลายสามารถสื่อถึงเอกลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง	4.44	0.81
1.2 ลวดลายสามารถสื่อถึงวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง	4.40	0.68
เฉลี่ยรวม	4.42	0.75
2. ความงามตามหลักการจัดองค์ประกอบศิลปะ		
2.1 มีการจัดองค์ประกอบของลวดลายที่เหมาะสม	4.24	1
2.2 ลวดลายและรูปทรงมีความสวยงามกลมกลืนกัน	4.24	0.91
เฉลี่ยรวม	4.24	0.95

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.
3. คุณค่าและการสื่อความหมาย		
3.1 ลวดลายแสดงคุณค่าของเอกลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง	4.36	0.74
3.2 ลวดลายสามารถสื่อความหมายได้สอดคล้องสัมพันธ์กับแนวคิด	4.52	0.69
เฉลี่ยรวม	4.44	0.72
4. ความร่วมสมัย		
4.1 ความร่วมสมัยด้านเทคนิคการสร้างสรรค์	4.28	0.88
4.2 ความร่วมสมัยด้านรูปแบบ ลักษณะผลงาน	4.16	1.15
เฉลี่ยรวม	4.22	1.02
เฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.33	0.86

ปัญหาและอุปสรรค

การศึกษาข้อมูลในพื้นที่จริง คือ กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านพุพลู่ล่าง พบว่าจำนวนช่างทอผ้าที่เหลือมีจำนวนลดน้อยลงและมีเฉพาะผู้สูงอายุระหว่าง 50-60 ปี ไม่มีคนรุ่นใหม่ หรือหนุ่มสาววัยทำงานเป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยง และจากข้อมูลการสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มทอผ้าบ้านพุพลู่ล่าง พบว่าหนุ่มสาวรุ่นใหม่แต่ละบ้านไม่สามารถทอผ้ากะเหรี่ยงได้ (พร้อมเพรียง สุขสาลี, 2561) ส่วนใหญ่นิยมซื้อใช้แบบสำเร็จรูป หรือได้รับมรดกผ้าทอตกทอดมาจากบรรพบุรุษ และมีกะเหรี่ยงเพียงจำนวนไม่มากที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับลายผ้าทอกะเหรี่ยงที่ตนเองสวมใส่ได้ เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงรุ่นใหม่ในปัจจุบันต้องทำงานนอกบ้าน และประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เกษตรกรเพียงอย่างเดียวเหมือนในอดีต ทำให้การทอผ้ากะเหรี่ยงขาดการสานต่อจากรุ่นสู่รุ่น และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของลวดลายผ้าของผ้าทอกะเหรี่ยงมีจำนวนน้อยมากจนเกือบสูญหายหากยังไม่มีการเก็บข้อมูลที่ติดต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันมีความพยายามส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์การทอผ้าในโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ เช่น การจัดตั้งเป็นกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงประยุกต์ โรงเรียนบ้านยางน้ำกลัดใต้เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง และการประยุกต์ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอกะเหรี่ยงเพื่อการจำหน่าย เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มทอผ้าเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งการจัดหลักสูตรทอผ้ากะเหรี่ยงในโรงเรียนหนองหญ้าปล้องให้นักเรียนได้ศึกษา เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง แต่อย่างไรก็ตามโครงการเหล่านี้ได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นรายปี อาจทำให้ขาดความต่อเนื่องในการติดตามผลและการพัฒนา ดังนั้นหากต้องการให้เอกลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรียังคงอยู่ และได้รับการสืบสานต่อไป ควรศึกษาเพื่อขยายรูปแบบในการอนุรักษ์ เพื่อให้ฐานข้อมูลของศิลปะจากภูมิปัญญากะเหรี่ยงยังคงมีชีวิตและสามารถพัฒนาต่อยอดได้หลากหลายรูปแบบมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วม. (2560). ศิลปะร่วมสมัย '61. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2563, จาก https://issuu.com/natasha-ocac/docs/_61-final.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สำนักงานแม่ฮ่องสอน. (2561). เทียวเก้ไก๋ สไตลด์อยสเตอร์. สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2561 จาก <https://web.facebook.com/doisterwannabe>.
- ทีมข่าวเพชรภูมิ. (2561, 14 เมษายน). ชาวชุมชนยางน้ำก่ได้สืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจัดงานเวียนศาลาก่อเจดีย์ทราย ประกวดแต่งกายชุดพื้นเมือง. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2561, จาก <http://petchpoom.com>.
- น้ำฝน ไส้ตรูไกล. (2559). ผ้าและงานพิมพ์ผ้าสำหรับแฟชั่นและเครื่องแต่งกาย. กรุงเทพฯ: คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรียาพร บุขบา. (2552). แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาผาทอกกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- พร้อมเพรียง สุขสาลี. (2561, มิถุนายน 17). หัวหน้ากลุ่มทอผ้าบ้านพุพลู่อ่าง อ.หนองหญ้าปล้อง จ.เพชรบุรี. สัมภาษณ์.
- พิทยา อินทร์มี. (2560). ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอกะเหรี่ยง. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2561, จาก http://namkladtai.ac.th/datashow_53157.
- พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยร่วมสมัย. (2563). MOCA พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยร่วมสมัย กรุงเทพฯ ที่เที่ยวถ่ายรูป ของคนรักศิลปะ. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2563, จาก <https://travel.trueid.net/detail/3NpQ7PJP0Or9>.
- พินาณ สารียา. (2549). การออกแบบลวดลาย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศิริเพ็ญ ภู่มหิณโย. (2560). หลักการออกแบบงานคอมพิวเตอร์กราฟิก. เพชรบุรี: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- สรไกร เรืองรุ่ง, สุธิดา บุตรแขก, พูลสวัสดิ์ มุมบ้านเช่า และศิริเพ็ญ ภู่มหิณโย. (2561). จิตรกรรมและประติมากรรมร่วมสมัยเชิงสร้างสรรค์สู่ชุมชนอาเซียน: ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างไทยกับมาเลเซีย. *มนุษยสังคมปริทัศน์*, 20(2): 227-249.
- สุรินทร์ เหลือลมัย. (2551). ประเพณีเดือนเก้า กินข้าวทอกะเหรี่ยง. ใน *สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี (บ.ก.). รวมบทความกะเหรี่ยงราชบุรี (น. 11-29). นครปฐม: เพชรเกษม พริ้นติ้งกรุ๊ป*.
- อาภรณ์ สุนทรวาท. (2550). ไทยกะเหรี่ยงราชบุรี. ใน *สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี (บ.ก.). รวมบทความกะเหรี่ยงราชบุรี (น. 11-29). นครปฐม: เพชรเกษม พริ้นติ้งกรุ๊ป*.
- อารีย์ กงจก. (2560). หัวใจในลายผ้า: ช่างทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านบึงเหนือ อ.บ้านคา จ.ราชบุรี. กรุงเทพฯ: สถานีโทรทัศน์ช่องไทยพีบีเอส.
- Adobe Systems. (2019). *Illustrator user guide*. Retrived November 20, 2018, from <https://helpx.adobe.com/illustrator/user-guide.html>.

การออกแบบ Art Toy ที่ผสมผสานอารมณ์ความรู้สึกของวัยเด็ก เข้ากับการออกแบบเชิงปฏิสัมพันธ์

The Design of Art Toy that Combines the Emotion and Feeling of Childhood with Interaction

จี เสี่ยง ฟาน¹ / ชัยยศ วณิชวัฒนาวดี²
Ji Xiang Fan¹ / Chaiyot Vanitwatthanuwat²

¹นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹Master Student in Visual Arts and Design, Faculty of Fine and Applied Art, Burapha University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

²Ass. Prof. Dr., Advisor of Visual Arts and Design, Faculty of Fine and Applied Art, Burapha University

*Corresponding author Email: 669665279@qq.com

(Received: May 5, 2020; Revised: June 10, 2020; Accepted : October 15, 2020)

บทคัดย่อ

ในสังคมปัจจุบันข้อมูลข่าวสารทางเทคโนโลยีและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีการพัฒนามากขึ้น ผู้คนสามารถรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เร่งรีบ มีความวิตกกังวล มีความรู้สึกสูญเสียความปลอดภัย จากจำนวนตัวเลขที่เพิ่มขึ้นของคนหนุ่มสาวยุคใหม่ที่ชื่นชอบในการเล่นศิลปะ สะท้อนให้เห็นถึงความต้องในการแสวงหาความสุขของคนหนุ่มสาวในยุคนี้ ของเล่นศิลปะเป็นผลิตภัณฑ์ที่เต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการและบุคลิกภาพที่ไม่เหมือนใครของนักออกแบบ และกลายเป็นสะพานเชื่อมระหว่างผู้เล่นกับอารมณ์ การสร้างและการผลิตของเล่นศิลปะนั้นได้ผสมผสานการเคลื่อนย้ายความรู้สึกในวัยเด็ก และการออกแบบปฏิสัมพันธ์ สามารถช่วยให้ผู้เล่นผ่อนคลายลดแรงกดดันในการใช้ชีวิตเมื่อหวนนึกถึงความสุข ความทรงจำอันดีในวัยเด็ก ในขณะเดียวกันการส่งเสริมวัฒนธรรมการออกแบบของเล่นศิลปะ สามารถเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบความบันเทิงของเล่นและเปิดทางให้ผู้เล่นมีทางเลือกมากขึ้น ทำให้ของเล่นศิลปะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดระหว่างนักออกแบบกับผู้เล่น ด้วยการเพิ่มความสนุกของของเล่น ศิลปะ ทำให้คนที่รักชื่นชอบมากขึ้น และเข้าร่วมกลุ่มของเล่นศิลปะที่นำมาซึ่งความสุขนี้

คำสำคัญ: การออกแบบของเล่นศิลปะ สุนทรียภาพทางศิลปะ การออกแบบเชิงปฏิสัมพันธ์ การเคลื่อนย้ายความรู้สึกในวัยเด็ก

Abstract

In today's society, information technology and Internet network was increasingly being developed. People could get information quickly. They lived in a fast-paced social environment, had anxiety, and felt a loss of security. The increasing number of young people

who enjoyed art toys reflected the demand for emotional happiness. As a product consisted of designer's thought and personality, art toys became a bridge between player and emotion. The creation and production of art toys were integrated into the empathy and interaction design of childhood. It could help the player to relieve the pressure of life when recalled happiness and good memories in childhood. At the same time, promoting the design innovation and creation of art toys could enrich the diversity of toy entertainment as well as to offer the players more choices. The art toys could be used as the carrier of thoughts and emotions between designers and players by increasing the fun of art toys. They would make more people like it and joined the group of art toys that brought happiness.

Keywords: Art toy design, Artistic aesthetics, Interaction design, Childhood empathy

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสนใจและมุมมองของวัยรุ่นในสังคมยุคปัจจุบันต่อของเล่นดั้งเดิม และมุมมองต่อของเล่นที่อยู่ท่ามกลางชีวิตของเรา
2. เพื่อสัมผัสประสบการณ์ความงดงามของผลงานศิลปะที่ออกแบบของเล่นและสื่ออารมณ์ เพิ่มความสุขให้กับผู้เล่น Art toy
3. เพื่อออกแบบสร้างสรรค์ของเล่นศิลป์ (Art toy) ที่ผสมผสานอารมณ์ความรู้สึกในวัยเด็กและสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่น

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่
สถานที่ทำวิจัย เมืองคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศจีน เขาสามมูข บางแสน จังหวัดชลบุรี ประเทศไทย และงานนิทรรศการ Thailand Toy Expo. กรุงเทพฯ ประเทศไทย
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การสร้างสรรค Art Toy ด้วยวิธีการออกแบบเชิงปฏิสัมพันธ์ จะศึกษาลักษณะของของเล่นศิลป์ในปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ของของเล่นจีน ความแตกต่างระหว่างของเล่นศิลป์และของเล่น การผลิตของเล่นศิลป์โดยการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงาน หาวิธีการเพิ่มการออกแบบเชิงขับเคลื่อนอารมณ์กับเชิงปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้ของเล่นเพิ่มความน่าสนใจยิ่งขึ้น ทำให้มีคนที่ยื่นชอบของเล่นศิลป์ที่มีอารมณ์ความรู้สึก มีปฏิสัมพันธ์มากขึ้น
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา
ระยะเวลาในศึกษาและในการทำวิจัย

3.1 การตรวจสอบและจัดเก็บข้อมูล	4 เดือน
3.2 การสำรวจภาคสนาม เข้าร่วมงาน Thailand Toy Expo	1 เดือน
3.3 การสัมภาษณ์ศิลปินของเล่นศิลป์	1 เดือน
3.4 การผลิตผลิตภัณฑ์จากแบบร่างให้เสร็จสมบูรณ์เป็นชิ้นงาน	2 เดือน

วิธีการวิจัย

การออกแบบของเล่นศิลป์ (Art toy) จำเป็นต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างของเล่นศิลป์กับของเล่นทั่วไป มีการพัฒนาอย่างไร ของเล่นศิลป์มีการสื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกอย่างไร ผ่านวิธีการออกแบบ นำความรู้สึกในวัยเด็กกับการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อเพิ่มความบันเทิงของของเล่น ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนใหญ่ เบื้องต้นทำการเตรียมพร้อมในการทำงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลและการสร้างสรรค์ผลงาน

1. ศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์การพัฒนาของของเล่นและข้อมูลความแตกต่างของของเล่นกับของเล่นศิลป์

ของเล่นก็คืออุปกรณ์ที่ใช้ในการ “เล่น” สามารถประกอบจากวัสดุใดก็ได้ ประเทศจีนเคยพบของเล่นพื้นบ้าน ดินเหนียว ว่า Tangram เป็นต้น พัฒนาจนถึงปัจจุบัน มีของเล่นจำนวนมากขึ้นที่เป็นของเล่นปริศนาเพื่อพัฒนามอง ด้วยการพัฒนาความนิยมแอนิเมชันของสังคม ทำให้ของเล่นมีการพัฒนาไปอย่างหลากหลาย จึงมีของเล่นประเภทตัวละครแอนิเมชันต่าง ๆ และของเล่นประเภท IP ปรากฏขึ้นเป็นจำนวนมาก ของเล่นศิลป์มีต้นกำเนิดมาจากประเทศฮ่องกง Michael Lau เชื่อว่าศิลปะทั้งหมดล้วนเป็นของเล่น ของเล่นทุกอย่างล้วนเป็นศิลปะ ของเล่นศิลป์ไม่เพียงเป็นแค่อุปกรณ์ที่สร้างขึ้นจากปริศนาเท่านั้น

ของเล่นศิลป์เป็นวิธีการแสดงออกของศิลปะสมัยใหม่นอกเหนือจากภาพสีน้ำมัน ประติมากรรมที่แสดงออกเป็นรูปลักษณ์แล้ว มีความเป็นสุนทรียภาพที่เป็นเอกลักษณ์และรูปแบบการบริการแบบพิเศษ ไม่มีข้อจำกัด ถือเป็นช่องทางแสดงออกอีกทางหนึ่งของศิลปะ

ภาพที่ 1 ของเล่นดั้งเดิมกับของเล่นศิลป์ (Art toy)

2. ปฏิบัติภาคภาคสนามสำรวจและสัมภาษณ์นักออกแบบของเล่นศิลปะที่งาน Thailand Toy Expo ใช้แบบสัมภาษณ์ แนวคิด ความคิดสร้างสรรค์ และวิธีการสร้าง Art toy โดยสัมภาษณ์ศิลปินและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะของเล่น

Thailand Toy Expo ของประเทศไทยเป็นหนึ่งในงานนิทรรศการของเล่นร่วมสมัยระดับโลก จัดแสดงปีละครั้งระยะเวลาต่อเนื่อง 3 วัน นักออกแบบของเล่นศิลปะและทีมงานจากทั่วทุกมุมโลกมารวมกัน และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภค แบ่งปันประสบการณ์ของเล่นของทุกคน

นักออกแบบสร้างสรรค์ของเล่นศิลปะทั้งอิม เนโอฮา สไตร์ล สีสัน วัสดุมีความหลากหลายในวัสดุคิดและวิธีการ ในการออกแบบและผลิตของเล่นศิลปะมีอิสระไม่ได้อยู่ภายใต้เงื่อนไขข้อกำหนดใด นักออกแบบจึงสามารถแสดงความคิดที่อดเยียมออกมาได้มากขึ้น

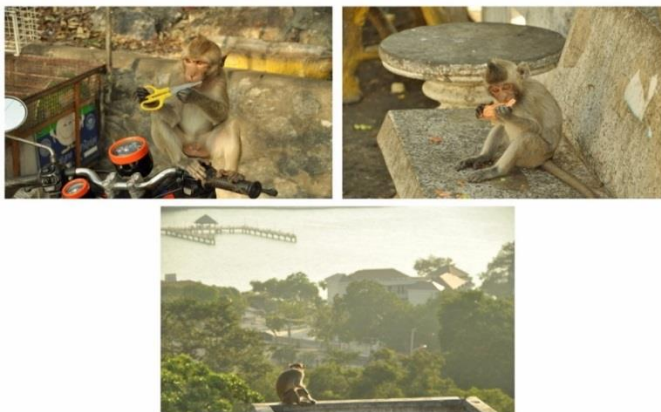
จากการสัมภาษณ์ศิลปินของเล่นศิลปะ 4 ท่าน ได้แก่ JOE, Max Fan, Zhang Zhi Ming, Wu Pang Pang ศิลปะอยู่เหนือชีวิต ศิลปะที่มาจากชีวิต แรงบันดาลใจในการออกแบบของเล่นศิลปะแต่ละชิ้นล้วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับประสบการณ์ชีวิต อารมณ์ความรู้สึก สิ่งแวดล้อมกับนักออกแบบ แรงบันดาลใจในการออกแบบของอาจารย์ทั้ง 4 ท่าน ล้วนมาจากการสังเกตรสชาติของชีวิตของแต่ละคน ไม่มีทางลัดให้เดิน สัมผัสกับชีวิต สังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัวกับอารมณ์ความรู้สึก บันทึกแรงบันดาลใจในการทำสร้างสรรค์ มีหลายวิธีในการรวบรวมแรงบันดาลใจ สามารถค้นคว้าจากข้อมูลทางวัฒนธรรม สามารถศึกษาจากผลงานของนักออกแบบท่านอื่นให้มาก สามารถสร้างสรรค์จากแนวคิดทางอารมณ์ส่วนบุคคล แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการผสมผสานอารมณ์ความรู้สึกของตัวนักออกแบบเองลงไปในการทำงานสร้างสรรค์ ไม่ใช่เพียงของเล่นที่สร้างสรรค์โดยขาดจิตวิญญาณส่วนบุคคลของเล่นนั้นก็เพียงสินค้าชิ้นหนึ่งเท่านั้น ไม่ได้เป็นของเล่นศิลปะที่ทำให้เกิดสุนทรียภาพและมีปฏิสัมพันธ์

ภาพที่ 2 นิทรรศการ Thailand Toy Expo และการสัมภาษณ์ศิลปิน

3. ดำเนินการรวบรวมองค์ประกอบการออกแบบ

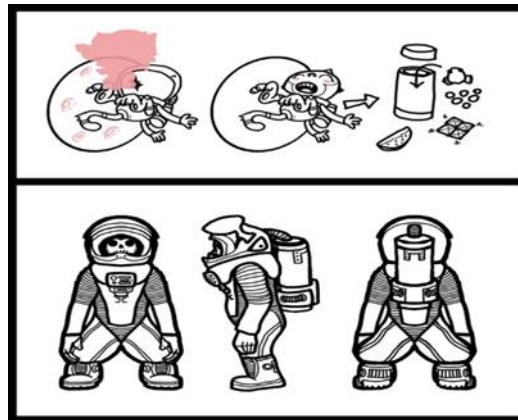
ในวันแรกที่เด็กเข้าโรงเรียนส่วนใหญ่ครูจะถามทุกคน อนาคตโตขึ้นอยากเป็นคนแบบไหน และอยากทำอะไร จินตนาการของเด็ก ๆ ไม่ได้ถูกสภาพชีวิตจำกัด อยู่อย่างสบายๆไม่เครียด เป็นความฝันที่กลายเป็นความสุขความสวยงามในวัยเด็ก การนำจินตนาการวัยเด็กและมนุษย์อวกาศที่ลึกลับมาเป็นบทบาทในการสร้างของเล่นศิลปะ แต่ไม่นักบินอวกาศธรรมดา นี่เป็นมนุษย์อวกาศที่เต็มไปด้วยสีสันของวัยเด็กและรูปร่างที่น่ารัก โดยดำเนินการรวบรวมและจัดระเบียบองค์ประกอบของเล่นเก่าในช่วงวัยเด็ก ที่เมืองคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศจีน

ภาพที่ 3 การรวบรวมองค์ประกอบการออกแบบในพื้นที่บางแสนและคุนหมิง

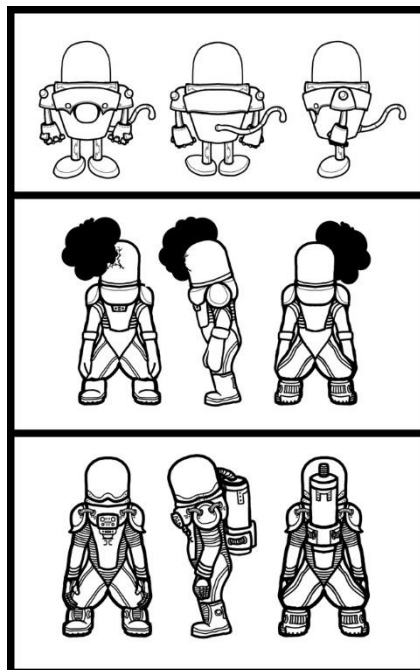
4. การออกแบบภาพร่างและการสร้างสรรค์

ทำการวาดภาพร่างโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Photoshop นำองค์ประกอบที่เก็บรวบรวมมารวมกัน ผสานองค์ประกอบต่าง ๆ ให้มนุษย์ลิง ชุดอวกาศ มีถังออกซิเจนที่ด้านหลัง นักบินอวกาศสำรวจจักรวาลเป็นตัวแทนการรับรู้และจินตนาการต่อสิ่งต่าง ๆ ในโลกของเด็ก ๆ ก็เช่นเดียวกับเด็ก ๆ ที่สำรวจความลึกลับในวัยเด็กของพวกเขาอย่างนั้น ความสนุกสนานของสิ่งยิ่งเหมือนกับความสนุกสนานของทุกคนในวัยเด็ก สิ่งแสดงออกถึงความรู้สึกมีชีวิตชีวาของเด็ก ๆ ถังออกซิเจนมีความสำคัญอย่างมากต่อนักบินอวกาศขณะที่อยู่ในอวกาศ ถังออกซิเจนนี้ถูกออกแบบมาเพื่อให้สามารถประกอบเข้าเป็นของเล่นที่หลากหลาย แสดงให้เห็นว่าถังออกซิเจนของเล่นกลายเป็นออกซิเจนที่เราแต่ละคนหายใจพึ่งพาเพื่อดำรงชีวิตอยู่สะท้อนถึงความสำคัญของของเล่นที่มีต่อเด็ก ๆ เพิ่มความหนักแน่นถึงความสัมพันธ์ระหว่างของเล่นกับมนุษย์

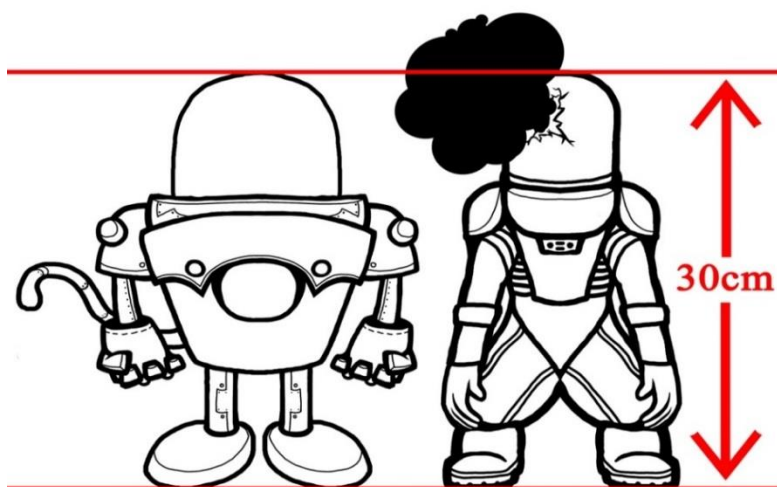

ภาพที่ 4 การทำภาพร่างโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Photoshop

หลังจากการแก้ไข ส่วนหมวกและถังออกซิเจนของนักบินอวกาศสามารถใส่เข้าไปในของเล่นเล็ก ๆ สำหรับเด็กทำการรวมเล่นกัน เพิ่มวิธีให้ความบันเทิง และสามารถดึงระยะห่างของของเล่นใหม่กับของเล่นเก่าในวัยเด็กให้เข้ามาใกล้กัน ของเล่นเก่าในวัยเด็กที่ออกแบบใหม่เป็นของเล่นสำหรับของเล่นนักบินอวกาศ วิธีการเพิ่มอุปกรณ์ยังสามารถเพิ่มความบันเทิงแบบโต้ตอบของของเล่นกับผู้เล่นได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 5 ภาพร่างที่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Photoshop

ภาพที่ 6 ขนาดภาพร่างมนุษย์อวกาศ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Photoshop

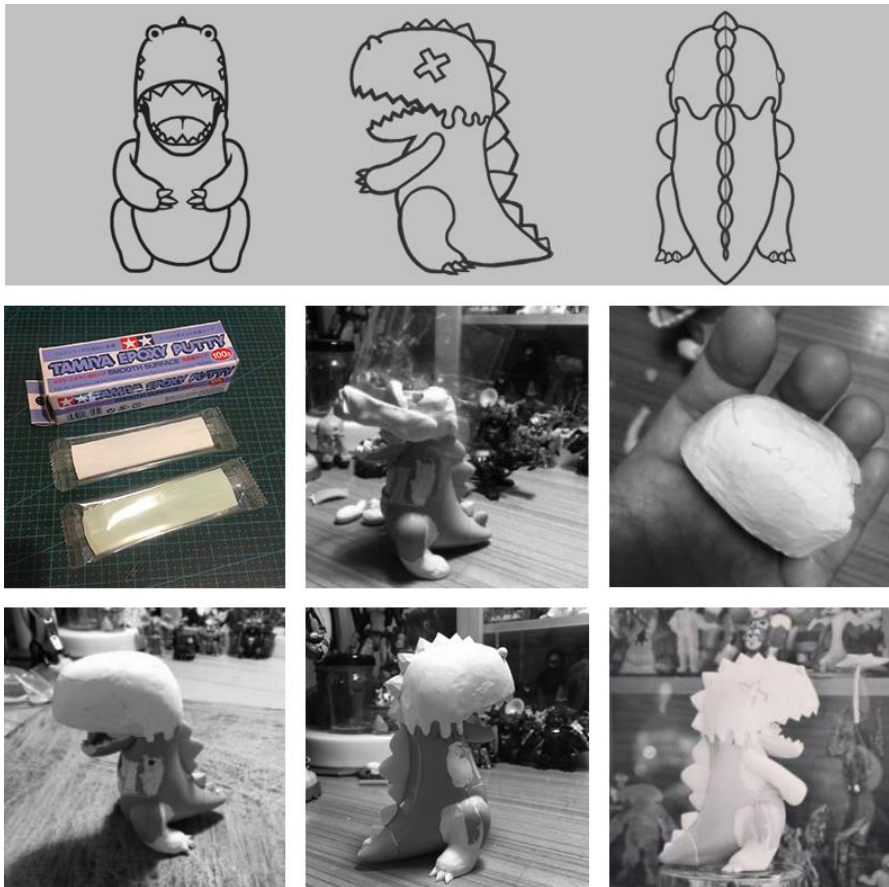
4.1 จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น คุณลักษณะที่หลากหลายของของเล่นศิลปะเปลี่ยนแปลงไปตามความคิดของนักออกแบบ การสร้างสรรค์ของเล่นศิลปะไม่ได้ถูกจำกัดด้วยวัสดุต่าง ๆ มีอิสระในการออกแบบอย่างกว้างขวาง

เตรียมเครื่องมือ: มีดแกะสลัก กระดาษขาว ลวดเหล็ก ดินเหนียวแกะสลัก ฟอยล์ตีบุก แท่งไม้ทรงกระบอก กาวดินน้ำมัน Tamiya AB Putty กระดาษทราย ฝาครอบ PVC ก่อนอื่นให้ใช้ลวดเหล็กทำเป็นโครงกระดูกของของเล่นห่อหุ้มด้วยดินเหนียวและติดทับด้วยกระดาษขาว ใช้ Tamiya AB Putty เก็บรายละเอียดภายนอก สะดวกในการคงรูปร่าง ใช้กระดาษทรายและมีดแกะสลักจัดการตกแต่งขัดผิวรายละเอียดด้านนอก

ภาพที่ 7 เตรียมวัสดุ

4.2 ใช้รูปร่างของของเล่นไดโนเสาร์ขนาดเล็กที่ใช้ในการวิจัยมาทดลองใช้กาวดินน้ำมัน Tamiya AB Putty หลังจากใช้กาวดินน้ำมัน AB ปั้นรูปเสร็จแล้ว 24 ชั่วโมงจะแข็งตัว สะดวกในการขัดผิวจัดการรายละเอียดด้านนอก ดังภาพที่ 7 แสดงรายละเอียดการขัดด้วยกระดาษทรายหลังจากเพิ่มดินให้แข็งตัวคงรูปเรียนรู้ขั้นตอนการสร้างสรรค์ของเล่นอย่างง่าย ๆ

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการทดลองสร้างแบบจำลองด้วยวัสดุดิน

4.3 ทดลองใช้ Cloud Art แกะสลักดินเหนียวเพื่อสร้างของเล่นนักบินอวกาศ ก่อนอื่นทำการพิมพ์ขนาด A4 ทำการเปรียบเทียบขนาด ใช้ลวดเหล็กทำเป็นโครงกระดูก และพันเทป สูดท้ายใช้ดินเหนียวหุ้มเป็นชั้นสุดท้าย

ภาพที่ 9 ขั้นตอนการทดลองสร้างแบบจำลองด้วยวัสดุดินเหนียว

4.4 ผลงานที่สร้างเสร็จแล้ว

รูปที่ 10 มนุษย์อวกาศที่เสร็จสมบูรณ์

รูปที่ 11 มนุษย์อวกาศที่เสร็จสมบูรณ์

รูปที่ 12 ภาพการแสดงความรู้สึกผ่านของเล่นสร้างสรรค์

5. การวิเคราะห์การออกแบบจำลองของเล่นศิลป์

ในวัยเด็กของทุกคนล้วนแต่มุ่งหน้าเข้าหาสิ่งของที่ไม่รู้จักทั้งนั้น นักบินอวกาศล่องลอยไปในจักรวาล มีความรู้สึกลึกลับที่แข็งแกร่งกับความปรารถนาในการสำรวจและช่องว่างจินตนาการที่ไร้ขีดจำกัด ลึกลับเหมือนกับเด็กแสนซนซึ่งเล่นคนเดียว นักบินอวกาศลึกลับสะท้อนให้เห็นถึงวัยเด็กของทุกคน ถึงออกซิเจนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับนักบินอวกาศในถังออกซิเจนสามารถใส่ของเล่นในวัยเด็ก ในชีวิตจริงเข้าไปผสมผสานได้ เช่นนี้ก็สามารถเข้ากับความรู้สึกในช่วงยุคนั้นและความรู้สึกของวัยเด็ก หมวกของนักบินอวกาศสามารถ เปิดออกใส่ของเล่นแบบต่าง ๆ เข้าไปได้ เข้าถึงวิธีการเล่นคู่กับของเล่นอื่น ๆ สามารถมีปฏิสัมพันธ์และให้ความบันเทิงได้ยาวนาน

การนำมาจับคู่เล่นผสมผสานกับของเล่นเก่าในวัยเด็ก สามารถผ่านอารมณ์ความรู้สึก ที่หลากหลาย ในวัยเด็กเพิ่มความรู้สึกในวัยเด็กเข้าไปในของเล่นศิลปะ ผ่านวิธีการเปลี่ยนรูปร่าง ให้ของเล่นนักบินอวกาศที่มีความรู้สึกถึงสีสันในวัยเด็ก เพื่อลดระยะห่างระหว่างผู้เล่นและ วัยเด็กของเขา ดียิ่งกว่านั้นคือ การทำให้ความรู้สึก ระหว่างผู้เล่นกับนักออกแบบมีปฏิสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น รักษาจิตใจและร่างกายที่อ่อนล้า ฟื้นฟูความสุขกับ ความรู้สึกเป็นสุข

บทสรุป

หลังจากผ่านกระบวนการการออกแบบและผลิตของเล่นศิลปะ ผู้วิจัยพบว่าผ่านกระบวนการวิจัยการผลิตก็คือ กระบวนการที่นำความสนุกสนานอย่างหลากหลายมาสู่นักออกแบบชนิดหนึ่ง ในขณะเดียวกันการออกแบบของเล่นศิลปะเชิงปฏิสัมพันธ์ที่ยอดเยี่ยม ไม่เพียงแต่ต้องตอบสนองความพึงพอใจของผู้เล่นที่ต้องการติดตาม ฟังก์ชันพื้นฐานของของเล่นศิลปะ ตัวอย่างเช่น ประสบการณ์ความสนุกสนานในระหว่างกระบวนการการจัดวาง ตกแต่ง การเล่น การถ่ายภาพ ยังควรที่จะให้ความเคารพแลความพึงพอใจต่อความต้องการด้านจิตใจและการแสวงหาทางจิตวิญญาณของผู้เล่น ให้ความสนใจกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างกระบวนการใช้ของเล่นศิลปะไม่ใช่แค่ของที่เอาไว้เล่นเท่านั้น ผู้ออกแบบได้ส่งมอบของเล่นศิลปะให้กับผู้เล่นในรูปแบบที่เหลือช่องว่างไว้ให้ผู้เล่นเกิดปฏิสัมพันธ์ ของเล่นกลายเป็นพื้นที่ในการสร้างความสนุกสนานทางอารมณ์ให้แก่ผู้เล่นสามารถใช้ความคิดทางอารมณ์ความรู้สึกของผู้เล่นและการสร้างงานศิลปะ ของเล่นที่มีปฏิสัมพันธ์กับอารมณ์ส่วนบุคคล เล่นของเล่นศิลปะด้วยวิธีหลากหลายต่างๆ วาดภาพ ตัวอักษร สติกเกอร์ ที่ไม่มีทางซ้ำใคร มอบต้นฉบับขั้นตอนการลงสีของนักออกแบบให้ผู้เล่นได้สัมผัสประสบการณ์ ให้ผู้เล่นสร้างสรรค์ผ่านความอารมณ์ความรู้สึกให้ยังเกิดการผสมผสานกับการออกแบบทางอารมณ์ของศิลปินเข้ากับบุคลิกและอารมณ์ความรู้สึกส่วนบุคคลของผู้เล่น ให้ผู้เล่นมีพื้นที่ในการเล่นที่สร้างสรรค์มากขึ้น สัมผัสกับอารมณ์และความสนุกสนานจากของเล่นศิลปะอย่างเต็มที่ ร่นระยะห่างระหว่างนักออกแบบกับผู้เล่นและของเล่นศิลปะอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีขึ้น ให้ของเล่นศิลปะกลายเป็น "เพื่อน" เพื่อนำประสบการณ์ที่ดีกว่ามาสู่ผู้เล่น

ในการสร้างโครงการศิลปะของเล่นศิลปะ ผู้วิจัยนอกจากจะต้องมีความปรารถนาที่สร้างสรรค์อย่างสูง และความกระตือรือร้นอย่างมากแล้ว ยังจะต้องไม่หยุดที่จะเพิ่มแรง บันดาลใจในการสร้างสรรค์ให้ตัวเอง ไม่หยุดที่จะสะสมความรู้ที่สดใหม่อยู่เสมอ การสร้างสรรค์ของเล่นศิลปะจะมีคุณค่าสองด้านในเวลาเดียวกันทั้งเป็นผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์และงานศิลปะ มากกว่านั้นคือ กลายเป็นเวที เป็นสื่อกลาง การรวบรวมความคิดทางอารมณ์และเรื่องราวของนักออกแบบของเล่นศิลปะ เป็นพื้นที่ในการสื่อสารโดยตรงกับผู้เล่นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจขั้นสุดท้ายในฐานะผู้วิจัยสื่อกลางของศิลปะของเล่นศิลปะ และยังรอคอยที่จะสามารถดึงดูดผู้เล่นจำนวนมากได้ ในฐานะผู้สร้างสรรค์ก็ยังคงคาดหวังว่าผู้เชี่ยวชาญจะให้ความสนใจกับผลงานจากมุมมองที่แตกต่างกัน ร้อยคนถือดินสอร้อยแห่ง รูปแบบที่วาดออกมาล้วนไม่เหมือนกัน และหยิบยกความคิดเห็นที่มีค่าเกี่ยวกับโครงการสร้างของเล่นศิลปะนี้ ท้ายที่สุดแล้วความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ดีสามารถมีความหมายลึกซึ้งยิ่งขึ้นต่อแนวคิดการออกแบบผลงาน เนื่องจากความหลากหลายนี้ ทำให้นักออกแบบ และผู้เล่นสามารถสื่อสารกันได้สองทาง คือผ่านทางอารมณ์ความรู้สึกและสร้างการโต้ตอบ ไม่ใช่เพียงแค่ของเล่นชิ้นหนึ่งเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- Bin, Z., & Xiuli, G. (2013). Art toys under the influence of contemporary art. **Journal of Art Panorama**, 6: 63.
- Chenxi, L. (2017). Talking about the value of art toys from the cross-border cooperation of KAWS. **Journal of Art Science and Technology**, 6: 220-228.
- Houyu, S. (2014). In-depth interpretation of the design connotation of art toys and traditional toys. **Journal of Zhengzhou Institute of Aeronautical Industry Management (Social Science Edition)**, 4: 162-173.
- Jie, F. (2015). Design of interactive art toys based on somatosensory technology. **Journal of Modern Decoration (Theory)**, 10: 9-10.
- Xia, L., & Feihu, C. (2014). Pop strategies in the consumer era : An analysis of the art toy phenomena. **Journal of Arts Exploration**, 1: 63-66.
- Xiangyuan, Z. (2019). Analysis on the rise and development of art toy industry in china. **Journal of Technology and Industry Across the Straits**, 2: 141-146.
- Xinyi, H. (2011). Comparison of art toy and traditional toy design. **Journal of Hundred Schools in Arts**, 6: 259-232.
- Xiuli, G. (2014). **Research on interactive toy installation art in contemporary art**. Liaoling: Dalian University of Technology.
- Yaqi, C. (2013). **Empathy design of hand-made dolls**. Hubei: Huazhong Normal University.
- Yongquan, Z. (2011). **Concept designs for the monkey king**. Beijing: China Youth Publishing House.
- Yuan, S. (2010). Global art toys develop rapidly. **Journal of Toys World**, 8: 39-40.
- Yuan, S. (2010). New business opportunities, toy world journal. **Journal of Art toys**, 7: 47-48.
- Yue, M. (2019). POP MART makes a trendy play leading brand. **Journal of Toy Industry**, 3: 76-77.
- Zhiying, Z. (2019). Quick mode stimulates the vitality of tide play products. **Journal of Toy Industry**, 3: 72-73.

รำถวายมือ ชาตพันธ์ไทยพวน: กรณีศึกษา ตำบลมาบปลาเค้า อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

Offering Dance of Thai Phuan Ethnic Group: A Case Study in Mabplakhao Sub-district, Thayang District, Phetchaburi Province

วรรณวิภา มัธยมนันท์
Wanwipa Mattayomnant

อาจารย์ ดร. สาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Lecturer, Dr., Drama Education Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author Email: oilwanwipa@gmail.com

(Received: March 23, 2020; Revised : May 2, 2020; Accepted : October 5, 2020)

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมา รำถวายมือ ชาตพันธ์ไทยพวน ตำบลมาบปลาเค้า อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี 2) ศึกษาองค์ประกอบการแสดงและกระบวนการทำรำ รำถวายมือ ชาตพันธ์ไทยพวน ตำบลมาบปลาเค้า อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี การวิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผล

ผลการวิจัยพบว่าคนไทยพวนสืบเชื้อสายมาจากลาวพวนแขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในอดีตตั้งรกรากอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี ศิลปวัฒนธรรมประเพณี รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมไทย และดำรงชีวิตสืบสานความเป็นดั้งเดิมของพวนจากแขวงเชียงขวาง สูญหายไป เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงบริบทเข้าสู่ความเป็นอารยธรรมใหม่ไทยพวนเพชรบุรี

การรำถวายมือของชาวไทยพวนได้ยึดถือปฏิบัติกันมากกว่า 200 ปี เดิมเรียกว่า “ลำพวน” อยู่ในประเพณีกุดสาม กรานต์สี่ จัดขึ้นทุกวันที่ 17 เมษายนของทุกปี เพื่อเป็นการบูชาบรรพบุรุษที่เชื่อว่าเป็นเทวดาบนสวรรค์คอยปกป้องคุ้มครองลูกหลานพวน การรำถวายมือจัดขึ้นบริเวณหน้าศาลบรรพบุรุษตั้งอยู่ในหมู่ที่ 2 ของตำบลมาบปลาเค้า ขั้นตอนการจัดพิธีเริ่มจากพิธีสงฆ์ พิธีก่อพระทราย การส่งวัวส่งเกวียน และการรำถวายมือ

การรำถวายมือมีการสืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่นอย่างไม่ขาดสาย แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยใด ในอดีตเป็นการรำระหว่างชายหญิงซึ่งมีการร้องรำโดยการด้นกลอนสด มีลักษณะคล้ายการเล่นเพลงปรบไก่อ กระบวนท่ารำเป็นการรำตามความถนัดของตนไม่ได้มีแบบแผน ต่อมาการรำถวายมือใช้นางรำผู้หญิงล้วน โดยผู้แสดงต้องเป็นลูกหลานที่มีเชื้อสายพวนตั้งแต่กำเนิด และต้องเป็นหญิงสาวบริสุทธิ์ครองพรหมจรรย์เท่านั้น การแต่งกายของสาวพวนผู้รำสวมเสื้อแขนกระบอก สีขาวนวล นุ่งซิ่นหมี่ สวมเครื่องประดับทอง แหวนมวนสูง หักดอกลีลาวดี ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงจะใช้วงปี่พาทย์ กระบวนท่ารำไทยพวนได้คิดค้นขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากรำถวายมือของละครชาตรีในจังหวัดเพชรบุรี

ผลการวิจัยนี้มีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์รำถวายมือไทยพวนเพชรบุรีซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบุรีให้คงอยู่สืบไป

คำสำคัญ: ไทยพวน รำถวายมือ เพชรบุรี

Abstract

The purposes of this research were to: 1) determine the historical background of the Offering Dance of Thai Phuan ethnic group in Mabplakhao Sub-district, Thayang District, Phetchaburi, and 2) describe the components of the performance and choreography of the Offering Dance of Thai Phuan ethnic group in Mabplakao sub-district, Thayang district, and Phetchaburi province. The research used a qualitative study method. Data were collected from documents and field survey by observing and interviewing stakeholders, and data were analyzed, synthesized and concluded.

The research results were found that Thai Phuan people were the ethnic group who migrated from Xiangkhuaung Territory in People's Democratic Republic of Laos and later they had made a settlement in Phetchaburi. Today, their tradition and culture including the way of their livings had been changed through time in Thai society. The traditional way of life of Puan from Xiangkhuaung Territory was lost, due to changes in the context of being a new civilization, Thai Phuan, Petchaburi.

The offering dance of Thai Phuan in Mabplakhao has been passed down for over 200 years. The dance was originally called "Rum Phuan." It was usually performed in Kudsam Kransi Festival on 17th April to pay respect to the ancestors in heaven who were believed to be the protectors of Phuan families. The festival was held every year, and the dance was performed in front of the ancestor shrine of Moo 2, Mabplakao sub-district. The process of the festival began with monks blessing ceremony, sand forming ceremony, oxen and carts offering ceremony, and the offering dance.

The offering dance has been passed down from generation to generation. However, evidence had not been yet proved when and who invented it. In the past, the dance was performed by both men and women with improvised poem chanting and similar to Pleng Prob Kai, a rhythmic song of play. The choreography, or the dancing figure, was a random movement without pattern. Later, the offering dance was performed by only women who were descendants from Phuan group and they had to be virgin. The costume of the performer consisted of white long sleeves blouse, long skirt, golden accessories, and a hair bun tucked with a plumeria flower. The gamelan band, Thai orchestra, played music for the dance. This dance was influenced by the Chatree theatrical performing dance of Phetchaburi.

This research finding is useful for art conservation of Thai Phuan ethnic group in Phetchaburi. It is the valuable cultural heritage of ethnic groups in Phetchaburi to exist for next generations.

Keywords: Thai Phuan, Offering Dance, Phetchaburi

บทนำ

เพชรบุรีที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีกลุ่มชนชาติพันธุ์อาศัยอยู่มาตั้งแต่สมัยโบราณกาล “เพชรบุรีมีสภาพเหมือนชุมชนทั่วไปที่มีชนกลุ่มน้อย แต่ละกลุ่มมีประวัติการอพยพจากถิ่นฐานเดิมมาตั้งรกรากในบริเวณต่าง ๆ ในเขตจังหวัดเพชรบุรี และยังมีขั้นตอนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างผิดแปลกไปจากชาวพื้นเมืองดั้งเดิม ทำให้เพชรบุรีเป็นดินแดนที่มีอิทธิพลและวัฒนธรรมหลากหลาย ประกอบด้วย ชาวกะเหรี่ยง ไชยหรือไทยทรงดำ ลาวเวียง ลาวพวน ไทยมุสลิม และมอญ อย่างไรก็ตาม ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้สามารถอยู่ร่วมกับชาวพื้นเมืองของเพชรบุรีได้อย่างสงบสุข ด้วยการยอมรับวัฒนธรรมและการรู้จักเคารพสิทธิมนุษยชนของกันและกัน” (สนอง ประกอบชาติ, 2521: 140)

ลาวพวน พวน หรือไทยพวน เป็นชาติพันธุ์หนึ่งซึ่งอพยพมาจากแขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งรกรากอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี โดยมีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ จากการศึกษาพบว่า พวนอพยพเข้าสู่จังหวัดเพชรบุรี ในระยะที่สอง ราวปี พ.ศ.2335 สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 เมืองแกง และเมืองพวนแข็งข้อต่อเมืองเวียงจันทน์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์จึงได้ยกทัพไปปราบและกวาดต้อนครอบครัวไทยทรงดำ (ลาวโซ่ง) พวนส่งมากรุงเทพฯ ไทยทรงดำถูกส่งไปอยู่ที่เพชรบุรี พวนบางส่วนอพยพตามไทยทรงดำเข้ามาในจังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากปัจจุบันในอำเภอเขาย้อย เป็นพื้นที่ที่มีไทยทรงดำตั้งรกรากอยู่นั้น พวนบางส่วนก็ตั้งถิ่นฐานอยู่เช่นเดียวกัน โดยส่วนใหญ่อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่ ตำบลมาบปลาเค้า ปัจจุบันศิลปวัฒนธรรม ภาษา การแต่งกาย ประเพณี รวมถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของพวนที่อพยพเข้ามาใน จังหวัดเพชรบุรี มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมไทย ทำให้ความเป็นดั้งเดิมของพวนแขวงเชียงขวางสูญหายไป และเข้าสู่ความเป็นอารยธรรมใหม่ของไทยพวนเพชรบุรี

รำถวายมือ เป็นสิ่งที่ชาวไทยพวนได้ยึดถือปฏิบัติกันมากกว่า 200 ปี โดยดั้งเดิม เรียกว่า ลำพวน คำว่า “ลำ” มาจากคำว่า “ลำนำ” และ คำว่า “พวน” แปลว่า “เกี่ยวเชือก” เป็นวัฒนธรรมการรำของพวนจากแขวงเชียงขวาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่ออพยพย้ายถิ่นมายังเพชรบุรี ชาวไทยพวนได้มีประเพณีที่เรียกว่า กุดสาม กรานต์สี่ เป็นประเพณีที่จัดขึ้นทุกวันที่ 17 เมษายนของทุกปี ประเพณีกุดสาม กรานต์สี่ จัดขึ้นเพื่อเป็นการบูชาบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว โดยมีความเชื่อว่าเมื่อเสียชีวิตไปแล้วจะไปเป็นเทวดาบนสวรรค์ เพื่อปกป้องคุ้มครองลูกหลาน สถานที่จัดงาน คือ บริเวณหน้าศาลบรรพบุรุษ ได้แก่ ศาลคุณพ่อทองคำ ศาลคุณแม่ดาด้า ศาลคุณพ่อโพธิ์ใหญ่ ศาลคุณพ่อโพธิ์น้อย ซึ่งศาลบรรพบุรุษจะตั้งในพื้นที่หมู่บ้านไทยพวน หมู่ที่ 2 ตำบลมาบปลาเค้า ขั้นตอนการจัดพิธี เริ่มจากมีพิธีสงฆ์ พิธีก่อพระทราย การส่งว่วส่งเกวียน และการรำถวายมือ

รำถวายมือมีการสืบทอดกันอย่างไม่ขาดสาย โดยคุณย่าปรง คำปู้ย เดิมเป็นนางรำ สามารถรำถวายมือและเป็นผู้ถ่ายทอดทำให้แก่ลูกหลานที่มีเชื้อสายพวน รำถวายมือมีพัฒนาการตามยุคสมัย แต่ไม่มีหลักฐานว่าเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยใด เริ่มจากในอดีตเป็นการร่ำระหว่างชายหญิง ซึ่งมีการร้องรำ โดยการด้นกลอนสด มีลักษณะเหมือนการเล่นเพลงปรบไก่ กระบวนท่ารำเป็นการรำตามความถนัดของตนมิได้มีแบบแผน ต่อมาการรำถวายมือใช้นางรำผู้หญิงล้วน กระบวนท่ารำได้แบบแผนมาจากละครชาตรี ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมที่แพร่หลายในจังหวัด

เพชรบุรี การเลือกนักแสดงรำถวายมือ ผู้แสดงจะต้องเป็นลูกหลานที่มีเชื้อสายพวนตั้งแต่กำเนิด และต้องเป็นหญิงสาวบริสุทธิ์ครองพรหมจรรย์เท่านั้น การแต่งกายของสาวพวนจะสวมเสื้อแขนกระบอกสีขาวนวล นุ่งซิ่นหมี่สวมเครื่องประดับทอง เกล้าผมมวยสูงทัดดอกลิลาวดี คนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงจะใช้วงปี่พาทย์บรรเลงกระบวนทำรำไทยพวนได้คิดค้นขึ้น โดยได้รับอิทธิพลจากการรำถวายมือของละครชาตรี และสืบทอดต่อ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้ที่ได้รับการสืบทอดรำถวายมือจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน คือ นางนลินรัตน์ คำไวยนันท์ธ เป็นลูกหลานพวนโดยกำเนิด ในอดีต คุณย่าปรุง คำไวย เป็นนางรำประจำหมู่บ้านได้ถ่ายทอดกระบวนทำรำถวายมือให้แก่รุ่นลูก รุ่นหลาน จนกระทั่งคุณย่าปรุงได้เสียชีวิต โดยมีผู้สืบทอดการรำถวายมือไม่มากนัก นางนลินรัตน์ คำไวยนันท์ธ ได้ถ่ายทอดทำรำให้แก่บุตรหลานชาวไทยพวน โดยปัจจุบันหมู่บ้านไทยพวนมาบปลาเค้า มีทั้งหมด 4 หมู่บ้าน มีผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดรำถวายมือ จำนวน 6 – 8 คน เท่านั้น

รำถวายมือ เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีกุศสามภรณ์ดีสี่ ซึ่งชาวพวนจัดขึ้นทุกปี เพื่อบูชาบรรพบุรุษ หากไม่มีการรำถวายมือ ชาวพวนเชื่อว่าจะเกิดอาเพศ หรือสิ่งที่ไม่ดี เนื่องจากไม่ได้บวงสรวงบรรพบุรุษ รำถวายมือจึงเป็นสิ่งที่สำคัญของคนไทยพวนมาก ถือเป็นการรำลึกถึงบรรพชนที่ทำให้ชาวไทยพวนที่อพยพมาจากเชียงขวางได้มีที่อยู่อาศัยที่มีความอุดมสมบูรณ์ในจังหวัดเพชรบุรี

การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา องค์ประกอบการแสดง และกระบวนทำรำ รำถวายมือ ชาตัพันธ์ไทยพวนนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการรำถวายมือ เนื่องจากการรำถวายมือที่เก่าแก่ที่สุดของชาตัพันธ์ไทยพวนเพชรบุรี เป็นการรำเพียงหนึ่งเดียว ที่มีความดั้งเดิม และยังคงอนุรักษ์มาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมชาตัพันธ์ไทยพวนให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา รำถวายมือ ชาตัพันธ์ไทยพวน ตำบลมาบปลาเค้า อำเภอยาง จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการแสดงและกระบวนทำรำ รำถวายมือ ชาตัพันธ์ไทยพวน ตำบลมาบปลาเค้า อำเภอยาง จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา องค์ประกอบการแสดง และกระบวนทำรำ รำถวายมือ ชาตัพันธ์ไทยพวน ตำบลมาบปลาเค้า อำเภอยาง จังหวัดเพชรบุรี ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2563

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา งานวิจัย วารสาร และบทความที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

เก็บข้อมูลภาคสนาม หมู่บ้านที่ 1 ถึงหมู่บ้านที่ 4 ตำบลมาบปลาเค้า อำเภอยาง จังหวัดเพชรบุรี และบ้านเลขที่ 34 หมู่ 1 ตำบลมาบปลาเค้า อำเภอยาง จังหวัดเพชรบุรี

3. การสังเกตการณ์

การสังเกตการณ์ ได้แก่ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมโดยลงมือปฏิบัติกระบวนการทำด้วยตนเอง การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม คือ การลงพื้นที่เข้าร่วมสังเกตการณ์ในประเพณีที่มีการรำถวายมือของชาติพันธุ์ไทยพวน

4. การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรำถวายมือ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้อาวุโส นักแสดง นักดนตรี และผู้ชม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้อาวุโสชาติพันธุ์ไทยพวนเพื่อศึกษาประวัติ ความเป็นมาของการรำถวายมือ
2. แบบสัมภาษณ์นักแสดง นักดนตรี เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการแสดงรำถวายมือชาติพันธุ์ไทยพวน
3. แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมพิธีไหว้บรรพชนไทยพวนแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

สรุปผลการวิจัย

“พวน เป็นชื่อสมมติของคนกลุ่มหนึ่งที่พูดตระกูลภาษาไทย-ลาว สำเนียงพวน มีหลักแหล่งเดิมอยู่เมืองพวน ไกลทุ่งไหหิน แขวงเชียงขวาง ในประเทศลาว ดิดพรมแดนลาว เวียดนาม ชาวพวน คือ ชาวลาวซึ่งพูดสำเนียงต่างกับชาวหลวงพระบางเพียงเล็กน้อย” (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2555: 30) “ฝ่ายไทย เรียกว่า ลาวพวน พออพยพมาอยู่ผืนแผ่นดินไทย ในหมู่คนพวนด้วยกันมักจะเรียกกันเองว่า ไทยพวน” (โพธิ์ แคมลำเจียก, 2537: 45)

“ความเป็นมาของไทพวนนั้นบรรพบุรุษได้เดินทางอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยด้วยกันหลายรุ่นหลายคราว โดยมีเหตุปัจจัยต่างกันตามความจำเป็น เช่น บางกลุ่มเดินทางเข้ามาเพราะเบียดหายสงครามจากการรุกรานของญวน บางกลุ่มเดินทางมาพร้อมกับการกวาดต้อนเมื่อครั้งเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์เป็นกบฏต่อไทย บางกลุ่มเดินทางเข้ามาเมื่อครั้งสงครามกลางเมือง โดยส่วนใหญ่ในกลุ่มอพยพจะมีผู้นำที่มีความสามารถในการรบและมีมือประกอบอาชีพติดตัวมา เช่น เป็นช่างคำหรือช่างทอง ช่างเหล็ก ช่างทอผ้า ทอเสื่อ ทอไหม เลี้ยงคลั่ง ทำกระดาษสา และอีกสารพัดช่าง แต่มีพื้นฐานที่ทำนาเป็นหลัก เมื่อตั้งหลักฐานได้มั่นคงแล้ว ก็ปักหลักทำมาหากินโดยยึดอาชีพทำนาเป็นหลัก และใช้วิชาชีพที่ติดตัวมาประกอบสัมมาอาชีพะภายใต้พระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทย สิ่งหนึ่งที่กลุ่มชนชาวพวนยังคงยึดถืออยู่ คือ ประเพณี และวัฒนธรรมของตนที่มีมาตั้งแต่ครั้งอยู่ในประเทศลาว เมื่อเข้ามาอยู่ในแผ่นดินไทยก็ยังรักษาขนบธรรมเนียมนั้นอยู่ แต่พิธีกรรมอาจแตกต่างกันไปตามสภาพการของท้องถิ่นในแต่ละแหล่งย่าน จึงอาจมีความเหมือนและแตกต่างกันบ้างตามความจำเป็นของแหล่งย่าน ปัจจุบันชาวลาวพวนที่อยู่ในเมืองไทย มักเรียกกันว่า ชาวไทพวน เพราะถือเป็นคนไทยที่มีเชื้อสายมาจากลาวพวนนั่นเอง” (รัชฎา พัดเย็นชื่น และสุมาลี ศรีชมพู, 2545: 37)

“ในศักราช 1154 ปีชวด จัตวาศก พ.ศ. 2535 นั้น อยู่มาเมืองแกลง เมืองพวน ตั้งตนแข็งข้อต่อเมืองเวียงจันทน์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์จึงแต่งกองทัพขึ้นไปตีเมืองแกลง เมืองพวน ได้พวกลาวทรงดำ (ผู้ไทยดำ) ลาวพวนส่งลงมา ณ กรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดฯ ให้ลาวทรงดำ (ผู้ไทยดำ) ไปตั้งอยู่เมืองเพชรบุรี ลาวพวนให้ตั้งอยู่กรุงเทพฯ” (โพธิ์ แคมลำเจียก, 2537: 114-115)

พวน เป็นหนึ่งในแปดชาติพันธุ์ที่ตั้งรกรากอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี “ประเพณีของชาวไทยพวน เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของพวกเขามาโดยตรง มีตั้งแต่เริ่มถือกำเนิดเกิดขึ้นเป็นทารกจนไปถึงการตาย ซึ่งประเพณีของชาวไทยพวนนี้ได้แฝงไว้ด้วยคติความเชื่อและภูมิปัญญาควบคู่กันไป” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 39) วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมชาติพันธุ์พวนเมื่ออพยพลงมาอาศัยอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย พวนจึงมี

การเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม เช่น ภาษา การแต่งกาย การแต่งงาน ประเพณี ก่อพระทราย ประเพณีสารทพวน ประเพณีไหลเรือไฟ ประเพณีทำบุญข้าวจี ประเพณีไหลเรือไฟ เป็นต้น ปัจจุบันอารยธรรมของพวนดั้งเดิมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากบรรพบุรุษได้ล้มหายตายจาก ปัจจัยจากสภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจากถิ่นเดิม แต่ยังแฝงเอกลักษณ์และความเป็นชาติพันธุ์พวน

การฟ้อนรำของชาวไทยพวนมาบลาเค้ามีมานานกว่า 200 ปี เป็นการรำประจำปีที่เป็นเอกลักษณ์และยึดถือกันสืบมา แต่เดิมเป็นการละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ เพลงพวงมาลัย เพลงปรบไก่ และลิเก แบ่งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงออกเป็น 2 ฝ่าย ร้องเกี้ยวพาราสีกันระหว่างชายหญิง โดยต้นกลอนสด ในระยะแรกไม่มีดนตรีประกอบ ใช้การปรบมือให้จังหวะเท่านั้น การแต่งกาย ผู้ชายคาดผ้าที่ศีรษะ สวมเสื้อคอกลม หรือเสื้อลายดอก นุ่งโจงกระเบน ผู้หญิงพาดสไบที่ไหล่ นุ่งโจงกระเบน ใช้หน้ากากแสดงทั้งหมด 12 คน รำ 6 คู่

ต่อมา “ยายใบและตาเกิด สามภรรยาตั้งคณะลิเก โดยรำถวายมือก่อนที่จะแสดง มีพระเอกลิเก คือ ย่าปรง คำปุย เป็นพระเอกคู่กับยายใบ มีผู้แสดงในวงทั้งหมด 6 คน การแต่งกาย คือ ผู้ชายสวมเสื้อโปโล นุ่งโจงกระเบนลายเทพนม ใช้ผ้า 3 สี คาดเอว คาดศีรษะ ผู้หญิงก็นุ่งขึ้นลายดอก เสื้อแขนกระบอกพาดผ้าสไบ” (นลินรัตน์ คำปุยธนันท์, 2561) ในระยะหลังการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ เริ่มไม่เป็นที่นิยม มีเพียงการรำถวายมือเท่านั้นที่ใช้ประกอบประเพณีกุตสามภรรยา

การรำของชาวไทยพวนได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เป็นแบบการละเล่นพื้นบ้าน ปัจจุบันกลายเป็นรำถวายมือ คุณสมบัติของผู้รำต้องเป็นผู้หญิงล้วน มีเชื้อสายไทยพวนโดยกำเนิด และถือพรหมจรรย์ โดยทำรำรำถวายมือไทยพวนนางนลินรัตน์ คำปุยธนันท์ ได้รับการถ่ายทอดทำรำมาจากคุณย่าปรง คำปุย เดิมเป็นนางรำที่อยู่ในชุดรำถวายมือ เป็นผู้สืบทอดให้แก่ลูกหลานเชื้อสายไทยพวน การถ่ายทอดทำรำไม่ได้จำกัดอายุของเด็กหญิง เพียงแต่เด็กหญิงมีความสามารถจดจำทำรำได้ก็สามารถ รำถวายมือในประเพณีการบวงสรวงบูชาบรรพบุรุษ นางนลินรัตน์ คำปุยธนันท์ และนายบุญชู จิตเชื้อ เป็นผู้ดูแลนางรำและนักดนตรีควบคู่กัน สืบทอดตามเครือญาติ ส่วนดนตรีพวนในประเทศลาว แขวงเชียงขวาง มีเครื่องดนตรีหลัก คือ แคน ใช้ประกอบการรำแคน ส่วนพวนเพชรบุรีใช้วงปี่พาทย์บรรเลงประกอบการรำถวายมือ

ความเชื่อของคนไทยพวนเพชรบุรีเชื่อว่าบรรพชนที่เสียชีวิตจะปกปักรักษา คุ่มครอง จึงมีการบูชาและเช่นไหว้เหล่าบรรพชนนั้น หรือการบนบานไว้เมื่อได้ผลจะทำพิธีกราบไหว้ มีการจัดสร้างศาลบรรพชนซึ่งมีการบูชาบวงสรวงในทุก ๆ ปี โดยศาลบรรพชน มีทั้งหมด 4 ศาล ได้แก่ ศาลคุณพ่อทองคำ ศาลคุณแม่ตาดำ ซึ่งศาลนี้ตั้งคู่กัน และศาลคุณพ่อโพธิ์ใหญ่ ศาลคุณพ่อโพธิ์น้อย ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 2 ในตำบลมาบลาเค้า มีการทำบุญ ที่ศาลบรรพชนทุกปี ชาวบ้านจะมารวมตัวกันที่ศาลากลางหมู่บ้านเพื่อเตรียมของถวายพระและจัดสถานที่เพื่อเตรียมทำบุญในวันถัดไปมีการทำบุญในวันที่ 13-16 เรียกกันว่า กุตสามภรรยา และในท้ายกรณต์วันที่ 17 เมษายนของทุกปี มีพิธีสงฆ์ พิธีก่อทราย มีการส่งวัวส่งเกวียน และการรำถวายมือ ไทยพวนเชื่อว่า ทุกปีจะต้องบวงสรวง หากไม่รำหน้าศาล ฝนจะไม่ตกตามฤดูกาลและจะเกิดอาเพศ โอกาสที่ใช้ในการรำถวายมือ จะใช้ในงานบวงสรวง งานรื่นเริง และงานมงคล

การแต่งกายในอดีตผู้หญิงพวนใช้ผ้าคาดอกแทนการสวมเสื้อ นุ่งขึ้นตีนจก สีสันแทรกลายขวาง บางท้องถิ่นนิยมนุ่งขึ้นมัดหมี่ ผู้ชายนุ่งกางเกงขาก๊วยสีดำหรือสีคราม ผู้หญิงสวมเสื้อรัดรูปแขนยาวถึงข้อมือ กระดุมเสื้อใช้เงินกลมติดเรียงลงมาตั้งแต่คอถึงเอว เด็กผู้ชายใส่กำไลเท้า เด็กผู้หญิงใส่ทั้งกำไลมือกำไลเท้า

เอกลักษณ์ที่สำคัญของไทยพวนเพชรบุรี คือ การสร้างสรรค์เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย โดยมีนางนลินรัตน์ คำปุยธนันท์ รับตำแหน่งที่ปรึกษากลุ่มล้นทมชาวสาวพวน โดยผู้ริเริ่มสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายไทยพวน

เพชรบุรี เริ่มแรกใช้ชื่อว่า กลุ่มลีลาวดีขาว สาวพวน ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นกลุ่มลั่นทมขาวสาวพวน เครื่องแต่งกายที่ทางกลุ่มได้สร้างขึ้น โดยศึกษาจากผู้รู้ที่อยู่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและในประเทศไทย มีทั้งสิ้น 5 แบบ ได้แก่ นิลลีลา จำปาขาว ป่าเชียงขวาง เจ้านางพวน และนวลลีลาวดี

ชุดนิลลีลา เสื้อแขนกระบอกคอกลมสีขาว ชินพื้นสีดำต่อเชิงด้วยตีนจก สไบพาดไหล่ใช้ผ้าตีนจก ชุดจำปาขาว เสื้อแขนกระบอกคอวี ชินจำปาขาวทอดด้วยฝ้าย เพราะมีไหมสีขาวประกอบในชิน ชุดป่าเชียงขวาง เสื้อแบบไทยพวนที่ได้รับอิทธิพลในอดีตเวียดนามครอบครัวพวน เรียกว่า เสื้อป่าว เสื้อป่าวหรือเสื้อคอปิ่นผ้าหน้าแบบเวียดนาม นุ่งกับชิน ชินพื้นสีดำต่อเชิงด้วยตีนจก ชุดเจ้านางพวน เสื้อแขนกระบอกขอบสีทอง ชินจำปาขาว ชินทอดด้วยไหมสีทองปักเลื่อมสีทองเชิงชิน ชุดนวลลีลาวดี เกาเขาสีขาว สไบสีดำปักเลื่อม สีทอง ชินทอดด้วยไหมสีทองปักเลื่อมสีทองเชิงชิน

ภาพที่ 1 การแต่งกายไทยพวนเพชรบุรี

การแต่งกายรำถวายมือไทยพวน ชุดที่ใช้ในการแสดงรำถวายมือของชาวไทยพวนประกอบไปด้วยสองชุด ได้แก่ ชุดนิลลีลา ชินพื้นสีดำต่อเชิงด้วยตีนจกแบบลาว ใช้ตีนจกทำสไบมีเครื่องประดับเงิน ได้แก่ สร้อย ต่างหู เข็มขัด กำไลข้อมือ สวมเสื้อ แขนกระบอกสีขาว ชุดจำปาขาว เสื้อแบบไทยพวนในลาวคอปิ่นผ้าหน้า ชินใช้ต้นแบบลายของชาวไทฮุนทอยกดอกเรียบ ๆ ไม่สอดไส้สีในดอกจึงเรียกว่า ชินจำปาขาว รำถวายมือจะใช้ชุดตามโอกาสของงานที่ไปแสดง

ดนตรีที่ใช้ประกอบการรำถวายมือไทยพวน แต่เดิมใช้ระนาดบรรเลงเพียงเท่านั้น เพราะในอดีตชาวพวนไม่มีอะไรติดตัวมานอกจากเสื้อผ้าที่ตนสวมใส่ ภายหลังชาวพวนได้ส่งลูกหลานไปเรียนดนตรีไทยตามหมู่บ้าน และกลับมาถ่ายทอดให้ชาวบ้านในหมู่บ้าน จากนั้นชาวพวนได้นำเครื่องดนตรีไทยชนิดอื่น ๆ เข้ามาประกอบ

ปัจจุบันใช้วงปี่พาทย์บรรเลงประกอบด้วย “ระนาดเอก เป็นเครื่องดนตรีที่ดำเนินทำนองเพลงตลอดการรำถวายมือ และเป็นผู้นำวง โดยการบรรเลงนั้นผู้บรรเลงระนาดเอก จะตีในลักษณะเป็นกลอนระนาดสลับกับการตีแบบทำนองฆ้องวงใหญ่และใช้การกรอบ้างในบางช่วงทำนอง เนื่องจากในการรำถวายมือนี้มิได้ใช้ฆ้องวงใหญ่เข้ามาผสมวงด้วย ผู้บรรเลงจึงต้องบรรเลงให้ผู้รำนั่นฟังและเข้าใจง่าย ตะโพน ใช้สำหรับตีกำกับจังหวะหน้าทับ โดยผู้บรรเลงจะใช้หน้าทับปรบไ้ ในช่วงต้นที่เป็นเพลงช้า เมื่อออกเพลงเร็วจะใช้หน้าทับสองไม้ชั้นเดียวในการกำกับจังหวะหน้าทับ และจะใช้หน้าทับเพลงลา ที่มีจำนวน 4 ไม้ลา ในเพลงลาลำดับสุดท้าย กลองทัด ใช้เฉพาะในช่วงเพลงสุดท้าย คือ เพลงลา ที่มีจำนวน 4 ไม้ลา โดยจะใช้ตีตามจังหวะตกของจังหวะหน้าทับตะโพน ในช่วง 4 ไม้ และจบด้วยไม้ลา ฉิ่ง ใช้สำหรับเป็นเครื่องกำกับจังหวะ เพื่อบอกอัตราจังหวะ โดยในส่วนเพลงช้า ผู้บรรเลงฉิ่งจะตีฉิ่งในอัตราจังหวะสองชั้น จนจบเพลงช้า เมื่อออกเพลงเร็วจะเปลี่ยนเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว

และเมื่อถึงช่วงเพลงลาซึ่งเป็นลำดับสุดท้าย จะใช้อัตราจังหวะสองชั้น ฉาบใหญ่ ใช้สำหรับเป็นเครื่องกำกับจังหวะ โดยจะตีตามจังหวะตกของฉิ่งตลอดทั้งเพลง ฉาบเล็ก ใช้สำหรับเป็นเครื่องกำกับจังหวะ โดยจะตีตามจังหวะยกของฉิ่งเป็นหลัก ทั้งนี้ ผู้บรรเลงฉาบเล็กจะตีสอดแทรกในแต่ละช่วงจังหวะตามกลวิธีของการตีฉาบเล็ก ” (ปราชญา สายสุข, 2562) เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการรำถวายมือจะประกอบด้วยเพลงช้า เพลงเร็ว และเพลงลา โดยในส่วนของเพลงช้าจะบรรเลงเพลงช้าเรื่องจินสแด เมื่อบรรเลงจบในส่วนเพลงช้าแล้วจะบรรเลงเพลงเร็ว แม่วอนลูก - ลูกวอนแม่ และจบด้วยเพลงลา

การวิเคราะห์กระบวนท่ารำ รำถวายมือ แบ่งออกเป็น 5 ส่วนประกอบ ได้แก่ ทิศทาง ศีรษะ แขนมือ และเท้า ทิศทางของกระบวนท่ารำ หมายถึง การใช้พื้นที่ของนักแสดง ซึ่งการใช้พื้นที่รวมไปถึงการแปรแถว การรำถวายมือชาติพันธุ์พวนไม่มีการแปรแถว แต่มีการใช้พื้นที่การรำได้หลากหลายรูปแบบ เริ่มจากจัดแถวตอนลึก 2 แถว นักแสดงนั่งกราบศาลบรรพชน เริ่มรำโดยใช้ทิศหน้าเป็นทิศแรก จากนั้นลุกขึ้นยืนปฏิบัติกระบวนท่ารำต่อเนื่อง หันทิศขวา ทิศหลัง ทิศซ้าย เดินเป็นวงกลมรอบตัวเอง 1 รอบ กลับมาสู่ทิศหน้า จากนั้นหันทิศขวาสลับทิศซ้าย จำนวน 7 ครั้ง จบทิศหน้า หมดเพลงช้า ออกเพลงเร็วแม่วอนลูก - ลูกวอนแม่ เริ่มเพลงลา ทิศหน้า หันขวา หมุนรอบตัวเอง 1 รอบ จากนั้นหันทิศหน้าเดินขึ้นเดินลง จบลงด้วยนั่งกราบทิศหน้า

ภาพที่ 2 ทิศหน้า

ภาพที่ 3 ทิศขวา

ภาพที่ 4 ทิศหลัง

ภาพที่ 5 ทิศซ้าย

ส่วนศีรษะ มีการเคลื่อนไหวศีรษะทั้งหมด 3 ลักษณะ ได้แก่ การเอียง การก้มหน้า และการปฏิบัติ ศีรษะตรง การเอียง คือ การเคลื่อนไหวศีรษะไปทางซ้าย กดไหล่ซ้าย การเคลื่อนไหวศีรษะไปทางขวา กดไหล่ขวา โดยการเอียงจะใช้ในกระบวนท่ารำมากที่สุด ได้แก่ ท่านั่ง ท่ายืน ท่าเชื่อม จะใช้การเอียงทั้งสิ้น การก้มหน้า คือ การเคลื่อนไหวศีรษะลงในแนวตั้งระนาบกับพื้น โดยการก้มหน้ามีในกระบวนท่ารำเฉพาะท่านั่ง ได้แก่ การก้มหน้าซ้าย และการก้มหน้าขวา ลักษณะการปฏิบัติหน้าตรง คือ การตั้งศีรษะตรง มีในกระบวนท่ารำ ท่านั่ง 1 ท่า และท่ายืน 1 ท่า

ภาพที่ 6 เอียงขวา

ภาพที่ 7 เอียงซ้าย

ภาพที่ 8 ก้มหน้า

ภาพที่ 9 ศีรษะตรง

ลักษณะการเคลื่อนไหวส่วนแขน ได้แก่ การตึงแขน การงอแขน การหงายท้องแขน การคว่ำท้องแขน
ลักษณะการเคลื่อนไหวส่วนมือ ได้แก่ จีบคว่ำ จีบหงาย จีบส่งหลัง ตั้งวง ทำไหว้ ทำผ้าลา และทำรำส่าย

ภาพที่ 10 ตั้งวง จีบส่งหลัง

ภาพที่ 11 ทำไหว้

ภาพที่ 12 ทำผ้าลา

ภาพที่ 13 ทำรำส่าย

ลักษณะการเคลื่อนไหวส่วนเท้า มีการใช้เท้าหลากหลายรูปแบบ เนื่องจากเพลงที่ใช้ในการรำมีด้วยกัน 3 เพลง ได้แก่ เพลงช้าเรื่องจินสแด เพลงเร็ว แม่วอนลูก – ลูกวอนแม่ และเพลงลา เริ่มจากการนั่งคุกเข่า ตั้งขาซ้าย ก้าวหน้า จรดเท้า ย่ำเท้า ยกเท้า ก้าวหน้า วางหลัง และนั่งพับเพียบโดยมากจะเป็นการย่ำเท้าเชื่อมท่าด้วยการยกเท้าและย่ำเท้าต่อตามจังหวะ โดยการย่ำเท้าจะไม่ใช้สะโพกแต่ใช้การย่อเข้าแบบเนิบ ๆ โดยไม่ยกเท้าสูง การก้าวเท้าจะใช้ปลายเท้าวาง การจรดเท้าจะใช้ปลายเท้าแตะ ไม่เกร็งเท้า ก้าวเท้าเบา ๆ อย่างนิ่มนวล

ภาพที่ 14 จรดเท้า

ภาพที่ 15 ยกเท้า

ภาพที่ 16 ก้าวหน้า

ภาพที่ 17 ย่ำเท้า

กระบวนทำรำรำถวายมือ มีกระบวนทำรำทั้งหมด 17 ท่า แบ่งออกเป็น ท่าเชื่อม 9 ท่า ท่าหลัก 8 ท่า ได้แก่ ท่าไหว้ ท่าย้ายจิบ ท่าตั้งวงจิบส่งหลัง ท่าสอดสร้อยมาลา ท่ามาลา ท่าจิบหงายตั้งวงล่าง ท่ารำส่าย และ ท่าแขกเต้า องค์ประกอบทำรำบางส่วนในแบบฉบับนาฏศิลป์ไทย เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากการรำของละครชาตรีที่มีแพร่หลายในจังหวัดเพชรบุรี เอกลักษณ์การรำรำของไทยพวนเน้นการโน้มลำตัวที่อ่อนช้อย

การอภิปรายผล

รำถวายมือไทยพวน มีพัฒนาการมาจากการละเล่นพื้นบ้าน ได้แก่ เพลงพวงมาลัย เพลงปรบไก่ ลิเก และละครชาตรี ผู้รำเป็นหญิงสาวที่มีเชื้อสายพวน ถิ่นพรมจรรย์ ใช้แสดงในประเพณีกุดสามกรานต์ลี ช่วงวันที่ 13-16 เมษายน และทำยกรานต์วันที่ 17 เมษายน ของทุกปี เพื่อบูชาศาลบรรพชนพวน 4 ศาล ได้แก่ ศาลคุณพ่อทองคำ ศาลคุณแม่ตาดำ ศาลคุณพ่อโพธิ์ใหญ่ และศาลคุณพ่อโพธิ์น้อย ตั้งอยู่หมู่ 2 ตำบลมาบปลาเค้า ในพิธีประกอบด้วย พิธีสงฆ์ พิธีก่อทราย การส่งว้าวส่งเกวียน และการรำถวายมือ เพื่อแสดงความกตัญญูและขอพรจากบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว

องค์ประกอบการทำรำถวายมือ ได้แก่ โอกาสที่ใช้แสดง ใช้ในงานบวงสรวง งานรื่นเริง และงานมงคลดนตรีใช้วงปี่พาทย์บรรเลงประกอบการรำถวายมือ เพลงที่ใช้มีทั้งหมด 3 เพลง ประกอบด้วย เพลงช้าเรื่องจินแสน เพลงเร็วแม่วอนลูก - ลูกวอนแม่ และจบด้วยเพลงลา การแต่งกาย นางนลินรัตน์ คำปุย ตำแหน่งที่ปรึกษากลุ่มล้นทมชาวสาวพวน ผู้ริเริ่มสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย ไทยพวนเพชรบุรี สร้างขึ้นมีทั้งหมด 5 แบบ ได้แก่ นิลสีลา จำปาขาว ป่ามเขียวขวง เจ้านางพวน และนวลสีลาวดี ใช้ในการทำรำถวายมือมีด้วยกัน 2 ชุด คือ นิลสีลา และชุดจำปาขาว

กระบวนทำรำก็ได้รับอิทธิพลมาจากละครชาตรีของเพชรบุรี เป็นละครที่เก่าแก่ ชาวพวนจึงคิดค้นเพื่อให้เป็นการแสดงของตนเอง ไม่มีปรากฏหลักฐานผู้คิดประดิษฐ์ทำรำ เกิดขึ้นราว 200 ปี ในอดีตเรียก “ลำพวน” คำว่า “พวน” มาจาก คำว่า “เกี่ยวเชือก” กระบวนทำรำรำถวายมือ มีกระบวนทำรำทั้งหมด 17 ท่า แบ่งออกเป็น ท่าเชื่อม 9 ท่า ท่าหลัก 8 ท่า ประกอบด้วย ทิศทาง ศีรษะ แขนมือ และเท้า ทิศทาง ผู้รำมีการใช้พื้นที่ 360 องศา คือ ใช้ทิศหน้า ทิศขวา ทิศหลัง และทิศซ้าย รวมถึงการเดินขึ้นลงบริเวณพื้นที่บนและพื้นที่ล่าง

ส่วนศีรษะ มีการเคลื่อนไหวศีรษะทั้งหมด 3 ลักษณะ ได้แก่ การเอียง การก้มหน้า และศีรษะตรง ลักษณะการเคลื่อนไหวส่วนแขน ได้แก่ การตึงแขน การงอแขน การหยายท้องแขน การคว่ำท้องแขน ลักษณะการเคลื่อนไหวส่วนมือ ได้แก่ จีบคว่ำ จีบหงาย จีบส่งหลัง ตั้งวง ท่าไหว้ ท่าพาลา และท่ารำส่าย ลักษณะการเคลื่อนไหวส่วนเท้า เริ่มจากการนั่งคุกเข่าตั้งขาซ้าย ก้าวหน้า จรดเท้า ย่ำเท้า ยกเท้า ก้าวหน้า วางหลัง และนั่งพับเพียบ

ผลวิจัยนี้ เป็นการสืบทอดศิลปการฟ้อนรำของชาวไทยพวนซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาให้แก่อนุชนได้ศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางในการศึกษาการแสดงแบบดั้งเดิมของชาติพันธุ์ต่าง ๆ และเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไม่ให้สูญหาย
2. งานวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางในการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์สร้างสรรค์บูรณาการร่วมกับศาสตร์แขนงต่าง ๆ จากภูมิปัญญาของท้องถิ่นพัฒนาให้เกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2562 ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภา นาฏยนาวิณ ที่ปรึกษางานวิจัย ขอขอบคุณ คุณณลินรัตน์ คำปยุธนันท์ธรร ประธานที่ปรึกษากลุ่มล้นทมชาวสาวพวน ที่ถ่ายทอดองค์ความรู้รวมถึงให้คำปรึกษางานวิจัย ขอขอบคุณ นักแสดง นักดนตรี และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **ประเพณีไทยพวน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ณลินรัตน์ คำปยุธนันท์ธรร. (2561, เมษายน 17). ประธานที่ปรึกษากลุ่มล้นทมชาวสาวพวน. สัมภาษณ์.
- ปราชญา สายสุข, (2562, มีนาคม 15). อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. สัมภาษณ์.
- โพธิ์ แคมลำเจียก. (2537). **ตำนานไทยพวน**. กรุงเทพฯ: ก.พลพิมพ์ พรินต์.
- รัชฎา พัดเย็นชื่น และสุมาลี ศรีชมพู. (2545). **ประวัติศาสตร์เมืองพวน**. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้าพรินต์.
- สนอง ประกอบชาติ. (2521). **ท้องถิ่นของเราจังหวัดเพชรบุรี**. กรุงเทพฯ: แมส พับลิชชิ่ง.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2555). **ประวัติศาสตร์เมืองพวน**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.

การบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชร: การลำดับเนื้อหาและลักษณะสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรม Phetchaburi Shadow Puppetry Prompts: Content Sequence and Socio-cultural Reflection

สมบัติ สมศรีพลอย
Sombat Somsriploy

นาวาอากาศโท ดร., สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Wg. Cdr. Dr., Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Bansomdejchaopraya Rajabhat University

Corresponding author Email : som535150@gmail.com

(Received : June 18, 2020; Revised : August 20, 2020; Accepted : October 20, 2020)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการลำดับเนื้อหาและเนื้อหาการบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชร รวมทั้งวิเคราะห์ลักษณะสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของการบอกเรื่อง ผลการศึกษาพบว่า การลำดับเนื้อหาการบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชร ประกอบด้วย 1) การร้องเพลงนำ 2) การปฏิสันถาร 3) การบอกวัตถุประสงค์การแสดง 4) การถอดหมวกของตัวตลกบอกเรื่อง 5) การแนะนำชื่อคณะ 6) การกล่าวขอบคุณ 7) การกล่าวอวยพร 8) การขออภัย 9) การอนุรักษ 10) การบอกชื่อเรื่อง ส่วนลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านการบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชร ได้แก่ 1) วัฒนธรรมการทักทายในสังคมไทย 2) วัฒนธรรมการขอบคุณและอวยพรในสังคมไทย 3) วัฒนธรรมการแก้แค้นในสังคมท้องถิ่น 4) การยกย่องให้เกียรติครูในสังคมไทย และ 5) ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

คำสำคัญ: หนังตะลุงเมืองเพชร การบอกเรื่อง การลำดับเนื้อหา

Abstract

This research article aimed to study content order and content telling about content of Petchaburi shadow puppetry prompts including analyzed the social and cultural reflection of telling the story. The result showed that content order of Petchaburi shadow puppetry prompts was consisted of 1) overture, 2) greeting, 3) aim of the play, 4) hat taking off of clown prompt, 5) performing group introduction, 6) gratitude expressing, 7) blessing, 8) apology, 9) conservation, and 10) title indication. The reflective characteristics on social and culture were 1) greeting culture in Thai society, 2) gratitude expressing and blessing culture in Thai society, 3) culture of

making a votive offering in local society, 4) teacher respects in Thai society, and 5) loyalty for the King.

Keyword: Phetchaburi shadow, puppetry prompt, content order

บทนำ

การบอกเรื่อง คือ การบอกชื่อเรื่องนิยายที่ใช้แสดงในคันทันให้ผู้ชมรับทราบ เพื่อจะได้เตรียมพร้อมที่จะชมการแสดงด้วยความบันเทิงในลำดับต่อไป การบอกเรื่องนี้มีความสำคัญเพราะเป็นการเร่งเร้าให้ผู้ชมสนใจใคร่รู้ว่าวันนี้คณะหนังตะลุงจะแสดงเรื่องอะไร เนื้อหาจะเป็นเช่นไร ตัวตลกที่นายหนังใช้บอกเรื่องจะมีลักษณะหัวล้านสวมหมวก แล้วมาเปิดหมวกต่อหน้าผู้ชมเพื่อเรียกเสียงหัวเราะ ตัวตลกจะทักทายผู้ชม บอกชื่อคณะ เรื่องที่แสดง บางคณะจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม หยอกเย้ากับเจ้าภาพอาจจะเอ่ยชื่อเจ้าภาพ เพื่อแสดงความสนิทสนมล้อเล่น บางสถานที่ผู้ชมจะตะโกนสนทนาด้วยหยอกเย้าตัวตลกบอกเรื่อง หรือให้ฮาต้อนรับ บางครั้งผู้ชมก็ขอให้แสดงเรื่องตามที่ต้องการ หรือไม่ก็ขอให้ร้องเพลงลูกทุ่ง การบอกเรื่องเป็นช่วงเวลาที่เปิดโอกาสให้นายหนังเจรจาผ่านตัวตลกและผู้ชมได้มีปฏิสัมพันธ์แบบผ่อนคลาย หลังจากพิธีกรรมไหว้ครูและพิธีกรรม การตัดสินใจบนที่มีบรรยากาศเป็นทางการเข้มแข็งและยาวนานพอสมควร นอกจากนั้น การบอกเรื่องเป็นขั้นตอนที่จะนำไปสู่ตัวบทวรรณกรรมการแสดง บอกให้ผู้ชมทราบว่าการเล่นกำลังจะเริ่มขึ้นแล้ว

การบอกเรื่องของหนังตะลุงเมืองเพชรน่าจะได้รับขนบการแสดงจากหนังตะลุงภาคใต้ เนื่องจากหนังตะลุงเมืองเพชรได้รับอิทธิพลจากหนังตะลุงภาคใต้ การบอกเรื่องเป็นหนึ่งในขนบการแสดงหนังตะลุงภาคใต้ (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, ม.ป.ป.: 71) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการแสดง ดังนี้ 1) ทำพิธีตั้งเครื่องและเบิกโรง 2) เล่นเพลงโหมโรง 3) ออกลิ้งหัวค่ำ 4) ออกรูปฤๅษี 5) ออกรูปพระอิศวรทรงโคสุภราช 6) ออกรูปอภิปรายหน้าบท 7) ออกรูปบอกเรื่อง 8) ออกรูปเจ้าเมือง และ 9) ดำเนินเรื่องต่อไปตามเนื้อเรื่อง การบอกเรื่องหรือที่หนังตะลุงภาคใต้เรียกว่า ออกรูปบอกเรื่อง เป็นขนบและมีลำดับการแสดงตรงกับหนังตะลุงเมืองเพชร คือ ลำดับอยู่ก่อนการแสดงเรื่อง

การบอกเรื่องหรือออกรูปหนังตะลุงภาคใต้ จะเริ่มด้วยการกล่าวทำความเคารพพระรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปิตามารดา พระมหากษัตริย์ ตลอดจนผู้มาชมการแสดงหนังตะลุง ต่อจากนั้นอาจพูดถึงความสัมพันธ์กับเจ้าภาพเล่าความเป็นมาของคณะหนังตะลุง บางคณะปรารภถึงการดำเนินชีวิตของผู้คนและปัญหาต่าง ๆ ของสังคม บางคณะประชาสัมพันธ์เรื่องราวข่าวที่เกี่ยวกับเจ้าภาพหรือหนังตะลุง เสร็จแล้วบอกผู้ชมว่าคืนนี้จะแสดงเรื่องอะไร มีสาระโดยย่อว่าอย่างไรบ้าง (ชวน เพชรแก้ว, 2548: 91) กมลวิทย์ ขวัญรอด (2563) นายหนังตะลุงคณะไก่อ๊ปปะประกาศิตและประธานชมรมหนังตะลุงจังหวัดพัทลุง กล่าวว่า การบอกเรื่องหนังตะลุงภาคใต้ในปัจจุบันยังคงขนบเหมือนในอดีต โดยใช้ตัวตลก คือ อ้ายขวัญเมืองในการบอกเรื่อง แต่บางคณะก็แกะตัวหนังรูปเจ้าของคณะใช้บอกเรื่อง เพราะถือว่ารูปตัวแทนของนายหนัง โดยจุดประสงค์สำคัญของการบอกเรื่อง คือ การแนะนำตัวและการผูกมิตรสร้างความสัมพันธ์กับเจ้าภาพและคนในท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาถึงลำดับเนื้อหาการบอกเรื่องของหนังตะลุงภาคใต้ มีส่วนที่เหมือนและแตกต่างกับหนังตะลุงเมืองเพชร ทำให้เห็นร่องรอยหรืออิทธิพลที่ได้รับมา แต่หนังตะลุงเมืองเพชรได้ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทท้องถิ่น จนการบอกเรื่องมีลักษณะเฉพาะที่ลงตัวทั้งการลำดับเนื้อหาและเนื้อหาในการบอกเรื่อง และสืบทอดรูปแบบและเนื้อหามาจนถึงปัจจุบัน (ชัชวาลย์ เจริญชาญ, 2563) หนังตะลุงทุกคณะในจังหวัดเพชรบุรี จะบอกเรื่องภายหลังที่จับลิ้งหัวค่ำหรือการชกมวยแล้ว หนังตะลุงทุกคณะจะใช้ตัวตลกบอกเรื่องอยู่ 2 ตัวเท่านั้น คือ ไอ้เกลี้ยงกับไอ้แก้ว (สุรินทร์ สวัสดิ์, 2539: 62) สำหรับไอ้เกลี้ยงนั้นเป็นตัวตลกบอกเรื่องของหนังนอก พุด

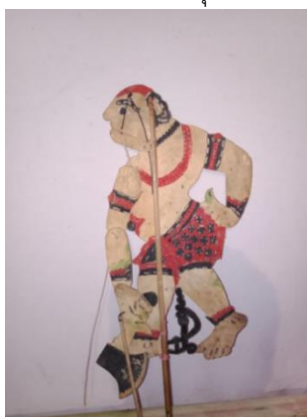
สำเนียงบ้านลาด ซึ่งเป็นภาษาถิ่นเมืองเพชร ส่วนไอ้แก้วนั้นเป็นตัวตลกบอกเรื่องของหนังใน พุดสำเนียงภาคใต้ ภูมิของไอ้แก้วนั้นแสดงให้เห็นร่องรอยหลักฐานของการรับอิทธิพลของหนังตะลุงภาคใต้ที่ยังหลงเหลือให้เห็นใน ตะลุงเมืองเพชร (ชัยนาท เชิดชำนาญ, 2563)

การบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชรแม้จะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ แต่มีความสำคัญที่เป็นขนบการแสดงที่ขาดไม่ได้ เพื่อที่จะเชื่อมช่วงพิธีกรรมการไหว้ครูหรือการตดสินบนกับช่วงการแสดงนิยายให้ผู้ชมปรับอารมณ์ให้พร้อมที่จะรับความบันเทิง โดยมีตัวตลกเป็นตัวแทนคนเชิดที่จะมีปฏิสนธิสารสื่อสารกับเจ้าภาพและผู้ชม ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่นั้น โดยใช้ภาษาถิ่นเพื่อให้เกิดความสับสนวิไลชด และที่สำคัญคือการบอกชื่อเรื่องที่จะแสดงในคืนนั้น

จากความสำคัญของการบอกเรื่องดังที่ได้กล่าวมา นักวิชาการส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญที่จะศึกษาการบอกเรื่องทั้งหนังตะลุงภาคใต้และหนังตะลุงเมืองเพชรอย่างจริงจัง มีเพียงกล่าวถึงไว้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของขนบการแสดงหรือให้รายละเอียดเนื้อหาว่า ประกอบด้วยอะไรบ้าง แต่ไม่ได้มีการวิเคราะห์ลำดับเนื้อหาและลักษณะเนื้อหาที่เป็นหัวใจของการบอกเรื่อง และไม่มีการตีความถึงนัยยะแฝง รวมทั้งบทสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของบริบทท้องถิ่นเลย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบอกเรื่องของหนังตะลุงเมืองเพชรในประเด็นดังกล่าว

ภาพที่ 1 ไอ้เกลี้ยง

ภาพที่ 2 ไอ้แก้ว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการลำดับเนื้อหาและเนื้อหาการบอกเรื่องของหนังตะลุงเมืองเพชร
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการบอกเรื่องของหนังตะลุงเมืองเพชร

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาวิเคราะห์จากการบอกเรื่องของหนังตะลุงเมืองเพชร ที่บันทึกการแสดงไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2562 จำนวน 20 บท การบอกเรื่อง ประกอบด้วย 1) เกตุทอง: คณะ ก. กล้วย บรรเลงศิลป์ 2) เกตุทอง: คณะรุ่งฤทธิ์ บรรเลงศิลป์ 3) เกราะสุวรรณ: ก. กล้วย บรรเลงศิลป์ 4) คาวี โควิน: คณะลูกพ่อป่วน ชัยนาท เชิดชำนาญ 5) จำปาลอยมา จำปาลอยวน: ล.บรรเลงศิลป์ 6) ดวงใจแม่: คณะ ว. รวมศิลป์ 7) นางปีศาจร้ายฆ่าแม่: คณะ พ.นิยมศิลป์ 8) พระสังข์ศิลป์ชัย: คณะเด็กบ้านลาด บรรเลงศิลป์ 9) พระอภัยมณี ตอน หนีนางผีเสื้อ: คณะ ช.รุ่งเรืองศิลป์ 10) พัดทอง: คณะมหาพลู้ด ลูกเพชร 11) มณีสุริยวงศ์: คณะ ช. รุ่งเรืองศิลป์ 12) รามเกียรติ์ ตอน หนุมานสืบข่าวลงกา: คณะเจริญศิลป์ 13) รามเกียรติ์ ตอน ท้าวมาลีวราชว่าความ: คณะ ช.รุ่งเรืองศิลป์

14) รามเกียรติ์ ตอน นิमितเมืองลงกา: คณะเจริญศิลป์ 15) รามเกียรติ์ ตอน หนุมานหักสวนทศกัณฐ์: คณะเจริญศิลป์ 16) ศึกษาขอมดำดิน: คณะสมหมาย ศิษย์ครูเจริญ 17) รามเกียรติ์ ตอน ศึกษาพนาสูร: คณะมหาพลูค ลูกเพชร 18) สไปทอง: คณะ ว.รวมศิลป์ 19) หงส์หิน: คณะลูกฟอป่วน ชัยนาท เขิดชาญ 20) หญิงงามสามชาย: คณะรุ่งฤทธิ์ บรรเลงศิลป์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบอกเรื่องทั้งหนังสือและหนังตะลุงเมืองเพชรและหนังตะลุงภาคใต้ ตลอดจนงานวิจัยที่มีลักษณะข้อมูลเหมือนการบอกเรื่อง
2. เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการบันทึกวีดิทัศน์การแสดงหนังตะลุงเมืองเพชรตามขอบเขตจำนวนที่กำหนด รวมทั้งสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์คนเชิด เจ้าภาพ และผู้ชมการแสดง ต่อจากนั้นถอดตัวบทการบอกเรื่องของการแสดงแต่ละคณะเป็นลายลักษณ์อักษร
3. วิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามทั้งตัวบทที่ถอดเป็นลายลักษณ์อักษรและการสัมภาษณ์ แล้วเรียบเรียงผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอเป็นบทความวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาลักษณะการบอกเรื่องของหนังตะลุงเมืองเพชร สามารถวิเคราะห์ได้ 2 ประเด็น คือ การลำดับเนื้อหาและเนื้อหาการบอกเรื่อง และลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่สะท้อนจากการบอกเรื่องมีรายละเอียด ดังนี้

1. การลำดับเนื้อหาและเนื้อหาการบอกเรื่อง

การบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชรของแต่ละคณะแม้จะแตกต่างกันในรายละเอียดของเนื้อหาตามบริบทของสถานที่ที่ไปแสดง แต่ในภาพรวมมีการลำดับเนื้อหาและเนื้อหาที่คล้ายคลึงใกล้เคียงกันอย่างมีเอกภาพ และสืบทอดขนบการบอกเรื่องมาจากครูหนังตะลุงในอดีตมาจนถึงปัจจุบันหนังตะลุงเมืองเพชร มีการวางลำดับเนื้อหาและมีเนื้อหาเป็นลำดับ ดังนี้

1.1 การร้องเพลงนำ

การร้องเพลงนำการบอกเรื่องเป็นเนื้อหาที่อยู่ในลำดับต้นของการบอกเรื่อง กล่าวคือ การที่ตัวตลกร้องเพลงอยู่ในฉากก่อนสักระยะหนึ่งแล้วจึงเผยตัวออกมาพบกับผู้ชม เพื่อเป็นการเรียกความสนใจจากผู้ชม แล้วก็ร้องเพลงต่อไปจนจบเนื้อเพลง หลังจากนั้นจะเป็นการเจรจาตามปกติ การร้องเพลงนำการบอกเรื่องที่ได้ปรากฏ ได้แก่ เพลงลูกทุ่ง ลูกเกด และกลอนหนังตะลุง ดังรายละเอียด ดังนี้

1.1.1 การร้องเพลงลูกทุ่ง จากการเก็บข้อมูลปรากฏเพลงลูกทุ่ง จำนวน 4 เพลง ได้แก่ 1) พ่อแห่งสยาม ของนายบุญญิต (น้องเดียว) สุวรรณแว่นทอง 2) ขอเป็นพระเอก (เป็นเพลงแปลงเนื้อร้องจากเพลงลูกทุ่ง ขอเป็นพระเอกในหัวใจเธอ ของ สุทธิราช (กุ้ง) วงศ์เทเวศย์) 3) แววดา ของ พร ภิรมย์ และ 4) มนต์รักลูกทุ่ง ของ ไพบูลย์ บุตรขัน

ตามที่กล่าวแล้วว่า ช่วงการบอกเรื่องเป็นการสื่อสารของคนเชิดกับผู้ชม คนเชิดมีอิสระในการสื่อสารที่สะท้อนโลกทัศน์หรืออารมณ์ความรู้สึกของตนได้อย่างอิสระ การเลือกสรรบทเพลงลูกทุ่งมานำเสนอของแต่ละคณะ นอกจากเป็นการรวบรวมน้ำเสียงแก่ผู้ชมแล้วให้เกิดความบันเทิงแล้ว ยังแฝงสารที่มีนัยยะยกตัวอย่างเพลง “พ่อแห่งสยาม” คนเชิดต้องการแสดงความจงรักภักดีเทิดทูนสวดียอพระเกียรติยศของมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 ซึ่งแสดงออกในฐานะศิลปินท้องถิ่น ส่วนเพลงแปลงเนื่องจากบทเพลง ขอเป็นพระเอกใน

หัวใจเธอ คนเชิดต้องการตีแผ่อารมณ์ความรู้สึกของชีวิตคนเชิดหนังตะลุงหรือที่เรียกว่า “ศิลปินเล่นเงาบนผ้า” ที่สร้างความสุขหน้าจอให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้ชม แต่ชีวิตหลังจอต้องทุกข์ตรมเพราะไร้คู่ การคัดสรรเพลงลูกทุ่งของแต่ละคณะไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับคนเชิดที่ต้องการนำเสนอสารใดเป็นสำคัญ โดยให้สอดคล้องกับบริบทของการแสดง

1.1.2 การร้องลิเก

นอกจากเพลงลูกทุ่งแล้ว คนเชิดจะร้องกลอนลิเก ทำนองราชนิเกลิง ซึ่งเป็นทำนองสามัญของการแสดงลิเกที่ชาวบ้านคุ้นเคย เป็นเพลงนำการบอกเรื่อง คนเชิดจะสร้างสรรค์เนื้อหากลอนลิเกขึ้นให้สอดคล้องกับบริบทการแสดงและยุคสมัย ซึ่งมีทั้งการตีสอดและการแต่งไว้ล่วงหน้า จากตัวอย่างข้างล่าง คณะเจริญศิลป์ ใช้ไอ้แก้วเป็นตัวบอกเรื่องร้องกลอนลิเกเกริ่นนำ เนื้อหาเป็นการเกี่ยวผู้ชมเพื่อหาแม่ยก เนื้อหาสอดคล้องกับการใช้รูปแบบกลอนลิเก เพราะลิเกส่วนใหญ่มีแม่ยกอุปถัมภ์ นอกจากนั้นยังสอดแทรกบริบทสังคมปัจจุบันในเรื่องการใช้โซเชียล ในเรื่องการ “กดไลค์” ดังเนื้อความในตัวอย่าง

แฟนแฟนหน้าจอฟังเสียง	นี่เป็นเสียงแก้วคนเก่า
ถึงแม้รูปร่างไม่หล่อเหลา	เป็นแฟนหนุ่มสาวนายหน้า
ผมขอบอกกล่าวอย่างไม่โกหก	แก้วขาดแม่ยกรู้ไหม
แถมยังขาดคนคล้อยมาลัย	ไม่มีแม่หม้ายยามหา
ไม่มีวัยรุ่นเอาใจ	ไม่มีสาวใหญ่เรียกพี่
ขอวิวอนท่านที่เคารพ	มาเป็นแม่ยกได้ไหม
แก้วแอบกดไลค์อยู่ในใจ	แก้วนี้แอบรออยู่ในใจ

(รามเกียรติ์ ตอน นิมิตเมืองลงกา: คณะเจริญศิลป์)

1.1.3 การร้องกลอนหนังตะลุง

การร้องกลอนหนังตะลุงเมืองเพชร ใช้กลอนหัวเดียวแบบกลอนเพลงพวงมาลัยหรือเพลงเกี่ยวข้าวของภาคกลาง มีท่วงทำนองกระชับโลดโผนคล้ายการร้องละครชาตรีและมโนราห์ ซึ่งทำนองการร้องต่างกับหนังตะลุงภาคใต้ที่ใช้กลอนแปดและมีลีลาทำนองที่เนิบช้า กลอนหนังตะลุงนำการบอกเรื่อง ปรากฏดังตัวอย่าง

สิบนิ้วลูบทอดขอประนม	หมายบังคมขึ้นเหนือเศหา
ลูกไหว้คุณปู่คุณย่า	ลูกไหว้คุณตาคุณยาย
มาฟังกันด้วยหูมาดูด้วยตา	เลิกแล้วก็ลาต่างคนต่างไป
เล่นหนังตะลุงนั้นมันให้แสนยาก	มันให้ลำบากหว่ากขางใน
เล่นหนังตะลุงแม่เอบาง	ต้องเที่ยวจ้างเขาทั้งไกลทั้งใกล้
พอตกลงเรื่องราคา	เขาลูกมาลูกก็ต้องเล่นไป
บางคนชอบไวบางคนชอบช้า	สวนเสเฮฮาแซ่แว็บแซ่แว็บ
น้ำมันก็ตักขึ้นมา	ตัวขอลูกยาจะได้บรรยาย

(ศึกขอมดำดิน: คณะสมหมาย ศิษย์ครูเจริญ)

เนื้อหากลอนหนังตะลุงคณะสมหมาย ศิษย์ครูเจริญ เป็นการทักทายท่านผู้ชม แล้วระบายความคับข้องใจของชีวิตคนเล่นหนังตะลุงว่า หนังตะลุงนั้นการแสดงมีความยากลำบาก ต้องรับจ้างไปแสดงทั้งทางไกลทางใกล้ ส่วนผู้ชมก็มีรสนิยมการชมที่หลากหลาย

การร้องเพลงนำซึ่งอยู่ในลำดับต้นของขนบการบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชร ปรากฏการใช้เพลงลูกทุ่ง กลอนลิเก และกลอนหนังตะลุง และมีรูปแบบการนำเสนอที่มีฉันทลักษณ์ ส่วนเนื้อหานั้นคนเชิดแต่ละคณะมีอิสระในการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งบางเนื้อหาก็อ้างกับเนื้อหาของบทพูดบอกเรื่องในลำดับต่อไป เช่น การทักทาย การแนะนำชื่อคณะ ดังที่จะอธิบายในลำดับต่อไป

1.2 การปฏิสันถาร

หากหนังตะลุงคณะใดไม่มีการร้องเพลงนำการบอกเรื่อง การปฏิสันถารจะเป็นลำดับแรกของการบอกเรื่อง ตัวตลกจะการทักทายปราศรัยกับผู้ชม ซึ่งเป็นการกล่าวทักทายตามธรรมเนียมนิยมของคนไทยส่วนใหญ่จะกล่าวคำว่า “ขอล่าสวัสดิ์” “ขอกราบสวัสดิ์” “ขอล่าคำว่า สวัสดิ์” ถ้าเป็นพระสงฆ์หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะใช้คำปฏิสันถารว่า “ขอนมัสการพระเดชพระคุณ” ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

“ก่อนอื่นต้อง **ขอล่าสวัสดิ์** ทุกท่านชาวพี่น้องโป่งสลอดและพี่น้องหมู่บ้านใกล้เคียงทุกท่าน”
(จำปัลลยา มา จำปัลลยาวัน: คณะ ล.บรรเลงศิลป์)

“**ขอนมัสการพระเดชพระคุณ**คุณพ่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวัดเขาทะโมน จะเป็นเจ้าที่เจ้าทางเจ้าวัดเจ้าवास... **กราบนมัสการพระเดชพระคุณ**คุณพ่อองค์ใหม่ และพระสงฆ์องค์เจ้าที่จำพรรษาที่วัดเขาทะโมนทุกรูป”
(ศึกขอมดำดิน: คณะสมหมาย ศิษย์ครูเจริญ)

1.3 การบอกวัตถุประสงค์การแสดง

ลำดับต่อจากการปฏิสันถารจะเป็นการบอกวัตถุประสงค์ของการว่าจ้างคณะหนังตะลุงมาทำการแสดงส่วนใหญ่จะเป็นงานแก้บนหรือการปลี้อสังขบน นอกจากนั้นจะเป็นงานเบ็ดเตล็ด ได้แก่ งานขึ้นบ้านใหม่ งานประจำเดือนหรืองานประจำปีของวัด งานสวดอภิธรรมศพ งานแสดงถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำท้องถิ่น เป็นต้น ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

“สำหรับคืนวันนี้เป็นหนังตะลุงปลี้อสังขบน ของคุณจ้าวรรณ เอื้องกราย เธอก็ได้บนบานศาลกล่าวกับหลวงพ่อดำเอาไว้ 3 คืนด้วยกัน คืนนี้ก็เป็นคืนแรกของการปลี้อสังขบน ก็เป็นอันว่าสังขบาทสังขบนของคุณจ้าวรรณก็ขาดไปหนึ่งคืน เหลืออีกสองคืนนะครับ สำหรับคืนวันนี้ก็ขาดกันไป ไม่มีติดค้างกันอีกต่อไป”
(มนัสสุริยวงศ์: คณะ ช. รุ่งเรืองศิลป์)

“ผมแสดงวันนี้เป็นคืนที่สองงาน**ประจำปีวัดเขาทะโมน** ที่เขาจัดกันทุกปี ปีละสองคืน ให้พ่อแม่พี่น้องชาวบ้านชาวช่องที่มีจิตศรัทธาในศาสนาพุทธมาทำบุญทำกุศลปิดทองหลวงพ่อดำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพระอุโบสถ”
(ศึกขอมดำดิน: คณะสมหมาย ศิษย์ครูเจริญ)

1.4 การถอดหมวกของตัวตลกบอกเรื่อง

“**ต้องถอดหมวกก่อนครับ** (ถอดออกมาเห็นหัวล้าน) เดี่ยวหลวงพ่อกันจะว่าเอา แสดงในวัดโนว ใสหมวกมาทำไม ศาลพระภูมิเจ้าที่เจ้าที่เจ้าทาง ศาลพระพรหมที่อยู่หน้าศักดิ์สิทธิ์มาก”
(นางปีศาจร้ายฆ่าแม่: คณะ พ.นิยมศิลป์)

“ก่อนอื่นขอกราบคณะเจ้าภาพหน่อย ฮะ ๆ ๆ แหมเข้ามาที่วัด **ไม่รู้จักสถานที่ถอดหมวกก่อน** ฮะ ๆ ๆ คนเราจะหล่อเสียอย่างไม่ว่าใสหมวกถอดหมวกมันหล่อทั้งนั้นแหละ”
(รามเกียรติ์ ตอน นิमितเมืองลงกา: คณะเจริญศิลป์)

การถอดหมวกของตัวตลกบอกเรื่องเป็นมุกตลกเพื่อสร้างอารมณ์ขัน พบบางคณะเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นสายหนังนอกจะใช้นมุกนี้แทรกไว้ในการบอกเรื่อง โดยใช้ไอ้เกลี้ยงตัวตลกหัวล้านสวมหมวกออกมาบอกเรื่องเมื่อพูดทักทายได้สักพักก็จะถอดหมวก เพื่อเป็นการเคารพสถานที่และให้เกียรติท่านผู้ชม เมื่อถอดหมวกออกมาจะเห็นหัวล้านสีแดง ผู้ชมจะหัวเราะ รายละเอียดดังตัวอย่างข้างต้น

1.5 การแนะนำชื่อคณะ

การแนะนำชื่อและที่อยู่คณะหนังตะลุงที่แทรกไว้ในการบอกเรื่อง เป็นการประชาสัมพันธ์เน้นย้ำให้ผู้ชมรับทราบว่า หนังตะลุงคณะที่แสดงในคืนนี้ชื่อคณะอะไร มาจากที่ไหน หากผู้ชมท่านใดประทับใจการแสดงเมื่อจะมีงานที่ต้องการหนังตะลุงมาแสดงในอนาคต ก็จะสามารถติดต่อว่าจ้างโดยตรงได้ถูกต้อง ดังตัวอย่างข้อความการบอกเรื่อง ต่อไปนี้

วันนี้ พ.นิยมศิลป์ อยู่หนองปรัง เข้าย้อย จังหวัดเพชรบุรี ไม่เคยเดินทางผ่านเข้ามาเลย ครั้งแรกในชีวิต ผมแสดงท่ามาหากินเขตหนองชุมพลครับ ปากท่อ ราชบุรี นครปฐม อยู่เขตนั้น วันนี้ไผ่เข้ามาวัดเขาตะเครา เคยมาครับ มาบ่อย เดินทางมาที่วัดขุนตราครั้งแรก”

(นางปีศาจร้ายฆ่าแม่: คณะ พ.นิยมศิลป์)

“รับชมรับฟังหนังตะลุงรุ่งฤทธิ์บรรเลงศิลป์ จากอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ได้มาทำการแสดงในค่ำคืนวันนี้”

(หญิงงามสามชาย: คณะรุ่งฤทธิ์ บรรเลงศิลป์)

1.6 การกล่าวขอบคุณ

การกล่าวแสดงความรู้สึกขอบคุณเป็นมารยาทและธรรมเนียมนิยมของการบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชร ส่วนใหญ่จะเป็นการขอบคุณเจ้าภาพเป็นหลักที่ได้ว่าจ้างมาแสดง นอกจากนั้นจะขอบคุณคนที่ได้ติดต่อซึ่งอาจไม่ใช่เจ้าภาพ หากเจ้าภาพมีการเลี้ยงอาหารก็จะขอบคุณบรรดาแม่ครัว หรือรวมทั้งกราบขอบคุณเจ้าอาวาสที่ได้ให้ใช้สถานที่แสดง การกล่าวขอบคุณเป็นการสร้างมิตรสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่นที่ไปแสดง เป็นการสร้างเครือข่าย เพื่อประโยชน์ในการจ้างหนังตะลุงมาแสดงในโอกาสต่อไป ดังตัวอย่าง การกล่าวขอบคุณต่อไปนี้

“กราบขอบคุณคณะเจ้าภาพได้จับจองเป็นเจ้าของหนังตะลุงวันนี้เข้าไว้ กราบขอบคุณนางเยาว์ (เจ้าภาพ) เป็นอย่างสูง ขอขอบคุณแม่ครัวทุก ๆ ท่านที่ได้ประกอบอาหารเลี้ยงกันอิมหนาสำราญ เรียกว่าให้ความไว้วางใจเราชาวคณะ ว.รวมศิลป์มา ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นใจทีเดียว หลาย ๆ ท่านที่จับจองผมไว้ รู้สึกว่ายาวเหยียด ตอนนี้บาเข้าไปเดือนกรกฎา ขอบคุนทุกเจ้าภาพทีเดียวนะครับ”

(ดวงใจแม่: คณะ ว. รวมศิลป์)

“ก็ขอขอบคุณคณะท่านเจ้าภาพที่ได้จัดหาหนังพวกเราทำการแสดงเปลื้องสินบนในงานของท่านในค่ำคืนวันนี้ ในงานของวัดตรงชัยถือเป็นโอกาสสมโภชไปในตัว ขอบคุนไปยังคณะท่านเจ้าภาพและพระเดช พระคุณท่านเจ้าอาวาสวัดตรงชัยที่เอื้อเฟื้อสถานที่ให้พวกเราทำการแสดงเปลื้องสินบนให้กับหลวงพ่อดำกัน ในค่ำคืนวันนี้ เอาละครับ”

(มณีสุริยวงศ์: คณะ ช. รุ่งเรืองศิลป์)

1.7 การกล่าวอวยพร

การกล่าวอวยพรเจ้าภาพมีแทรกไว้ในการบอกเรื่อง เป็นการอวยพรด้วยข้อความสั้น ๆ ซึ่งพบในบางคณะเท่านั้น เนื่องจากทุกคณะจะร้องกลอนหนังตะลุงอวยพรเจ้าภาพในช่วงพิธีกรรมแล้ว การอวยพรจะกล่าวถึง ขอให้มีความสุข ความเจริญ มีสุขภาพที่ดี ร่ำรวย ฯลฯ ดังตัวอย่างข้อความ ต่อไปนี้

“ขอให้เจ้าภาพหลุดสินบาทขาดสินบน คิดสิ่งหนึ่งสิ่งใดสมความมุ่งมาดปรารถนา อย่าเจ็บอย่าจนให้รวยทั้งปีให้ดีทั้งชาติ”

(เกราะสุวรรณ: คณะ ก. กล้วย บรรเลงศิลป์)

“ต่อจากนี้จะขอจะคิดจะทำสิ่งใด ขอให้ประสบความสำเร็จ นะครับ ความเจ็บอย่าได้ ความไข้อย่ามี ความเจริญในหน้าที่การงาน มีลูกมีหลานก็ขอให้มั่งคั่งปัญญาเฉียบแหลม ทั้งพ่อแม่พี่น้องทั้งหลาย พี่ป้าน้าอาขอให้มีความสุขกันถ้วนหน้า ปี 60 นี้ สิ่งชั่วช้าทั้งหลายขอให้ห่างไกลอย่าประสบและพบพา มีแต่ความเจริญรุ่งเรืองกันทั่วทุกท่าน”

(รามเกียรติ์ ตอน ท้าวมาลีวราชว่าความ: คณะ ช. รุ่งเรืองศิลป์)

1.8 การขอลอย

การขอลอยท่านผู้ชมและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หากเกิดความผิดพลาดในการแสดง เป็นเนื้อหาหนึ่งที่น่าปรากฏในการบอกเรื่อง แสดงถึงวัฒนธรรมการอ่อนน้อมถ่อมตัวของสังคมไทย ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

“อย่างว่าละครับบางคนชอบช้า บางคนชอบไว บางคนชอบตลกสนุกสนาน บางคนชอบเนื้อเรื่อง แต่ผมคนเดียวทำถูกใจไม่อย่างใดต้องกราบขอลอยไว้ ณ ที่นี้ด้วย ชุ่มเสียงแหบไปบ้าง ขอกราบประทานอภัย อย่างว่ายังได้หยุดกันไม่เลย โน้นนะยามาตั้งแต่งงานพระนครศรี”

(พระสังข์ศิลป์ชัย: คณะเด็กบ้านลาด บรรเลงศิลป์)

“คีนี่ผมไม่สามารถเอาทุกศิลปินมาได้ ก็เลยดำเนินการแต่เพียงคนเดียว ร้องเพียงคนเดียว ถ้าหากเกิดการผิดพลาดประการหนึ่งประการใด กราบประทานอภัยอย่างสูง นะครับนะ”

(สไบทอง: คณะ ว.รวมศิลป์)

1.9 การอนุรักษ์

คนเชิดหนังตะลุงตระหนกอยู่เสมอว่าตนอยู่ในฐานะศิลปิน ที่สืบทอดศิลปะการแสดงมาจากครูหนังตะลุงในอดีต การรักษาการแสดงหนังตะลุงให้คงอยู่กับเมืองเพชร เป็นการบอกให้ผู้ชมได้ตระหนักถึงคุณค่าของการแสดงหนังตะลุง และร่วมกันอนุรักษ์ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

“หนังตะลุงเพชรบุรี สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยคุณครูลาภ กลิ่นอุบล หรือเป็นครูซง ก็มาหลายรุ่นแล้ว นี่ก็มาถึงรุ่นหลาน ก็อนุรักษ์กันเอาไว้ เดี่ยวศิลปะเมืองเพชรบุรีของเราจะจางหายไป คีนี่ก็ทำการแสดงให้รับชมรับฟัง”

(เกตุทอง : คณะรุ่งฤทธิ์ บรรเลงศิลป์)

“เอาละครับ เมื่อสินบาทสินบนขาดกันไปแล้ว ต่อจากนี้ไป ในฐานะที่ผมเองเป็นศิลปินประจำจังหวัด ทำหน้าที่อนุรักษ์หนังตะลุงของจังหวัดเพชรบุรี มาเปลี่ยนสินบนในคำคินวันนี้ ศิลปะท้องถิ่น ศิลปินประจำจังหวัด ของเราก็มีกันมากมายหลายคณะ ใครชอบจอยไหนก็เลือกหาเลือกชมได้ตามสบาย”

(มณีสริยวงศ์: คณะ ช. รุ่งเรืองศิลป์)

1.10 การบอกชื่อเรื่อง

การบอกชื่อเรื่องที่จะแสดงเป็นหัวใจสำคัญของการบอกเรื่องที่อยู่ลำดับท้ายสุด เพื่อให้ผู้ชมทราบว่าจะแสดงเรื่องอะไร ในขั้นตอนนี้ทุกคณะจะบอกชื่อคณะเน้นย้ำอีกครั้ง ก่อนบอกชื่อเรื่อง แต่ละคณะจะมีเนื้อหาการบอกเรื่องลีลาสร้างความสนใจอย่างไร ดังตัวอย่างที่จะอธิบาย ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“แม่ชีของเรื่องไฉไล คีนี่เอาเรื่องจำปีลอยมาจำปาลอยวน ว่าได้ดูไม่นานเนตั้งแต่ครูลาภเสียได้ดูที่ไหนไม่เลย เขาขอมาเราก็ต้องให้ สนุกค้อยมีมากใหญ่ไม่ เดี๋ยวเรื่องเลย คีนี่เราจะเสนอสนองพระคุณท่านในท้องเรื่องตามคำขอของเจ้าภาพครับ เสนอสนองในท้องเรื่อง “จำปีลอยมา จำปาลอยวน” จำปีลอยมาจำปาลอยวนจะมีสาระอย่างไร ขอเชิญพ่อแม่พี่น้องไปสอดหาความสำคัญจากเราชาวคณะ ล.บรรเลงศิลป์ ได้แล้วครับ สวัสดีครับ”

(จำปีลอยมา จำปาลอยวน: คณะ ล.บรรเลงศิลป์)

จากตัวอย่างข้างต้น เรื่องที่ใช้แสดงเป็นเรื่องที่เจ้าภาพซึ่งเป็นแม่ชีขอให้แสดง จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมได้ยินบทสนทนาได้ตอบว่า แม่ชีขอให้คนเชิดเล่นเรื่อง “จำปาลอยมา จำปาลอยวน” ซึ่งเป็นบทประพันธ์ที่ครูลาม กลิ่นอุบล ครูหนังตะลุงสายหนังนอกได้ประพันธ์ไว้ แม่ชีเคยดูเมื่อสมัยก่อนที่ครูลามแสดงก็เกิดความประทับใจ อีกทั้งในเรื่องมีแม่ชีที่ได้เลี้ยงดูตัวนางเอกให้เป็นคนมีวิชาความรู้ แม่ชีจึงต้องการให้แสดงเรื่องนี้ คนเชิดก็ตอบสนองความต้องการ ดังนั้นในเนื้อหาการบอกเรื่องจึงได้บอกมูลเหตุของการแสดงเรื่องนี้ก่อน ก่อนที่จะบอกชื่อเรื่อง

ตัวอย่างที่ 2

“เอาละครับ จะพูดมากไปจะมากเรื่อง แต่ถ้าพูดไม่เลยกลัวจะรู้เรื่องไม่ เออว่าอยู่กันที่นี้เนะ สองคืนด้วยกัน คำพรั่งอีกคืน คืนนี้คืนแรกสำหรับพวกเราชาวคณะเด็กบ้านลาด บรรเลงศิลป์ พูดมากไปเด็กเล็ก เด็กน้อยจะหลับกันเสียก่อน วันนี้ก็เริ่มเล่นกันแต่วัน สำหรับคำคืนวันนี้จะเสนอสนองในท้องเรื่อง “พระสังข์ศิลป์ชัย” ครับ เรื่องราวจะเป็นอย่างไร สนุกสนานประการใด ขอเชิญพ่อแม่พี่น้องทุกท่านหาความสำราญจากหนังตะลุง *เด็กบ้านลาด บรรเลงศิลป์* ได้แล้วจ้า”

(พระสังข์ศิลป์ชัย: คณะเด็กบ้านลาด บรรเลงศิลป์)

เนื้อหาการบอกเรื่องของตัวอย่างนี้ ก่อนที่จะบอกชื่อเรื่องได้แจ้งให้ผู้ชมทราบว่าจะมาแสดงที่นี้สองคืน คืนนี้เป็นคืนแรก มีการใช้ประโยคออกตัวเพื่อรวบรัดเวลาและตัดบทสู่การแสดง “จะพูดมากไปจะมากเรื่อง แต่ถ้าพูดไม่เลยกลัวจะรู้เรื่องไม่” กับ “พูดมากไปเด็กเล็ก เด็กน้อยจะหลับกันเสียก่อน วันนี้ก็เริ่มเล่นกันแต่วัน” จากการสังเกตการณ์วันที่แสดงมีเด็กมาเข้าชมการแสดงจำนวนมาก คนเชิดจึงได้นำไปกล่าวเป็นเหตุผลที่จะรีบแสดง เนื่องจากกลัวผู้ชมเด็ก ๆ จะง่วงนอน จึงนำไปแทรกไว้ในเนื้อหาการบอกเรื่อง นอกจากนั้นยังมีลีลาการใช้คำคล้องจองปูคำก่อนบอกชื่อเรื่องว่า “เสนอสนองในท้องเรื่อง” เมื่อบอกชื่อเรื่อง ว่า “พระสังข์ศิลป์ชัย” แล้ว ยังมีการส่ายชวนให้ติดตามเนื้อหาการแสดง ด้วยลีลาเชิญชวนชมในข้อความ “เรื่องราวจะเป็นอย่างไร สนุกสนานประการใด ขอเชิญพ่อแม่พี่น้องทุกท่านหาความสำราญ” แล้วก็เน้นย้ำชื่อคณะให้ผู้ชมรับทราบอีกครั้งในช่วงสุดท้าย

ตัวอย่างที่ 3

“สำหรับคำคืนวันนี้จะขอน้อมนำเอาบทพระราชนิพนธ์ของพระพุทธรียอดฟ้าจุฬาภรณราชกาลที่ 1 ได้ทรงพระราชนิพนธ์เอาไว้ในท้องเรื่อง รามเกียรติ์ เพราะพระองค์เกรงว่าจะสูญหายไปจากประเทศไทยของเรา เพราะเป็นมรดกอันล้ำค่า ก็มีกันอยู่หลายประเทศที่นิยมรามเกียรติ์เอามาแสดงเป็นโขนหนังละคร รามเกียรติ์มีความยาวถึง 116 เล่มสมุดไทย โอ้คำว่าสมุดไทยผมเองก็ยังงง ๆ อยู่ ว่ามันยังไฉน แต่ตามตำราบ่งบอกว่า 116 เล่มสมุดไทย เพราะฉะนั้นต้องจับเป็นตอน ๆ ไป คืนนี้ก็จะเสนอสนอง “รามเกียรติ์” ในตอนที่มิชื่อว่ามีชื่อว่า ท้าวมาลีวราช ว่าความรามลักษณะกับทศกัณฐ์ เรื่องราวเนื้อหาจะเป็นอย่างไรโปรดรับชมรับฟังจากพวกเราชาวคณะ *ข. รุ่งเรืองศิลป์ สวัสดิ์ศรี*”

(รามเกียรติ์ ตอน ท้าวมาลีวราชว่าความ: คณะ ข. รุ่งเรืองศิลป์)

การบอกเรื่องในตัวอย่างนี้นำวรรณคดีเอกเรื่อง รามเกียรติ์ มาปรับบทการแสดงเป็นหนังตะลุง คนเชิดจึงได้กล่าวถึงประวัติผู้ทรงพระราชนิพนธ์ คือ รัชกาลที่ 1 พูดถึงความสำคัญว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าที่นำไปแสดงเป็นโขนละคร อีกทั้งบอกเรื่องการจดบันทึกในสมุดไทยว่ามีความยาวถึง 116 เล่มสมุดไทย เนื้อหาจึงมีความยาวมาก ดังนั้นคนเชิดจึงขอตัดตอนมาแสดงในคืนวันนี้ ทั้งหมดเป็นลีลาการเกริ่นนำก่อนสู่การบอกเรื่อง เป็นการให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้ชมไปในตัว แล้วจึงบอกชื่อเรื่องและตอนที่แสดง “‘รามเกียรติ์’ ในตอนที่มิชื่อว่ามีชื่อว่า ท้าวมาลีวราชว่า” แล้วจบด้วยการย้ำชื่อคณะอีกครั้ง

ตัวอย่างที่ 4

“สำหรับคำคืนวันนี้ พวกเราชาวคณะทำการแสดงในท้องเรื่อง “หญิงงามสามชาย” คุณครู ลาก กลิ่นอบล คุณปู่ ประพันธ์เอาไว สืบทอดกันมาตั้งแต่คุณพ่อสำราญ กลิ่นอบล ก็ตอนนี้นำถึงรุ่นหลาน รุ่งฤทธิ์บรรเลงศิลป์ สืบทอดต่อ ๆ กันมา ในท้องเรื่อง “หญิงงามสามชาย” ในคำคืนวันนี้ ขอเชิญพ่อแม่รับชมได้ สวัสดิ์ครับ”

(หญิงงามสามชาย: คณะรุ่งฤทธิ์ บรรเลงศิลป์)

การบอกเรื่องในตัวอย่างนี้มีการบอกชื่อเรื่องถึง 2 ครั้ง คณะนี้เป็นรุ่นหลานที่สืบเชื้อสายมาโดยตรงของครูหนึ่งนอกในอดีตที่มีชื่อเสียงที่สุด คือ ครูลาก กลิ่นอบล ดังนั้นการบอกเรื่องจึงมีลีลาและวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นการแสดงให้แก่ผู้ชมว่าเป็นคณะที่สืบทอดมาโดยตรง เป็นศิษย์มีครู โดยการอ้างอิงเชิงประวัติของเรื่องที่แสดง คือ “หญิงงามสามชาย” ที่คุณปู่ของคณะได้ประพันธ์ไว้ ตอนนี้เป็นรุ่นหลานพร้อมย้ำบอกชื่อคณะ “รุ่งฤทธิ์บรรเลงศิลป์” พร้อมบอกชื่อเรื่องซ้ำอีกครั้งเป็นการปิดท้าย

จากตัวอย่างที่ยกมา อธิบายได้ว่า การบอกชื่อเรื่องหนึ่งตระกูลที่แสดง เป็นขั้นตอนลำดับสุดท้ายที่เป็นหัวใจสำคัญของขนบการบอกเรื่อง แต่ละคณะจะมีลีลาการสร้างความสนใจหรือการให้ข้อมูล หรือสอดแทรกข้อเท็จจริงต่าง ๆ สามารถทำได้อย่างอิสระ ไม่มีข้อบังคับตายตัว แต่มีสองสิ่งที่ทุกคณะมีร่วมกัน คือ การเน้นย้ำชื่อคณะให้ผู้ชมทราบอีกครั้ง และการบอกชื่อเรื่อง

2. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากการบอกเรื่อง

การบอกเรื่องหนึ่งตระกูลเมืองเพชรมีวัตถุประสงค์เพื่อบอกชื่อเรื่องการแสดงให้ผู้ชมรับทราบ ดังมีลำดับเนื้อหาและเนื้อหาตั้งได้กล่าวแล้ว นอกจากนั้นเนื้อหาของการบอกเรื่องยังสะท้อนลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมสามารถวิเคราะห์ได้ 5 ประเด็น มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 วัฒนธรรมการทักทายในสังคมไทย

การกล่าวทักทายปราศรัยเป็นวัฒนธรรมหรือธรรมเนียมนิยมของคนไทย เป็นการแสดงมารยาทที่ดีและเป็นการแสดงความสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกัน ตัวบอกเรื่องหนึ่งตระกูลจะกล่าวทักทายเจ้าภาพหรือผู้ชมก่อน โดยการกล่าวคำว่า “สวัสดิ์” คำกล่าวคำทักทายยังแสดงความอ่อนน้อมให้เกียรติผู้ชม สะท้อนจากถ้อยคำเสริมความนอบน้อม เช่น “ขอกราบสวัสดิ์” “สืบนั้ก็ขอสวัสดิ์” นอกจากนั้นยังการใช้ถ้อยคำทักทายยังสะท้อนระดับบุคคล โดยการใช้คำ “พระเดชพระคุณ” ซึ่งเป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้เรียกผู้มียศบรรดาศักดิ์หรือพระภิกษุสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์สูง โดยเปลี่ยนคำทักทายให้เหมาะสมกับระดับบุคคลเมื่อทักทายพระสงฆ์ โดยใช้คำว่า “กราบนมัสการพระเดชพระคุณ” ดังตัวอย่าง ในข้อ 1.2 การปฏิสนธการ

2.2 วัฒนธรรมการขอบคุณและอวยพรในสังคมไทย

การกล่าวคำขอบคุณเป็นการแสดงความรู้สึกซาบซึ้งหรือสำนึกในพระคุณหรือน้ำใจที่ได้รับจากอีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนการอวยพรคือการกล่าวถ้อยคำที่เป็นมงคลแสดงความปรารถนาดีต่อกัน มักใช้คำอวยพรในโอกาสต่าง ๆ กัน การขอบคุณและการอวยพรถือเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญประการหนึ่งของคนไทย การบอกเรื่องหนึ่งตระกูลจึงเป็นพื้นที่ที่คนเชิดใช้ขอบคุณเจ้าภาพที่ได้ติดต่อว่าจ้างมาแสดง พร้อมทั้งอวยพรให้เจ้าภาพและผู้ชมให้มีความสุขความเจริญ ร่ำรวย และมีสุขภาพดี ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างการขอบคุณ

“กราบขอบคุณคณะเจ้าภาพได้จ้างจงเป็นเจ้าของหนึ่งตระกูลวันนี้เข้าไว้ กราบขอบคุณนางเยาว์ (เจ้าภาพ) เป็นอย่างสูง ขอขอบคุณแม่ครัว ทุก ๆ ท่านที่ได้ประกอบอาหารเลี้ยงกันอิมหนาสำราญ เรียกว่าให้ความไว้วางใจเราชาวคณะ ว.รวมศิลป์มา ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นใจทีเดียว”

(ดวงใจแม่: คณะ ว. รวมศิลป์)

ตัวอย่างการอวยพร

“ต่อจากนี้จะขอจะคิดจะทำสิ่งใด ขอให้ประสบความสำเร็จ นะครับ ความเจ็บอย่าได้ ความไข้อย่ามี ความเจริญในหน้าที่การงาน มีลูกมีหลานก็ขอให้มั่งคั่งปัญญาเฉียบแหลม ทั้งพ่อแม่พี่น้องทั้งหลาย พี่ป้าน้าอาขอให้มีความสุขกันถ้วนหน้า ปี 60 นี้ สิ่งชั่วช้าทั้งหลายขอให้ห่างไกลอย่าประสบและพบพาน มีแต่ความเจริญรุ่งเรืองกันทั่วทุกท่าน”

(รามเกียรติ์ ตอน ท้าวมาลีวราชว่าความ: คณะ ช. รุ่งเรืองศิลป์)

2.3 วัฒนธรรมการแก้บนในสังคมท้องถิ่น

ชาวเพชรบุรีมีความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ท้องถิ่นอย่างมั่นคง ดังนั้นเมื่อมีปัญหาชีวิตชาวเพชรบุรี จึงขนานบาศาลกล่าวและเมื่อได้สมประสงค์ตามที่บนก็จะแก้บนด้วยหนังตะลุง หนังตะลุงเมืองเพชรจึงเป็นศิลปะการแสดงที่มีบทบาทรับใช้สังคม ทำหน้าที่เป็นมหรสพแก้บน ช่วยคลายความวิตกกังวลและสร้างความสบายใจให้ชาวเพชรบุรี (ทรงฤทธิ์ ศรีสารคาม, 2555 : ง) หนังตะลุงเมืองเพชรจึงเป็นศิลปะการแสดงทั้งพิธีกรรมการแก้บน การตัดสินบน และการแสดงเรื่องราวของหนังตะลุง การสืบทอดทั้งหมดเป็นการจรรโลงให้พิธีกรรมการแก้บนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดำรงอยู่จนกลายเป็นวัฒนธรรม “หนังตะลุงแก้บน” ของเมืองเพชรมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากช่วงพิธีกรรมที่เป็นการแก้บนโดยตรงแล้ว เนื้อหาของการบอกเรื่องในประเด็น การบอกวัตถุประสงค์ของการแสดงยังสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการแก้บน ดังตัวอย่างแรก ในข้อ 1.3 การบอกวัตถุประสงค์การแสดง

2.4 การยกย่องให้เกียรติครูในสังคมไทย

ในสังคมไทยให้ความสำคัญกับ “ครู” ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ศิลปวิทยาการให้แก่ศิษย์ ศิษย์จะต้องมีความกตัญญูทักท้วงต่อครู ในช่วงพิธีกรรมของหนังตะลุงเมืองเพชรจะมีการไหว้ครูแสดงถึงความระลึกถึงบุญคุณของครูอย่างละเอียด ส่วนในช่วงการบอกเรื่องมีเนื้อหาที่ปรากฏถึงการยกย่องให้เกียรติครูหนังตะลุง ดังตัวอย่างที่ 1 กับ ตัวอย่างที่ 5 ในข้อ 1.10 คนเชิดจะบอกชื่อเรื่องของการแสดงหนังตะลุง คือ เรื่อง “จำปาลอยมาจำปาลอยวน” และ “หญิงงามสามชาย” และบอกว่าเรื่องดังกล่าวเป็นผลงานการประพันธ์ของ ครูลาภกลีนอบล ครูหนังตะลุงสายหนังนอกที่มีชื่อเสียงโด่งดังในอดีต การบอกชื่อครูผู้ประพันธ์นับเป็นการให้เกียรติยกย่องครู แสดงความสำนึกในพระคุณ นับเป็นวัฒนธรรมการแสดงความกตัญญูของศิลปินในสังคมไทย

2.5 ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

คนไทยมีความผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์มาแต่บรรพกาล ยิ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน่านับการเพื่อพสกนิกรชาวไทย จึงทำให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณต่างมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงกลายเป็นวัฒนธรรมที่อยู่ในสายเลือดของคนไทย เมื่อพระองค์เสด็จสู่สวรรคาลัย ยังความเศร้าโศกเสียใจมาสู่อาณาประชาราษฎร์

การบอกเรื่องหนังตะลุงมีเนื้อหาที่สะท้อนวัฒนธรรมความจงรักภักดี ดังจะเห็นจากเพลงลูกทุ่ง “พ่อแห่งสยาม” ของคณะ ว.รวมศิลป์ ที่ร่อนนำการบอกเรื่อง โดย วิน อุ่นใจเพื่อน เจ้าของคณะกล่าวว่า “เมื่อก่อนผมร้องเพลงเล่นเกล้าเผ่าไทย เปลี่ยนมาเรื่อย ๆ ได้ฤๅณิ เป็นเพลงเกี่ยวกับสร้างบ้านสร้างเมือง แล้วก็เข้าหลอมดวงใจ ผมจะร้องเป็นเพลงเกี่ยวกับเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์” นอกจากนั้น การบอกเรื่องยังมีข้อความที่แทรกเฉพาะกิจที่กล่าวถึงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของ รัชกาลที่ 9 เป็นการแสดงความอาลัยด้วยหัวใจจงรักภักดี กรณีเสด็จสวรรคต ดังข้อความ ต่อไปนี้

“ไม่มีอีกแล้วพ่อแก้วของเราทุกคนต้องมาโศกเศร้า พระองค์เจ้าสุวรรธรรคาลัย ลูกจะทำความดี รักสามัคคีที่พ่อสอนไว้ ฐ สถิตในดวงใจของคนไทยตลอดกาล ข้าพระพุทธเจ้าหนึ่งตระกูลคณะลูกชายพ่อป่วน ชัยนาท เชิดชำนานู หลานหมื่นเชิด ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้”

(ควี โควิน: คณะลูกพ่อป่วน ชัยนาท เชิดชำนานู)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาการบอกเรื่องหนึ่งตระกูลเมืองเพชรจำนวน 20 เรื่อง ปรากฏการลำดับเนื้อหาและเนื้อหา การบอกเรื่องหนึ่งตระกูลเมืองเพชรสามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การปรากฏลำดับเนื้อหาและเนื้อหาในการบอกเรื่องหนึ่งตระกูลเมืองเพชร

ประเด็นเนื้อหา	จำนวนที่ปรากฏ	ร้อยละ
1. การร้องเพลงนำ	9	45
2. การปฏิสันถาร	14	70
3. การบอกวัตถุประสงค์การแสดง	14	70
4. การถอดหมวกของตัวตลกบอกเรื่อง	4	20
5. การแนะนำชื่อคณะ	8	40
6. การกล่าวขอบคุณ	7	35
7. การกล่าวอวยพร	4	20
8. การขอภัย	8	40
9. การอนุรักษ์	4	20
10. การบอกชื่อเรื่อง	20	100

จากข้อมูลในตารางข้างต้น สามารถอธิบายได้ 2 ประเด็น ประเด็นแรกเรื่องการลำดับเนื้อหา หากคณะใด มีการร้องเพลงนำ ได้แก่ เพลงลูกทุ่ง กลอนลิเก หรือ กลอนหนึ่งตระกูล เนื้อหาดังกล่าวจะอยู่ในลำดับแรก ต่อมา จะเป็นการปฏิสันถาร และการบอกวัตถุประสงค์ของการแสดง ส่วนเนื้อหาในข้อ 4-9 นั้น ขึ้นอยู่กับแต่ละคณะว่า จะมีหรือไม่ หากว่ามีก็เป็นไปตามลำดับที่ปรากฏในตาราง แต่อาจไม่เคร่งครัดสามารถสลับลำดับกันได้ ส่วน เนื้อหาสำคัญที่สุดลำดับสุดท้ายที่ปรากฏทุกคณะ คือ การบอกชื่อเรื่องที่แสดง

ประเด็นที่ 2 เรื่องเนื้อหาในการบอกเรื่องหนึ่งตระกูลเมืองเพชร จากตารางสรุปได้ว่า การบอกเรื่องมี เนื้อหาหลัก 3 ประการ คือ 1) การปฏิสันถาร ปรากฏความถี่ 14 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 70 2) การบอก วัตถุประสงค์การแสดง ปรากฏความถี่ 14 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 70 และ 3) การบอกชื่อเรื่อง ปรากฏความถี่ 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 100 เนื้อหาหลักทั้ง 3 ประการนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบอกเรื่อง โดยเฉพาะประเด็น การบอกชื่อเรื่อง เพราะเป็นหัวใจสำคัญหรือวัตถุประสงค์หลักของการบอกเรื่อง ส่วนเนื้อหาอื่น ๆ เป็นเนื้อหา ย่อยจะปรากฏในการบอกเรื่องหรือไม่ก็ได้ขึ้นอยู่กับคนเชิดของแต่ละคณะจะเป็นผู้ตัดสินใจสร้างสรรค์

เนื้อหาของการบอกเรื่องยังสะท้อนลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมไทย 5 ประเด็น ได้แก่ 1) วัฒนธรรม การทักทายในสังคมไทย ปรากฏอยู่ในเนื้อหาการปฏิสันถาร เป็นการทักทายเจ้าภาพ ผู้ชม และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ท้องถิ่น การทักทายแสดงถึงความสัมพันธ์และความเป็นมิตร ถ้อยคำที่ใช้ทักทายเปลี่ยนไปตามฐานะบุคคล ได้แก่ ผู้ชมทั่วไป จะใช้คำทักทายว่า “ขอกราบสวัสดีพ่อแม่พี่น้องทุกท่านที่มา” หากเป็นพระสงฆ์ก็จะกล่าวทักทายว่า “กราบนมัสการพระเดชพระคุณคุณพ่อองค์ใหม่ และพระสงฆ์องค์เจ้าที่จำพรรษาที่วัดเขาทโมนทุกรูป”

การทักทายและการใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับระดับบุคคลถือเป็นวัฒนธรรมไทยประการหนึ่ง เช่นเดียวกับ 2) วัฒนธรรมการขอบคุณและอวยพรในสังคมไทย เนื้อหาในการบอกเรื่องเป็นการขอบคุณเจ้าภาพ หรือผู้ติดต่อ จ้างมาแสดง แม้ครัวที่ทำอาหารเลี้ยง ตลอดจนเจ้าอาวาสที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการแสดง ส่วนการอวยพรนั้น เนื้อหาในการบอกเรื่องเป็นการอวยพรเจ้าภาพด้วยถ้อยคำสั้นที่สื่อมอบความสุขความเจริญแก่เจ้าภาพ การแสดงความรู้สึกสำนึกในบุญคุณเป็นการขอบคุณและการแสดงความปรารถนาดีผ่านการอวยพร ล้วนเป็น วัฒนธรรมที่สร้างความสุขให้แก่สังคมไทย 3) วัฒนธรรมการแก้บนในสังคมท้องถิ่น ปรากฏในเนื้อหาการบอก วัตถุประสงค์ของการแสดงการแสดงหนังตะลุงตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการแก้บน สะท้อนให้เห็น ความศรัทธาเชื่อมั่นต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ท้องถิ่นที่นำไปสู่วัฒนธรรมการบนและการแก้บนด้วยหนังตะลุงอันเป็น วัฒนธรรมท้องถิ่นที่จรรโลงให้การแสดงหนังตะลุงคงอยู่ 4) การยกย่องให้เกียรติครูในสังคมไทย ปรากฏอยู่ใน รายละเอียดส่วนย่อยของการบอกชื่อเรื่อง คณะหนังตะลุงบางคณะเมื่อบอกชื่อเรื่องที่จะแสดงแล้วยังเอ่ยชื่อครู หนังตะลุงที่ได้ประพันธ์เรื่อง การกระทำดังกล่าวสะท้อนวัฒนธรรมการให้ความสำคัญกับครู เป็นการยกย่องให้ เกียรติครูผู้มีพระคุณ และ 5) ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ปรากฏในเนื้อหาการร้องเพลงลูกทุ่งที่กล่าว สดุดีพระเกียรติคุณพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 อีกทั้งเนื้อหารายละเอียดเบ็ดเตล็ดเฉพาะกิจที่กล่าวแสดงความ อาลัยเนื่องในการสวรรคตของรัชกาลที่ 9 การแสดงออกดังกล่าวสะท้อนความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ไทย อันวัฒนธรรมที่ฝังอยู่ในจิตวิญญาณของปวงชนชาวไทย

การบอกเรื่องหนังตะลุงเมืองเพชรมีเนื้อหาเฉพาะที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เมื่อเปรียบเทียบกับ เนื้อหาการบอกเรื่องหนังตะลุงภาคใต้ ตามที่ชวน เพชรแก้ว (2548) และวิมล คำศรี (2549) ได้กล่าวไว้ ซึ่ง ปัจจุบันหนังตะลุงภาคใดยังคงขนบเนื้อหาการบอกเรื่องแบบเดิม (กมลวิทย์ ขวัญรอด, 2563) มีเนื้อหาการบอก เรื่องที่ต้องอภิปราย ดังนี้ ในประเด็นที่เหมือนกันของหนังตะลุงเมืองเพชรกับหนังตะลุงภาคใต้ คือ ใช้ตัวตลกใน การบอกเรื่อง ภาคใต้นิยมใช้ฉายาขวัญเมือง หนังเมืองเพชรหนึ่งในใช้ไอ้แก้ว หนึ่งในไอ้เกลี้ยง การเจรจาใช้ ภาษาถิ่นเหมือนกัน มีเนื้อหาการทักทาย ชี้แจงเหตุผลที่มาแสดง การอวยพรเจ้าภาพ และถ่อมตัวขอภัยหากมี การผิดพลาดเกิดขึ้น และที่สำคัญคือ บอกชื่อเรื่องที่ใช้แสดงเหมือนกัน

ในประเด็นการบอกเรื่องที่มีเนื้อหาต่างกัน หนังตะลุงภาคใต้จะไม่มีการขับกลอนจะใช้การเจรจาอย่าง เดียว หนังตะลุงเมืองเพชรจะมีการร้องเพลงนำ ไม่ว่าจะเป็นเพลงลูกทุ่ง กลอนลิเก และกลอนหนังตะลุง หนังตะลุงเมืองเพชรจะไม่กล่าวทำความเคารพพระรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ บิดามารดา พระมหากษัตริย์ เหมือนหนังตะลุงภาคใต้ เนื่องจากเนื้อหาส่วนนี้อยู่ในช่วงพิธีกรรมการไหว้ครูแล้ว หนังตะลุงเมืองเพชรใช้เวลาใน การแสดงตั้งแต่โหมโรงจนจบการแสดง ประมาณ 3 ชั่วโมง (20.00-23.00) ส่วนหนังตะลุงภาคใต้ใช้เวลานาน ประมาณ 5-6 ชั่วโมง (08.00-02.00) เนื่องจากระยะเวลาในการแสดงของหนังตะลุงเมืองเพชรใช้น้อยกว่า หนังตะลุงภาคใต้ การบอกเรื่องใช้เวลาประมาณ 5 นาที จึงไม่มีการเล่าประวัติความเป็นมาของหนังตะลุง หรือ แทรกเนื้อหาปรัชญาชีวิต การสอนศีลธรรมให้แก่เยาวชน หรือการประชาสัมพันธ์ข่าวสารบ้านเมือง และไม่มี การเล่าเรื่องย่อของเรื่องที่จะแสดง เหมือนหนังตะลุงภาคใต้ที่มีเวลาในการแสดงยาวนาน การบอกเรื่องจึงมี รายละเอียดมากกว่าหนังตะลุงเมืองเพชร

การใช้ตัวตลกในการบอกเรื่อง โดยที่ไม่ใช้ตัวเจ้าหรือฤๅษี เหตุผลสำคัญก็คือ ตัวตลกเป็นตัวแทนของ ชาวบ้าน หรืออีกนัยยะก็คือคนขีด เนื่องจากตัวตลกใช้ภาษาถิ่นในการเจรจา แสดงความใกล้ชิดกับผู้ชมมากกว่า ตัวหนังประเภทอื่น อีกทั้งตัวตลกสามารถร้องเพลง หรือพูดเล่าเรื่องตลกขบขัน หรือทำกิริยาชวนหัวเราะได้ เป็น การตลกให้ผู้ชมได้เหมาะสมกว่ารูปหนังตัวอื่น ในประเด็นเนื้อหา นอกจากเป็นการบอกชื่อเรื่องแล้ว ช่วงเวลา การบอกเรื่องเป็นพื้นที่การสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นการทักทาย การขอบคุณ การอวยพร

หรือการพูดจาหยอกเย้ากับผู้ชม เป็นการผูกมิตรทั้งในโลกจริงและโลกการแสดงเวียนสลับบทบาทระหว่างคนเชิดกับตัวตลกบอกเรื่อง เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการแสดง และประโยชน์ในการจ้ำจวนกลับมาแสดงใหม่นอกจากนั้น การบอกชื่อคณะย่ำ ๆ ยังเป็นการประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้ผู้ชมหรือเจ้าภาพจดจำชื่อไว้ หากใครต้องการว่าจ้างมาแสดงจะได้นึกถึงชื่อคณะก่อน การบอกเรื่องจึงเป็นชนบทที่แฝงนัยยะแห่งความหมายของความสัมพันธ์ที่มีบทบาทหน้าที่มากกว่าการบอกชื่อเรื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กมลวิทย์ ขวัญรอด. (2563, เมษายน 13). ประธานชมรมหนังตะลุงจังหวัดพัทลุง คณะไก่อ่าประกาศิต อำเภอลำชะชัน จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์.
- ชวน เพชรแก้ว. (2548). **หนังตะลุงในประเทศไทย**. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยสุราษฎร์ธานี.
- ชัยนาท เชิดขำนาญ. (2563, เมษายน 16). คณะลูกพ่อป่วน ชัยนาท เชิดขำนาญ. สัมภาษณ์.
- ทรงฤทธิ์ ศรีสารคาม. (2555). **หนังตะลุงแก่นในจังหวัดเพชรบุรี: กรณีศึกษา คณะ ว. รวมศิลป์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา) มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทิพย์ ปัญญาวัฒน์โล. (2537). **การละเล่นพื้นบ้านจังหวัดเพชรบุรี**. เพชรบุรี: สหวิทยาลัย, ทวารวดีเพชรบุรี.
- บุญแสง พรหมประเสริฐ และสุวรรณา กิจชนะพานิชย์. (2526). **หนังตะลุงเมืองเพชร คณะนายป่วน เชิดขำนาญ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี.
- ผอบ โปษะกฤษณะ และสุวรรณี อุดมผล. (2533). **วรรณกรรมประกอบการละเล่นหนังตะลุงภาคกลาง**. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- วิน อุ่นใจเพื่อน. (2563, เมษายน 16). คณะ ว.รวมศิลป์. สัมภาษณ์.
- วิมล คำศรี. (2549). **หนังตะลุงชั้นครูเมืองนครศรีธรรมราช** (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สุขสมาน ยอดแก้ว. (2525). “หนังตะลุง” ใน **สมุดเพชรบุรี**. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุวิงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (ม.ป.ป.). **หนังตะลุง**. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรินทร์ สวัสดิ์. (2539). **หนังตะลุงเมืองเพชร (การละเล่นพื้นบ้าน)**. เพชรบุรี: โรงเรียนคงคาราม.

องค์ประกอบและบทบาทของเพลงพื้นบ้านภาคกลางในฐานะสื่อพื้นบ้าน ในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา

The Functions of Thai Folk Songs in the Central Region as Folk Media in the Corona Virus Situation

นรสวรรค์ ทารพี¹ / อภิลักษณ์ เกษมผลกุล²

Naratsawan Hantawee¹ / Aphilak Kasempholkoon²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

¹Master student in Thai Program, Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

²Assistant Professor in Thai Program, Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

*Corresponding author Email: aphilak.kas@gmail.com

(Received: May 5, 2020; Revised: July 20, 2020; Accepted: November 11, 2020)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบระบบการสื่อสารของสื่อพื้นบ้านที่มีการเผยแพร่ในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา และ 2) ศึกษาบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านที่มีการเผยแพร่ในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา โดยขอบเขตการศึกษาพิจารณาจากเพลงเพชบุรี สماعเพลงพื้นบ้านภาคกลางประเทศไทย ในช่วงวันที่ 20 มีนาคมถึง 20 เมษายน พ.ศ.2563 ทั้งสิ้น 19 เพลง ชนิดของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่พบ ได้แก่ เพลงฉ่อย ลำตัด ลิเก เพลงอีแซว เพลงรำภาขาวสาร และเพลงขอทาน

ผลการศึกษาพบว่า 1) องค์ประกอบระบบการสื่อสารแบบพื้นบ้านซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสารนั้น ในสถานการณ์นี้ให้ความสำคัญกับสาร เป็นหลัก โดยพบข้อมูลการป้องกันตนเองจากไวรัสซึ่งพบวิธีวิธีการป้องกัน 6 วิธี ดังนี้ การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือด้วยสบู่ เจลแอลกอฮอล์ และสเปรย์แอลกอฮอล์ การเลี่ยงพื้นที่แออัดและเลี่ยงการพบปะสังสรรค์ การรับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่ การหยุดอยู่บ้าน หรือการทำงานที่บ้านแทนการทำงานนอกบ้าน และการให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาการป่วยหากคิดว่าได้รับเชื้อไวรัส 2) บทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านภาคกลางมี 4 บทบาท ได้แก่ บทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษาจากภาครัฐสู่ประชาชน บทบาทหน้าที่ในการเป็นกระบอกเสียงของผู้เกี่ยวข้อง บทบาทหน้าที่ในการบันทึกภาพทางสังคม และบทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิง บทบาทหน้าที่ที่พบมากที่สุด คือบทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษาจากภาครัฐสู่ประชาชน เนื่องจากต้องการให้ที่ผู้รับสารได้เข้าถึงข้อมูลหลักปฏิบัติต่าง ๆ ในสถานการณ์ไวรัสโคโรนาได้โดยทั่วกัน

คำสำคัญ: สื่อพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน สถานการณ์ไวรัสโคโรนา

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the communication system components of folk media present in the coronavirus situation, and 2) examine the functions of folk media in the coronavirus situation. The scope of the study was based on the Facebook fanpage of the Central Folk Music Association of Thailand during the period from 20 March to 20 April 2020, with a total of 19 songs. The types of central folk music were Choi, Lamtat, Li-ke, E-saew, Rampha-khawsan, and Beggar songs.

The study revealed that: First, the components of the folk communication system consisted of senders, messages, channels and receiver, whereas “message” was the most important thing in this situation. There were 6 preventive methods for self-defense from viruses: wearing a mask, washing hands with soap, alcohol gel and alcohol spray, avoiding crowded areas and avoiding socializing, eating cooked food, stopping at home or working from home instead of working outside the home, and providing information about the illness if the virus was expected. Second, there were 4 functions of the central regional media: the function of education from the government to the public, the function of voice of the stakeholders, the function of social recording, and the function in entertainment. The most common function of duty was the government-to-public education so that all recipients could access to information on the practice in the coronavirus situation.

Keywords: Folk media, Folk Song, Corona virus situation

บทนำ

ในอดีตสื่อพื้นบ้านเป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในอดีตสืบเนื่องจากวัฒนธรรมพื้นบ้านของสังคมมีอัตลักษณ์ที่เฉพาะเป็นของตนเองในแต่ละชุมชน ทั้งการร้องเพลงพื้นบ้าน การละเล่น ประเพณี รวมถึงเครื่องแต่งกาย และอื่น ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ดังที่อรพรรณ ลิ้มด้วง (2562: 116-117) กล่าวว่า “สื่อพื้นบ้าน เป็นทุนทางวัฒนธรรมในสังคมที่ใช้สื่อสารกันระหว่างกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือชุมชนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะด้านของชุมชนเอง สื่อพื้นบ้านนั้นทำหน้าที่ในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร อารมณ์ความรู้ต่าง ๆ สู่ชุมชนผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นสืบต่อกันมา”

เพลงพื้นบ้านเป็นสื่อประเภทหนึ่งของสื่อพื้นบ้าน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผ่านการสืบทอดต่อ ๆ กันมา โดยอาศัยทั้งทักษะในด้านภาษาและความคิดสร้างสรรค์จนเกิดเป็นบทเพลงที่มีความไพเราะสร้างอารมณ์สุนทรีย์ให้แก่ผู้ฟังเรื่อยมา อีกทั้งยังนำเสนอแนวทางการปฏิบัติที่เป็นไปตามสภาพสังคมในขณะนั้น ดังที่ปราณี วงษ์เทศ (2525: 76) กล่าวว่า “ลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้านคือ ความเรียบง่ายและมีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ความเรียบง่ายนั้นปรากฏในรูปแบบของภาษา คำร้อง ท่วงทำนอง ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพูดธรรมดาเป็นคำกลอนง่าย ๆ แต่แฝงแง่คิด หรือเป็น คำคมที่ใช้โต้ตอบกันระหว่างชายหญิง”

ในภูมิภาคตอนกลางของประเทศไทยนั้นเป็นอีกแหล่งภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สำคัญของสังคมไทยที่มีเพลงพื้นบ้านภาคกลางหลากหลายรูปแบบ เช่น เพลงฉ่อย เพลงทรงเครื่อง เพลงเรือ ลำตัด และ

เพลงอีแซว ซึ่งลักษณะสำคัญของเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีความโดดเด่นและจำได้ง่ายกว่าภูมิภาคอื่น ๆ คือ การใช้ภาษากลาง หรือภาษามาตรฐานในสังคมไทย ทำให้เพลงพื้นบ้านภาคกลางนั้นสามารถเข้าถึงผู้คนได้ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศกว่าเพลงพื้นบ้านภาคอื่น ๆ ที่ใช้ภาษาถิ่นอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของตน ทำให้ข้อมูลที่ถึงแม้จะเป็นข้อมูลเดียวกันก็อาจสื่อสารได้เพียงแค่คนในชุมชนหรือท้องถิ่นเท่านั้น

ปัจจุบันสื่อพื้นบ้านแขนงต่าง ๆ ถูกกลืนหายไปตามกาลเวลา รวมถึงการเปลี่ยนแปลงช่องทางของการสื่อสารของสื่อพื้นบ้านที่เดิมนั้นอยู่ในจังหวัดหรือชุมชนของตน รับรู้เพียงแคในชุมชน แต่ปัจจุบันสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อผู้คนเป็นอย่างมากในการให้ข้อมูลข่าว การปรับตัวของสื่อพื้นบ้านจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงจากการสื่อสารแบบมุขปาฐะ หรือล้อมวงร้องเพลงร่วมกัน แปรมาเป็นการร้องเพลงหรือร่ายรำผ่านสื่อมวลชนหรือสื่อออนไลน์แทน เพื่อให้การเข้าถึงสาระและความสนุกสนานที่ต้องการจะสื่อมีความรวดเร็วและทันใจมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของอรพรรณ ลิ้มด้วง (2562: 115-122) ที่สะท้อนให้เห็นการรับรู้และความพึงพอใจของผู้ชมรายการจำอวดหน้าม่าน ผ่านสื่อโทรทัศน์ที่มีการปรับรูปแบบการนำเสนอข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ผ่านสื่อพื้นบ้านถือว่าการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยที่ให้ความสนุกสนานและความสุขแก่ผู้ฟังผ่านอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเพลงฉ่อยหรือลำตัดที่สอดแทรกภูมิปัญญาเข้าไปเพิ่มรรถรสในการรับชมให้มากยิ่งขึ้น

เพลงพื้นบ้านนับแต่อดีตมานิยมนำสถานการณ์บ้านเมืองมาใช้เป็นเนื้อหาในการเล่าเรื่องเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและทันสมัย ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันพบว่าเหตุการณ์โดดเด่นที่เพลงพื้นบ้านภาคกลางนิยมนำมาใช้เล่าเรื่องคือการร้องสถานการณ์ไวรัสโคโรนา

ไวรัสโคโรนา (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) เป็นกลุ่มของเชื้อไวรัสที่สามารถก่อให้เกิดโรคทางเดินหายใจในคน ไวรัสที่อยู่ในกลุ่มนี้มีหลายสายพันธุ์ ส่วนใหญ่ทำให้เกิดอาการไม่รุนแรง คือ เป็นไข้หวัดธรรมดา ในขณะที่บางสายพันธุ์อาจก่อให้เกิดอาการรุนแรงเป็นปอดอักเสบได้ เช่น โรคติดเชื้อไวรัสทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (เมอร์ส) หรือโรคซาร์ (SARS) ดังที่เคยปรากฏมาแล้ว

ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ COVID-19 (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) คือไวรัสในกลุ่มโคโรนาที่เพิ่งมีการค้นพบใหม่ (ยังไม่มีประวัติพบเชื้ในคนมาก่อน) ไวรัสนี้ชนิดนี้พบครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงปลายปี 2562 เมืองอู่ฮั่นจึงเป็นศูนย์กลางการระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ครั้งแรกในประเทศจีน ต่อมาจึงเกิดการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างในมณฑลหูเป่ย์ จนมีมาตรการปิดเมือง หรือ ‘ล็อกดาวน์’ เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัส แต่มาตรการการควบคุมโรคของประเทศจีนนั้นไม่อาจหยุดการแพร่ระบาดของไวรัสนี้ ท้ายที่สุดก็เกิดการแพร่ระบาดของไวรัสชนิดนี้ไปยังเกือบทั่วทุกมุมโลก

อาการป่วยที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) คือ มีไข้ร่วมกับอาการทางเดินหายใจ เช่น ไอ จาม มีน้ำมูก และเหนื่อยหอบ ผู้ป่วยมีประวัติเดินทางมาจากเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน หรือเมืองที่มีการประกาศเป็นพื้นที่ระบาด ภายใน 14 วัน ก่อนเริ่มมีอาการป่วย อาการป่วยข้างต้นนี้ถึงแม้จะดูเหมือนอาการไข้ทั่วไป แต่สามารถนำไปสู่การติดเชื้อของผู้อื่นอีกจำนวนมาก ที่สำคัญคือ การเสียชีวิตในเวลาต่อมา ไวรัสนี้จึงอันตรายมากกว่าไวรัสสายพันธุ์อื่น ๆ ปัจจัยสำคัญของการที่มีผู้ติดเชื้อรวมถึงผู้เสียชีวิตจำนวนมากนี้ คือ ยังไม่มีวิธีการรักษาที่แน่ชัดหรือวัคซีนสำหรับป้องกันโรค ส่งผลกระทบต่อผู้คนไปทั่วโลกจนเกิดเป็นความวิตกกังวลและความกลัวต่อไวรัสนี้

ส่วนสถานการณ์ในประเทศไทยนั้นพบผู้ติดเชื้อรายแรกเป็นชาวจีนเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2563 และต่อมาในวันที่ 30 มกราคม 2563 พบผู้ป่วยยืนยันในประเทศไทยเป็นรายแรกที่ไม่ใช่ประวัติเดินทางไปในพื้นที่ระบาด นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของไวรัสที่แพร่มาสู่ประเทศไทย สถานการณ์ในช่วงเริ่มแรกยังอยู่ในช่วงที่สามารถควบคุมได้ แต่ในที่สุดไวรัสชนิดนี้ก็เกิดการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างจากกรณีของสนามมวยลุมพินี ในช่วงกลางเดือนมีนาคม 2563 ส่งผลให้มีผู้ติดเชื้อจำนวนมากในหลายพื้นที่ของกรุงเทพฯ และบริเวณใกล้เคียง ต่อมารัฐบาลไทยได้มีมาตรการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักร ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือ พรก.ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักร เพื่อควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา

ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือที่เรียกกันอีกชื่อว่า โควิด-19 นั้น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับไวรัสชนิดนี้ให้เห็นทั้งผ่านสื่อโทรทัศน์และสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งข้อมูลว่าด้วยเรื่องของที่มาของไวรัสชนิดนี้ อันตรายของไวรัส อาการป่วยที่เกิดขึ้นจากไวรัส รวมไปถึงวิธีการป้องกันตนเองจากไวรัส ซึ่งข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ ที่นำมาเสนอนั้นมีทั้งในรูปแบบอินโฟกราฟิกที่มีการนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่าย รวดเร็วและชัดเจน หรือบริษัทสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทการ์ตูน เช่น ‘ขายหัวเราะ’ ที่ร่วมกับองค์การอนามัยโลก (WHO) แห่งประเทศไทยได้มีการจัดทำการ์ตูนโควิด-19 เพื่อนำเสนอข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์เกี่ยวกับโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 บนหน้าเพจเฟซบุ๊กของขายหัวเราะเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

สถานการณ์ของไวรัสโคโรนาส่งผลให้สื่อต่างๆ ใช้รูปแบบที่หลากหลายในการนำเสนอข้อมูลดังกล่าวกรณีของสื่อพื้นบ้านที่ได้ศิลปินทั้งรุ่นเก๋ารุ่นใหม่มาถ่ายทอดและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับไวรัสโคโรนาที่สะท้อนอัตลักษณ์เฉพาะตนของแต่ละภูมิภาค เช่น ‘การรำลือฉายโควิด’ ‘ฉ่อยนครรังสิต ร่วมใจ ด้านโควิด 19’ ‘เจน - นุ่น - โบว์ ซูเปอร์สเปรเตอร์ อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ’ เป็นต้น ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นสื่อพื้นบ้านที่พบมากในสื่อสังคมออนไลน์พบว่า เป็นสื่อพื้นบ้านภาคกลาง ที่พบมากที่สุดคือ สื่อพื้นบ้านประเภทเพลง

น่าสนใจว่า สื่อพื้นบ้านประเภทเพลงที่นำเสนอขึ้นมาในสถานการณ์ไวรัสโคโรนานั้นมีบทบาทในการช่วยถ่ายทอดความรู้ สารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับไวรัสชนิดนี้ ให้ผู้รับสารเข้าใจได้ง่าย และเห็นภาพมากขึ้นอย่างไร อีกทั้งการสื่อสารด้วยเพลงนั้นยังสามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของผู้ส่งสารให้แก่ผู้รับสารได้รับรู้ถึงความรู้สึกในแต่ละเพลงได้หรือไม่ ผู้วิจัยจึงเก็บรวบรวมข้อมูลสื่อพื้นบ้านภาคกลางประเภทเพลง เพื่อศึกษาว่าองค์ประกอบการสื่อสารลักษณะของสื่อพื้นบ้าน รวมถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านที่ส่งผลต่อสถานการณ์ไวรัสโคโรนานั้นเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบระบบการสื่อสารที่มีการเผยแพร่ในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา
2. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านที่มีการเผยแพร่ในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านในภาคกลางที่มีการเผยแพร่ในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา สำรวจและรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ออนไลน์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ ได้แก่ เว็บไซต์เฟซบุ๊ก ดอทคอม (www.facebook.com) ศึกษาเฉพาะข้อมูลในลักษณะของสื่อพื้นบ้านภาคกลางที่มีการเผยแพร่ต่อมายังแฟนเพจ ชื่อ สมาคมเพลงพื้นบ้านภาคกลางประเทศไทย ที่มีผู้ติดตามถึง 1,140 คน จำนวน 19 เพลง ทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลที่เผยแพร่ในระหว่างวันที่ 20 มีนาคมถึง 20 เมษายน พ.ศ. 2563 เท่านั้น เนื่องจากเป็นช่วงระยะเวลาที่มีจำนวนผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขต

ท้องที่ทั่วราชอาณาจักรและได้ออกข้อกำหนด (ฉบับที่ 1) ในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วงที่คนไทยได้ตระหนักและตระหนักถึงอาการที่เกิดขึ้น และจึงเกิดเป็นสื่อพื้นบ้านที่ได้นำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรม

- 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อพื้นบ้านและบทบาทหน้าที่ของคติชน
- 1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง
- 1.3 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ไวรัสโคโรนาในประเทศไทย

2. รวบรวมข้อมูล

- 2.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.2 รวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ออนไลน์ดังที่กำหนดไว้ในขอบเขตการวิจัย

3. วิเคราะห์ข้อมูล

- 3.1 เรียบเรียงและจัดระเบียบข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมมา
- 3.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. สรุปและอภิปรายผล

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. ภูมิหลังเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านประเภทเพลงพื้นบ้านภาคกลาง

เพลงพื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเก่าแก่สืบทอดมาจากปากต่อปากกันเรื่อยมาหลายชั่วอายุคน โดยอาศัยการจดจำ ไม่มีต้นกำเนิดที่แน่ชัด ลักษณะเด่นของสื่อพื้นบ้านคือความเรียบง่ายและมีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ความเรียบง่ายนั้นปรากฏอยู่ในรูปแบบของภาษา คำกลอน ทำนองร้อง ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพูดธรรมดา เป็นคำกลอนง่าย ๆ ผ่งคติแง่คิด หรือเป็นคำคมใช้ได้ค้ำจุนระหว่างหญิงชาย วัฒนธรรมเพลงพื้นบ้านยังสามารถทำให้ออกให้เกิดรายได้เพื่อเลี้ยงชีพ หรือเพื่อแลกกับการดำรงชีวิต คือ เป็นอาชีพสำรองในเทศกาลที่เกิดขึ้นได้อีกด้วย (ปราณี วงษ์เทศ, 2525: 17) นอกจากนี้แล้วยังใช้เป็นสื่อในการให้ความรู้ การอบรมสั่งสอนคนในสังคม เพลงพื้นบ้านอาจมีความเหมือนหรือความแตกต่างกันไปตามสภาพของสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภาษา ศาสนา และกลุ่มเชื้อชาตินั้น ๆ แต่จุดมุ่งหมายนั้นไปในทิศทางเดียวกัน เพลงพื้นบ้านจึงทำหน้าที่เป็นเครื่องสะท้อนภาพสังคมของชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งเรื่องสภาพความเป็นอยู่ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมของชาวบ้านที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้น

ประเภทของเพลงพื้นบ้านภาคกลางที่พบจากการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น มีดังต่อไปนี้

1. เพลงฉ่อย เป็นเพลงพื้นบ้านภาคกลางเก่าแก่ของไทย แต่เดิมเพลงฉ่อยถือเป็นการละเล่นของหนุ่มสาว ผู้เล่นยืนล้อมวงและผลัดกันร้องโต้ตอบ ตามจังหวะทำนอง ไม่มีเครื่องดนตรีมีแต่การปรบมือประกอบจังหวะ ลักษณะและรูปแบบการเล่นจึงมีความเรียบง่าย ต่อมาเพลงฉ่อยพัฒนาเป็นการแสดงพื้นบ้านหรือมหรสพพื้นบ้าน มีคณะเพลงและศิลปินพื้นบ้าน ที่ยังคงนำเอาเพลงฉ่อยมาใช้ในการแสดงอันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เพลงฉ่อยเป็นที่รู้จักแพร่หลายไปทั่วประเทศ

2. ลำตัด หมายถึง เพลงพื้นบ้านภาคกลางชนิดหนึ่งที่ร้องโต้ตอบกันระหว่างชายและหญิง มีเนื้อหาและคำประพันธ์เป็นกลอนหัวเดียวเหมือนเพลงโต้ตอบอื่น ๆ ของไทย ลักษณะเด่นของลำตัดคือ มีทำนองอันหลากหลาย เช่น แขก มอญ ลาว จีน ฯลฯ เนื่องจากนำเพลงชนิดอื่น ๆ มาร้อง แบบ "ตัดเพลง" มา และที่สำคัญต้องมีรำมะนาเป็นเครื่องดนตรีหลักของการแสดง

3. ลิเก เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่แสดงเป็นเรื่องราว มีตัวละครและการดำเนินเรื่องตามเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ มีการใช้ภาษาเพื่อขับร้องเป็นเพลงในทำนองต่างๆ และการพูดสนทนาโต้ตอบของตัวละครหรือผู้แสดงในเรื่อง บทร้องที่เป็นองค์ประกอบสำคัญและถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของลิเก คือ กลอนรานิกลิง ซึ่งมีทำนองการขับร้องที่ไพเราะน่าฟัง สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ต่าง ๆ ออกมาด้วยปฏิภาณไหวพริบในการใช้ถ้อยคำและน้ำเสียงของผู้แสดง ทำให้ผู้ชมเกิดความประทับใจ ลักษณะเด่นประการหนึ่งของบทร้องรานิกลิง คือ การใช้ความเปรียบที่แสดงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และสะท้อนภาพวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนได้อย่างแจ่มชัด

4. เพลงอีแซว เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านซึ่งเป็นที่ยอมรับเรื่อยมาของประชาชนทั้งในท้องถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรี ท้องถิ่นใกล้เคียงและท้องถิ่นอื่น ๆ ทั่วประเทศ ทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนบท ทั้งนี้ เพราะผู้แสดงมีการประยุกต์ลักษณะการร้องการเล่นให้มีความทันสมัย และยังรวมตัวกันเป็นคณะเพลงอีแซวที่ยึดเป็นอาชีพอีกหลายคณะ บางคณะยังมีงานแสดงเกือบตลอดทั้งปี

5. เพลงรำภาข้าว เป็นประเพณีเก่าแก่ของจังหวัดปทุมธานี เป็นการเรียไรขอบริจาคข้าวสารและปัจจัยในการทำบุญเพื่อนำไปถวายวัดในหน้าทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ชาวบ้านจะลงเรือลำเดียวกันเพื่อพายเที่ยวเรียไรไปตามบ้านต่าง ๆ โดยในระหว่างการเดินทางและการขอบริจาคมีการร้องเพลงไปด้วยเพื่อเป็นการส่งสัญญาณว่ามีการขอเรียไร และเป็นการตอบแทนเจ้าของบ้านที่ร่วมทำบุญ เมื่อได้ข้าวสารและปัจจัยอื่นพอสมควรแล้วจึงเตรียมนำไปถวายวัดต่อไป

6. เพลงขอทาน เป็นเพลงที่วันพุกใช้ร้องเล่นหากินมักร้องเป็นนิทานเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยปกติแล้วมักมีเครื่องดนตรีประกอบการร้อง ได้แก่ ฉิ่งและโทน ผู้ร้องจะตระเวนร้องเรื่อยไปไม่ค่อยอยู่เป็นที่ ในอดีตเพลงขอทานจะพบเห็นได้โดยทั่วไป เนื่องจากมีการเคลื่อนย้ายอพยพคนในท้องถิ่นแถบภาคกลางเข้าไปอาศัยอยู่ในจังหวัดสุโขทัยในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตอำเภอสวรรคโลก และได้นำเอาวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของภาคกลางเข้าไปใช้ในวิถีชีวิต

2. ภูมิหลังเกี่ยวกับสถานการณ์ไวรัสโคโรนา

ไวรัสโคโรนา เป็นกลุ่มของเชื้อไวรัสที่สามารถก่อให้เกิดโรคทางเดินหายใจในคน ซึ่งไวรัสที่อยู่ในกลุ่มนี้ มีหลายสายพันธุ์ ส่วนใหญ่ทำให้เกิดอาการไม่รุนแรง คือ เป็นไข้หวัดธรรมดา ในขณะที่บางสายพันธุ์อาจก่อให้เกิดอาการรุนแรงเป็นปอดอักเสบได้ เช่น โรคติดเชื้อไวรัสทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (เมอร์ส) หรือโรคซาร์ (SARS) ซึ่งเคยมีการระบาดในอดีตที่ผ่านมา สถานการณ์ไวรัสโคโรนาในประเทศไทย พบผู้ติดเชื้อในประเทศและเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อจากพื้นที่กรุงเทพฯ เข้าสู่พื้นที่ภูมิภาคอื่น ๆ ต่อมารัฐบาลได้มีมาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดโดยการประกาศใช้พระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักร จนเกิดผลกระทบเป็นวงกว้างในการทำงานของประชาชนในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกจ้างรายวันที่ได้รับผลกระทบจากการไม่มีความจ้างต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

จากสถานการณ์ไวรัสโคโรนาที่เกิดขึ้นการสื่อสารในด้านข้อมูลข่าวสาร อย่างข้อมูลของผู้ติดเชื้อ ข้อมูลการติดต่อของเชื้อไวรัส วิธีการปฏิบัติตนรวมถึงครอบครัว ๆ ตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ของไวรัสที่ยังไม่พบวิธีการรักษาที่แน่ชัด การถ่ายทอดการสื่อสารข้อมูลของสถานการณ์จึงมีความสำคัญอย่างมาก ซึ่งข้อมูลหลักนั้น

เป็นข้อมูลที่มาจากกระทรวงสาธารณสุข จากถ่ายทอดข้อมูลมายังสื่อหลักอย่างสื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรายงานข่าวหรือเผยแพร่ข้อมูลการป้องกันมักพบเห็นผ่านสื่อมวลชน ผ่านโทรทัศน์หรือวิทยุต่าง ๆ ทั้งนี้ การทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ได้ทำหน้าที่การเป็นสื่อหลัก กระจายข้อมูลให้แก่ประชาชนบุคคลทั่วไปจำนวนมาก แต่จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นการถ่ายทอดข้อมูลที่ต้องเน้นความรวดเร็วและการย่อยง่ายของข้อมูล รวมถึงการสื่อสารที่เฉพาะเจาะจง หรือกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนนั้นก็ช่วยสร้างให้ข้อมูลที่เป็นชุดข้อมูลเดียวกันสามารถถ่ายทอดไปยังผู้รับสารเพิ่มมากขึ้น จึงมีการสร้างสื่อพื้นบ้านที่ได้นำชุดข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ไวรัสโคโรนามาถ่ายทอดและสร้างสรรค์ตามความถนัดหรือภูมิปัญญาตามแต่ละท้องถิ่นเพื่อให้คนในพื้นที่ได้เข้าใจและเข้าถึงข้อมูลได้เพิ่มมากขึ้น และได้ช่วยทำหน้าที่ของสื่อเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการขยายกลุ่มผู้รับสารได้เพิ่มมากขึ้นตามความต้องการของสังคมที่ช่วยให้สถานการณ์ไวรัสโคโรนาสามารถควบคุมได้มากยิ่งขึ้น

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดประเภทและองค์ประกอบของการสื่อสารในสื่อพื้นบ้าน กล่าวถึงการจัดกลุ่มประเภทของสื่อพื้นบ้านออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1: สื่อพื้นบ้านที่มีรูปแบบของการใช้วัจนภาษา (Verbal form) ซึ่งเน้นใช้ภาษาที่เป็นถ้อยคำเป็นหลัก และประเภทที่ 2: สื่อพื้นบ้านในรูปแบบของการผสมผสานระหว่างการใช้วัจนภาษากับการแสดงการกระทำ (Verbal and behavioral form) โดยที่ประเภทของสื่อพื้นบ้านขึ้นอยู่กับ การแสดงของผู้ส่งสาร ส่วนองค์ประกอบของการสื่อสารในสื่อพื้นบ้านประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) สื่อพื้นบ้านเหล่านี้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น และสังคม รวมทั้งนำเสนออัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ ด้วย (กาญจนา แก้วเทพ, 2549)

3.2 แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของคติชน วิลเลียม บาสคอม นักคติชนวิทยาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคติชนไว้ในบทความของเขาที่ชื่อว่า " Four Functions of Folklore" เขาได้จำแนกบทบาทหน้าที่ของคติชนในภาพรวมไว้ 4 ประการ (สุกัญญา สุฉฉายา, 2548: 318) คือ ประการแรก ชี้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม (Justifying rituals and institution) ประการที่ 2 ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า (Plays in education) ประการที่ 3 รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม (Maintaining conformity) และประการที่ 4 ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้แก่ความคับข้องใจของบุคคล (Form of amusement and to escape in fantasy from repressions imposed up on him by society) อย่างไรก็ตาม จากบทบาททั้ง 4 ประการนี้ บาสคอมสรุปไว้ในตอนท้ายว่า เราสามารถแยกบทบาทย่อยลงได้อีก หรือรวมเป็นเพียงบทบาทเดียว คือ บทบาทในการรักษาเสถียรภาพของวัฒนธรรม (Maintain the stability of culture) (สุกัญญา สุฉฉายา, 2548: 4)

ผลการวิจัย

1. รูปแบบและองค์ประกอบของการสื่อสารในสื่อพื้นบ้านภาคกลางภายใต้สถานการณ์ไวรัสโคโรนา

จากการสำรวจและเก็บข้อมูลสื่อพื้นบ้านภาคกลางที่มีการเผยแพร่เกี่ยวกับสถานการณ์ไวรัสโคโรนาบนสื่อสังคมออนไลน์ ใช้เกณฑ์การร้อง ทำนอง และการขึ้นต้นลงท้ายเพลงในการแบ่งลักษณะของเพลงพื้นบ้านกลาง พบสื่อพื้นบ้านภาคกลาง 19 เพลง เรียงลำดับจากลักษณะของเพลงพื้นบ้านที่พบมากที่สุด ได้แก่ เพลงฉ่อย จำนวน 5 เพลง ลำดับต่อมา ได้แก่ ลำตัด จำนวน 4 เพลง ลิเก ลำดับต่อมา ได้แก่ ลำตัด เพลงอีแซว และ เพลงรำภาข้าว จำนวนอย่างละ 3 เพลง และพบน้อยที่สุด ได้แก่ เพลงขอทาน จำนวน 1 เพลง รายชื่อเพลงและผู้ขับร้องแบ่งโดยประเภทของเพลงพื้นบ้าน มีดังต่อไปนี้

ประเภทของ เพลงพื้นบ้าน	ชื่อเพลง	ผู้ขับร้อง
เพลงฉ่อย	รวมใจไทยต้านภัย โควิด-19	ยุคล เพียรเสมอ
	เพลงฉ่อยร่วมใจต้านภัยโควิด-19	ธารณะ บุญเลิศ
	เพลงฉ่อยต่อต้านโรคโควิด	ทองใบ จินดา
	-	พิสุจน์ ใจเที่ยงกุล
	เพลงฉ่อยนครรังสิต ร่วมใจ ต้านโควิด19 (Covid-19)	คณะนักเรียนจากโรงเรียน มัธยมนครรังสิต
ลำตัด	ใจเย็นๆ โควิด	นางศรีนวล ขำอาจ
	Covid 19 จะหมดไปขอให้ใจกันร่วมมือ	รุ่งลิขิต ไทรนิ่มนวล
	-	นิรามัย นิมา
	ลำตัดเพชรบุรี ร่วมใจต้านภัย COVID - 19	นายกุมภารักษ์ น้อยคำ นายอนุพงศ์ สิ้นเขียว
ลิเก	กลอนโค-วิด 19	สิงห์ แสงชัย
	กลอนลิเกไล่โควิด	แม่สมศักดิ์
	ขอส่งกำลังใจมอบให้ทุก ๆ ท่านนะครับ #รัฐบาลเชฟลิเก	ไธต์ มิตรชัย วิโลงษ์
เพลงอื่นแนว	รณรงค์ป้องกันไวรัส โควิด 19	แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์
	สงกรานต์ปลอดภัยห่างไกลโควิด 19	แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์
	ร่วมกันห่วงใย ใส่ใจสังคมด้วยพลังเครือข่ายวัฒนธรรม	-
เพลงรำภาข้าว	ลำพาข้าวสาร เพลงพื้นบ้าน จังหวัดปทุมธานี ประกาศปิดสถานที่ 22 มี.ค. – 12 เม.ย. 63	ดิฐดา นุชบุษบา
	ลำพาข้าวสาร ส่งใจ...สู้ภัยโควิด-19	คณะปทุมธานีบ้านฉัน
	ลำพาข้าวสาร ป้องกันภัยโควิด-19 (COVID19)	ดิฐดา นุชบุษบา
เพลงขอทาน	เพลงขอทานต้านโควิด	โย่ง เชิญยิ้ม

สื่อพื้นบ้านภาคกลางภายใต้สถานการณ์ไวรัสโคโรนา นับว่าเป็นสื่อพื้นบ้านชนิดหนึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดองค์ประกอบของการสื่อสารตามระบบของการสื่อสารแบบพื้นบ้านของกาญจนา แก้วเทพ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) ตัวสื่อ (Channel) ผู้รับสาร (Receiver) และผลหรือประสิทธิภาพของสารที่ส่งผลกระทบต่อผู้รับสาร (Effect) โดยมีปัจจัยหรือบริบทอื่น ๆ ร่วมด้วย สามารถอธิบายตามองค์ประกอบได้ดังนี้

ผู้ส่งสาร (Sender) ในที่นี้หมายถึง ศิลปินหรือกลุ่มศิลปินพื้นบ้าน ซึ่งพบว่ามีความหลากหลายทางด้านอาชีพและอายุ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านมาอย่างยาวนาน เช่น ศิลปินลิเกอย่าง สิงห์ แสงชัย เป็นนักแสดงลิเกเก่า เจ้าของคณะ ยอดรักเพ็ญรุ่ง ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. 2508 มี

การจัดการแสดงอยู่ในปัจจุบัน มีผู้ติดตามในหน้าเพจเฟซบุ๊กของคณะลิเกกว่า 8,086 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2563) หรือพิเศษฐ์ เอี่ยมขาวนา รู้จักกันในชื่อ โย่ง เชิญยิ้ม ศิลปินนักแสดงตลกที่มีชื่อเสียงโด่งดังในไทยทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างการร้อง “เพลงฉ่อย” ในรายการ จำอวดหน้าม่าน ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยโย่งจัดร่วมกับนักแสดงตลกอีกสองท่าน ได้แก่ พวง เชิญยิ้ม และนงค์ เชิญยิ้ม รายการนี้ถ่ายทอดเรื่องราว แง่คิด และสถานการณ์บ้านเมืองต่าง ๆ ผ่านจังหวะและทำนองที่มีความสนุกสนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาที่ฟังเข้าใจได้ง่ายและกระชับ ทำให้เพลงฉ่อยเป็นที่รู้จักในหมู่นักวัยหนุ่มสาวที่เดิมไม่ให้ความสนใจหรือห่างหายไปจากวัฒนธรรมพื้นบ้าน นอกจากนี้สื่อพื้นบ้านบางสื่อยังได้รับรางวัลด้านศิลปะพื้นบ้านระดับประเทศได้แก่ ผลงานของนางเกลียว เสร็จกิจ หรือแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน -อีแซว) ประจำปี พ.ศ.2539 และนางศรีนวล ขำอาจ หรือแม่ศรีนวล ขำอาจ ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ศิลปะพื้นบ้าน-ลำตัด) ประจำปี พ.ศ.2562 นอกจากนี้ยังมีศิลปินรุ่นใหม่อีกหลายคนที่ได้ร่วมสร้างสรรค์สื่อพื้นบ้านในสถานการณ์ครั้งนี้ด้วยเช่นกัน หลายคนได้ร่วมถ่ายทอดเรื่องราวของสถานการณ์ไวรัสโคโรนาผ่านวัฒนธรรมพื้นบ้าน

กลุ่มตัวอย่างของผู้ส่งสารที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นกลุ่มของผู้ส่งสารที่แสดงถึงความเชี่ยวชาญและความน่าไว้วางใจของผู้ส่งสารที่ส่งผลให้สาร (Message) นั้นมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น รวมถึงการที่ผู้ส่งสารเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับในสังคมจะยิ่งสนับสนุนสารให้เกิดความน่าไว้วางใจมากขึ้นด้วย ดังจะเห็นได้จากสารที่ได้รับการสนับสนุนผ่านองค์กรระดับจังหวัด เช่น ผลงานจากเพจเฟซบุ๊ก ปทุมธานีบ้านฉัน ที่ได้รับการสนับสนุนในการสร้างสื่อรณรงค์จากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี หรือกลุ่มนักเรียนโรงเรียนมัธยมนครรังสิต ที่ได้รับความร่วมมือจากเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี ทั้งนี้ผู้ส่งสารทั้งหมดนั้นล้วนมีเจตจำนงและเป้าหมายเพื่อผลิตสื่อบ้าน กล่าวคือ ผู้ส่งสารมีความตั้งใจที่จะส่งต่อและสร้างขวัญกำลังใจถึงคนในสังคมและการถ่ายทอดวิธีการปฏิบัติตนในหลากหลายวิธีให้แก่ผู้รับสาร โดยมีเป้าหมาย คือ การให้คนในสังคมผ่านพ้นสถานการณ์ไวรัสโคโรนาไปได้ด้วยดี

ในส่วนของ สาร (Message) หมายถึง คำร้องหรือเนื้อเพลง ผู้วิจัยแยกประเด็นออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ภาษาที่ใช้ของผู้ส่งสาร และเนื้อหาที่อยู่ในสาร

ประเด็นที่ 1 ภาษาที่ใช้ของผู้ส่งสารผ่านสื่อ โดยปกติแล้วภาษาไทยกลาง ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในภูมิภาคภาคกลางโดยเฉพาะในเมืองหลวง คือ กรุงเทพมหานคร นับว่าเป็นภาษาราชการและเป็นภาษาประจำชาติของประเทศไทย ซึ่งมีความแตกต่างเพียงเล็กน้อยหากพูดโดยสำเนียงภาษาถิ่นภาคกลาง ทำให้การสื่อสารทางด้านสำเนียงและภาษาไม่มีผลต่อผู้รับสารมากนัก สามารถฟังและรับสารที่ถ่ายทอดผ่านคำร้องหรือเนื้อเพลงได้อย่างเข้าใจ อีกทั้งยังสามารถส่งไปยังผู้รับสารในภูมิภาคอื่น ๆ ได้ด้วยเช่นกัน จากการที่ผู้รับสารในภูมิภาคอื่นมีการใช้ภาษาไทยกลาง เช่นเดียวกับผู้รับสารในภาคกลาง ผู้ส่งสารเน้นภาษาที่ต้องการให้ผู้รับสารได้เข้าใจ โดยที่ไม่ต้องตีความหรือจับใจความของสาร สืบเนื่องจากสถานการณ์ไวรัสโคโรนาเป็นสภาวะเร่งด่วนในระดับประเทศที่ได้รับผลกระทบในทั่วทุกภูมิภาค การกระจายข้อมูลข่าวสารจึงเน้นที่ความรวดเร็ว เข้าถึงได้ง่าย และถูกต้องตามหลักปฏิบัติการป้องกันขององค์การอนามัยโลก เพื่อควบคุมสถานการณ์ของไวรัสให้ไม่มีการแพร่ระบาดหนักหรือส่งผลกระทบต่อประชากรมากแต่ยังสามารถควบคุมได้ จากการเก็บข้อมูลคำร้องหรือเนื้อเพลง จำนวน 19 เพลงพบว่า ภาษาที่ใช้ร้องนั้นเป็นในลักษณะของภาษาถิ่น โดยขึ้นอยู่กับผู้ส่งสารเป็นหลัก แต่ทั้งนี้ยังอยู่ในขอบเขตของภาษาถิ่นกลางที่สำเนียงแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ของผู้ส่งสาร เช่น สำเนียงสุพรรณบุรี สำเนียงเพชรบุรี สำเนียงปทุมธานี เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 เนื้อหาที่อยู่ในสาร จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื้อเพลง พบว่า เนื้อหาในแต่ละเพลง ประกอบด้วย ข้อมูลการป้องกันตนเองจากไวรัสโคโรนา ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2563) ที่มีการแพร่หลักปฏิบัติและการป้องกันตนเองจากไวรัสโคโรนา โดยเนื้อหาของเพลง สามารถจัดกลุ่มของเนื้อหาได้ 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา กลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบจากไวรัสโคโรนา กลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับคำแนะนำในการป้องกันตนเอง กลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับการส่งต่อกำลังใจ และกลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับการขอความร่วมมือและการสร้างความเชื่อมั่น อธิบายได้ดังนี้

1. อาการของการติดเชื้อไวรัสโคโรนา เช่น อาการไข้ ไอ จาม หายใจไม่สะดวก เป็นต้น ส่วนความสามารถในการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส มีที่มาจากสารคัดหลั่ง ได้แก่ น้ำมูก น้ำลาย รวมไปถึงระยะฟักตัวของเชื้อไวรัสที่หากได้รับเชื้อแล้ว จะมีระยะ 7-14 วันก่อนเริ่มมีอาการป่วย พบข้อมูลในลักษณะข้างต้นนี้จำนวน 6 เพลง ได้แก่ “เพลงน้อย รวมใจไทยต้านภัย โควิด-19” “เพลงขอทานต้านโควิด” “กลอนโค-วิด 19” “เพลงน้อยรวมใจต้านภัยโควิด-19” “ถ้าพาข่าวสาร ส่งใจ...สู้ภัยโควิด-19” และอีกหนึ่งบทเพลงที่ปรากฏชื่อเพลง แต่งโดย พิสุจน์ ใจเที่ยงกุล ตัวอย่างของเนื้อเพลงที่พบ ดังนี้

“...โควิดวายร้ายเข้ามากรายกล้า	ให้ชีวิตล้มคะมำกว่าเสียหาย
เป็นไวรัสตัวร้ายที่มีกายน้อยนิด	แต่มันมีอิทธิฤทธิ์วามากมาย
มันเข่นฆ่าชีวิตของผู้ที่ติดเชื้อ	ชาวชนล้นเหลือพากันล้มตาย
และไอที่อยู่ยงต้องก็จะวังเชื้อ	จะแพร่สู่เนื้อเยื่อเข้ามาในกาย
ติดต่อกันผ่านสารคัดหลั่ง	และที่ต้องระวังคือทางน้ำลาย
7-14 วันมันจะฟักตัว	จะเจ็บคอปวดหัวตัวไม่สบาย
ถ้ามีอาการไอหายใจไม่สะดวก	จงเร่งบอกพรรคพวกอย่ามาใกล้กาย...”

(19 มีนาคม 2563)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นคำร้องจากบทเพลง “เพลงน้อย รวมใจไทยต้านภัย โควิด-19” แต่งเนื้อและขับร้องโดย คุณหลวงเอื้อนเอ่ย หรือ ยุคล เพียรเสมอ พบว่ามีสาระข้อมูลเกี่ยวกับไวรัสโคโรนาทั้งอาการ การเจ็บป่วย อาการไอ หายใจไม่สะดวก ที่มาของการติดเชื้อผ่านสารคัดหลั่งจาก น้ำลาย และระยะการฟักตัวของเชื้อ ที่มีระยะ 7-14 วัน

2. ผลกระทบจากไวรัสโคโรนา เป็นผลกระทบที่เกิดกับผู้ส่งสารกับผลกระทบในภาพรวมระดับประเทศหรือระดับนานาชาติ จากข้อมูลพบว่าผู้ส่งสารบางคนได้กล่าวถึงการได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ไวรัสโคโรนาในระดับบุคคลของตัวผู้ส่งสารเอง ได้แก่ การถูกบอกเลิกงานจ้าง การวิตกกังวล พบข้อมูลในลักษณะข้างต้นนี้พบจำนวน 3 เพลง ได้แก่ “กลอนโค-วิด 19” “เพลงน้อยรวมใจต้านภัยโควิด-19” และ “ขอส่งกำลังใจมอบให้ทุก ๆ ท่านนะครับ #รัฐบาลเชพลิเก” ตัวอย่างของเนื้อเพลงที่พบ ดังนี้

“...ลิเกท่วย่านกรابرานผู้ใหญ่	เรามีได้หมายหมั้นหมั้น
อย่าเพิ่งปิดกันสงสารลิเก	งตงานถูกทอดทิ้ง
ฝากเสียงขับขาน	วอนท่านแก้ไข

ขอบคุนจากใจจริง ๆ...”

(17 เมษายน 2563)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นคำร้องจากบทเพลง “ขอส่งกำลังใจมอบให้ทุก ๆ ท่านนะครับ #รัฐบาลเชพลิเก” แต่งเนื้อและขับร้องโดย โอ๊ต มิตระชัย วิไลวงษ์ ซึ่งมีอาชีพเป็นศิลปินลิเก ผู้ส่งสารเล่าถึงผลกระทบในสาขาอาชีพของตน คือ การแสดงลิเก ที่มีการเลิกจ้างงานซึ่งเป็นผลพวงจากการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน 2563

ในข้อ 2 เรื่อง การปิดสถานที่เสี่ยงต่อการติดต่อโรค ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดออกคำสั่งโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 35(1) ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ การปิดสถานที่แสดงมหรสพ ทำให้ผู้ส่งสารซึ่งมีอาชีพเป็นศิลปินลิเก ได้รับผลกระทบโดยตรง อีกทั้งผู้ส่งสารยังได้เสนอแนะต่อผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบช่วยแก้ไขผลกระทบดังกล่าว

ในส่วนของผลกระทบในภาพรวมระดับประเทศและระดับนานาชาติ พบว่า มีการกล่าวถึงสถานการณ์ของยอดผู้ป่วยและยอดผู้เสียชีวิตที่มียอดเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายๆ ประเทศ จากเนื้อเพลง “กลอนลิเกโควิด” ที่ร้องไว้ว่า “...ทั้งประเทศจีนหรือเมืองญี่ปุ่น ก็สิ้นสูญถึงอิตาลี แล้วก็ถล่มถึงเกาหลี เยอรมันนั้นยังมีเชื้อไหม...” เป็นกล่าวถึงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสในได้สร้างผลกระทบเป็นวงกว้างไปในหลายๆ ประเทศทั่วโลก อีกทั้งผลกระทบในด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ทรุดลงดังเช่นในเนื้อเพลง “ลำพาชั่วสาร ส่งใจ...สู้ภัยโควิด-19” ที่ร้องไว้ว่า “...เชื้อไวรัสโควิด ฝ่าวิกฤตกันถ้วนหน้า เศรษฐกิจติดชะงัก เพราะเรานั้นรักตัวกลัวตาย กระทบในทุกระดับ กระเทือนย่อยยับน่าใจหาย...” ซึ่งนับได้ว่า ผลกระทบจากสถานการณ์ไวรัสโคโรนากระทบในทุกภูมิภาคทั่วโลก ทั้งในระดับบุคคลและระดับนานาชาติ

3. คำแนะนำในการป้องกันตนเอง จากข้อมูล พบว่า ในเนื้อเพลงปรากฏตามคำแนะนำของกรมควบคุมโรคไว้จำนวน 3 วิธี ได้แก่ การป้องกันตนเองหากมีอาการป่วย การล้างมือ และการสวมใส่หน้ากากอนามัย ซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวกับคำแนะนำในการป้องกันตนเอง จากการเก็บข้อมูลพบว่า คำร้องหรือเนื้อเพลงในลักษณะข้างต้นนี้พบมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารนั้นต้องการให้ผู้รับสารได้รับข้อมูลในการปฏิบัติตนสำหรับการป้องกันตนเองในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา พบข้อมูลในลักษณะข้างต้นนี้ จำนวน 16 เพลง ตัวอย่างของเนื้อเพลงที่พบ ดังนี้

“...ระวังความปลอดภัยในช่องปาก อย่าเพิ่งไปแปรงฟันมาก นี่ก็ไม่เข้าใจ

ไอความปลอดภัยในช่องปาก

ควรสวมหน้ากากอนามัย

ล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์

อยู่บ้านเถิดหนอขอร่วมใจ

เทศบาลนครรังสิต

ร่วมฝ่าวิกฤติโควิดร้าย...”

(12 เมษายน 2563)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นคำร้องจากบทเพลง “เพลงฉ่อยนครรังสิต ร่วมใจ ต้านโควิด 19 (Covid-19)” รังสรรค์ผลงานโดยกลุ่มนักเรียนจากโรงเรียนมัธยมนครรังสิต จากเนื้อเพลงข้างต้นพบว่า มีคำแนะนำในการปฏิบัติสำหรับการป้องกันตนเองจากไวรัสทั้งการสวมหน้ากากอนามัย และการล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ รวมไปถึงการอยู่บ้าน เพื่อลดการพบปะกับผู้คนภายนอกซึ่งสามารถช่วยลดการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสได้ด้วยเช่นกัน

4. การส่งต่อกำลังใจจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร สถานการณ์ของไวรัสที่เกิดขึ้นนั้นได้สร้างผลกระทบเป็นวงกว้าง รวมสถานการณ์ความวิตกกังวลของประชาชนทั่วไปทั้งจากการถูกเลิกจ้างงาน การถูกให้ลดเงินเดือนหรือถูกลดรายได้ และอื่น ๆ ทั้งนี้ผู้ส่งสารต้องการส่งต่อกำลังใจ และให้กำลังใจคนในสังคมไทยด้วยกัน รวมไปถึงการส่งต่อกำลังใจให้แก่บุคลากรทางแพทย์และผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคส่วนต่าง ๆ ที่ต้องทำงานที่ต้องพบกับความเสี่ยงจากการได้รับเชื้อไวรัสโคโรนา จากข้อมูลพบว่ามีลักษณะข้างต้นนี้ จำนวน 11 เพลง ตัวอย่างของเนื้อเพลงที่พบ ดังนี้

“...รักษากายใจให้แกร่งจะมีแรงสู้ฤทธิ์

วอนรัฐบาลหามาตรการเด็ดขาด

ขอเป็นกำลังใจให้คนไทยทุกคน

เจ้าวายร้ายโรคโควิดเดียวก็จะได้อวตาร

ให้โควิดนั้นมันขาดทำให้มันหยุดขยาย

จงตั้งสติเตือนตนอย่าตะหนกตกใจ

ขอคุณพระรักษาให้เทวดาคุ้มครอง

ให้พ่อแม่พี่น้องทุกท่านตลอดปอดภัย...”
(20 มีนาคม 2563)

“...ท้ายนี้ขอส่งกำลังใจ
บุคลากรทุกภาคส่วน

รวมพลังให้คุณหมอและพยาบาล
ที่ล้วนช่วยกันทำงาน...”
(21 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างข้างต้น ตัวอย่างแรกเป็นคำร้องจากบทเพลงในตัวอย่างที่ 4 เพลง “รณรงค์ป้องกันไวรัสโควิด 19” ขับร้องโดย แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงพื้นบ้าน-อีสาน) ตัวอย่างที่สองเป็นคำร้องจากบทเพลง “ลำพาวข้าวสาร สู้ภัยโควิด-19” ขับร้องโดย ดิฐดา นุชบุษบา พบว่าได้มีการกล่าวให้กำลังใจทั้งคนไทยด้วยกัน และบุคลากรการแพทย์ พยาบาล รวมถึงภาคส่วนอื่น ๆ ผ่านการขับร้อง

5. การขอความร่วมมือและการสร้างความเชื่อมั่น โดยการขอความร่วมมือนั้นเป็นการขอความร่วมมือในการปฏิบัติตนตามการป้องกันตนเองตามข้อมูลส่วนที่ 3 พบคำว่า ‘ร่วม’ ในเนื้อเพลงเกือบทุกเพลงมีทั้ง ‘ร่วมด้วยช่วยกัน’ ‘ร่วมกัน’ ‘ร่วมใจ’ ‘ร่วมมือ’ และอื่น ๆ อีกทั้งยังเน้นถึงความสามัคคีร่วมกันของผู้รับสาร ซึ่งเป็นย้ำถึงการปฏิบัติตนที่ถึงแม้จะป้องกันเพียงตนเอง แต่การป้องกันตนเองของแต่ละคนสามารถช่วยส่วนรวมได้ เช่นเดียวกับการสร้างความเชื่อมั่นผ่านคำร้อง ซึ่งผู้ส่งสารต้องการสื่อว่าวิกฤตที่คนในสังคมได้รับผลกระทบร่วมกันนั้นจะสามารถผ่านไปด้วยความปลอดภัยและผ่านไปได้อย่างดี จุดร่วมของเนื้อหาสำหรับการขอความร่วมมือและการสร้างความเชื่อจะปรากฏในบทส่งท้ายของเพลง เพื่อเป็นการย้ำให้ผู้รับสารได้เกิดความตระหนักต่อการป้องกันตนเองและสภาวะวิกฤตจะผ่านไปได้ ตัวอย่างของเนื้อเพลงที่พบ ดังนี้

“...ให้ความร่วมมือไม่คอยดังคือ ต้องร่วมมือร่วมไม้

ไม่มองเป็นเรื่องเล่น หมั่นตรวจเช็คร่างกาย
เคร่งครัดเข้าไว้ ต้องห่างไกลโรค
โควิด-19 ต้องจากเราไปไม่ช้า
วันแหละหนาแหงนมองท้องฟ้าแล้วดูสดใส
อดทนอีกนิด เราต้องพิชิตเจ้าโควิดให้ได้
ต้องร่วมใจกันฝ่าภัยอันตราย
เข้มแข็งเข้าไว้ใช้หัวใจเยียว...”

(21 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นคำร้องแต่งโดย นิรามัย นิมา หนึ่งในสมาชิกคณะลำตัด หวังเต๊ะ แม่ศรีนวล กล่าวถึงการขอความร่วมมืออย่างจริงจัง และเคร่งครัด รวมถึงการบอกถึงสถานการณ์ไวรัสโคโรนาว่าจะผ่านไปได้ในไม่ช้านี้เพียงร่วมมือร่วมใจในการป้องกันตนเองและอดทนเข้าไว้

ในส่วนของ สื่อ (Channel) ในที่นี้พบว่า เป็นช่องทางบนโลกออนไลน์ สื่อพื้นบ้านที่พบนั้นใช้ช่องทางผ่านเว็บไซต์เฟซบุ๊กดอทคอม (www.facebook.com) และเว็บไซต์ยูทูบดอทคอม (www.youtube.com) ผ่านบัญชีส่วนบุคคลหรือบัญชีของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่มีการสนับสนุนในการสร้างสื่อขึ้น ทั้งนี้ ข้อมูลที่มีการเผยแพร่ที่มีการตั้งค่าในรูปแบบของสาธารณะ เพื่อให้ผู้รับสารสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทันที อีกทั้งยังมีการสื่อกลางในการกระจายสื่อพื้นบ้านอย่างเพจเฟซบุ๊ก ชื่อ สมาคมเพลงพื้นบ้านภาคกลางประเทศไทย ที่สนับสนุนวัฒนธรรมพื้นบ้านต่าง ๆ โดยเฉพาะเพลงพื้นบ้าน ส่งผลให้เข้าถึงผู้รับสารเข้าถึงสื่อพื้นบ้านมากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบสุดท้าย ได้แก่ ผู้รับสาร (Receiver) หมายถึง ประชาชนคนทั่วไปในสังคมไทย โดยที่กลุ่มคนเหล่านี้เข้าใจในภาษาไทยเพื่อรับสารได้อย่างเข้าใจร่วมกัน ทั้งนี้กลุ่มผู้รับสารอาจไม่ใช่เฉพาะคนไทย แต่อาจเป็นคนชาติใดก็ได้ที่เข้าใจในภาษาไทยด้วยเช่นกัน และในสื่อพื้นบ้านบางเพลงพบว่า มีการระบุพื้นที่ของกลุ่มชุมชน ทำให้การตีกรอบของตัวตนกลุ่มชุมชนหรือบุคคลได้ตระหนักถึงความใกล้ชิดตัวของไวรัสโคโรนาและร่วมกันป้องกันชุมชนของตนให้ผ่านพ้นจากวิกฤติในครั้งนี้ ตัวอย่างของเนื้อเพลงที่พบ ดังนี้

“...เจ้าขามแม่ละระลอกเอ๋ย	ลาหอมดอกดอกเอ๋ยจำปี
โควิดพิชร้าย ทำลายชีวี	มาร่วมป้องกันการสกิด
เชื้อไวรัสมีให้ลุกลาม	ขอเพียงมีวินัย
พร้อมใจปรับพฤติกรรม	หลบเลี่ยงที่เสี่ยงไวรัส
พื้นที่แออัดผู้คนมากมาย	พกเจลสเปรย์แอลกอฮอล์
ใส่หน้ากากอนามัย	ล้างมือก่อนหลังเสร็จกิจ
ทำเป็นนิจครบ ๗ ขั้นตอน	อาหารปรุงสุกใหม่
แยกกันใช้งานช้อน	ร่วมกันพิชิตโควิด-19
รวมพลังพวกเรา	ชาวปทุมธานี
ปราบปรามโรคร้าย	ผ่านพ้นไปด้วยดี...”

(19 มีนาคม 2563)

จากตัวอย่างข้างต้นนี้เป็นคำร้องจากบทเพลง “ลำพาว้าวสาร ป้องกันภัยโควิด-19 COVID19” ขับร้องโดย คณะปทุมธานีบ้านฉัน กล่าวถึงหลักการป้องกันตนเองจากไวรัสทั้งการสวมใส่หน้ากากอนามัย การรับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่ เลี่ยงการเดินทางไปในพื้นที่แออัด การใช้เจลหรือสเปรย์แอลกอฮอล์เพื่อล้างมือ ทั้งนี้ในส่วนสุดท้ายของบทเพลงได้กล่าวถึงจังหวัดปทุมธานี หนึ่งในจังหวัดทางภาคกลาง เป็นการเน้นให้ประชาชนหรือคนในพื้นที่ให้ร่วมมือกันเพื่อที่จะผ่านสถานการณ์โควิดไปได้ด้วยดี

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสารผ่านสื่อพื้นบ้านภาคกลางจำนวน 19 สื่อ โดยใช้แนวคิดองค์ประกอบการสื่อสารแบบพื้นบ้านตามแนวทางของ กาญจนา แก้วเทพ แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบ การสื่อสารทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) ตัวสื่อ (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) สื่อสารถึงความต้องการให้ประชาชนทั่วไปมีสุขภาพแข็งแรงและรอดพ้นปลอดภัยจากสถานการณ์ไวรัสโคโรนา

2. บทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านที่มีการเผยแพร่ในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา

เมื่อพิจารณาบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านที่มีการเผยแพร่ในสถานการณ์ไวรัสโคโรนาตามกรอบแนวคิดบทบาทหน้าที่ของคติชนของวิลเลียม บาสคอม มีความสอดคล้องกับข้อมูล สามารถจัดแบ่งกลุ่มบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านตามแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของคติชนออกเป็น 4 หน้าที่ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ให้การศึกษา บทบาทหน้าที่ในการเป็นกระบอกเสียง บทบาทหน้าที่ด้านการบันทึกภาพทางสังคม และบทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิง

2.1 บทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษาถึงวิธีป้องกันการตนเองจากเชื้อไวรัส เนื้อเพลงที่ปรากฏอย่างเด่นชัดอย่างหนึ่ง คือ การถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในสังคมที่อยู่ในสภาวะที่ต้องเคร่งครัดในการปฏิบัติตนในสถานการณ์ไวรัสโคโรนาดังนี้

1) การสวมหน้ากากอนามัย

- 2) การล้างมือด้วยสบู่ เจลแอลกอฮอล์ และสเปรย์แอลกอฮอล์
- 3) การเลี่ยงพื้นที่แออัดและเลี่ยงการพบปะสังสรรค์
- 4) การรับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่
- 5) การหยุดอยู่บ้าน หรือการทำงานที่บ้านแทนการทำงานนอกบ้าน (Work from Home)
- 6) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาการป่วยหากคิดว่าได้รับเชื้อไวรัส

ตัวอย่างบทเพลงที่ปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับการสวมหน้ากากอนามัยที่พบในบทเพลง “ลำตัดเพชรบุรี ร่วมใจต้านภัย Covid - 19” จัดทำโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี เป็นข้อมูลที่มีส่วนสำคัญในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อป้องกันตนเองและผู้อื่นจากการติดเชื้อไวรัส ดังนี้

“...โควิดติดง่าย	แต่ป้องกันได้ ต้องทำใจเย็นๆ
ใส่แมสล้างมือ	ให้สะอาดสะอาด
งดออกจากบ้าน	ถ้าไม่จำเป็น
ขอวันทนายติมิตร	โรคโควิดกำลังมา
แพทย์ร่วมใจกันรักษา	ช่วยเยียวยาอย่างยากเย็น
เราก็คือส่วนหนึ่ง	อย่างหวังพึ่งแต่เพียงหมอ
ช่วยกันลดการติดต่อ	อย่าให้หมอต้องลำเค็ญ
ไปไหนใส่หน้ากาก	ปราศจากการแพร่เชื้อ...”

(4 เมษายน 2563)

บทบาทหน้าที่ในการให้ความรู้ถึงวิธีการป้องกันการติดเชื้อไวรัสที่เด่นชัดและพบมากที่สุด คือ การสวมหน้ากากอนามัย และการล้างมือด้วยวิธีต่าง ๆ เป็นหลักปฏิบัติในระดับบุคคลทั่วไป เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงของการติดเชื้อไวรัสระหว่างคนสู่คน

2.2 บทบาทหน้าที่ในการเป็นกระบอกเสียง บทบาทหน้าที่นี้เป็นบทบาทหนึ่งที่สำคัญของสื่อพื้นบ้านที่มีการเผยแพร่ในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา ผู้ส่งสารในแต่ละสื่อพื้นบ้านที่พบนั้นเป็นเสมือนตัวแทนในการเล่าถึงสถานการณ์ที่ทุกคนล้วนเผชิญอยู่ หรือการเป็นปากเป็นเสียงแทนสื่อหลักอย่างสื่อมวลชน ที่เป็นตัวกลางหลักในการกระจายข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้ส่งสารอย่างศิลปินพื้นบ้านได้เข้ามาทำหน้าที่ช่วยกระจายข่าวสารและประชาสัมพันธ์ อีกทั้งทำให้ข้อมูลต่างๆ เผยแพร่ไปยังพื้นที่ต่างๆ ได้มากยิ่งขึ้น ผ่านเพลงพื้นบ้านที่มีจังหวะการขับร้องที่สนุกสนานชวนฟัง การทำหน้าที่การเป็นกระบอกเสียงของศิลปินพื้นบ้านนั้นยังมีบทบาทในการขอความช่วยเหลือจากคนในกลุ่มสาขาอาชีพเดียวกันที่ประสบกับปัญหาหรือได้รับผลกระทบต่ออาชีพการงานในครั้งนี้ด้วย ดังจะเห็นได้จากบทเพลง “ขอส่งกำลังใจมอบให้ทุกๆ ท่านนะครับ #รัฐบาลเชลลิก” แต่งเนื้อและขับร้องโดย โอ๊ต มิตรชัย วิโลงษ์ มีการเรียกร้องและขอความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาในสาขาอาชีพเชลลิก ที่ไม่สามารถแสดงของตนเองได้ เนื่องจากผลกระทบของการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน

2.3 บทบาทหน้าที่ด้านการบันทึกภาพทางสังคม ภาพสังคมที่ปรากฏผ่านสื่อพื้นบ้านนั้นเป็นเรื่องราวการบอกเล่าเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคม โดยพบประเด็นเรื่องราวดังนี้

- 1) การเจ็บป่วยและล้มตายของผู้คนจำนวนมากทั้งในและนอกประเทศ
- 2) ความเดือดร้อนที่เกิดจากการถูกเลิกจ้างงาน
- 3) สภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง

ตัวอย่างบทเพลงบางส่วนที่ปรากฏการบอกเล่าถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจเช่นบทเพลง “เพลงฉ่อยร่วมใจต้านภัยโควิด-19” ขับร้องโดย ธารณะ บุญเลิศ ที่กล่าวถึงสภาวะเศรษฐกิจที่มาพร้อมกับโควิด

ว่าส่งผลกระทบทั้งด้านอาชีพการงาน ทั้งสภาวะจิตใจในตัวบุคคล รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อร่างกายหากได้รับเชื้อไวรัสนี้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...เมื่อก้าวถึงโควิดจิตฉันก็ตก	เหมือนอย่างตกรกแสนยากไร้
เศรษฐกิจก็พังจะต้องสะดุ้งสยองทุกคึก	ชีวิตเริ่มรันทดหนอชาวไทย
เริ่มเข้าสู่ร่างกายก็กระส่ายกระสับ	ทำลายปอดย่อยยับเสียยกใหญ่
คนก็กลัวหัวหดกันไปหมดทุกถิ่น	ไม่กล้าทำมาหากินก็เพราะว่ากลัวตาย...”

จากข้อมูลผู้ส่งสารส่วนใหญ่เป็นศิลปินพื้นบ้าน โดยปกติแล้วอาชีพของศิลปินพื้นบ้านนั้น

มักจะเป็นการแสดงมหรสพตามวัดวาอารามหรือตามงานเทศกาลที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านต่าง ๆ เห็นได้ว่าหลังมีการประกาศใช้พ.ร.ก.ฉุกเฉินส่งผลให้การแสดงต้องถูกงดทั้งสิ้น จึงปรากฏการนำเสนอเรื่องราวผลกระทบส่วนบุคคลในบางบทเพลงด้วย

2.4 บทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิง สื่อพื้นบ้านที่พลัดเป็นเพลงพื้นบ้าน แต่สื่อพื้นบ้านที่พบมีความแตกต่างกันคือ การแสดงที่มีการใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านประกอบการแสดงกับการแสดงที่มีแต่การขับร้องโดยไม่มีเครื่องดนตรีใด ๆ ประกอบ อย่างไรก็ตามดนตรีเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่ช่วยให้งานสื่อพื้นบ้านของผู้ส่งสารมีความน่าสนใจ อีกทั้งยังสามารถดึงดูดใจของผู้ส่งสารผ่านเสียงดนตรีที่มีความสนุกสนานที่สอดแทรกไปด้วยความรู้ต่าง ๆ ทั้งนี้มีข้อสังเกตประการหนึ่งว่า การสร้างผลงานที่มีการใช้เทคโนโลยีระดับสูง ทำให้ประสิทธิภาพของสื่อพื้นบ้านนั้นมีความสวยงามและทันสมัย รวมไปถึงการแต่งกายของผู้ส่งสารและคณะที่สวมใส่เสื้อผ้าในแบบวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อให้เข้ากับสารที่ต้องการจะสื่อ ตัวอย่างของข้อมูลที่มีใช้ดนตรีร่วมบรรเลงรวมถึงการแสดงและเครื่องแต่งกาย ดังนี้

ตัวอย่างภาพสื่อข้างต้นนี้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี, 2563) เป็นสื่อพื้นบ้านที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี เพื่อสื่อสำหรับการรณรงค์ป้องกันไวรัสโคโรนาผ่านเพลงพื้นบ้าน ซึ่งสื่อพื้นบ้านข้างต้นมีความทันสมัย เทคนิคการถ่ายทำที่มีความเชี่ยวชาญ รวมถึงเครื่องแต่งกายพื้นบ้านที่ดึงดูดผู้รับสารได้อย่างน่าสนใจ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลสื่อพื้นบ้านภาคกลางที่มีการเผยแพร่ในสถานการณ์ไวรัสโคโรนาพบว่า สื่อพื้นบ้านภาคกลางที่พบนี้นั้นล้วนเป็น เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เน้นรูปแบบการใช้ฉันทลักษณ์ และการใช้ฉันทลักษณ์ร่วมกับการแสดง

ในด้านองค์ประกอบการสื่อสารแบบพื้นบ้านในเพลงพื้นบ้านนั้นพบว่า ผู้ส่งสารมีทั้งศิลปินพื้นบ้านรุ่นเก่า ศิลปินลูกศิษย์ นักแสดงตลกที่เป็นที่รู้จักเป็นวงกว้างในประเทศ อาจารย์ที่มีความถนัดในการแสดงศิลปะพื้นบ้าน อีกทั้งยังมีศิลปินรุ่นใหม่ที่มีใจรักในการวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งความหลากหลายของผู้ส่งสารแสดงให้เห็นถึงความสนใจของคนรุ่นใหม่ที่ยังสนใจในวัฒนธรรมพื้นบ้าน ในส่วนของสาร มีเนื้อหาเน้นไปทางหลักปฏิบัติป้องกันตนเองจากไวรัสโคโรนา เช่น การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ การเลี่ยงการพบปะ เป็นต้น ทั้งนี้ ในสารยังคงเน้นถึงการร่วมมือกันและความสามัคคีเพื่อให้ผ่านพ้นจากสถานการณ์ไวรัสโคโรนา ส่วนของสื่อที่พบนั้นเป็นการเผยแพร่ข้อมูลบนโลกออนไลน์ทั้ง Facebook และ YouTube ที่เน้นความสะดวกสบายในเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย และผู้รับสารเป็นประชาชนคนทั่วไปที่เข้าใจในภาษาไทยร่วมกัน

การศึกษาบทบาทของสื่อพื้นบ้านภาคกลางพบว่า สื่อพื้นบ้านมีบทบาทที่หลากหลาย บทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษาเป็นบทบาทเด่น ต้องการมุ่งเน้นให้ข้อมูลแก่ผู้รับสารเป็นหลัก เพราะสถานการณ์ไวรัสโคโรนาถือเป็นสภาวะเร่งด่วน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารควรทำได้ด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง หน้าที่นี้จึงพบมากที่สุด ทั้งนี้การให้ทำหน้าที่บันทึกภาพสังคมเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นยังคงอยู่ผ่านคำร้องและเนื้อเพลง และหน้าที่การให้ความบันเทิงที่เป็นคุณสมบัติหลักของสื่อประเภทเพลงนั้นยังดำรงอยู่เช่นเดิม ซึ่งความบันเทิงนั้นมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการลงทุนต่าง ๆ

การอภิปรายผล

การศึกษาสื่อพื้นบ้านประเภทเพลงพื้นบ้านภาคกลางในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา ทำให้เห็นว่า การใช้สื่อพื้นบ้านนั้นพยายามช่วยสังคมทั้งด้านการถ่ายทอดข่าวสาร การให้ความรู้เช่นเดียวกับสื่อแขนง ๆ อื่น ทำให้ช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลนั้นมีเพิ่มมากขึ้น โดยที่ผู้เผยแพร่ข้อมูลเป็นศิลปินพื้นบ้านที่มีประสบการณ์มาถ่ายทอดเรื่องราว ๆ ผ่านการแสดงที่เดิมศิลปินกลุ่มนี้อาจทำหน้าที่เพียงสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ชมในสถานที่ใดที่หนึ่งเท่านั้น รวมถึงการสะท้อนผลกระทบจากอาชีพของศิลปินเพื่อนำเสนอแนวทางแก้ไขจากผลกระทบ จึงถือว่าเป็นเสมือนกระบอกเสียงให้กลุ่มคนในสาขาอาชีพเดียวกัน ให้ได้รับการช่วยเหลืออย่างทันท่วงที

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ผลิตสื่อพื้นบ้านที่พบในสถานการณ์ไวรัสโคโรนาได้มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือผลกระทบที่ได้รับ เช่น การรื้อกลับตามศาลเจ้าต่าง ๆ ที่มีการสวมเฟซชีลด์ (Face shield) ขณะร้องเพื่อเป็นการป้องกันการติดเชื้อ แต่ยังคงทำงานได้อยู่ หรือการจัดการแสดงสดมหรสพในรูปแบบออนไลน์ผ่านช่องทางการถ่ายทอดสดหรือไลฟ์สตรีมมิง (Live streaming) แทนการแสดงตามงานเทศกาลต่าง ๆ เพื่อเป็นช่องทางในการหารายได้ในอีกรูปแบบหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในประเด็นองค์ประกอบการสื่อสารแบบพื้นบ้านและบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรศึกษาต่อในแง่ของสื่อมวลชนและ/หรือกลวิธีการใช้ภาษาในเพลงพื้นบ้านภาคกลางในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา เพื่อศึกษาวิถีทางภาษาและมุมมองของสื่อมวลชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. กรมควบคุมโรค. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา. สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/>

- กาญจนา แก้วเทพ. (2549). **ปฐมบทแห่งองค์ความรู้เรื่องสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข**. นนทบุรี: โครงการสื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข.
- ณฤศดา มะลิพวง. (2559). **พฤติกรรมการรับรู้และความพึงพอใจของวัยรุ่นต่อสื่อพื้นบ้านลิเกไทย จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสื่อสารแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2525). **พื้นบ้านพื้นเมือง**. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยา.
- พงศ์กฤษฎ์ พลเลิศ. (2554). **บทบาทการใช้สื่อพื้นบ้านในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดเก่าห้องอำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี**. กรุงเทพฯ: คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- พรรณี บัญชรหัตถกิจ และจุฬารณย์ โสตะ. (2554). **การพัฒนาสื่อพื้นบ้านเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ แนวอีสานสำหรับเด็กวัยเรียน**. ขอนแก่น: ภาควิชาสุขศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยะพา เจณี. (2561). **เพลงพื้นบ้านดิเก๋ฮูลู่กับการเสริมสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 13(2): 335-346.
- วรัญญา สารศาลิน และนิธิดา แสงสิงแก้ว. (2560). **การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน: กรณีศึกษาประเพณีกิน ข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี**. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 5(1): 51-61.
- วิไลภรณ์ จิรวัดนเศรษฐ์. (2544). **สื่อพื้นบ้านในฐานะทุนวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่พักทางวัฒนธรรม(โฮมสเตย์): ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศิราพร ณ ถลาง. (2557). **ทฤษฎีคติชนวิทยา : วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา สุฉายา. (2548). **พิธีกรรม ตำนาน นิทาน เพลง: บทบาทของคติชนกับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี. (2563). **ลำพาวข้าวสาร ป้องกันภัยโควิด-19 COVID19**. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=-FAtewziYg8>.
- อรพรรณ ลิ้มดี. (2562). **บทบาทของสื่อพื้นบ้านใน “รายการจำอวดหน้าจอ” กับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล**. นิเทศสยามปริทัศน์, 17(22): 115-122.

การศึกษาดนตรีกะเหรี่ยง บ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

A Study of Karen Music at Ban Huai Kasem, Yang Nam Klat Nuea Sub-district, Nong Ya Plong District, Phetchaburi Province

กมลลักษณ์ นวมสำลี¹ / จักริน จันทนภุมมะ²

Kamalalak Nuamsamlee¹ / Jakrin Chanthanapumma²

^{1,2}สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

^{1,2}Music Education Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phetchaburi Rajabhat University

*Corresponding author E-mail: Kamalalak.fern@gmail.com

(Received: March 23, 2020; Revised: June 10, 2020; Accepted : November 20, 2020)

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีกะเหรี่ยง และ 2) ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของดนตรีในวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลด้านดนตรีกะเหรี่ยงที่บ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ผู้รู้ และผู้เกี่ยวข้องกับดนตรีกะเหรี่ยง โดยใช้การสัมภาษณ์ และการสังเกต แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีกะเหรี่ยง ประกอบด้วย 1) ด้านดนตรี เครื่องดนตรีของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี มีทั้งสิ้น 4 ชนิด ได้แก่ (1) ช่างท้อ (2) นาเตย (3) ปีย (4) ทะ 2) ด้านนักดนตรี ในปัจจุบันพบนักดนตรีกะเหรี่ยงที่สามารถบรรเลงเพลง โดยใช้เครื่องดนตรีกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมได้เพียง 2 คน ได้แก่ (1) นายหนู กระทอง อายุ 86 ปี สามารถเล่นปีย (แคนกะเหรี่ยง) ได้ (2) นายชัยชนะ เสนติบั้ง อายุ 47 ปี สามารถเล่นได้ทั้งช่างท้อและนาเตย 3) ด้านบทเพลง ส่วนใหญ่เป็นบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต มีทั้งนิทาน เพลงกล่อมเด็ก โดยในแต่ละบทเพลงก็จะบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนในแง่มุมต่างๆ โดยเฉพาะความรัก และการใช้ชีวิต

2. บทบาทและหน้าที่ของดนตรีในวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ส่วนใหญ่จะไม่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมมากนัก เนื่องจากเป็นดนตรีที่ใช้ร้องเล่นเพื่อสร้างความบันเทิง มักจะบรรเลงกันในยามว่าง ยกเว้นเครื่องดนตรี 2 ชนิด คือ ปีย และทะ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบขบวนแห่ในพิธีเวียนศาลา ปัจจุบันแม้ดนตรีของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษมจะไม่ได้ได้รับความนิยมดังเช่นแต่ก่อน แต่ก็ยังคงปรากฏเครื่องดนตรี และบทเพลง ที่สามารถแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงมาจนถึงทุกวันนี้

คำสำคัญ: ดนตรี วัฒนธรรม กะเหรี่ยง

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the knowledge about Karen music, and 2) the role and function of music in Karen culture. Data were collected from Karen music informants at Ban Huai Kasem, Yang Nam Klat Nuea sub-district, Nong Ya Plong district in Phetchaburi province. This study was a qualitative research. The researcher studied preliminary data from related documents. Data were collected by a field study using interview and observations, and analyzed the content.

The result result revealed that:

1. The knowledge about Karen music consisted of: 1) Music, there were 4 types of Karen music instruments: (1) Sang Thong, (2) Nadoei, (3) Puei, and (4) Tha. 2) Musicians, there were only 2 Karen musicians who could play songs using traditional Karen instruments. First, Mr. Nu Krathong, 86 years old, could play Puei. Second, Mr. Chaichana Sanetibang, 47 years old, could play with both Sang Thong and Nadoei. 3) Songs, most of the songs were related to the way of life, including tales, lullabies. Each song told a story of the community in different aspects, especially love and living.

2. Roles and functions of music in Karen culture, most of them were not involved in the rituals. Karen music used to sing and play for entertainment. It was often played in their free time, except for 2 kinds of musical instruments, Puei and Tha, which were used for the procession in the Wian Sala ceremony. Though the Karen music at Ban Huai Kasem was not as popular as before, musical instruments and songs still represent the Karen's identity until now.

Keywords: Music, Culture, Karen

บทนำ

วัฒนธรรม คือ สิ่งสรรค์สร้างของมนุษย์ เป็นสัญลักษณ์ที่ทำให้กิจกรรมที่มนุษย์กระทำร่วมกันก่อเกิดเป็นรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างกันออกไปตามค่านิยมของกลุ่มชน และยึดถือปฏิบัติสืบเนื่องกันต่อมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก่อเกิดเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชนซึ่งมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น ภาษา พิธีกรรม จารีต ประเพณี วัฒนธรรมอาจแสดงออกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ทั้งในด้านวรรณกรรม ศิลปะ การแสดง รวมถึงดนตรี แม้บางครั้งวัฒนธรรมอาจเป็นเรื่องที่นิยมกระทำในยุคสมัยหนึ่งแต่เมื่อช่วงเวลาเปลี่ยนไปวัฒนธรรมก็สามารถเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับวิถีชีวิตและค่านิยมของมนุษย์ที่ดำเนินไปทุกยุคทุกสมัยไม่มีที่สิ้นสุด

มานพ วิสุทธิแพทย์ (2543: 6) กล่าวว่า วัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ตามพื้นถิ่นวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ย่อมมีความแตกต่างกันในหลายด้านโดยเฉพาะความแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรมนั้น ส่วนหนึ่งมีพื้นฐานมาจากสภาพภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ล้วนแต่มีส่วนเกี่ยวข้องและเป็นตัวกำหนด พื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของมนุษย์โดยส่งผลก่อให้เกิดอัตลักษณ์ประจำถิ่นของมนุษย์แต่ละชาติพันธุ์และสะท้อนให้เห็นได้ถึงความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน ทางด้านศิลปะ การแสดง ดนตรีแต่ละภูมิภาคของไทยนั้นจะมีปรากฏอยู่ในทุกท้องถิ่นของประเทศ แต่อาจแตกต่างกันไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ ลักษณะ สภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ

จากข้อความดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมด้านดนตรีเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ผ่านการพัฒนาปรับปรุงให้มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชนบ่งบอกความเจริญของงานทางวัฒนธรรมของชนชาตินั้นได้อย่างสมบูรณ์

กะเหรี่ยงถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งมีวัฒนธรรมอันมีลักษณะเฉพาะของตนเอง รวมถึงวัฒนธรรมด้านดนตรี ซึ่งสมัย สุทธิธรรม (2541: 1) ได้พูดถึงลักษณะวัฒนธรรมดนตรีของชาวกะเหรี่ยงว่า “กะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะนิสัยชอบร้องเพลงและการเต้นรำ ในงานรื่นเริงต่าง ๆ หรือในพิธีกรรมใด ๆ ของพวกเขาจะต้องมีการร้องรำทำเพลงอยู่เสมอ เช่น งานปีใหม่ งานแต่งงาน หรือแม้แต่งานศพ ชาวกะเหรี่ยงก็ยังร้องเพลงรำฟ้างรำฟ้ายอย่างโหยหวน เครื่องดนตรีชาวกะเหรี่ยง นอกจากจะมีฆ้อง กลอง และซึง แล้วยังมีเครื่องดนตรีอีกชนิดหนึ่ง เรียกว่า กอย ซึ่งทำจากเขาควย การเต้นรำของชาวกะเหรี่ยงมีความคล้ายคลึงกับพวกไทใหญ่ โดยจะก้าวเท้าเป็นจังหวะเร็วและแกว่งมือไปมาด้วยลีลาที่น่าดู สังคมกะเหรี่ยงในปัจจุบันนิยมร้องเพลงแบบเพลงสมัยใหม่ เรียกว่า ต้า-ชะ-หวิ ซึ่งมีรากฐานมาจากเพลงสวดในคริสต์ศาสนานั่นเอง นอกจากนี้ วิสุตา เจียมเจิม (2554: 89-95) ยังได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาดนตรีของชาวกะเหรี่ยงบ้านป่าละอู ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า บทบาทของดนตรีในสังคมของชาวกะเหรี่ยงบ้านป่าละอู ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสังคมของชาวกะเหรี่ยงบ้านป่าละอูนั้นได้มีดนตรีเข้ามามีบทบาทในสังคมของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านป่าละอูจากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรม ประเพณี และพิธีสำคัญต่างๆ ได้มีดนตรีเข้ามามีส่วนร่วมและเกี่ยวข้อง ได้แก่ ประเพณีบุญข้าวใหม่ งานแต่งงาน พิธีศพ ประเพณีงานบุญสงกรานต์ ประเพณีไหว้พระจันทร์ ดนตรีของชาวกะเหรี่ยงนั้นมีบทเพลงต่าง ๆ ที่กล่าวถึงธรรมชาติและการดำรงวิถีชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยง ส่วนเครื่องดนตรีก็จะทำมาจากสิ่งใกล้ๆ ตัว เช่น ไม้ไผ่ เป็นต้น

ดังจะเห็นได้ว่ารูปแบบวัฒนธรรมด้านดนตรีของกะเหรี่ยงแต่ละพื้นที่นั้นมีความแตกต่างกันออกไป ตามลักษณะของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา โดยในปัจจุบันการสืบทอดศิลปะการแสดงดนตรีของชาวกะเหรี่ยงนั้นลดน้อยถอยลงอันเนื่องมาจากค่านิยมของวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงไปมาก บทบาทของดนตรีที่มีต่อชีวิตและประเพณีพิธีกรรมถูกลดบทบาทลง การรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมดนตรีจึงเป็นเครื่องมือในการต้านทานต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันได้ นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมนั้นได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับดนตรีกะเหรี่ยง บ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาบทบาทและหน้าที่ของดนตรีในวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ โดยมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

การเลือกพื้นที่ที่วิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ด้านดนตรีกะเหรี่ยงที่บ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากหมู่บ้านนี้ยังคงรักษาวัฒนธรรมทางด้านดนตรี และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนไว้ได้

มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อเป็นเอกสารในการขอใช้พื้นที่ในการเข้าศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. ติดต่อแนะนำตนเองเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าแก่ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง
3. สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชาวบ้านในชุมชน
4. ทำการพูดคุยสอบถามสัมภาษณ์จากชาวบ้าน ผู้ให้ข้อมูลและนักดนตรี ที่มีความรู้ด้านประวัติหมู่บ้าน ดนตรีกะเหรี่ยง รวมถึงประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน
5. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไปของชุมชน ข้อมูลในด้าน ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และดนตรีในเครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว
6. นำข้อมูลที่ได้ทำการถอดแบบสัมภาษณ์ รวบรวมภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว โดยจำแนกข้อมูลตาม วัตถุประสงค์

7. ศึกษาเปรียบเทียบ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลภาคสนาม ให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ตรวจสอบข้อมูล หากไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ให้ทำการแก้ไขและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
8. วิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุง และเรียบเรียงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์
9. ทบทวนและตรวจสอบเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง ครบถ้วนและน่าเชื่อถือมากที่สุดก่อนนำไปสรุปและอภิปรายผล

10. นำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียงในรูปแบบของการบรรยายเป็นความเรียง และสรุปเป็นรายงานวิจัย **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและทำการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล สัมภาษณ์ผู้รู้ และผู้เกี่ยวข้องกับดนตรีกะเหรี่ยง โดยใช้การสัมภาษณ์ (Interview) และการสังเกต (Observation) มีการเลือกใช้เครื่องมือดังกล่าวให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์แต่ละข้อ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. วิเคราะห์วัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อสร้างเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมตาม วัตถุประสงค์ของเรื่องที่ศึกษา
2. สร้างเครื่องมือวิจัยที่สอดคล้องกับวิธีการศึกษา
3. นำแบบเครื่องมือวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ด้านเนื้อหา และความน่าเชื่อถือ
4. นำเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ไปใช้เก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

1. แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม (ข้อมูลปฐมภูมิ) เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสำรวจสนามก่อนการลงพื้นที่วิจัย และใช้บันทึกข้อมูลที่ได้จากงานสนามต่าง ๆ

2. แบบบันทึกข้อมูล (ข้อมูลทุติยภูมิ) เพื่อเก็บข้อมูลที่ได้จากการสืบค้น เอกสาร ตำรา บทความทาง วิชาการที่เกี่ยวข้อง

3. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างตายตัว แต่มีประเด็นคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษม ลักษณะเฉพาะทางดนตรีของกะเหรี่ยงบ้าน ห้วยเกษม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความนิยมในการแสดง องค์ประกอบในการแสดง โดยแบ่งออกเป็นการสัมภาษณ์ รายบุคคลและการสัมภาษณ์กลุ่ม

4. แบบสังเกต เป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยใช้การสังเกตพฤติกรรมและ จดบันทึกเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกะเหรี่ยง

การศึกษาและการจัดการข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ การรวบรวมข้อมูล ทั้งด้านเอกสารตำราทางวิชาการ งานวิจัยและวารสารที่เกี่ยวข้องจากองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความนิยมที่เกี่ยวข้องกับดนตรี

2. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ การศึกษารวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม สัมภาษณ์ (Interview) และการสังเกต (Observation) โดยเลือกใช้วิธีการศึกษา และการจัดเก็บข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

2.1 การศึกษาองค์ความรู้ศึกษาดนตรีกะเหรี่ยง บ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ใช้วิธีการศึกษา ดังนี้

2.1.1 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) และการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) โดยใช้ในการสัมภาษณ์ นักดนตรี ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกะเหรี่ยงและความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับประวัติของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษม โดยมุ่งเน้นให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด และใช้วิธีการถอดความ (Paraphrasing) ข้อมูลที่ได้บันทึกลงในแบบบันทึกจากนั้นนำไปให้ นักดนตรี ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ได้ฟังและแสดงทัศนะเพิ่มเติม จากนั้นใช้วิธีการถอดความซ้ำอีกครั้งจนได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

2.1.2 ใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group interview) โดยเป็นการจัดการสัมภาษณ์กลุ่มโดยให้ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มได้ตรวจสอบข้อมูล (Information verification) ซ้ำอีกครั้ง

2.2 การศึกษาบทบาทและหน้าที่ของดนตรีในวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ใช้วิธีการศึกษา ดังนี้

2.2.1 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) และการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) โดยใช้ในการสัมภาษณ์ นักดนตรี ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับดนตรี จากนั้นใช้วิธีการถอดความ (Paraphrasing) ข้อมูลที่ได้บันทึกลงในแบบบันทึกจากนั้นนำไปให้นักดนตรี ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ได้ทวนซ้ำและแสดงทัศนะเพิ่มเติม จากนั้นใช้วิธีการถอดความซ้ำอีกครั้งจนได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

2.2.2 การการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการแสดงกิจกรรมทางประเพณี วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง รวมทั้งสภาพแวดล้อม พฤติกรรมต่อดนตรี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่เพื่อใช้ประกอบการบันทึกภาคสนาม

3. การจัดทำข้อมูล

3.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ สังเกต ต่าง ๆ นำมาจัดการบันทึกในรูปแบบดิจิทัล ถอดแบบสัมภาษณ์ รวบรวมภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว โดยจำแนกข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความเรียบร้อยของงานให้ครบถ้วน

3.2 การตรวจสอบข้อมูล ทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ได้ความแม่นยำ และความเชื่อถือได้ โดยการตรวจสอบจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยให้นักดนตรี ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลในภาคสนาม เป็นผู้ตรวจสอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เห็นภาพของดนตรีกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษม และบทบาทของดนตรีต่อวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษมในปัจจุบัน โดยใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic induction) ซึ่งเป็นการสร้างข้อมูลจากรูปธรรมและประสบการณ์ที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม และการจำแนกข้อมูลออกเป็นส่วน ๆ และใช้ทฤษฎีต่าง ๆ ในการวิเคราะห์เพื่ออธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. การศึกษาองค์ความรู้ศึกษาดนตรีกะเหรี่ยง บ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังขั้นตอนต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลด้านดนตรีของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ตำรา หนังสือ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการลงพื้นที่ภาคสนามและการวิเคราะห์ข้อมูล

1.2 ทำการวางแผนการลงพื้นที่ภาคสนามโดยการวิเคราะห์ และกำหนดเป้าหมายในการศึกษา จากนั้นกำหนดเป้าหมายและประเด็นคำถามที่มีความเกี่ยวข้อง

1.3 ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักดนตรี ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน รวมถึงผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์

1.4 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นักดนตรี ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน มาจัดเรียงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับดนตรีของชาวกะเหรี่ยง

2. การศึกษาบทบาทและหน้าที่ของดนตรีในวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ใช้วิธีการศึกษา ดังนี้

2.1 ข้อมูลด้านบทบาทและหน้าที่ของดนตรีในวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ตำรา หนังสือ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการลงพื้นที่ภาคสนามและการวิเคราะห์ข้อมูล

2.2 ทำการวางแผนการลงพื้นที่ภาคสนามโดยการวิเคราะห์ และกำหนดเป้าหมายในการศึกษา จากนั้นกำหนดเป้าหมายและประเด็นคำถามที่มีความเกี่ยวข้อง

2.3 ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักดนตรี ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ชาวบ้านที่เข้าร่วมงานประเพณี รวมถึงผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์

2.4 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นักดนตรี ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน มาจัดเรียงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของดนตรีในวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มชาติพันธุ์เชื้อสายกะเหรี่ยง (Karen) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันตกของประเทศไทย จากตำนานของชาวกะเหรี่ยงที่เล่าต่อ ๆ กันมาว่า ถิ่นฐานดั้งเดิมของกะเหรี่ยงที่มีบรรพบุรุษอยู่ในดินแดนทางตอนเหนือของทิเบต ซึ่งมีคำเรียกสถานที่นี้ว่า “ทีฉิมยั่ว” (Htee hset Met Ywa) หมายถึง ดินแดนที่มีทรายไหล (Land of flowing sand) ชาวกะเหรี่ยงบอกกล่าวสืบต่อมาว่า ถ้ามองจากถิ่นฐานที่ชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในปัจจุบัน ดินแดนฉิมยั่วจะอยู่ที่ “ซากะซ่องน่องลา” หมายถึง ดินแดนใต้กลุ่ม “ดาวช้าง” คนไทยเรียกกลุ่มดาวนี้ว่า “ดาวจระเข้” และชาวตะวันตกหมายถึง “กลุ่มดาวหมีใหญ่” หรือ “กลุ่มดาวกระบวยตักน้ำ”

ซึ่งเป็นกลุ่มดาวที่โคจรรอบดาวเหนือ นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่า ดินแดนที่เรียกว่า ฉมิหยั่ว นี้ อาจจะเป็นตอนใต้ของทะเลทรายโกบี ส่วนที่เป็นพื้นที่ราบหุบเขาทางตอนเหนือของทิเบตบริเวณเหนือเทือกเขาคุนหลุน ซึ่งแหล่งกำเนิดของแม่น้ำทั้ง 3 สาย คือ แม่น้ำแยงซีเกียง แม่น้ำโขง และแม่น้ำคง (สาละวิน) เริ่มอพยพลงมาจากตอนใต้ตามลำน้ำทั้งสามสายแยกย้ายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ราว 1972 ปีก่อนพุทธกาล และตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ที่เป็นประเทศจีนในปัจจุบันถาวรนานราว 842 ปีก่อนพุทธกาล แล้วเริ่มอพยพจากยูนานเข้าตั้งถิ่นฐานในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 585 ปีก่อนพุทธกาล (พระโศภิต ทรสสังขวาลิน, 2549: 37) โดยกะเหรี่ยงในประเทศไทยนั้น มีอยู่ 4 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่

1. กะเหรี่ยงสะกอ หรือ ปกาเกอะญอ
2. กะเหรี่ยงโป หรือ โผล่ว
3. กะเหรี่ยงคะยา, แบร หรือ บะเว
4. กะเหรี่ยงตองสุ, ตองตู หรือ ปาโอ

สำหรับการอพยพครั้งใหญ่ที่สำคัญของชาวกะเหรี่ยงมีในสมัยพระเจ้าอลองพญา กษัตริย์เมียนมาร์ เมื่อครั้งทำสงครามกับพวคมอญ การรบครั้งนี้พวคมอญเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ถูกฆ่าฟันล้มตายเป็นจำนวนมาก กะเหรี่ยงเป็นพวกเดียวกับมอญได้ให้ที่หลบภัยจากเมียนมาร์แก่มอญ หลังจากนั้นได้หลบหนีพร้อมพวคมอญเข้ามาอยู่ในประเทศไทย หลังจากนั้นมีการอพยพใหญ่อีกครั้งหนึ่งเมื่อประเทศ เมียนมาร์ตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศไทย ชาวกะเหรี่ยงไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของอังกฤษจึงอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยอีกกระลอกหนึ่ง โดยการอพยพครั้งนี้ได้แยกย้ายเข้ามาอยู่ในประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 2 สายดังนี้

สายที่ 1 อยู่แถบภาคตะวันตกของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดตาก ราชบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี

สายที่ 2 แถบภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง และลำพูน

ชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรีนั้น ส่วนใหญ่มีเชื้อสายกะเหรี่ยงกะเหรี่ยงโปหรือโผล่ว ซึ่งเป็นกลุ่มชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ทำการอพยพมาจากประเทศพม่า ในอดีตตั้งอยู่ในบริเวณป่าแถบอำเภอแก่งกระจาน และทำการอพยพลงมายังพื้นที่ด้านล่างเพื่อให้ใกล้แหล่งชุมชนมากยิ่งขึ้น เพราะเหตุว่าพื้นที่บริเวณดังกล่าวมีแหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งการคมนาคมเข้าถึงได้ จึงทำให้กลุ่มกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษมตั้งพื้นที่อยู่ ณ พื้นที่ปัจจุบัน

จากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ด้านดนตรีกะเหรี่ยงของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี และการสัมภาษณ์ครูชัยชนะ เสน่ดี บัณฑิตที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2563 พบว่า “บ้านห้วยเกษมในอดีตมีชื่อว่า ห้วยแห้ง ซึ่งอพยพมาอยู่ในเขตจังหวัดเพชรบุรีเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน ชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษมนั้นในอดีตมีชื่อเสียงในด้านการบรรเลงดนตรีซึ่งมักจะได้รับเชิญเข้าร่วมงานแสดงวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรีทุก ๆ ปี รูปแบบวัฒนธรรมด้านดนตรีของกะเหรี่ยงบ้านห้วยแห้งนี้ ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ แม้ในปัจจุบันจะได้รับความสนใจจากคนในชุมชนน้อยลงมากแต่ก็ยังคงรักษาวรรณธรรมด้านดนตรีไว้ได้จนถึงปัจจุบัน ผลจากการศึกษาสามารถวิเคราะห์และแบ่งรายละเอียดเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. องค์ความรู้ศึกษาดนตรีกระเหรี่ยง บ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

1.1 เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีดั้งเดิมของชาวกระเหรี่ยงบ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 4 ชนิด ได้แก่

1) ช่างทอง เป็นเครื่องดนตรีที่กำเนิดเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของสาย (Chordophone) บรรเลงโดยใช้การสี มีกล่องเสียงทำจากกระบอกไม้ไผ่ สีสายทำจากลวดจำนวน 2 สาย คันชักทำจากไม้ไผ่ ทำนังในการบรรเลงช่างทองมักจะนั่งราบกับพื้นใช้ตัวช่างทองพาดกับบ่าของผู้บรรเลง มือซ้ายจับบนตัวช่างทองใต้ดอกใช้นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อย กดลงบนสายเพื่อให้ได้เสียงตามต้องการ มือขวาจับคันชักที่ทำจากไม้ไผ่สีลงบนสายตรงกับส่วนที่เจาะไว้สำหรับเป็นช่องเสียงอย่างอิสระไม่มีการบังคับคันชักเข้า-ออก โดยมากจะสีไปตามคำร้องการตั้งระดับเสียงของสายขึ้นอยู่กับบทเพลงที่จะบรรเลง

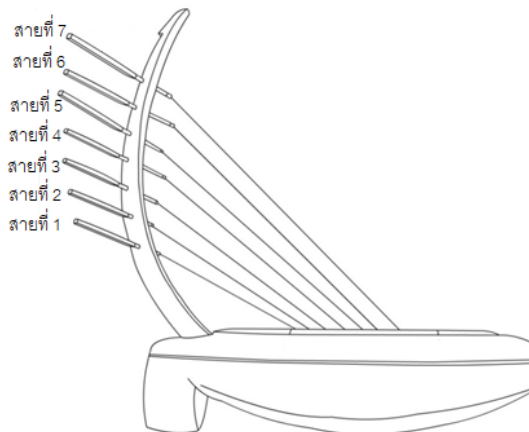
ภาพที่ 1 ลักษณะการบรรเลงช่างทอง

ที่มา: (กมลลักษณ์ นวมสำลี, 2563)

2) นาเดย์ เป็นเครื่องดนตรีที่กำเนิดเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของสาย (Chordophone) บรรเลงโดยใช้การดีด มีกล่องเสียงทำจากไม้เนื้อแข็ง มีสายทำจากโลหะขนาดเล็กจำนวน 7 สาย ตัวกล่องเสียงมักทำตรงปลายหัวเป็นรูปนก การบรรเลงนาเดย์ผู้บรรเลงจะต้องนั่ง และวางตัวนาเดย์ หันหัวนาเดย์ไปทางด้านซ้ายของผู้บรรเลง ส่วนตัวกล่องเสียงให้วางพาดไว้บนตัก ตัวนาเดย์จะวางอยู่ระหว่างแขนทั้งสองข้าง ใช้ทั้งมือซ้ายและมือขวาในการดีดโดยมือซ้ายจะใช้นิ้วชี้ของมือซ้ายเป็นนิ้วหลักในการดีดสายที่ 7 มือขวาจะใช้นิ้วหัวแม่มือในการดีดสายที่ 5 และสายที่ 6 นิ้วชี้ใช้ดีดสายที่ 3 สายที่ 4 และสายที่ 2 โดยบางครั้งอาจใช้นิ้วกลางสลับมาใช้ในการดีดสายที่ 1 รวมด้วยกันได้ ดังภาพ

ภาพที่ 2 นาเดย์
ที่มา: (กมลลักษณ์ นวมสำลี, 2563)

ภาพที่ 3 การลำดับสายของนาเดย์
ที่มา: (กมลลักษณ์ นวมสำลี, 2563)

ระดับเสียงของแต่ละสาย (สายที่ 1 คือสายที่มีความสั้นที่สุดเรียงต่อไปตามลำดับ)

การวัดระดับเสียง	วัดครั้งที่ 1	วัดครั้งที่ 2	วัดครั้งที่ 3	รวมเฉลี่ย
สายที่ 1	C +30	C +30	C +30	C +30
สายที่ 2	A +30	A +22	A +23	A +25
สายที่ 3	G +10	G +12	G +14	G +13
สายที่ 4	E -1	E +2	E	E
สายที่ 5	D -10	D -5	D -5	D -7
สายที่ 6	C +10	C +18	C +10	C +13
สายที่ 7	A +22	A +17	A +12	A +17

3) ปีย เป็นเครื่องดนตรีที่กำเนิดเสียงเกิดจากลม (Aerophone) บรรเลงโดยการเป่าและดูด รูปร่างของปียมีลักษณะเหมือนแคน 7 ทุกประการ ในปัจจุบันชาวบ้านหรือนักดนตรีในหมู่บ้านไม่สามารถสร้าง แคนขึ้นเองได้จึงนิยมซื้อแคนมาจากจังหวัดราชบุรี จากการสัมภาษณ์นายหนู กระจทอง เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ.2562 พบว่าทำนองเพลง ที่ลุงหนูใช้บรรเลงมีอยู่จำนวน 3 ลายแคน ได้แก่ พาทอล้าย พานูจ้อย และยีนพากลู ซึ่งเป็นทำนองแคนที่นายหนูได้ฝึกฝนสืบทอดมาจากผู้เป็นบิดาปัจจุบันไม่สามารถบรรเลงได้ เนื่องจากนายหนุมีอายุมาก

ภาพที่ 4 ปีย

ที่มา: (กมลลักษณ์ นวมสำลี, 2562)

4) ทะ เป็นเครื่องดนตรีที่กำเนิดเสียงเกิดจากหนัง (Membranophone) มีลักษณะคล้ายคลึง กับกลองยาวของไทยแต่สั้นกว่า บรรเลงด้วยการตี มักนิยมบรรเลงประกอบขบวนแห่ต่าง ๆ เช่น การแห่พุ่มฉัตรใน พิธีเวียนศาลา ในปัจจุบันไม่นิยมนำกลองดังกล่าวมาใช้เนื่องจากสภาพไม่พร้อมใช้งาน ชาวบ้านจึงนำกลองยาวมาใช้ทดแทน

ภาพที่ 5 ทะ

ที่มา: (กมลลักษณ์ นวมสำลี, 2563)

1.2 นักดนตรี

ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษมนั้นในอดีตมีนักดนตรี และมีเครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองแต่ด้วยรูปแบบกิจกรรมและสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปทำให้การสืบทอดของดนตรีกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษมขาดช่วงไปอย่างมาก ในปัจจุบันพบนักดนตรีกะเหรี่ยงที่ยังสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีกะเหรี่ยงแบบดั้งเดิมได้เพียง 2 คน คือ 1) นายหนู กระทอง อายุ 86 ปี เริ่มหัดเล่นดนตรีตั้งแต่อายุ 15 ปี สามารถเล่นปีย (แคนกะเหรี่ยง) โดยได้รับสืบทอดความรู้ด้านการบรรเลงปียจากบิดา ปัจจุบันไม่สามารถบรรเลงได้เนื่องจากมีอายุมาก ในอดีตนายหนูจะได้รับเชิญให้ไปบรรเลงในงานพระนครคีรีเมืองเพชรบุรีทุกปี 2) นายชัยชนะ เสน่ดีบง อายุ 47 ปี เริ่มหัดเล่นดนตรีตั้งแต่อายุ 10 ปี สามารถเล่นได้ทั้งซำท้องและนาเค่ย ปัจจุบันเป็นครูพิเศษด้านวัฒนธรรม ดนตรีและภาษากะเหรี่ยง ให้กับโรงเรียนต่าง ๆ ในชุมชน อาทิ โรงเรียนบ้านยางน้ำกลัดเหนือ โรงเรียนบ้านยางน้ำกลัดใต้ โดยถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านดนตรี และบทเพลงกะเหรี่ยงให้กับเด็กนักเรียนที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยง ทั้งยังนำนักเรียนออกแสดงในงานวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชนอีกด้วย

1.3 บทเพลง

บทเพลงของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่เป็นบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต มีทั้งนิทาน เพลงกล่อมเด็ก โดยในแต่ละบทเพลงก็จะบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนในแง่มุมต่างๆ โดยเฉพาะความรัก และการใช้ชีวิต

ทำนองเพลงของชาวกะเหรี่ยงจะมีเพียงไม่กี่ทำนอง ใช้ลักษณะการบรรเลงทำนองเดิมซ้ำ ๆ แต่เปลี่ยนคำร้องไปตามเรื่องราวที่ต้องการบอกเล่า บางคำร้องที่ใช้ในบทเพลงนั้นมีความแตกต่างกับภาษากะเหรี่ยงที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน จึงทำให้การแปลเนื้อหาของบทเพลงเป็นลักษณะการแปลแบบรวบรวมความหมายของบทเพลงไม่สามารถจะจงเป็นคำได้อย่างสมบูรณ์

เพลง ยู่ทั้งโมก (มองฟ้า)

ยู่ทั้งโมก โท้เซี้ยเอ็งดึย (มองขึ้นบนฟ้าเห็นเมฆลอย)

เลี้ยเซี้ยพู เทิงเซี้ยเซี้ยนีย (เหยียวน้อยบินทั้งวัน)

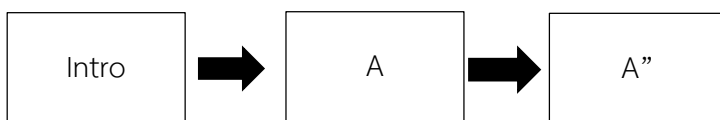
บ้ำโผ่ลงนัง ไทพูเยอมมัย (ถ้าหญิงสาวเป็นอย่างที่ฝัน)

เยอมูลอง ลังมั้งเลอนีย (ฉันจะตามตะวันไปสักวัน)

คำศัพท์ที่ปรากฏในบทเพลง ยู่ทั้งโมก (มองฟ้า)

ยู่ หมายถึง มอง โมก หมายถึง ท้องฟ้า โท้ หมายถึง สูง เซี้ยเอ็ง หมายถึง เมฆ
ดึย หมายถึง ลอย เลี้ยเซี้ย หมายถึง เหยี่ยว พู หมายถึง น้อย เทิง หมายถึง บิน
เซี้ยเซี้ยนีย หมายถึง ทั้งๆ วัน บ้ำ หมายถึง เกิด โผ่ลงนัง หมายถึง สาวๆ เยอมมัย หมายถึง ฝัน
เยอ หมายถึง ฉัน มูลอง หมายถึง ตาม เลอนีย หมายถึง วัน ลังมั้ง หมายถึง ตะวัน

คีตลักษณ์ของการบรรเลงเพลง ยู่ทั้งโมก ประกอบด้วย 3 ส่วน คือส่วนนำ (Intro) ส่วนเนื้อร้อง และจบลงด้วยดนตรี มักมีการเล่นวนซ้ำไปมาในส่วนของเนื้อร้องและดนตรีสลับกันไป ปัจจุบันมีการแต่งเนื้อร้องใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อใช้ในการแสดงทางวัฒนธรรม โดยสามารถอธิบายรูปแบบ (Form) ของเพลงได้ดังนี้

เพลง ยู่ทั้งโหมก (บรรเลงด้วยนาเดย์)

Intro

10

ยู่ ทั้ง โหมก โท้ เขย เอ็ง ดีย

19

เล้ย เขย พู่ เทิง เขย เขย นีย บ้า โผล่ง นัง โท้ พู่ เขย มีย เขย มุลอง ลัง มั้ง เลอ นีย

26 Solo

32

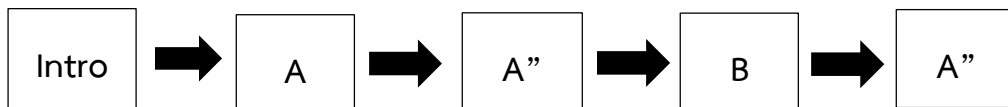
เพลง ขุขลก (คอยหน้อย)

ขุขลกเยอ บอพึ่งพึ่งเปย (คอยฉั่นหน้อยได้ไหมน้อง)
 โบ้งป่าเล้ง มียเหลอวงเดย (พี่ชายยังนอนไม่เต็มอิ่ม)
 บ้าโผล่งนัง เออเตี้ยงเอเตย (หากมีบุญวาสนาต่อสาว)
 ฉียเนยเยอ ขุนั่งเก้เตย (สิบปียังรอไหว)

คำศัพท์ที่ปรากฏในบทเพลง ขุขลก (มองฟ้า)

ขุขลก หมายถึง คอย เยอ หมายถึง ฉั่น พึ่ง หมายถึง น้อง โบ้งป่าเล้ง หมายถึง ชายหนุ่ม
 ฉีย หมายถึง สิบ เนย หมายถึง ปี ปู่ หมายถึง รอ เก้เตย หมายถึง ยังไหว

คีตลักษณ์ของการบรรเลงเพลง ชุขลก ประกอบด้วย 3 ส่วน คือส่วนนำ (Intro) ส่วนเนื้อร้อง และจบลงด้วยดนตรี มักมีการเล่นวนซ้ำไปมาในส่วนของเนื้อร้องและดนตรีสลับกันไป ปัจจุบันมีการแต่งเนื้อร้องใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อใช้ในการแสดงทางวัฒนธรรม โดยสามารถอธิบายรูปแบบ (Form) ของเพลงได้ดังนี้

เพลงชุขลก (บรรเลงด้วยนาเตย)

34

บ้ำ โผล่ง นัง เอย เต๋ยง เอย เต๋ย งิ่ง เนีย เอย ข นัง เก๋ เต๋ย

Solo

42

เพลงเจอเพื่อนิว (บรรเลงด้วยนาเตย)

Intro

10

1

19

2

28

37

3

46

Solo

55

3

64

4

บทเพลงของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษม โดยส่วนใหญ่เป็นบทเพลงร้อง ประกอบการเล่นเครื่องดนตรีในแบบเดียว ไม่มีการผสมวง โดยส่วนใหญ่มีลักษณะเนื้อหาพูดถึงเรื่องราวทั่วไปในชีวิตประจำวัน ความรัก รวมถึงนิทาน ซึ่งถือเป็นการบอกเล่าเรื่องราวและการจดจำในแบบมุขปาถะที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

2. บทบาทและหน้าที่ของคนตรีในวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง บ้านห้วยเกษม ตำบลยางน้ำก๊าดเหนือ อำเภอนางหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

ประเพณีพิธีกรรมของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษม เกิดจากความเชื่อที่มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยส่วนใหญ่จะประกอบด้วยประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรม เช่น พิธีกินข้าวห่อ พิธีบุญข้าวใหม่ พิธีเวียนศาลา พิธีแต่งงาน แม้ปัจจุบันรูปแบบของพิธีกรรมตามประเพณีจะมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปแต่ชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษมก็ยังคงร่วมมือกันสืบสานงานวัฒนธรรมตามประเพณีทุก ๆ ปี โดยครูชัยชนะ แสนดีบัง (สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2563) ได้ให้ข้อมูลด้านโอกาสในการบรรเลงและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีกะเหรี่ยงไว้ดังนี้

ดนตรีกะเหรี่ยงโดยส่วนใหญ่จะไม่เกี่ยวข้องกับการพิธีกรรมมากนักเนื่องจากเป็นดนตรีที่ใช้ร้องเล่นเพื่อสร้างความบันเทิง โอกาสในการบรรเลงโดยมากจะบรรเลงกันทั่วไปยามว่าง ไม่เกี่ยวข้องกับการประเพณีพิธีกรรมแต่อย่างใด ยกเว้นเครื่องดนตรี 2 ชนิด คือ ปีย และ ทะ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบขบวนแห่ในพิธีเวียนศาลาของชาวกะเหรี่ยง

พิธีเวียนศาลา เป็นประเพณีที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษของชาวกะเหรี่ยงปฏิบัติสืบทอดกันมานับร้อยปีจนกระทั่งถึงปัจจุบัน มีความเชื่อกันว่าในช่วงเวลาดังกล่าวพระพุทธเจ้าจะเสด็จลงมายังโลกเพื่อโปรดสัตว์และมนุษย์ ซึ่งชาวกะเหรี่ยงจะจัดพิธีต้อนรับและเฉลิมฉลอง โดยการเตรียมการสานพุ่มฉัตรจากดอกไม้มงคลที่มีกลิ่นหอมและของมงคลต่าง ๆ เช่น ดอกบานไม่รู้โรย ดอกดาวเรือง โคมบายผีเสื้อ ในวันแรมใดก็ได้ในเดือน 5 และเดือน 11 ของทุก ๆ ปี ซึ่งถือเป็นงานประจำปีอย่างหนึ่งของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งส่วนใหญ่แต่ละหมู่บ้านจะกำหนดวันไม่ตรงกันแต่จะกำหนดไว้ในเดือนเดียวกัน เพื่อให้คนในหมู่บ้านอื่น ๆ ได้มีโอกาสมาเข้าร่วมงาน ซึ่งสมัยก่อนจะมีเครื่องดนตรีพื้นบ้านคือ ปีย และ ทะ (กลองยาวกะเหรี่ยง) บรรเลงประกอบการแห่ ต่อมาไม่สามารถหาผู้บรรเลงปียได้ และมีการเปลี่ยนเครื่องดนตรีจากทะมาใช้กลองยาวของไทยทดแทนเพื่อความสะดวกในการจัดหาเครื่องดนตรี และเริ่มใช้จังหวะแบบไทยวัตถุประสงค์ของการจัดประเพณีเวียนศาลาเพื่อขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ให้ตนเองและหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข พิเศษทางการเกษตรเพิ่มพูน คำขายมีกำไร กิจการเจริญรุ่งเรือง ไม่เจ็บป่วย เป็นการทำบุญให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่หมู่บ้านและตนเอง

ขั้นตอนปฏิบัติงานหรือพิธีกรรม การจัดงานประเพณีเวียนศาลา

พิธีเวียนศาลาจะจัดขึ้น 2 วัน โดยมีขั้นตอนกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. ขั้นตอนการจัดงานพิธีกรรมเวียนศาลา ก่อนถึงวันงาน 1 วัน ต้องจัดเตรียมสถานที่ในการทำพิธีให้เรียบร้อย เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน และบริเวณโดยรอบ และจะจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้แก่ ไม้ไผ่เพื่อนำไปทำเป็นพุ่มฉัตร และฐานพุ่มฉัตร ดอกไม้ต่าง ๆ เพื่อตกแต่ง ชมื่น อุปกรณ์การถักโมบายผีเสื้อ ก้านมะพร้าว มาประกอบ

ภาพที่ 6 การขึ้นเสาศาลา
ที่มา: (กมลลักษณ์ นวมสำลี, 2563)

2. เวลาประมาณ 16.00 น. ชาวบ้านจะเริ่มแห่พุ่มฉัตรเข้าไปรวมตัวกันบริเวณลานจัดกิจกรรมกลางหมู่บ้าน เพื่อนำดอกไม้ที่ตกแต่งไว้แล้วในแต่ละบ้านมารวมกันไว้จัดบริเวณโดยรอบให้สวยงาม เมื่อเสร็จก็จะแยกย้ายกันกลับบ้าน

ภาพที่ 7 การแห่พุ่มฉัตร
ที่มา: (กมลลักษณ์ นวมสำลี, 2563)

3. ช่วงเวลากลางคืน จะเริ่มเวลาประมาณ 20.00 น. ชาวบ้านที่มาเข้าร่วมพิธีจะจัดเตรียมดอกไม้รูป 3 ดอก เทียน 1 เล่ม เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรม ในการเวียนศาลาจะมีผู้นำหมู่บ้าน 3 คน เป็นผู้ทำพิธี โดยจะเตรียมขันน้ำใส่น้ำ จำนวน 3 ใบ พร้อมจุดเทียน เพื่อเป็นการเริ่มพิธี ชาวบ้านจะจุดธูปเทียนที่เตรียมมา จากนั้นผู้นำพิธีจะเดินนำชาวบ้านเวียนรอบศาลาในขณะที่เวียนรอบศาลา ผู้นำจะปิดปากสิ่งไม่ได้ออกจากหมู่บ้าน และตามมาด้วยขบวนกลองยาวที่จะตีจังหวะสนุกสนาน พร้อมทั้งหนุ่มสาว จะออกมาร่ายรำขบวนกลองยาวอย่างสนุกสนานเวียนจนครบ 3 รอบ เมื่อเสร็จสิ้นแล้วชาวบ้านจะนำธูปเทียนไปปักตามจุดต่าง ๆ รอบๆ บริเวณงาน และอธิษฐานขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อเสร็จขั้นตอนดังกล่าวแล้ว จะมีงานรื่นเริง เช่น การร่ายรำ การร้องรำทำเพลง จนค่ำจึงเลิกการแยกย้ายกันไป

การอภิปรายผล

พิธีกรรมส่วนใหญ่ของชาวกะเหรี่ยงไม่มีความเกี่ยวข้องกับดนตรีมากนัก แต่ดนตรีกะเหรี่ยงนั้นมีความสำคัญต่อผู้คนในชุมชนในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการสร้างความบันเทิงในลักษณะของการผ่อนคลาย เช่น ใช้บรรเลงระหว่างการเฉลิมฉลอง บรรเลงหลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรม หรือในโอกาสพิเศษต่างๆ แม้ในปัจจุบันดนตรีของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษมจะไม่ได้ได้รับความนิยมดังเช่นแต่ก่อน แต่ก็ยังคงปรากฏเครื่องดนตรี และบทเพลงที่สามารถแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง สามารถถ่ายทอดนิทานพื้นบ้าน บอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงผ่านบทเพลงไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิสุตา เจียมเจิม เรื่อง การศึกษาดนตรีของชาวกะเหรี่ยงบ้านป่าละอู ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่พบว่า ดนตรีของชาวกะเหรี่ยงป่าละอู นั้นเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงบ้านป่าละอู ทั้งยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงบ้านป่าละอูเป็นอย่างไร

แม้ในปัจจุบันดนตรีของชาวกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษม จะไม่ได้ได้รับความนิยมดังเช่นแต่ก่อน แต่ก็ยังคงปรากฏเครื่องดนตรี และบทเพลง ที่สามารถแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง สามารถถ่ายทอดนิทานพื้นบ้าน บอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงผ่านบทเพลงไว้ได้ ในขณะที่วัฒนธรรมภายนอกเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อชุมชนชาวกะเหรี่ยงมากขึ้น ดนตรีและวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกลดบทบาทลงจนไม่สามารถพบเห็นได้โดยทั่วไป และขาดช่วงในการสืบทอดทำให้ในปัจจุบันเครื่องดนตรีบางชนิดไม่มีผู้สามารถบรรเลงได้ ดนตรีกะเหรี่ยงบ้านห้วยเกษมมิได้ถูกนำมาใช้ในวิถีชีวิตอีกต่อไป เป็นเพียงตัวแทนในการแสดงออกทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงในงานแสดงทางวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรีเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- พระไทร ไทรสังขवालลิน (2549). ศึกษาพิธีกรรมชาวพุทธชุมชนกะเหรี่ยง กรณีศึกษา: ชุมชนกะเหรี่ยงโป ในตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มานพ วิสุทธิแพทย์ (2543). การสืบทอดเพลงไทยบ้านบางลำพู: วัฒนธรรมมุขปาฐะ. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิสุตา เจียมเจิม (2554). การศึกษาดนตรีของชาวกะเหรี่ยงบ้านป่าละอู ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ปริญญานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มานุษยดุริยางควิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมัย สุทธิธรรม (2541). สารคดีชีวิตของชนกลุ่มน้อยบนดอยสูงเผ่ากะเหรี่ยง. กรุงเทพฯ: 2020 เวอร์ดมี้เดีย จำกัด.

การพัฒนานวัตกรรมนวดไทยแบบหัตถรักษ์เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน

The Development of Huttarak Thai Massage Innovative for Healing Headaches from Work Stress

กฤติยา โฉมงาม¹ / กอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์² / ชัยยา นรเดชนันท์³
 Krittiya Chomngam¹ / Kobkul Visitsorasak² / Chaiya Noradechanunt

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

¹Master Student in Curriculum in Development Strategy, Phetchaburi Rajabhat University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

²Asst.Prof. Dr., Advisor, Curriculum in Development Strategy, Phetchaburi Rajabhat University

³ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม วิทยาลัยการพยาบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

³Dr., Co-advisor, Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding author Email : krittiyachom@gmail.com

(Received : March 23, 2020; Revised : August 20, 2020; Accepted : November 10, 2020)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนานวัตกรรมนวดไทยแบบหัตถรักษ์เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน 2) ประเมินนวัตกรรมนวดไทยแบบหัตถรักษ์เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองที่มีกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว มีการวัดก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ผู้ป่วยวัยทำงานในเขตจังหวัดเพชรบุรี ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองกระเจ็ด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) นวัตกรรมนวดไทยแบบหัตถรักษ์ 2) แบบประเมินความเครียดด้วยตนเอง 3) แบบบันทึกอาการปวดและความทุกข์ทรมานจากการปวดศีรษะ 4) แบบสัมภาษณ์ประวัติกลุ่มเป้าหมายและ 5) แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจต่อการรับบริการนวดไทยแบบหัตถรักษ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ และการทดสอบที และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนานวัตกรรมนวดไทยแบบหัตถรักษ์เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน เป็นการนวดแบบกดจุดด้วยเทคนิคของรสมือ (การกด) ที่มีน้ำหนักพอประมาณกับความตึงตัวของจุดกดเจ็บ ใช้ น้ำหนักและจังหวะการนวดแต่ละรอบของนิ้วมือใน 3 ระดับ คือ ระดับเบา ร้อยละ 30 ระดับปานกลาง ร้อยละ 50 ระดับมาก ร้อยละ 70 ของน้ำหนักที่สามารถกดลงได้สูงสุด

2. การประเมินนวัตกรรมนวดไทยแบบหัตถรักษ์เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน พบว่า กลุ่มเป้าหมายทั้ง 30 คน ก่อนได้รับการบำบัด มีระดับความเครียดสูงกว่าปกติ โดยส่วนใหญ่มีอาการปวดศีรษะในช่วงเวลาตอนเย็น (15.00 - 18.00 น.) บริเวณขมับด้านขวาจนถึงท้ายทอย หลังได้รับการนวดไทยแบบหัตถรักษ์ จำนวน 5 ครั้ง พบว่า ระดับความรู้สึกปวดศีรษะและความรู้สึกทุกข์ทรมานก่อนและหลังได้รับ

การนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) โดยหลังได้รับการนวดค่าเฉลี่ยของระดับความรู้สึกปวดศีรษะและความรู้สึกทุกข์ทรมานทั้ง 5 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าก่อนได้รับการนวด ส่วนความพึงพอใจต่อการใช้บริการนวดไทยแบบหัตถรักษ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจต่อการนวดที่สามารถบำบัดอาการปวดศีรษะได้จริง และมีความต้องการจะมารับการบริการการนวดแผนไทยอีก โดยมีจุดเด่นที่ประทับใจ คือ วิธีการนวดกดจุดที่ลงน้ำหนักเบาตามระดับความปวด และมีความนิ่มนวลในการนวดทำให้ความตึงตัวของจุดที่มีอาการปวดคลายตัวลงอย่างรวดเร็ว โดยไม่รู้สึกชาหรือระบม

คำสำคัญ: นวัตกรรม นวดไทย อาการปวดศีรษะ ความเครียดในการทำงาน

Abstract

The purposes of this article were to: 1) develop an innovation of Huttarak Thai massage for healing headache from work stress, 2) evaluate the Huttarak Thai massage innovation for healing headache from work stress. This research was a quasi-experimental study with one group of pretest-posttest design. The research target group consisted of 30 working age people in Phetchaburi province by using the purposive sampling method. The research instruments were as follows: 1) stress self-assessment form, 2) evaluation form of the client, 3) history record of massage patients, and 4) questionnaire for measuring satisfaction on Hattharak Thai massage. The data were analyzed by using frequency, percentage, paired t-test, and content analysis.

The research results were as follows:

1. The development of innovation of Huttarak Thai massage for healing headache from work stress was a reflexology massage using a technique of modest hand weight on the tension in the tight pressure points. The weight and range of massage in each cycle of the fingers was in 3 levels as follows: soft press for 30 percent, medium press for 50 percent, and hard press for about 70 percent, of the maximum weight that could be pressed.
2. The evaluation of Huttarak Thai massage innovation for healing headaches from work stress revealed that the target group of 30 people had higher stress level than normal, and most of them had headache in the evening from 03.00 pm. - 06.00 pm in the area of the right temporal to the occiput. After massaging 5 times, it was found that the degree of headache and distress before and after the massage were significantly different ($P < 0.001$) by the pain after the massage was lower than before the massage. The target group was satisfied with the massage to relieve the headache; therefore, they interested in getting Thai traditional massage service again. Their impression was a method of reflexology massage that was using a technique of modest hand weight on the tension according to the pain level causing relief the tight points.

Keywords: Innovation, Thai massage, Headache, Work stress

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยเกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพ ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับความเครียด และการทำงานที่ต้องนั่งนาน ๆ หรือยืนนาน ๆ การใช้คอมพิวเตอร์เป็นประจำ ทำให้มีอาการปวดกล้ามเนื้อหลัง ปวดกล้ามเนื้อขา ปวดศีรษะ ปวดกล้ามเนื้อขา ปวดข้อและกระดูก ฯลฯ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2561: 1) พบว่า ในปี 2559 ประเทศไทยมีจำนวนผู้ใช้คอมพิวเตอร์ประมาณ 20.2 ล้านคน เป็นกลุ่มวัยทำงาน (อายุ 15-59 ปี) ที่ใช้คอมพิวเตอร์จำนวน 14.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 71.2 และจากผลสำรวจพนักงานที่ทำงานในสำนักพิมพ์แห่งหนึ่งจำนวน 400 คน พบว่าร้อยละ 60 มีอาการเจ็บป่วยจากการทำงาน โดยอาการที่พบได้บ่อย ได้แก่ 1) ปวดหลังเรื้อรัง 2) ไมเกรนหรือปวดศีรษะเรื้อรัง และ 3) มือชา เ็นอึดเสบ นิ้วล็อก สำหรับวิธีการบำบัดอาการปวดมีหลากหลายวิธี ซึ่งบางคนอาจเลือกใช้การรักษาทางด้านการแพทย์แผนปัจจุบัน เช่น การรับประทานยา การผ่าตัดฯ หรือการรักษาทางด้านการแพทย์แผนไทย โดยใช้ยาสมุนไพร การประคบสมุนไพร การอบสมุนไพร การนวดรักษา ซึ่งการนวดรักษาจะลดการปวด ลดความตึงเครียดของกล้ามเนื้อ ลดความวิตกกังวล และช่วยให้เกิดการผ่อนคลายของร่างกายในส่วนของการปวดลงได้

รูปแบบการนวดไทยมีความแตกต่างจากการนวดแบบตะวันตกโดยเฉพาะจุดนวดและแรงกดจะออกแรงที่ละน้อยไปตามแนวกระดูกที่ตรงกันกับแนวของกล้ามเนื้อทั้งมัด แรงที่ใช้กดจะอยู่ในระดับที่ผู้ถูกนวดเริ่มรู้สึกปวดเท่านั้น ซึ่งเป็นการควบคุมได้ง่ายต่อการเกิดความเจ็บหรือระบบภายหลังนวด ในขณะที่การนวดแบบตะวันตกจะใช้การกดขี้ (Deep friction) หรือกดลงไปตามจุดที่เจ็บ (Trigger point) ที่ทำให้เกิดการระบมได้ง่าย (เรณู มีชนะ, 2544) การนวดไทยจึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษา และจากการศึกษางานวิจัยของชาติปัติย์ เครือพาณิชย์ (2554: 57) พบว่าการนวดไทยสามารถบรรเทาอาการปวดศีรษะจากความเครียดได้ แต่ในประเทศไทยยังมีการศึกษากันน้อย และจากรายงานผู้ป่วยนอก (ร.ง.504) 2557-2560 ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี พบว่า สถิติผู้ป่วยจากโรคปวดศีรษะ และโรคปวดศีรษะไมเกรน มีอัตราป่วยเฉลี่ยอยู่ที่ 1,221 คนต่อประชากรแสนคน เนื่องจากโรคนี้ ประชาชนส่วนใหญ่มักใช้บริการรักษาพยาบาลจากคลินิกเอกชน และสามารถหาซื้อยาจากร้านขายยาทั่วไปได้ นอกจากนั้นก็ใช้บริการนวดเพื่อสุขภาพตามแหล่งสถานบริการนวดต่างๆ ได้อีกด้วย (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี, 2561)

ผู้วิจัยสังเกตคนไข้ที่เข้ามาบำบัดด้วยการแพทย์แผนไทยมีอาการปวดศีรษะจากความเครียดเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ และมีคนไข้บางส่วนมีประสบการณ์จากการนวดที่รุนแรง ทำให้มีอาการปวด บวม อักเสบกล้ามเนื้อหลังจากการนวด จึงทำให้ผู้วิจัยหาวิธีการนวดที่เหมาะสมในการรักษา ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การประยุกต์การนวดไทยแบบผสมผสานราชสำนัก และเคลย์ศักดิ์ (ยงศักดิ์ ต้นติปิฎก, 2559) และจากประสบการณ์ที่ผ่านมาในการใช้รสมือที่มีน้ำมันกานี้ เห็นว่ามีความเหมาะสมเพราะเป็นการลงน้ำหนักที่ขึ้นอยู่กับการดึงตัวของจุดกดเจ็บในการบำบัดซึ่งทำให้คนไข้มีอาการดีขึ้น และบางรายที่มีอาการปวดศีรษะในระดับความเจ็บปวดเล็กน้อยหรือปานกลางจะมีอาการหายจากการปวดศีรษะในทันทีหลังการนวด สิ่งเหล่านี้จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยเรื่องการนวดไทย โดยเรียกรูปแบบหรือนวัตกรรมการนวดนี้ว่า การนวดไทยแบบหัตถ์รักษเพื่อการบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน

ข้อแตกต่างระหว่างวิธีการนวดราชสำนัก เคลย์ศักดิ์ และหัตถ์รักษ ได้แก่ ชั้นที่ 1 กิริยามารยาท คือ 1) ราชสำนัก เรียบร้อยมาก เดินเข้าหาผู้รับบริการ ไม่หายใจตรงผู้รับบริการหรือเยาะเย้ยมากนัก จนเป็นที่ไม่เคารพ 2) เคลย์ศักดิ์ เป็นกันเองกับผู้รับบริการมากกว่า บางคราวจึงอาจดูไม่สุภาพมากนัก 3) หัตถ์รักษ เป็นกันเองกับผู้รับบริการ บางคราวจึงอาจดูไม่สุภาพ ชั้นที่ 2 การเริ่มนวด คือ 1) ราชสำนัก เริ่มนวดตั้งแต่หลังเท้าขึ้นไป 2) เคลย์ศักดิ์ เริ่มนวดที่ฝ่าเท้า 3) หัตถ์รักษ ไม่กำหนดจุดเริ่มต้นที่ตายตัวนวดจากจุดที่มีอาการมากที่สุด ชั้นที่ 3 อยุ่วะที่ใช้นวด คือ 1) ราชสำนัก เฉพาะนิ้วหัวแม่มือ ปลายนิ้วและอุ้งมือ 2) เคลย์ศักดิ์ มือ คอ ก้น แขน เข่า สันเท้า

3) หัตถ์รักษ์ ใช้ได้ทั้งมือ คอก สั้นเท่า ชั้นที่ 4 การลงน้ำหนัก คือ 1) ราชสำนัก ใช้การกดเท่านั้น 2) เชลยศักดิ์ กดและนวดคลึง 3) หัตถ์รักษ์ ใช้การกดเท่านั้น ชั้นที่ 5 ท่าของผู้รับบริการ คือ 1) ราชสำนัก มีท่านั่ง นอนหงาย และนอนตะแคงเท่านั้น ไม่มีท่านอนคว่ำเลย 2) เชลยศักดิ์ ตามแบบราชสำนักแต่มีท่านอนคว่ำด้วย 3) หัตถ์รักษ์ มีท่านั่ง นอนหงาย นอนตะแคงและท่านอนคว่ำ

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

การแต่งรสมือแบบหัตถ์รักษ์ (บำบัดอาการปวดศีรษะ) หมายถึง การลงน้ำหนักแต่ละรอบและจังหวะการลงน้ำหนัก ซึ่งการลงน้ำหนักนิ้วมือที่กดมี 3 ระดับ คือ 1) น้ำหนักเบา ประมาณร้อยละ 30 ของน้ำหนักที่สามารถลงได้สูงสุด 2) น้ำหนักปานกลาง ประมาณร้อยละ 50 ของน้ำหนักที่สามารถลงได้สูงสุด 3) น้ำหนักมาก ประมาณร้อยละ 70 ของน้ำหนักที่สามารถลงได้สูงสุด ลักษณะการกดอาศัยการแต่งรสมือ คือ หนึ่ง - เน้น - นิ่ง โดยเน้นการ “กดนิ่ง” ตามความเหมาะสมของตำแหน่งที่กด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์ ในการบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน
2. เพื่อประเมินนวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์ ในการบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

ผู้มารับบริการการนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์ เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน ภายหลังจากได้รับการนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์ มีอาการปวดศีรษะลดลง

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนานวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์ เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน และทำการทดลองใช้นวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน โดยนวัตกรรมการนวดไทยนี้เป็นการนวดแบบผสมผสานระหว่างการนวดแบบราชสำนัก การนวดแบบเชลยศักดิ์และการใช้เทคนิคในการกดจุดโดยใช้รสมือพอประมาณกับจุดกดเจ็บ เพื่อบำบัดอาการของโรค นวัตกรรมนี้เรียกว่า การนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์

2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ประกอบด้วย

2.1 พื้นที่ในการเก็บรวมข้อมูล สืบเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์ เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงานนั้น ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในเขตของจังหวัดเพชรบุรี

2.2 พื้นที่ในการทดลองนวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์ เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน ใช้พื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองกระเจ็ดอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยวัยทำงานในเขตจังหวัดเพชรบุรี ที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองกระเจ็ด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงานซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงจำนวน 30 คน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2562 ถึง ธันวาคม 2562 มีรายละเอียด ดังนี้

เดือนกรกฎาคม 2562 การพัฒนานวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์

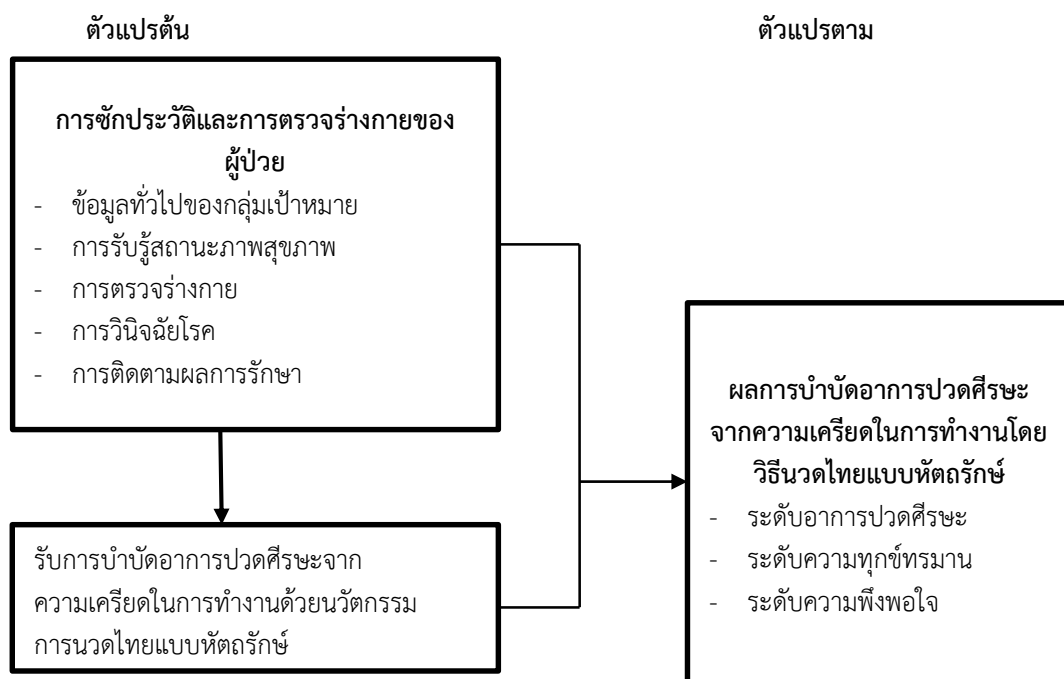
เดือนสิงหาคม-กันยายน 2562 สร้างชุดประเมินนวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์

เดือนตุลาคม 2562 การทดลองนวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์

เดือนพฤศจิกายน 2562 ประเมินนวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์

เดือนธันวาคม 2562 สรุปผลการวิจัย และรายงานผลการวิจัย

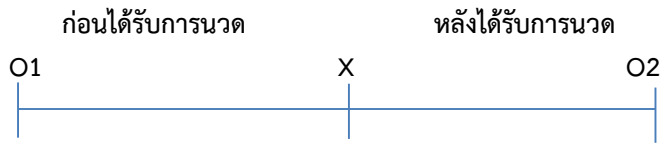
กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนานวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถ์รักษ์เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน มีดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นแบบกึ่งทดลองชนิดกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (Quasi-experimental research with one-group, pre-and post- test design) โดยมีรูปแบบดังนี้

ผู้วิจัยกำหนดให้

O1 การเก็บข้อมูลก่อนการทดลองโดยใช้แบบประเมินความเครียดด้วยตนเอง แบบบันทึกอาการปวดและความทุกข์ทรมานจากการปวดศีรษะ แบบสัมภาษณ์ประวัติกลุ่มเป้าหมาย

O2 การเก็บข้อมูลหลังการทดลองโดยใช้แบบบันทึกอาการปวดและความทุกข์ทรมานจากการปวดศีรษะแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจ

X การนวดอาการปวดโดยวิธีการนวดไทยแบบหัตถ์รักษจากผู้วิจัย (แพทย์แผนไทย)

2. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้ป่วยวัยทำงานในเขตจังหวัดเพชรบุรีที่มารับบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองกระเจ็ด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน จำนวน 30 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2.1 เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria)

- 1) ผู้ที่มีอายุระหว่าง 25 -60 ปี
- 2) มีอาการปวดศีรษะจากความเครียดที่มีสาเหตุจากการทำงาน
- 3) มีระดับคะแนนการประเมินความเครียดด้วยตนเองของกรมสุขภาพจิต มากกว่า 18 คะแนน
- 4) มีอาการปวดศีรษะที่ผ่านมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ครั้ง
- 5) ผู้เข้าร่วมงดการใชยาระงับอาการปวดศีรษะตลอดการทดลอง
- 6) ไม่มีอาการปวดศีรษะจากอุบัติเหตุ เนื้องอกในสมอง เยื่อหุ้มสมองอักเสบโดยผ่านการซักประวัติ

ตรวจร่างกายจากแพทย์

- 7) ไม่เคยได้รับการนวดแผนไทยมาก่อนอย่างน้อย ในช่วง 3 เดือน ที่ผ่านมา
- 8) ต้องสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดการวิจัยนี้

2.2 เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

- 1) ค่าความดันโลหิตมากกว่า 140/90 มิลลิเมตรปรอท
- 2) มีไข้สูงกว่า 37.5 องศาเซลเซียส
- 3) สตรีตั้งครรภ์ และมีประจำเดือน
- 4) ผู้ป่วยโรคเมเร็ง
- 5) ผู้ป่วยโรคหัวใจ
- 6) หลังจากได้รับการผ่าตัด ภายใน 3 เดือน
- 7) กระดูกหักที่ยังไม่ประสานดี
- 8) มีอาการอักเสบ บวม แดงร้อน ของข้อหรือกล้ามเนื้อบริเวณที่นวด
- 9) มีโรคประจำตัวอื่น ๆ ซึ่งแพทย์ห้ามทำารนวด
- 10) มีอาการปวดศีรษะมากหรือปวดศีรษะจากอุบัติเหตุ เนื้องอกในสมอง เยื่อหุ้มสมองอักเสบ
- 11) ไม่สมัครใจเข้าร่วมวิจัย

2.3 เกณฑ์การให้เลิกจากการศึกษา (Discontinuation criteria) เกณฑ์ให้อาสาสมัครเลิกจากการศึกษา ประกอบด้วย อาสาสมัครย้ายที่อยู่ อาสาสมัครเสียชีวิต อาสาสมัครปฏิเสธการเข้าร่วมกิจกรรมต่อไป

3. ขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถรักษ์ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถรักษ์ 2) ขั้นตอนการนำนวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถรักษ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย และ 3) ขั้นตอนการประเมินผลการนำนวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถรักษ์ โดยรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถรักษ์ เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน มีดังนี้

- 1) ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนวดไทย
- 2) ศึกษาจากประสบการณ์การได้รับการรักษาอาการปวดศีรษะด้วยวิธีนวดตามแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านจากหมอพื้นบ้านที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากคนไข้และมีความเชี่ยวชาญในการรักษามากกว่า 70 ปี
- 3) ศึกษาเรียนรู้การแพทย์แผนไทย ในระดับปริญญาตรีซึ่งได้ผ่านการฝึกฝนวิธีการนวดไทยแบบราชสำนักและเชลยศักดิ์
- 4) สังเคราะห์องค์ความรู้จากประสบการณ์จากการประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยผสมผสานการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการรักษาคนไข้ตามศักดิ์และสิทธิ์ใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะด้านเวชกรรมไทยและการนวดไทย จำนวนมากกว่า 500 คน ในเวลา 5 ปีที่ผ่านมา
- 5) นำไปสู่การกำหนดแนวทางการนวดโดยใช้การนวดไทยแบบหัตถรักษ์ เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะ โดยได้ใช้กับผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาจำนวนมากกว่า 80 คน เป็นเวลา 2 ปี และพบว่าผู้ป่วยมีความพึงพอใจต่อการนวดในระดับสูง โดยสังเกตจากการกลับมาใช้บริการการบำบัดจนอาการปวดศีรษะบรรเทาลง

จากการศึกษาเอกสารและจากประสบการณ์ข้างต้นนี้ นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถรักษ์เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน

3.2 ขั้นตอนการนำนวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถรักษ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

- 1) ทดลองกับกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 30 คน ๆ ละ 5 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที
- 2) ใช้ระยะเวลาการนวดไทยแบบหัตถรักษ์แต่ละครั้งต่อคนมีระยะห่างกัน 7 วัน

3.3 ขั้นตอนการประเมินผลการนำนวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถรักษ์ เป็นการประเมินนวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถรักษ์ ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบบันทึก แบบสัมภาษณ์ จำนวน 4 ชุด โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) แบบสอบถาม ประเมินความเครียดด้วยตนเองของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 20 ข้อ (ปรับปรุงมาจากกรมสุขภาพจิต, 2558)
- 2) แบบบันทึกความรู้สึกลึกปวดและทุกข์ทรมาน (ปรับปรุงมาจากแนวคิดของจอห์นสัน (Johnson, 1977: 153) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของชินธุติ คงศักดิ์ตระกูล เรื่องการประเมินความปวด: บทบาทที่สำคัญของพยาบาล
- 3) แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับประวัติผู้ป่วยจากการทดลองวิจัย (ปรับปรุงมาจากแบบซักประวัติผู้ป่วยของสำนักเขตสุขภาพที่ 5 ปี 2562 และจากยงศักดิ์ ตันติปิฎก, 2559: 415-417) ซึ่งมี 5 หัวข้อ ได้แก่ 1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป 2) ส่วนที่ 2 การรับรู้สถานะสุขภาพ 3) ส่วนที่ 3 ตรวจร่างกาย 4) ส่วนที่ 4 การวินิจฉัยโรค และส่วนที่ 5) การติดตามผลการรักษา
- 4) แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจการใช้บริการนวดแผนไทยแบบหัตถรักษ์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลของนวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถรักษ์ ประกอบด้วย

4.1 แบบสอบถามประเมินความเครียดด้วยตนเองของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 20 ข้อ มีคำตอบให้เลือกตอบ 4 ข้อ คือ 1) ไม่เคยเลย ระดับคะแนน 0 คะแนน 2) เป็นครั้งคราวระดับ คะแนน 1 คะแนน 3) เป็นบ่อย ๆ ระดับคะแนน 2 คะแนน 4) เป็นประจำ ระดับคะแนน 3 คะแนน ส่วนคะแนนจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 - 20 คะแนน และได้แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับ โดยประยุกต์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการศึกษาของ (Bloom, 1971) คือ 1) คะแนน 0 -5 แสดงว่า ผู้ตอบไม่จริงจังไม่แน่ใจในคำถาม 2) คะแนน 6 -17 แสดงว่า ปกติ/ไม่เครียด 3) คะแนน 18 -25 แสดงว่า เครียดสูงกว่าปกติเล็กน้อย 4) คะแนน 26 -29 แสดงว่า เครียดสูงปานกลางและ 5) มากกว่า 30 คะแนนขึ้นไป แสดงว่า เครียดมาก

4.2 แบบบันทึกความรู้สึกปวดและทุกข์ทรมานจากการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน การแบ่งค่าระดับความเจ็บปวดแบบ Numeric Rating Scale (NRS) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) ระดับ 0 คือ ไม่รู้สึกปวดศีรษะ 2) ระดับ 1-3 คือ รู้สึกมีอาการปวดศีรษะเล็กน้อยพอทนได้ 3) ระดับ 4-6 คือ รู้สึกมีอาการปวดศีรษะปานกลาง 4) ระดับ 7-10 คือ รู้สึกมีอาการปวดศีรษะปวดมากที่สุด

4.3 แบบสัมภาษณ์ ประวัติกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 5 ส่วน 1) ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป 2) ส่วนที่ 2 การรับรู้สถานะสุขภาพ 3) ส่วนที่ 3 ตรวจร่างกาย 4) ส่วนที่ 4 การวินิจฉัยโรค 5) ส่วนที่ 5 การติดตามผลการรักษา

4.4 แบบสัมภาษณ์ ความพึงพอใจการใช้บริการนวดแผนไทยแบบหัตถกรรม จำนวน 7 ข้อ

5. การสร้างเครื่องมือ วิธีการสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เพื่อศึกษาการพัฒนา นวัตกรรมนวดไทยเพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงานของผู้มารับบริการ มีดังนี้

5.1 แบบสอบถามประเมินความเครียดด้วยตนเองของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข โดยผู้วิจัย ได้นำรูปแบบข้อคำถามมาพัฒนาและปรับปรุงเป็นบางส่วน โดยข้อแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้มีความเหมาะสมและตรงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา

5.2 แบบสอบถามแบบบันทึกอาการปวดและความทุกข์ทรมานจากการปวดศีรษะได้พัฒนาขึ้นโดยศึกษาค้นคว้า เอกสารข้อมูลทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

5.3 แบบสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้พัฒนาขึ้นโดยศึกษาค้นคว้า เอกสารข้อมูลทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

5.4 แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจการใช้บริการนวดแผนไทยแบบหัตถกรรม ได้พัฒนาขึ้นโดยศึกษาค้นคว้า เอกสารข้อมูลทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

6. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ภายหลังจากอาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยจึงนำมาปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยมีผู้เชี่ยวชาญ ด้านระเบียบการวิจัยการพัฒนา 1 ท่าน ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนา 1 ท่าน ด้านการแพทย์สาธารณสุข 2 ท่าน และด้านการแพทย์แผนไทย 1 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ของคำถามในแต่ละข้อได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยรวม 1.00 จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขจนได้เครื่องมือชุดที่สมบูรณ์เพื่อดำเนินการต่อไป

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

7.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีเสนอต่อกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

7.2 ผู้วิจัยชี้แจงการกรอกแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จากนั้นจึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำมาประมวลผลและสังเคราะห์

7.3 ประมวลผลจากข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ด้วยโปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าความถี่ และค่าที ของข้อคำถาม

7.4 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา โดยนำเสนอในรูปแบบตารางบรรยายประกอบ

8. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้สถิติดังนี้

8.1 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง

8.2 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลส่วนบุคคล โดยวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายให้เห็นลักษณะของข้อมูล

8.3 หาผลต่างของคะแนนการรับรู้ความรุนแรงของความปวดก่อนและหลังได้รับการนวดอาการปวดศีรษะและความเครียดของผู้ป่วยในกลุ่มตัวอย่างแล้วคำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลต่างคะแนนนั้น

8.4 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลต่างของคะแนนการรับรู้ความรุนแรงของความปวดระหว่างก่อนได้รับการนวดแผนไทยกับหลังจากได้รับการนวดแผนไทยโดยใช้สถิติทดสอบค่าที (Paired – Samples t – test)

8.5 วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการจากการใช้แบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ โดยการพรรณนาข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถ์รักษาในการบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงานอาการปวดศีรษะจากความเครียดตามทฤษฎีการแพทย์แผนปัจจุบัน

ความเครียดเกิดจากการกระตุ้นของสิ่งเร้าที่กล้ามเนื้อและพังผืดบริเวณรอบกะโหลกศีรษะ ส่งผลให้เกิดความผิดปกติของการทำงานของระบบประสาทเกิดขึ้นตรงประสาทส่วนกลาง (อาจเป็นที่บางส่วนของไขสันหลังหรือเส้นประสาทสมองเส้นที่ 5) แล้วส่งผลกลับมาที่เนื้อเยื่อรอบกะโหลกศีรษะ ทำให้กล้ามเนื้อเกร็งตัว หรือมีการเปลี่ยนแปลงของสารส่งผ่านประสาท (เช่น ซีโรโทนิน เอนโดรฟิน โดพามีน) ในเนื้อเยื่อทำให้เกิดอาการปวดศีรษะ (ประพจน์ เกตุราภาส และสุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ, 2555: 73-74) อีกทั้งประสาทอัตโนมัติภายในร่างกายถูกเร้าให้ทำงานเพิ่มขึ้น อวัยวะภายในซึ่งถูกกำกับโดยประสาทอัตโนมัติถูกกระตุ้นให้ทำงานมากขึ้น ได้แก่ หัวใจทำงานหนักทำให้หัวใจเต้นผิดปกติ หายใจไม่สะดวก หลอดเลือดหดตัวทำให้ความดันโลหิตสูง ปวด หลอดลมจะตีบลง ทำให้หายใจลำบาก กระเพาะอาหารหลังกรดออกมาจำนวนมาก ทำให้เกิดแผลในกระเพาะอาหารและลำไส้ ลำไส้มีการบีบตัว ทำให้ท้องเสีย ปวดท้อง จุกเสียด คลื่นไส้อาเจียน กระเพาะปัสสาวะมีการบีบตัว ทำให้ปัสสาวะบ่อย กล้ามเนื้อจะถูกกระตุ้นมากจนเกิดการสั่นเกร็ง กระตุก ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อปวดคอ หลัง เอว (พนม เกตุมาน, 2550: 1)

ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

1. ธาตุสมุฏฐาน ในเบื้องต้น มีความผิดปกติของวาโยธาตุ ทำให้มีผลกระทบต่อบัณทิตธาตุ
2. เส้นประธานสิบ เส้นอิทา ปิงคลา และกาลหารี ดิดขัด อาจมีเส้นสมุนาร่วมด้วย เพราะมีผลจากความเครียด ซึ่งเส้นเหล่านี้ มีจุดกำเนิดที่ท้องรอบสะดือ และมีแนวทางการเดินเส้นจากล่างขึ้นบน (ท้อง-ใบหน้า)
 - เส้นอิทา ปิงคลา ข้างสะดือ ผ่านหัวเหน่า เข้าเข่า วกลงผ่านศีรษะ มางมูกซ้าย-ขวา
 - เส้นสมุนา เหนือสะดือ ผ่านหัวใจ ไปโคนลิ้น
 - เส้นกาลหารี เหนือสะดือ แยกสี่เส้น มีสองเส้น ร้อยสะบักใน สู่ใบหน้า

ด้วยอาการแสดงต่างๆเหล่านี้ ผู้วิจัยได้วางแผนการบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงานไว้ 5 ขั้นตอน โดยเริ่มจากส่วนล่างขึ้นไปด้านบน

ขั้นตอนที่ 1 นวดท้อง ตามธาตุสมุฏฐาน เพื่อปรับวาทะธาตุที่ส่งกระทบต่อปฏิจาต คือ การกระจายลมและระบบการไหลเวียนของโลหิตที่ส่งผลให้หัวใจ และอวัยวะในช่องท้องทำงานได้ดีขึ้น ช่วยให้การเต้นของหัวใจทำงานได้ดีขึ้น หลอดเลือด ปอด หลอดลม ขยายตัว ทำให้หายใจได้สบายขึ้น ลำไส้และกระเพาะอาหารคลายตัว ขับลมในท้องลดอาการจุกเสียด ปวดท้องและอาเจียน

ขั้นตอนที่ 2 นวดหลัง บ่า และคอ เพื่อลดอาการปวดศีรษะ โดยการคลายเส้นอิทา (ลมจันทะกาลา) ปิงคลา (ลมสุริยะกาลา ลมปะกัง) ซึ่งลมประจำเส้นทั้งสองเมื่อติดขัด ทำให้หลัง บ่าและคอตึงตัว ส่งผลให้มีอาการปวดศีรษะมากขึ้น ช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อบริเวณเอว หลัง บ่าและคอ ทำให้การไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น และยังช่วยทำให้กระดูกสันหลัง บ่า คอ มีความยืดหยุ่นปรับสมดุลได้ดีขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 นวด บ่า คอ ศีรษะ เป็นการนวดเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดบริเวณบ่า ต้นคอและศีรษะ เพื่อให้ผู้ถูกนวดรู้สึกผ่อนคลาย สบายใจ ลดการตึงตัวของกล้ามเนื้อ และช่วยทำให้การไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น ช่วยบรรเทาอาการปวดศีรษะเรื้อรัง

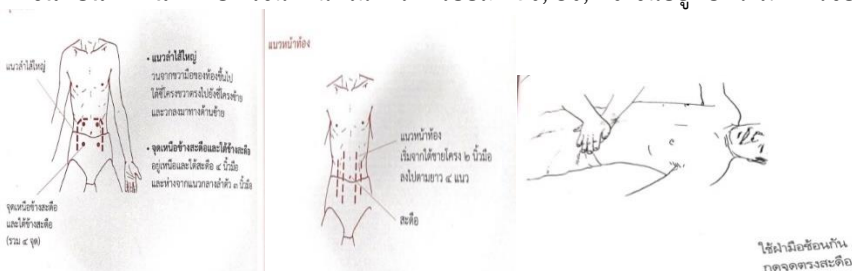
ขั้นตอนที่ 4 นวดแนวใบหน้า ช่วยในการผ่อนคลายกล้ามเนื้อใบหน้า กระตุ้นระบบไหลเวียนโลหิต บรรเทาความเครียด ป้องกันริ้วรอยเหี่ยวย่นหรือผิวหนังหมองคล้ำทำให้ใบหน้าดูสดใส อ่อนวัย

ขั้นตอนที่ 5 การนวดศีรษะช่วยกระตุ้นการควบคุมระบบประสาทการทำงานของสมอง ทำให้การไหลเวียนของโลหิตดีขึ้น ร่างกายสามารถให้ออกซิเจนแก่เซลล์สมองทุกส่วน สามารถบรรเทาอาการปวดศีรษะเนื่องจากความเครียด การพักผ่อนไม่เพียงพอ และไม่เกรนได้

ส่วนที่ 1 วิธีการนวดทำและลำดับการนวดไทยแบบหัตถรักษ์

ท่าและลำดับการนวดไทยแบบหัตถรักษ์ ในการนวดทดลองใช้การนวดทั้งหมดคนละ 5 ครั้ง ระยะห่างครั้งละ 7 วันนวด ครั้งละ 50 นาที ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ 1) นวดท้อง (ท่านอนหงาย) 2) นวดหลัง บ่า คอ (ท่านอนคว่ำ) 3) นวด บ่า คอ ศีรษะ (ท่านอนตะแคง) 4) นวดแนวใบหน้า (ท่านอนหงาย) 5) นวดศีรษะ (ท่านอนหงาย)

ขั้นตอนที่ 1 นวดท้อง ใช้น้ำหนักในการกดร้อยละ 30, 50, 70 ขึ้นอยู่กับความตึงตัวของจุดกดเจ็บ

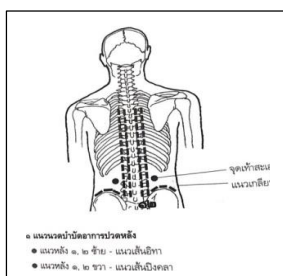

ภาพที่ 1 การนวดท้อง

ที่มา : (ยงศักดิ์ ตันติปัญญา, 2559: 348-354)

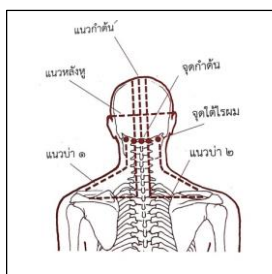
1. กดท้องแนวลำไส้ใหญ่วนจากขวามือของท้องขึ้นไปใต้ซี่โครงขวาตรงไปยังซี่โครงซ้ายและวกลงมาด้านซ้าย (ตามเข็มนาฬิกา)
2. กดแนวหน้าท้อง 4 แนว โดยเริ่มจากใต้ชายโครงลงมาหัวเข่าข้างละ 2 แนว
3. กดบริเวณกึ่งกลางท้องตรงจุดสะดือ

ขั้นตอนที่ 2 นวดหลังบ่า และคอ (ท่านอนคว่ำ) ใช้น้ำหนักในการกดร้อยละ 30, 50, 70 ขึ้นอยู่กับความตึงตัวของจุดกดเจ็บ

ภาพที่ 2 การนวดหลังบ่า

ที่มา : (ประพจน์ เภตรากาศ และ สุรเกียรติ์ อาชานาน, 2555: 118)

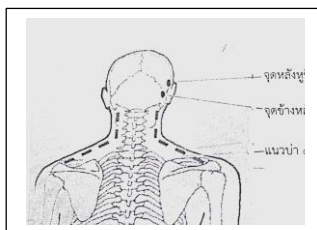

ภาพที่ 3 การนวดคอ

ที่มา : (ยงศักดิ์ ตันติปัญญ, 2559: 320)

1. กดแนวหลัง 1 ซ้าย ขวา อยู่ชิดกระดูกสันหลัง เริ่มจากระดับเดียวกับกลางสะบัก ลงมาจนถึงเหนือกระดูกกระเบนเหน็บทั้ง 2 ข้าง
2. กดแนวหลัง 2 ซ้าย ขวา อยู่ห่างจากแนวหลัง 1 1 นิ้ว เริ่มจากระดับเดียวกับกลางสะบัก ลงมาจนถึงเหนือกระดูกกระเบนเหน็บทั้ง 2 ข้าง
3. กดจุดแนวข้างสะบัก
4. กดจุดแนวบ่า 1 เริ่มจากเหนือหัวไหล่มาตามแนวบ่า ขึ้นไปตามแนวข้างคอ
5. กดจุดก้านตรงรอยบวมใต้ท้ายทอย
6. กดจุดใต้โหมม ตรงรอยบวมใต้กะโหลกด้านข้าง

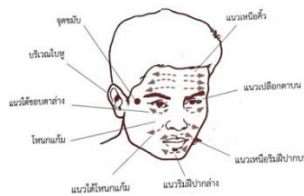
ขั้นตอนที่ 3 นวด บ่า คอ ศีรษะ (ท่านอนตะแคง) ใช้น้ำหนักในการกด ร้อยละ 30, 50, 70 ขึ้นอยู่กับความตึงตัวของจุดกดเจ็บ

ภาพที่ 4 การนวดบ่า คอ ศีรษะ

1. กดจุดแนวบ่า 1 เริ่มจากเหนือหัวไหล่ตามแนวร่าบ่าขึ้นไปแนวเกลือคอ
2. กดจุดข้างหลังมาแนวข้างหลังหู ไปถึงฐานกะโหลก
3. กดจุดหลังหู ชิดแนบใบหู เริ่มจากด้านหน้าใบหูระดับหางตาถึงกึ่งกลางใบหูด้านหลัง
4. นวดในลำดับที่ 1-3 ของอีกข้าง

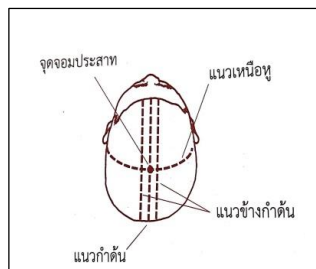
ขั้นตอนที่ 4 นวดแนวใบหน้า (ท่านอนหงาย) ใช้น้ำหนักในการกด ร้อยละประมาณ 30-50 ขึ้นอยู่กับความตึงตัวของจุดกดเจ็บ

ภาพที่ 5 การนวดแนวใบหน้า
ที่มา : (ยงศักดิ์ ตันติปิฎก, 2559: 215)

1. กดจุดแนวหัวคิ้วไปทางหางคิ้ว
2. กดจุดขอบตาล่าง กดขอบตาจากหัวตาถึงหางตา
3. กดจุดเปลือกตาบน (คนไข้หลับตา) จากหัวตาถึงหางตา
4. กดจุดใต้โหนกแก้ม
5. กดจุดรอบริมฝีปากบน (กดตรงกลางไปด้านข้าง)
6. กดจุดใต้ริมฝีปากล่าง (กดตรงกลางไปด้านข้าง)
7. กดคลึงบริเวณขมับ
8. กดจุดแนวก้านคอ ถึงฐานกะโหลก

ขั้นตอนที่ 5 นวดศีรษะ (ท่านอนหงาย) ใช้น้ำหนักในการกด ร้อยละประมาณ 30-50 ขึ้นอยู่กับความตึงตัวของจุดกดเจ็บ

ภาพที่ 6 การนวดศีรษะ
ที่มา : (ยงศักดิ์ ตันติปิฎก, 2559: 214)

1. กดจุดแนวเส้นข้างก้าน
2. กดจุดแนวเหนือหูถึงกลางกระหม่อม
3. กดจุดจอมประสาท

เมื่อนวดทั้ง 5 ขั้นตอนเป็นอันเสร็จสิ้นการนวดโดยแต่ละคนใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 50 นาที

2. ผลประเมินวัตรกรรมกรนวดไทยแบบหัตถรักษ์ในการบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการสรุปผล เป็น 4 ส่วน คือ 1) ผลการวิเคราะห์ระดับความเครียดของกลุ่มเป้าหมาย 2) ผลการวิเคราะห์ทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย 3) ผลการวิเคราะห์อาการปวดและความทุกข์ทรมานจากการปวดศีรษะ และ 4) ผลความพึงพอใจการใช้บริการนวดแผนไทยแบบหัตถรักษ์ดังมีข้อสรุปต่อไปนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความเครียดของกลุ่มเป้าหมาย ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความเครียดของกลุ่มเป้าหมาย

ผลการประเมินระดับความเครียดของกลุ่มเป้าหมาย	(n = 30 คน)	
	จำนวน	ร้อยละ
ผลการประเมินระดับคะแนน 18 คะแนน	1	3.30
ผลการประเมินระดับคะแนน 19 คะแนน	3	10.00
ผลการประเมินระดับคะแนน 20 คะแนน	2	6.70
ผลการประเมินระดับคะแนน 21 คะแนน	1	3.30
ผลการประเมินระดับคะแนน 22 คะแนน	3	10.00
ผลการประเมินระดับคะแนน 23 คะแนน	3	10.00
ผลการประเมินระดับคะแนน 24 คะแนน	3	10.00
ผลการประเมินระดับคะแนน 25 คะแนน	2	6.70
ผลการประเมินระดับคะแนน 26 คะแนน	4	13.30
ผลการประเมินระดับคะแนน 27 คะแนน	3	10.00
ผลการประเมินระดับคะแนน 28 คะแนน	2	6.70
ผลการประเมินระดับคะแนน 29 คะแนน	1	3.30
ผลการประเมินระดับคะแนน 30 คะแนน	1	3.30
ผลการประเมินระดับคะแนน 31 คะแนน	1	3.30
เฉลี่ย	30	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความเครียดของกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้มี จำนวน 30 คน ส่วนใหญ่มีผลการประเมินระดับคะแนน 26 คะแนน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33รองลงมาคือ มีผลการประเมินระดับคะแนน 19, 22, 23, 24 และ 27 คะแนน จำนวนละ 3 คนรวม 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และมีผลการประเมินระดับคะแนน 20, 25, และ 28 คะแนน จำนวน ละ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ส่วนที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีผลการประเมินระดับคะแนน 18, 21, 29, 30, และ 31 คะแนน จำนวนละ 1 คน รวม 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67

2.2 ผลการวิเคราะห์ทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

ข้อความ	N	ร้อยละ
1. อาการปวดศีรษะ		
มีอาการปวดศีรษะในช่วงเวลาตอนเย็น เวลา 15.00 – 18.00	21	70.00
ไม่มีอาการปวดศีรษะในช่วงเวลาตอนเย็น เวลา 15.00 – 18.00	9	30.00
รวม	30	100.00

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อความ	N	ร้อยละ
2. สาเหตุของการปวด		
มีอาการปวดศีรษะเมื่อมีลักษณะงานที่เครียด	11	36.66
มีอาการปวดศีรษะเมื่อมีการใช้สายตานาน ๆ	8	26.67
มีอาการปวดศีรษะเมื่อออกกำลังกายมาก ๆ	6	20.00
มีอาการปวดศีรษะเมื่อสัมผัสอากาศร้อน แสงแดดจ้า กัม ๆ เยก ๆ	5	16.67
รวม	30	100.00
3. ลักษณะของอาการปวดศีรษะ		
มีอาการปวดศีรษะแบบตื้อ ๆ หนัก ๆ	20	66.66
มีลักษณะของอาการปวดศีรษะแบบตื้อ ๆ	6	20.00
มีลักษณะของอาการปวดศีรษะปวดลึก ปวดร้าว	2	6.67
มีลักษณะของอาการปวดศีรษะปวดมึน ๆ	2	6.67
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีอาการปวดศีรษะในช่วงเวลาตอนเย็น เวลา 15.00 - 18.00 น. จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 และกลุ่มเป้าหมายบางส่วน ไม่มีอาการปวดศีรษะในช่วงเวลาตอนเย็น เวลา 15.00 - 18.00 น. จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00

สาเหตุของการปวด กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ จะมีอาการปวดศีรษะ เมื่อมีลักษณะงานที่เครียด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.66 รองลงมาคือ มีลักษณะงานที่ต้องใช้สายตานาน ๆ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีลักษณะงานที่ต้องออกกำลังกาย ออกแสงแดดจ้า กัม ๆ เยก ๆ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67

ลักษณะของอาการปวดศีรษะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีลักษณะของอาการปวดศีรษะแบบตื้อ ๆ หนัก ๆ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.66 รองลงมาคือ มีลักษณะของอาการปวดศีรษะแบบตื้อ ๆ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีลักษณะของอาการปวดศีรษะปวดลึก ปวดร้าว จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ลักษณะของอาการปวดศีรษะปวดมึน ๆ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67

2.3 ผลการวิเคราะห์อาการปวดและความทุกข์ทรมานจากการปวดศีรษะ ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความรู้สึกปวดศีรษะและความรู้สึกทุกข์ทรมานก่อนนวดและหลังการนวดครั้งที่ 1 - 5 และโดยภาพรวม

ครั้งที่	ความรู้สึกปวดศีรษะ	ก่อนการนวด		หลังการนวด		t	P
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1	ความรู้สึกปวดศีรษะ	4.80	1.82	2.73	1.59	13.676	0.001
	ความรู้สึกทุกข์ทรมาน	3.16	1.64	1.43	1.52	12.095	0.001
2	ความรู้สึกปวดศีรษะ	1.36	1.40	0.43	0.93	6.176	0.001
	ความรู้สึกทุกข์ทรมาน	0.53	0.89	0.10	0.30	3.261	0.003
3	ความรู้สึกปวดศีรษะ	0.40	1.16	0.13	0.43	1.975	0.058
	ความรู้สึกทุกข์ทรมาน	0.23	0.81	0.03	0.18	1.649	0.110

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ครั้งที่	ความรู้สึกปวดศีรษะ	ก่อนการนวด		หลังการนวด		t	P
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
4	ความรู้สึกปวดศีรษะ	0.43	1.10	0.10	0.40	2.276	0.030
	ความรู้สึกทุกขั้รมาณ	0.23	0.67	0.03	0.18	1.989	0.056
5	ความรู้สึกปวดศีรษะ	0.73	1.50	0.23	0.56	2.628	0.014
	ความรู้สึกทุกขั้รมาณ	0.46	0.97	0.13	0.34	2.567	0.016
โดยรวม	ความรู้สึกปวดศีรษะ	1.54	0.77	0.72	0.51	12.427	0.001
	ความรู้สึกทุกขั้รมาณ	0.92	0.60	0.34	0.35	10.474	0.001

จากตารางที่ 3 พบว่า การนวดครั้งที่ 1 มีความรู้สึกปวดศีรษะก่อนการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 1.82) และหลังทำการนวด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 2.73$, S.D. = 1.59) ผลการทดสอบ พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.001$) ส่วนความรู้สึกทุกขั้รมาณก่อนการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 1.64) และหลังทำการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 1.43$, S.D. = 1.52) ผลการทดสอบ พบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้สึกปวดศีรษะก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.001$)

การนวดครั้งที่ 2 มีความรู้สึกปวดศีรษะก่อนการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 1.36$, S.D. = 1.40) และหลังทำการนวด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.43$, S.D. = 0.93) ผลการทดสอบ พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.001$) ส่วนความรู้สึกทุกขั้รมาณก่อนการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.53$, S.D. = 0.89) และหลังทำการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.10$, S.D. = 0.30) ผลการทดสอบ พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.003$)

การนวดครั้งที่ 3 มีความรู้สึกปวดศีรษะก่อนการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.40$, S.D. = 1.16) และหลังทำการนวด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.13$, S.D. = 0.43) ผลการทดสอบ พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.058$) ส่วนความรู้สึกทุกขั้รมาณก่อนการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.23$, S.D. = 0.81) และหลังทำการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.03$, S.D. = 0.18) มีความรู้สึกทุกขั้รมาณอยู่ในระดับเล็กน้อย ผลการทดสอบ พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.110$)

การนวดครั้งที่ 4 มีความรู้สึกปวดศีรษะก่อนการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.43$, S.D. = 1.10) และหลังทำการนวด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.10$, S.D. = 0.40) ผลการทดสอบ พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.030$) ส่วนความรู้สึกทุกขั้รมาณก่อนการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.23$, S.D. = 0.67) และหลังทำการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.03$, S.D. = 0.18) ผลการทดสอบ พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.056$)

การนวดครั้งที่ 5 มีความรู้สึกปวดศีรษะก่อนการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.73$, S.D. = 0.15) และหลังทำการนวด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.23$, S.D. = 0.56) ผลการทดสอบ พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.014$) ส่วนความรู้สึกทุกขั้รมาณก่อนการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.46$, S.D. = 0.97) และหลังทำการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.13$, S.D. = 0.34) ผลการทดสอบ พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.016$)

โดยภาพรวม มีความรู้สึกปวดศีรษะก่อนการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 1.54$, S.D. = 0.77) และหลังทำการนวด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.72$, S.D. = 0.51) ผลการทดสอบ พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.001$) ส่วนความรู้สึกรู้สึกทุเลาอาการปวดศีรษะก่อนการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.92$, S.D. = 0.60) และหลังทำการนวดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 0.34$, S.D. = 0.35) ผลการทดสอบ พบว่า ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.001$)

2.4 ผลความพึงพอใจการใช้บริการนวดแผนไทยแบบหัตถรัักษ์

จากการสัมภาษณ์ความพึงพอใจการใช้บริการนวดแผนไทยแบบหัตถรัักษ์พบว่ากลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน ที่มารับบริการนวด แผนไทยแบบหัตถรัักษ์ มีความสนใจจะมารับการบริการการนวดแผนไทยอีก เนื่องจากเป็นการรักษาที่สามารถบำบัดอาการปวดศีรษะได้จริง ในเวลาที่เหมาะสม และเป็นทางเลือกในการรักษาอาการปวดที่สามารถหลีกเลี่ยงหรือลดการใช้ยาบรรเทาปวดลงได้และเป็นการนวดที่รู้สึกทำให้ร่างกายผ่อนคลายมากขึ้นเพราะการนวดทำให้ไปกระตุ้นการทำงานของระบบไหลเวียนในร่างกายได้ดี จากการสัมภาษณ์ระหว่างทำการนวดในประเด็นเรื่องการนวดทำให้ระบบการย่อยอาหาร ระบบประสาทกล้ามเนื้อ การหายใจมีการผ่อนคลายมากขึ้น ซึ่งจากการมีประสบการณ์จากการมารับการนวดแบบหัตถรัักษ์ ครั้งนี้ก็รู้สึกว่ารบบดังกล่าวในตัวเองทำงานได้ดีขึ้นจริง

ความพึงพอใจต่อสถานที่ในการให้บริการด้านการนวดแผนไทยกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน มีความพึงพอใจต่อสถานที่ในการให้บริการครั้งนี้ คือ ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองกระเจ็ด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ในระดับมากและมีความเห็นงานที่มีความสะอาดถูกสุขอนามัย และมีอากาศถ่ายเท จัดสถานที่ได้สวยงาม และมีความสะดวกในการเดินทางมารับการบริการการนวดแผนไทยครั้งนี้ ดังคำกล่าวของกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล รายหนึ่งกล่าวว่า สถานที่ ให้บริการมีความสะอาดสวยงาม หายใจสะดวกปลอดภัย

ความพึงพอใจต่ออุปกรณ์ในการให้บริการด้านการนวดแผนไทยแบบหัตถรัักษ์ พบว่ากลุ่มเป้าหมายทั้ง 30 คน มีความพึงพอใจต่ออุปกรณ์ที่ทำให้บริการด้านการนวดแผนไทยที่ประกอบด้วย ที่นอน หมอน ผ้าปู ที่นอนที่สะอาด นอนสบายและมีน้ำมันที่ใช้ประกอบการนวด ที่เป็น ส่วนผสมของเมลลิส การบูร และ พิมเสน เป็นที่ประทับใจต่อกลุ่มเป้าหมายดังเช่นกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า “ทาน้ำมันนี้ ร่วมกับการนวดแล้วรู้สึกผ่อนคลาย เย็นสบายคล้ายอาการปวดหัว หายใจโล่งจุก”

ความประทับใจในการเข้ารับบริการนวดแผนไทยที่ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์คะแนนความพึงพอใจ เต็ม 15 คะแนน โดยจำแนกเป็นความประทับใจในด้านรสมือ ด้านอรรถาธิบาย การพูดและด้านบุคลิกภาพของผู้นวด ด้านละ 5 คะแนน พบว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเป้าหมายมีความประทับใจในการเข้ารับบริการ นวดแผนไทยครั้งนี้ในระดับมาก หากวิเคราะห์เป็นหลายด้านและเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่ามีความประทับใจด้านรสมือ ด้านอรรถาธิบายและบุคลิกภาพในด้านรสมือกลุ่มเป้าหมายประทับใจด้านการลงน้ำหนักมือที่เบาและนุ่มนวลไม่รู้สึกเจ็บในขณะที่ถูกนวด ด้านอรรถาธิบายกลุ่มเป้าหมายมีความประทับใจที่ผู้นวดมีการอธิบายรายละเอียดตลอดระยะเวลาการนวดให้ผู้รับนวดมีความรู้และเข้าใจต่อสาเหตุวิธีการรักษาและผลที่ได้รับจากการนวดครั้งนี้ด้วยถ้อยคำที่สุภาพผู้ฟังไม่เครียดและมีกำลังใจในการรับการรักษาคั้งนี้

บุคลิกภาพของผู้นวดจากความเห็นของกลุ่มเป้าหมายเห็นว่าผู้นวดมีความสุภาพอ่อนน้อม จิตใจเยือกเย็น มุ่ง ปรารถนาให้ผู้ถูกนวด หายบรรเทาจากอาการปวด ดังกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูล รายหนึ่งกล่าวว่า “ก่อนมานวดฉันรู้สึกปวดหัวมากพอมาได้รับการนวดรู้สึกผ่อนคลาย เป็นการนวดที่ลงน้ำหนักเบากว่าที่เคยถูกนวดจากผู้นวดที่อื่นก่อนหน้านี้และผู้นวดก็ใจเย็นอธิบายระบบการเดินทางของระบบ เลือดลมในการก่อเกิดโรค ด้านคำพูดสุภาพและยิ้มแย้มแจ่มใส ทำให้ฉันไม่เครียดอยากกลับมาขอรับบริการนวดอีก”

ส่วนจุดเด่นของการบริการนวดแผนไทยที่รู้สึกประทับใจจากกลุ่มเป้าหมายคือเป็นการนวดแบบแกะเส้น (แนวเส้นหรือกล้ามเนื้อที่มีอาการกดเจ็บหรือแข็งตึง) ที่ใช้น้ำหนักในการกดจุดนวดที่ลงน้ำหนัก (รสมือ) ที่เขาไม่รู้สึกเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานในขณะที่ถูกนวดและวิธีการนวดแบบแกะเส้นนี้เป็นวิธีการนวดที่ละเอียดสามารถค้นหาจุดกดเจ็บที่แก้อาการได้ตรงจุด อันเป็นสาเหตุอันเล็ดและลมที่ทำให้ระบบไหลเวียนผิดปกติ

จุดที่ควรปรับปรุงในการนวดแผนไทยพบว่ากลุ่มเป้าหมายแสดงความคิดเห็นว่านวดนี้ ดีแล้ว และไม่พบจุดที่ควรปรับปรุง

ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการปรับปรุงให้บริการนวดแผนไทยแบบหัตถรักษ์ พบว่ากลุ่มเป้าหมายต้องการให้มีการปรับระยะเวลาการนวดให้เหมาะสมกับระดับอาการปวด กล่าวคือ ถ้ามีอาการปวดศีรษะมากควรเพิ่มเวลาในการนวดให้มากขึ้นกว่าปกติ (จากปกติ 50 นาที) เพื่อจะได้คลายอาการปวดได้ดีขึ้น

การอภิปรายผล

1. การพัฒนานวัตกรรมนวดไทยแบบหัตถรักษ์เพื่อบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงาน ครั้งนี้เป็นารนวดแบบกดจุดด้วยเทคนิคของรสมือที่มีน้ำหนักพอประมาณกับความตึงตัวของจุดกดเจ็บใช้น้ำหนักและจังหวะการนวดแต่ละรอบของนิ้วมือใน 3 ระดับ คือ ระดับเบา ร้อยละ 30 ระดับปานกลาง ร้อยละ 50 ระดับมาก ร้อยละ 70 ของน้ำหนักที่สามารถลงได้สูงสุด ซึ่งผู้วิจัยได้ทดลองปรับลดน้ำหนักลงร้อยละ 20 ของทุกระดับเพราะเห็นว่าการกดนวดบริเวณอวัยวะต่าง ๆ โดยเฉพาะบริเวณ ขมับหรือใบหน้าและศีรษะไม่ควรใช้น้ำหนักเท่ากับส่วนอื่นๆ สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันการแพทย์แผนไทย (2547: 179-183) กล่าวถึง **การแต่งรสมือ** หมายถึง การลงน้ำหนักแต่ละรอบและจังหวะการลงน้ำหนัก ซึ่งการลงน้ำหนักนิ้วมือที่กดมี 3 ระดับ 1) น้ำหนักเบา ประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักที่สามารถลงได้สูงสุด 2) น้ำหนักปานกลาง ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักที่สามารถลงได้สูงสุด และ 3) น้ำหนักมาก ประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักที่สามารถลงได้สูงสุด แต่ส่วนที่แตกต่างกัน คือ แบบหัตถรักษ์การลงน้ำหนักลดระดับละ 20 เปอร์เซ็นต์ คือ 1) น้ำหนักเบา ประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักที่สามารถลงได้สูงสุด 2) น้ำหนักปานกลาง ประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักที่สามารถลงได้สูงสุด และ 3) น้ำหนักมาก ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักที่สามารถลงได้สูงสุด

2. ผลการวิเคราะห์อาการปวดศีรษะและความทุกข์ทรมานจากการปวดศีรษะ จากผลการศึกษารเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความรู้สึกปวดศีรษะและความรู้สึกทุกข์ทรมานจำแนกตามครั้งที่นวดพบว่าก่อนนวดและหลังการนวดครั้งที่ 1 พบว่า ความรู้สึกปวดศีรษะก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.001$) ส่วนความรู้สึกทุกข์ทรมานมีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.001$) นวดครั้งที่ 2 พบว่า ความรู้สึกปวดศีรษะก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.001$) ส่วนความรู้สึกทุกข์ทรมานมี ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.003$) นวดครั้งที่ 3 พบว่า ความรู้สึกปวดศีรษะก่อนและหลังการนวด ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($P = 0.058$) ส่วนความรู้สึกทุกข์ทรมานมีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวด ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($P = 0.110$) นวดครั้งที่ 4 พบว่าความรู้สึกปวดศีรษะก่อนและหลังการนวด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.030$) ส่วนความรู้สึกทุกข์ทรมานมีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวด ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($P = 0.056$) นวดครั้งที่ 5 พบว่าความรู้สึกปวดศีรษะก่อนและหลังการนวด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.014$) ส่วนความรู้สึกทุกข์ทรมานมี ค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.016$) โดยภาพรวมนวดครั้งที่ 1-5 พบว่า ความรู้สึกปวดศีรษะก่อนและหลังการนวด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P = 0.001$) ส่วนความรู้สึกทุกข์ทรมานมีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการนวด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ ($P = 0.001$) สอดคล้องกับอุไร นิโรธนันท์ (2539) ที่สรุปว่า ก่อนและหลัง การนวดครั้งแรก ผู้ป่วยทุกกลุ่มที่มีอาการปวดลดลงเฉลี่ย 1 ระดับ และหลังจากการนวดครั้งที่ 3 ระดับการปวดเกือบทุกกลุ่มลดลง 2 ระดับ ระดับความเจ็บปวดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนวดลดลงมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการนวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับจริญลักษณ์ ปองเจริญ (2558: 51) ซึ่งพบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความรู้สึกเจ็บปวดลดลงหลังการนวด

3. ความพึงพอใจต่อการใช้บริการนวดแผนไทย (หัตถกรรม) พบว่า กลุ่มเป้าหมายพึงพอใจต่อการนวดที่สามารถบำบัดอาการปวดศีรษะได้จริง จึงมีความสนใจจะมารับการบริการการนวดแผนไทยอีก และประทับใจจุดเด่นคือ การนวดกดจุดที่ลงน้ำหนักเบา นุ่มนวลทำให้ความตึงตัวของจุดกดเจ็บที่ก่อให้เกิดอาการปวดคลายตัวลง สอดคล้องกับงานวิจัยของกลุ่มงานวิจัยทางคลินิกด้านการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพและความพึงพอใจของผู้รับบริการด้านการนวดที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพแผนไทยกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2546 พบว่า ความรู้ต่อการนวดสายราชสำนักและทัศนคติต่อการนวดสายราชสำนักส่วนใหญ่อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ความพึงพอใจเกี่ยวกับการรักษาของผู้มารับบริการในด้านคุณภาพบริการด้านอรรถาธิบายของเจ้าหน้าที่ ผู้ให้บริการด้านการให้ข้อมูลข่าวสารด้านสถานที่อุปกรณ์เครื่องมือและด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาด้วยวิธีการนวดส่วนมากจะมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก และสอดคล้องกับภริณี ธรรมสรณ์ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาผลของการนวดแผนไทยต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของกลุ่มคนวัยทำงาน พบว่า การนวดแผนไทยมีผลต่อคุณภาพชีวิตทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตในเชิงบวกคิด ช่วยให้คุณภาพชีวิตของกลุ่มคนวัยทำงานดีขึ้นเมื่อได้รับการเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการทดลองไปใช้

1. นวัตกรรมการนวดไทยแบบหัตถกรรมเป็นวิธีนวดที่สามารถบำบัดอาการปวดศีรษะให้ดีขึ้นได้อย่างชัดเจน และพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของไทย โดยมีการสนับสนุนให้ทีมงานวิจัยด้านการนวดไทยแบบหัตถกรรมเพื่อบำบัดอาการปวดในส่วนอื่น ๆ ของร่างกายให้มีมากขึ้น
2. การบำบัดอาการปวดศีรษะจากความเครียดในการทำงานเวลาที่ใช้ในการบำบัด 50 นาที ใช้ได้ดีกับผู้ที่มีอาการปวดเล็กน้อย สะท้อนให้เห็นว่าการนวดเพียง 2 ครั้ง ก็อาจเพียงพอ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับระดับความเจ็บปวดก่อนมานวดด้วย (ปวดระดับ 1-3) และปวดระดับปานกลาง (4-6) ส่วนผู้ที่มีปวดระดับมาก (7-10) ควรใช้เวลาเพิ่มขึ้นเป็น 60-90 นาที เพื่อให้กล้ามเนื้อที่แข็งเกร็งคลายตัวลงและการกระจายเลือดกระจายลมมีมากขึ้น ทำให้อาการปวดศีรษะคลายลงได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจสามารถลดจำนวนครั้งที่มานวดได้ด้วย
3. ควรมีการเผยแพร่ประโยชน์ของการนวดไทยแบบหัตถกรรมเชิงการดูแลสุขภาพให้มากขึ้น เพื่อให้ภาพลักษณ์ของการนวดไทยแบบหัตถกรรมเป็นที่น่าเชื่อถือของชาวไทยและชาวต่างชาติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการเพิ่มระยะความถี่เวลาและติดตามผลการรักษาและจำนวนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถเห็นผลทดลองได้ชัดเจนมากขึ้นจากกำหนดช่วงการบำบัดจากคนละ 7 วันต่อหนึ่งรอบ เป็นระยะความถี่ 3 วันต่อ 1 รอบเพื่อกระตุ้นให้ร่างกายกระจายเลือดกระจายลมและลดความตึงตัวของกล้ามเนื้อได้อย่างต่อเนื่อง
2. ควรศึกษาการนำเครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์แผนปัจจุบันมาเป็นตัววัดประสิทธิภาพการนวดด้วย เช่น การวัดความตึงตัวของกล้ามเนื้อ เครื่องวัดองศาการเคลื่อนไหวของคอ เป็นต้น

3. ควรมีการทดลองเปรียบเทียบการนวดแบบหัตถ์รักษักับการนวดไทยแบบอื่น ๆ หรือการนวดร่วมกับการอบประคบสมุนไพร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. กรมสุขภาพจิต. (2558). **แนวทางการใช้เครื่องมือด้านสุขภาพจิตสำหรับบุคลากรสาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน (คลินิกโรคเรื้อรัง)**. นนทบุรี: ผู้แต่ง.
- กระทรวงสาธารณสุข. สถาบันการแพทย์แผนไทยกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2547). **คู่มือประชาชนในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพยาบาลการส่งเสริมสุขภาพจิตในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กลุ่มงานวิจัยทางคลินิกด้านการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร. (2546). **ประสิทธิผลและความพึงพอใจของผู้มารับบริการด้านการนวดที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพแผนไทยกระทรวงสาธารณสุข**. นนทบุรี: สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.
- จรรยาภรณ์ ปองเจริญ. (2558). **การประเมินผลการปฏิบัติราชการของบุคลากรวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชาธิปัตย์ เครือพานิชย์ และคณะ. (2554). **ผลแบบทันทีของการนวดไทยในการบรรเทาอาการปวดในผู้ป่วยปวดศีรษะจาก ความเครียดแบบ Episodic tension-type headache**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากายภาพบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประพจน์ เกตุราภรณ์ และสุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ. (2555). **ตำราการนวดไทยบำบัด 4**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ.
- พนม เกตุมาน. (2550). **คลายเครียดจากการทำงาน**. ค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2562, จาก https://www.psyclin.co.th/new_page_52.htm.
- ยงค์ศักดิ์ ดันติปัญญ. (2559). **ตำราการนวดไทย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5)**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา.
- เรณู มีชนะ. (2544). **เปรียบเทียบผลการนวดไทยประยุกต์กับการใช้ยาพาราเซตามอลในบุคคลที่มีอาการปวดศีรษะเนื่องจากความเครียด**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. (2547). **คู่มือประชาชนในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพยาบาลการส่งเสริมสุขภาพจิตในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). **ห่วงสุขภาพคนทำงานออฟฟิศระวังป่วยออฟฟิศซินโดรม**. ค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2562, จาก www.thaihealth.or.th.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี. (2561). **สถิติเพชรบุรีได้เก็บสถิติผู้ป่วยจากโรคปวดศีรษะระหว่างปี 2557- 2560**. เพชรบุรี: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี.
- อภิรดี ธรรมสรณ์. (2560). **การศึกษาผลของการนวดแผนไทยต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของกลุ่มคนวัยทำงาน**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการชะลอวัยและฟื้นฟูสุขภาพ วิทยาลัยการแพทย์บูรณาการ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

อุไร นิโรธนันท์. (2539). ผลการนวดต่อความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานในผู้ป่วยมะเร็ง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

Bloom, B.S., et al. (1971). **Handbook on formative and summative evaluation of student learning**. New York: Mc Graw-Hill Book.

Johnson, M. (1977). **Assessment of clinical pain**. In A. Jacox (Ed.). **Pain: Source book for nurse and other health professionals**. (pp. 139-166). Boston: Little bow and company.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Peer Reviewer) ประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง
รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา น้อยจันทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมพล ดำรงเสถียร

รองศาสตราจารย์ ดร.กรัณย์พล วิวรรณมงคล
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุธี คุณาวิชยานนท์
รองศาสตราจารย์ ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง
รองศาสตราจารย์ พิภพ สอนไย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลรวี กระต่ายทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมชัชวีร์ พสุริจันทร์แดง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา จักรไชย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะวรรณ ปิ่นแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ นาคจัน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงเดือน เจริญนิม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชลินจ์ จินนุ่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวัฒน์ อินทรพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตฤณ กิตติการอำพล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงเพ็ญ สว่างใจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิราภรณ์ สังข์ทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิตติ ลิ้มยาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อดิศักดิ์ สุมาลี
อาจารย์ ดร.ศมลพรรณ ภู่เล็ก
อาจารย์ ดร.ขวัญใจ กิจชาลารัตน์
อาจารย์ ดร.ชนกิตต์ ธนะสุข
อาจารย์ ดร.พรพรรณ จันทร์แดง

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศิลปากร
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยลงขันนครินทร์
มหาวิทยาลัยพะเยา

จริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียน (Duties of Authors)

1. ผู้เขียนต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้เขียนต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัย ไม่ให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ
3. หากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในผลงานตัวเอง ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานเหล่านั้น รวมทั้งจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความ
4. ผู้เขียนต้องเขียนบทความวิจัยให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
5. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในผลงานวิชาการนั้นจริง
6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ (ถ้ามี)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความตามหลักวิชาการเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการต้องตัดสินใจคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความสำคัญ ความใหม่ ความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
4. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
5. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ ผู้ประเมิน และทีมผู้บริหาร
6. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น
7. หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมิน และปฏิเสธการตีพิมพ์บทความนั้นๆ พร้อมชี้แจงเหตุผลต่อผู้เขียน

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่เปิดเผยข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ทรงคุณวุฒิมีความตระหนักว่า ไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะได้ ผู้ทรงคุณวุฒิควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ทรงคุณวุฒิควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาที่อยู่บนหลักวิชาการ ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าบทความที่ประเมินมีส่วนหนึ่งส่วนใดที่มีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
5. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากผลงานทางวิชาการที่ตนเองได้ทำการประเมิน

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ต้องเป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาที่เกี่ยวข้องกับภาษา วรรณกรรม คติชนวิทยา โบราณคดี ศิลปะ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว การโรงแรม สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การพัฒนาชุมชน การปกครอง การศึกษาและสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นบทความประเภทบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์หรือบทความทวิภาคหนึ่งข้อ
2. ต้นฉบับบทความให้เขียนด้วยภาษาไทย โดยระบุชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) ตำแหน่งงานและสถานที่ทำงาน
3. ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองและประเมินคุณภาพจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 คน
5. บทความที่ส่งมาต้องไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
6. เนื้อหาและความคิดเห็นในบทความเป็นของผู้เขียนบทความ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีและกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย จึงถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเท่านั้น

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1. พิมพ์บทความความยาวประมาณ 20-25 หน้า บนกระดาษขาวขนาด B5 (JIS) เว้นระยะขอบ 2 X 2 เซนติเมตร ใส่เลขกำกับมุมบนขวาทุกหน้า (ยกเว้นหน้าแรก) เนื้อหาใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาดตัวอักษร 14
2. ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพิมพ์ให้อยู่กึ่งกลาง ใช้ตัวอักษรขนาด 18 ตัวหนา ส่วนชื่อผู้เขียนพิมพ์ชิดขวา ใช้ขนาดตัวอักษร 14 ตัวหนา เขียนชื่อผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้เครื่องหมายขีดทับคั่น หากมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ตัวเลขยกท้ายชื่อ และใส่ข้อมูลวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) สถานที่ทำงานที่เชิงอรรถโดยใช้ตัวอักษรขนาด 12 สำหรับหัวข้อใหญ่ในเนื้อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา
3. บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ละบทคัดย่อมีความยาวไม่เกินหนึ่งหน้ากระดาษขนาด B5 (JIS) กำหนดคำสำคัญ (Keyword) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ คำสำคัญภาษาไทยใช้วิธีการเว้นวรรคระหว่างคำ คำสำคัญภาษาอังกฤษใช้จุลภาค (comma) คั่นระหว่างคำ
4. เนื้อหาของบทความวิชาการ ประกอบด้วย 1) บทนำ (Introduction) 2) เนื้อหา (Content) 3) บทสรุป (Conclusion) และ 4) การอ้างอิง (Reference) ส่วนเนื้อหาของบทความวิจัย ประกอบด้วย 1) บทนำ (Introduction) ครอบคลุมความสำคัญ ที่มาของปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล 3) สรุปผลการวิจัย (Conclusion) และการอภิปรายผล (Discussion) 4) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) 5) กิตติกรรมประกาศ (Acknowledge) (ถ้ามี) และ 6) เอกสารอ้างอิง (Reference)
5. เอกสารอ้างอิง ใช้การอ้างอิงตามแนวเอพีเอ (APA: American Psychological Association) มีแหล่งการตีพิมพ์ที่ชัดเจน อาจเป็นหนังสือ วารสาร หรือแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตก็ได้
6. ถ้ามีแผนภูมิ ภาพประกอบหรือกราฟที่ใส่ประกอบไว้ในเนื้อหา ต้องมีชื่อ ที่มา และเลขกำกับชัดเจนด้านล่าง สำหรับตารางให้ใส่ชื่อตารางชัดเจนด้านบนของตาราง

7. ผู้เขียนต้องส่ง 1) แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ 2) ต้นฉบับบทความที่เป็นเอกสาร จำนวน 1 ชุด และ 3) แผ่น CD ข้อมูลต้นฉบับ ทั้งรูปแบบ Word และ PDF 1 แผ่น หรือ 4) ส่งผ่านระบบออนไลน์ในรูปแบบ Word และ PDF มายัง <http://hs.pbru.ac.th/journal/>

การอ้างอิงเอกสาร

1. รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา

ประอรณช/โปรงมณีกุล/(2557: 9) กล่าวว่า.....หรือ.....
(ประอรณช/โปรงมณีกุล, 2552: 9)
ฟิลเลย์/(Filley, 1975: 125) กล่าวว่า.....หรือ.....
(Filley, 1975: 125)

2. รูปแบบบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์.
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.// (2545).//การคิดเชิงกลยุทธ์/(พิมพ์ครั้งที่ 3).//กรุงเทพฯ: //สำนักเสนาบดี.
Austin, J.// (1962).//How to do things with words.//London:Oxford //University Press.

บทความ

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร, ปีที่พิมพ์(ฉบับที่), เลขหน้า.
ธาริณี/เขาวีศิลป์.// (2541).//ห้องสมุดกับคนพิการ.//วารสารสะบันงา, 11(2), 17- 18.
Van Dijk, T.A.// (1979).//Pragmatics connectives.//Journal of //Pragmatics, 3(5), 447-456.

สิ่งพิมพ์จากฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อเรื่อง//สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี, //จาก URL.
กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.// (ม.ป.ป.).//โรแรมของประเทศจีน.//สืบค้นเมื่อ //24 เมษายน 2552, จาก www.thaifta.com/thaifta/Portals/0/.
Collection Development Training for Arizona Libraries. // (2007).// //Acquisition.
//Retrieved/August 3, 2007, from //http://www.dlapr.lib.az. us/cdt.acquis.htm.

วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อวิทยานิพนธ์.//วิทยานิพนธ์ปริญญา/สาขาวิชา/คณะ/สถาบัน.
ประอรณช โปรงมณีกุล.// (2543).//การใช้อินเทอร์เน็ตกับงานพัฒนาทรัพยากร //สารนิเทศใน
ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย.//วิทยานิพนธ์ //ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต/สาขา
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ //คณะศิลปศาสตร์/มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
Wattana, Piyaat.// (2004).//Precipitation and characterization of //petroleum
asphaltenes.//Thesis of Doctor of Philosophy./ //University of Michigan.

การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ //(ปี, เดือน วันที่ให้สัมภาษณ์) //ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์ //หน่วยงานของ //ผู้ให้
สัมภาษณ์ //สัมภาษณ์.

เสนอ กลิ่นงาม //(2560, กรกฎาคม 14) //อธิการบดี //มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. //สัมภาษณ์.
Page, O. //(1991, March 5) //President //Austin Peay State University. //Interview.

หมายเหตุ 1. กรณีที่ผู้เขียนมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อ 3 คนแรก แล้วตามด้วย “และคณะ” หรือ “et al.”
2. / หมายถึง ระยะเวณวรรค 1 ครั้ง
// หมายถึง ระยะเวณวรรค 2 ครั้ง

HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
PHETCHABURI RAJABHAT UNIVERSITY

แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์
ในวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์

(ดาวน์โหลดแบบฟอร์มได้จาก [www.http://hs.pbru.ac.th/journal/](http://hs.pbru.ac.th/journal/))

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์

ข้าพเจ้า (นาย /นาง /นางสาว /อื่นๆโปรดระบุ).....

วุฒิการศึกษา ☐ ปริญญาตรี ชื่อวุฒิ.....สาขา.....

☐ ปริญญาโท ชื่อวุฒิ.....สาขา.....

☐ ปริญญาเอก ชื่อวุฒิ.....สาขา.....

สถานภาพ

☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ☐ อาจารย์

สังกัดสาขาวิชา..... คณะ.....

มหาวิทยาลัย.....

☐ นักศึกษาระดับปริญญา ☐ โท ☐ เอก ชื่อหลักสูตร.....

สาขาวิชา..... คณะ.....

มหาวิทยาลัย.....

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์มือถือ.....E-mail.....

สถานที่ทำงาน.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....โทรสาร.....

มีความประสงค์ขอส่งบทความ เรื่อง

ชื่อบทความภาษาไทย

ชื่อบทความภาษาอังกฤษ.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก เลขที่ ถนน..... แขวง/ตำบล.....
เขต/อำเภอ..... จังหวัด รหัสไปรษณีย์
โทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ e-mail.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

- ☐ ได้เรียบเรียงบทความนี้อย่างประณีตและได้ตรวจทานความถูกต้องของข้อมูลแล้ว
- ☐ บทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น
- ☐ ในระหว่างการตีพิมพ์หากข้าพเจ้าขอเพิกถอนบทความ ข้าพเจ้ายินดียอมรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายใดๆ อัน

อาจเกิดขึ้น

ลงชื่อเจ้าของบทความ
(.....)